ΠΛΑΤΩΝ
πολιτικός

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΗΛΙΑΣ ΛΑΓΙΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΞΕΝΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ

257 *ΣΩ. Ἦ πολλὴν χάριν ὀφείλω σοι τῆς Θεαιτήτου γνωρίσεως, ὦ Θεόδωρε, ἅμα καὶ τῆς τοῦ ξένου.*

ΘΕΟ. Ταχα δέ [γε], ὦ Σώκρατες, ὀφειλήσεις ταύτης τριπλασίαν· ἐπειδὰν τόν τε πολιτικὸν ἀπεργάσωνταί σοι καὶ τὸν φιλόσοφον.

ΣΩ. Εἶεν· οὕτω τοῦτο, ὦ φίλε Θεόδωρε, φήσομεν ἀκηκοότες εἶναι τοῦ περὶ λογισμοὺς καὶ τὰ γεωμετρικὰ κρατίστου;

b *ΘΕΟ. Πῶς, ὦ Σώκρατες;*

ΣΩ. Τῶν ἀνδρῶν ἕκαστον θέντος τῆς ἴσης ἀξίας, οἳ τῇ τιμῇ πλέον ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τὴν τῆς ὑμετέρας τέχνης.

---

1. Ὁ ὑπότιτλος «περὶ βασιλείας» ἀναφέρεται στὸ περιεχόμενο τοῦ διαλόγου ποὺ πραγματεύεται γιὰ τὴ βασιλική—πολιτικὴ τέχνη. Ὁ ἄλλος ὑπότιτλος «λογικὸς» ὀφείλεται στὴ διαίρεση τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος ποὺ ἔγινε ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔγραψε «τὰ προλεγόμενα τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας» καὶ ἀπὸ τὸν Ἀλβίνο («Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Πλάτωνος βίβλον»). Αὐτοί, μὲ μικρὴ διαφορὰ μεταξύ τους, διαιροῦν τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος σὲ ζητητικούς, ποὺ ὑποδιαιροῦνται σὲ γυμναστικοὺς (μαιευτικοὺς καὶ πειραστικοὺς) καὶ σὲ ἀγωνιστικοὺς (ἐνδεικτικοὺς καὶ ἀνατρεπτικοὺς) καὶ σὲ ἀφηγητικούς, ποὺ ὑποδιαιροῦνται σὲ θεωρητικοὺς (λογικοὺς καὶ φυσικοὺς) καὶ σὲ πρακτικοὺς (εἰδικοὺς καὶ πολιτικούς).

2. Γιὰ τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου βλ. τὴν Εἰσαγωγὴ κεφ. 1.

3. Ὁ Θεαίτητος ἦταν Ἀθηναῖος, γιὸς τοῦ Εὐφράνορα, ἀπὸ τὸ Σούνιο. Στὸν ὁμώνυμο διάλογο ὁ Θεαίτητος εἶναι «μειράκιον». Ἐκεῖ μαζὶ μὲ τὸ φίλο καὶ συνομήλικό του Σωκράτη τὸ νεώτερο καταγίνεται σὲ μαθηματικὲς ἐξερευνήσεις. Γιὰ τὸ Θεαίτητο πληροφορούμαστε ἀπὸ ἀλλοῦ πὼς ἐδίδαξε στὴν Ποντικὴν Ἡράκλειαν καὶ ἀργότερα ἐγύρισε στὴν Ἀθήνα ὅπου ἔγινε μαθητής, συνεργάτης καὶ φίλος τοῦ Πλάτωνος, ὁ ὁποῖος τὸν ἀγαποῦσε, τὸν ἐθαύμαζε καὶ τὸν ἐπαινοῦσε. Πιθανώτατα ἡ διερεύνηση γιὰ τοὺς ἀσύμμετρους ἀριθμοὺς καὶ τὰ κανονικὰ πολύεδρα

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ

(ἢ περὶ βασιλείας, λογικός) (1)

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Σωκράτης, Θεόδωρος, Ξένος, Σωκράτης ὁ Νεώτερος (2).

I. ΠΡΟΟΙΜΙΟ. Θέμα τοῦ διαλόγου: ὁρισμὸς τοῦ πολιτικοῦ

ΣΩ. Ἀλήθεια, μεγάλη χάρη σοῦ χρωστῶ, Θεόδωρε, 257a
ποὺ μ' ἔκαμες νὰ γνωρίσω τὸ Θεαίτητο (3), συγχρόνως καὶ τὸν Ξένο.

ΘΕΟ. Γρήγορα, πιστεύω, Σωκράτη, θὰ μοῦ χρωστᾶς χάρη τριπλάσια ἀπ' αὐτή, ὅταν θὰ σοῦ παραστήσουν τέλεια τὴν εἰκόνα τοῦ πολιτικοῦ, ἔπειτα καὶ τοῦ φιλοσόφου.

ΣΩ. Καλά! Πολὺ καλά! Ἔτσι λοιπόν, ἀγαπητὲ Θεόδωρε, θὰ ποῦμε πῶς ἔχομε ἀκούσει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πιὸ μεγάλου διδασκάλου τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας;

ΘΕΟ. Ποιό, Σωκράτη; b

ΣΩ. Τὸ νὰ μεταχειριστοῦμε αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους σὰν ἴσης ἀξίας, ἐνῶ ἡ διαφορὰ τῆς ἀξίας τους ξεπερνᾶ κάθε ἀναλογία (4), ποὺ μπορεῖ νὰ ἐκφράση ἡ δική σας τέχνη.

νὰ εἶναι δικό του ἔργο. Στὰ «Στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδη», κλασσικὸ βιβλίο τῆς ἀρχαίας γεωμετρίας, βρίσκονται μέρη ποὺ φαίνεται ὅτι τὰ ἐπεξεργάσθηκε πρῶτος ὁ Θεαίτητος.

4. Ἀναλογία ὑπάρχει μόνο ὅπου ὑπάρχει ἡ προσήκουσα σχέση («λόγος») ἡ ὁποία ὑποθέτει ὅρους ὁμογενεῖς. Ὁ Θεόδωρος σφάλλει στὸ ὅτι ὑποθέτει ὄχι μόνο σχέση, ἀλλὰ σχέση ἀνάμεσα σὲ ὅρους ἀσύγκριτους. Ὁ Πλάτων στὸ «Σοφιστὴ» 231a ἔχει ὑπογραμμίσει ὡς πρὸς τὸ σοφιστὴ τὸν κίνδυνο τῆς ἀναλογίας («τὸν δὲ ἀσφαλῆ δεῖ πάντων μάλιστα περὶ τὰς ὁμοιότητας ἀεὶ ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν...ὀλισθηρότατον γὰρ τὸ γένος»=ὅποιος ὅμως δὲν θέλει νὰ κάνη λάθος, πρέπει νὰ φυλάγεται προπάντων ἀπὸ τὶς ὁμοιότητες· εἶναι μιὰ πολὺ τρομερὴ γλίστρα).

ΘΕΟ. Εὖ γε νὴ τὸν ἡμέτερον θεόν, ὦ Σώκρατες, τὸν Ἄμμωνα, καὶ δικαίως, καὶ πάνυ μὲν οὖν μνημονικῶς ἐπέπληξάς μοι τὸ περὶ τοὺς λογισμοὺς ἁμάρτημα. Καὶ σὲ μὲν ἀντὶ τούτων εἰς αὖθις μέτειμι· σὺ δ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μηδαμῶς ἀποκάμῃς χαριζόμενος, ἀλλ' ἑξῆς, εἴτε τὸν πολιτικὸν ἄνδρα
c *πρότερον εἴτε τὸν φιλόσοφον προαιρῇ, προελόμενος διέξελθε.*

ΞΕ. Ταῦτ', ὦ Θεόδωρε, ποιητέον· ἐπείπερ ἅπαξ γε ἐγκεχειρήκαμεν, [καὶ] οὐκ ἀποστατέον πρὶν ἂν αὐτῶν πρὸς τὸ τέλος ἔλθωμεν. Ἀλλὰ γὰρ περὶ Θεαιτήτου τοῦδε τί χρή δρᾶν με;

ΘΕΟ. Τοῦ πέρι;

ΞΕ. Διαναπαύσωμεν αὐτὸν μεταλαβόντες αὐτοῦ τὸν συγγυμναστὴν τόνδε Σωκράτη; ἢ πῶς συμβουλεύεις;

ΘΕΟ. Καθάπερ εἶπες, μεταλάμβανε· νέω γὰρ ὄντε ῥᾷον οἴσετον πάντα πόνον ἀναπαυομένω.

d *ΣΩ. Καὶ μὴν κινδυνεύετον, ὦ ξένε, ἄμφω ποθὲν ἐμοὶ συγγένειαν ἔχειν τινά. Τὸν μέν γε οὖν ἡμεῖς κατὰ τὴν τοῦ προσώπου φύσιν ὅμοιον ἐμοὶ φαίνεσθαί φατε, τοῦ δ' ἡμῖν ἡ*
258a *κλῆσις ὁμώνυμος οὖσα καὶ ἡ πρόσρησις παρέχεταί τινα οἰκειότητα. Δεῖ δὴ τούς γε συγγενεῖς ἡμᾶς ἀεὶ προθύμως διὰ λόγων ἀναγνωρίζειν. Θεαιτήτῳ μὲν οὖν αὐτός τε συνέμειξα χθὲς διὰ λόγων καὶ νῦν ἀκήκοα ἀποκρινομένου, Σωκράτους δὲ οὐδέτερα· δεῖ δὲ σκέψασθαι καὶ τοῦτον. Ἐμοὶ μὲν οὖν εἰς αὖθις, σοὶ δὲ νῦν ἀποκρινέσθω.*

ΞΕ. Ταῦτ' ἔσται. Ὦ Σώκρατες, ἀκούεις δὴ Σωκράτους;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Συγχωρεῖς οὖν οἷς λέγει;

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

---

1. Ἄ μ μ ω ν· μεγάλη αἰγυπτιακὴ θεότητα. Στὴν ἀρχὴ ἦταν τοπικὸς θεὸς τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν, ὅπου καὶ ὁ ναός του, ἔπειτα ἐπεκτάθηκε σὲ ὅλη τὴν Αἴγυπτο καὶ ἔγινε ὁ κατεξοχὴν ἐθνικὸς θεός. Ἀλλὰ καὶ πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Λιβύης λατρεύονταν στὴν Αἰθιοπία καὶ στὶς φυλὲς τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου. Οἱ Ἕλληνες τὸν ὀνόμαζαν Δία Ἄμμωνα. Ὣς τὴ νεώτερη ἐποχή, πολυάριθμοι καὶ γεμάτοι θαυμασμὸ προσέρχονταν στὸ ναὸ τοῦ Ἄμμωνα Δία προσκυνητές, ποὺ βρίσκονταν σὲ μιὰ ὄαση τῆς ἐρήμου τῆς Λιβύης, ὅπου ἦταν καὶ τὸ περίφημο μαντεῖο του, τὸ ὁποῖο ὁ Κροῖσος συμβουλεύθηκε, ὅπως λέει ὁ Ἡρόδοτος (I, 46), καὶ τὸ ὁποῖο εἶχε χαιρετήσει στὰ 332 π.Χ. τὸν Μ. Ἀλέξανδρο ὡς «υἱὸν τοῦ Διὸς» («παῖ Διός»).

ΘΕΟ. Ὡραῖα! μὰ τὸ θεό μας, Σωκράτη, τὸν Ἄμμωνα (1) καὶ δίκαια καὶ πολὺ μὲ μάλλωσες γιὰ τὸ σφάλμα μου σχετικὰ μὲ τὴν ἀριθμητικὴ ἔτσι ὥστε νὰ μὴ τὸ λησμονῶ. Καὶ σένα γι' αὐτὸ ἄλλη φορὰ θὰ σοῦ ἀνταποδώσω τὰ ἴσα. Ἀλλά, σὺ Ξένε, νὰ μὴν ἀποφύγῃς νὰ μᾶς κάνῃς τὴ χάρη, ἀλλὰ μὲ τὴ σειρὰ νὰ διαπραγματευθῇς λεπτομερῶς, ἐκλέγοντας
πρωτύτερα εἴτε τὸν πολιτικὸ ἄνδρα εἴτε τὸν φιλόσοφο, ὅποιον c
προτιμᾶς πρῶτο.

ΞΕ. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ κάνουμε, Θεόδωρε, ἀφοῦ μιὰ φορὰ βάλαμε χέρι, καὶ δὲ θὰ τὸ ἀφήσουμε πρὶν τελειώσουμε τὸ ζήτημά μας. Ἀλλά, ἀλήθεια, τί πρέπει νὰ κάνω γι' αὐτὸν ἐδῶ τὸ Θεαίτητο;

ΘΕΟ. Γιὰ ποιό;

ΞΕ. Ἂς τὸν ἀφήσουμε ν' ἀναπαυθῇ λίγο, ἀναπληρώνοντάς τον μὲ τὸν σύντροφό του στὶς ἀσκήσεις, αὐτὸν ἐδῶ τὸν Σωκράτη; ἢ πῶς συμβουλεύεις;

ΘΕΟ. Κάνε, ὅπως ἀκριβῶς εἶπες, ἀναπλήρωσέ τον. Γιατὶ νέοι εἶναι καὶ οἱ δυὸ καὶ πιὸ εὔκολα θὰ ὑποφέρουν κάθε κόπο, ἂν τοὺς ἀφήσουμε νὰ ἀναπαύωνται.

ΣΩ. Κοντεύουν, Ξένε, νὰ ἔχουν καὶ οἱ δυὸ μὲ μένα κά- d
ποια μακρυνὴ συγγένεια. Ὁπωσδήποτε, σεῖς λέτε πὼς ὁ ἕνας
μοῦ μοιάζει κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου (2)· ὁ
ἄλλος ἔχει μὲ μένα τὸ ἴδιο ὄνομα κι αὐτὸ τὸ ὄνομα μᾶς δίνει 258a
κάποια συγγένεια. Πρέπει ἀσφαλῶς ἐμεῖς οἱ συγγενεῖς πάντα πρόθυμα νὰ ἀνανεώνουμε τὴ γνωριμία μας μὲ ὁμιλίες. Μὲ τὸ Θεαίτητο λοιπὸν ὁ ἴδιος χτὲς συνωμίλησα καὶ τώρα τὸν ἄκουσα νὰ σοῦ ἀποκρίνεται, ἀλλὰ μὲ τὸ Σωκράτη δὲν ἔκαμα οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο. Πρέπει ὅμως καὶ αὐτὸν ἐπίσης νὰ τὸν ἐξετάσουμε. Ἡ σειρά μου νὰ ρωτήσω θὰ 'ρθῇ ἀργότερα, τώρα ὅμως ἐσὺ πρέπει ν' ἀπαντήσῃς.

ΞΕ. Ἔτσι θὰ κάνουμε. Ἔ, Σωκράτη, ἀκοῦς τί λέει ὁ Σωκράτης;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Συμφωνεῖς λοιπὸν μὲ ὅσα λέει;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

---

2. Στὸ «Θεαίτητο» ὁ Θεόδωρος λέει γιὰ τὸ Θεαίτητο 143e: «οὐκ ἔστι καλός, προσέοικε δέ σοι τήν τε σιμότητα καὶ τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων· ἧττον δὲ ἢ σὺ ταῦτ' ἔχει» (δὲν εἶναι ὡραῖος, ἔχει ὅμως, ὅπως καὶ σύ, τὴ μύτη πλατσουκωτὴ καὶ τὰ μάτια βγαλμένα πρὸς τὰ ἔξω τὰ ἔχει ὅμως αὐτὰ λιγότερο ἀπὸ σένα).

ΞΕ. Οὐ τὰ σὰ κωλύειν φαίνεται, δεῖ δὲ ἴσως ἔτι ἧττον τἀμὰ διακωλύειν. Ἀλλὰ δὴ μετὰ τὸν σοφιστὴν ἀναγκαῖον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πολιτικὸν [τὸν ἄνδρα] διαζητεῖν νῷν· καί μοι λέγε πότερον τῶν ἐπιστημόνων τιν' ἡμῖν καὶ τοῦτον θετέον, ἢ πῶς;

ΝΕ. ΣΩ. Οὕτως.

ΞΕ. Τὰς ἐπιστήμας ἄρα διαληπτέον, ὥσπερ ἡνίκα τὸν πρότερον ἐσκοποῦμεν;

ΝΕ. ΣΩ. Τάχ' ἄν.

ΞΕ. Οὐ μὲν δὴ κατὰ ταὐτόν γε, ὦ Σώκρατες, φαίνεταί μοι τμῆμα.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

c *ΞΕ. Κατ' ἄλλο.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἔοικέν γε.

ΞΕ. Τὴν οὖν πολιτικὴν ἀτραπὸν πῇ τις ἀνευρήσει; Δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνευρεῖν, καὶ χωρὶς ἀφελόντας ἀπὸ τῶν ἄλλων ἰδέαν αὐτῇ μίαν ἐπισφραγίσασθαι, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκτροπαῖς ἓν ἄλλο εἶδος ἐπισημηναμένους πάσας τὰς ἐπιστήμας ὡς οὔσας δύο εἴδη διανοηθῆναι τὴν ψυχὴν ἡμῶν ποιῆσαι.

ΝΕ. ΣΩ. Τοῦτ' ἤδη σὸν οἶμαι τὸ ἔργον, ὦ ξένε, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν γίγνεται.

d *ΞΕ. Δεῖ γε μήν, ὦ Σώκρατες, αὐτὸ εἶναι καὶ σόν, ὅταν ἐμφανὲς ἡμῖν γένηται.*

ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς εἶπες.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἀριθμητικὴ μὲν καί τινες ἕτεραι ταύτῃ συγγενεῖς τέχναι ψιλαὶ τῶν πράξεών εἰσι, τὸ δὲ γνῶναι παρέσχοντο μόνον;

ΦΕ. ΣΩ. Ἔστιν οὕτως.

ΞΕ. Φαίνεται πὼς δὲν ὑπάρχει ἐμπόδιο ἀπὸ μέρος σου, b πρέπει ἴσως ἀκόμη λιγώτερο νὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ τὸ δικό μου. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὕστερα ἀπὸ τὸν σοφιστὴ νὰ ἐρευνήσουμε τὴν οὐσία τοῦ πολιτικοῦ. Πές μου λοιπὸν πρέπει νὰ βάλουμε καὶ τοῦτον ἐπίσης ἀνάμεσα στοὺς ἐπιστήμονες, ἢ πῶς ἀλλιῶς νομίζεις;

ΝΕ. ΣΩ. Μάλιστα.

1ον ΜΕΡΟΣ: ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΩΣ ΠΟΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΓΕΛΗΣ (258b-277d)

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (258b-263a)

II. Διαίρεση τῶν ἐπιστημῶν σὲ πρακτικὲς καὶ θεωρητικές. Ἡ ἐπιστήμη ποὺ ἁρμόζει στὸ βασιλιὰ εἶναι ἡ βασιλικὴ ἢ πολιτική

ΞΕ. Πρέπει λοιπὸν νὰ διαιρέσουμε τὶς ἐπιστῆμες, ὅπως τὸ κάναμε αὐτὴ τὴ στιγμή, ὅταν ἐξετάζαμε τὴν προηγούμενη προσωπικότητα;

ΝΕ. ΣΩ. Ἴσως.

ΞΕ. Ἀλλά, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐξετάσουμε στὸ ἴδιο μέρος.

ΝΕ. ΣΩ. Τί λοιπὸν τότε;

ΞΕ. Πρέπει νὰ τὴν ἐξετάσουμε σ' ἕνα ἄλλο.

ΝΕ. ΣΩ. Πιθανῶς.

ΞΕ. Ποῦ θ' ἀνακαλύψουμε λοιπὸν τὸ μονοπάτι ποὺ μᾶς πάει στὸν πολιτικό; Γιατὶ πρέπει νὰ τὸ ἀνακαλύψουμε καὶ ξεχωρίζοντάς το ἀπὸ τὰ ἄλλα νὰ τοῦ βάλουμε σὰ σφραγίδα ἕνα χαρακτήρα ποὺ τοῦ ταιριάζει. Ἔπειτα νὰ δώσουμε σὲ ὅλες τὶς ἄλλες παραλλαγὲς τῶν μονοπατιῶν ἕνα ἄλλο εἰδικὸ γνώρισμα καὶ νὰ φέρουμε τὸ πνεῦμα μας νὰ φαντασθῇ ὅλες τὶς ἄλλες ἐπιστῆμες σὰ διηρημένες σὲ δυὸ εἴδη.

ΝΕ. ΣΩ. Αὐτὸ πιὰ εἶναι δική σου δουλειά, νομίζω, καὶ ὄχι δική μου.

ΞΕ. Πρέπει ὅμως, Σωκράτη, αὐτὴ νὰ εἶναι καὶ δική d σου, ὅταν τὴ διευκρινίσουμε.

ΝΕ. ΣΩ. Καλὰ εἶπες.

ΞΕ. Ἄραγε λοιπὸν ἡ ἀριθμητικὴ καὶ μερικὲς ἄλλες τέχνες, τῆς ἴδιας οἰκογένειας μ' αὐτήν, δὲν εἶναι στερημένες ἀπὸ κάθε κλίση γιὰ δράση καὶ περιορίζονται μόνο στὸ νὰ παρέχουν γνώση;

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι εἶναι.

ΞΕ. Αἱ δέ γε περί τεκτονικὴν αὖ καὶ σύμπασαν χειρουργίαν ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσιν ἐνοῦσαν σύμφυτον τὴν
e ἐπιστήμην κέκτηνται, καὶ συναποτελοῦσι τὰ γιγνόμενα ὑπ'
αὐτῶν σώματα πρότερον οὐκ ὄντα.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Ταύτῃ τοίνυν συμπάσας ἐπιστήμας διαίρει, τὴν μὲν πρακτικὴν προσειπών, τὴν δὲ μόνον γνωστικήν.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔστω σοι ταῦθ' ὡς μιᾶς ἐπιστήμης τῆς ὅλης εἴδη δύο.

ΞΕ. Πότερον οὖν τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην καὶ ἔτ' οἰκονόμον θήσομεν ὡς ἓν πάντα ταῦτα προσαγορεύοντες, ἢ τοσαύτας τέχνας αὐτὰς εἶναι φῶμεν ὅσαπερ ὀνόματα ἐρρήθη; Μᾶλλον δέ μοι δεῦρο ἕπου.

ΝΕ. ΣΩ. Πῇ;

259a ΞΕ. Τῇδε. Εἴ τῴ τις τῶν δημοσιευόντων ἰατρῶν ἱκανὸς
συμβουλεύειν ἰδιωτεύων αὐτός, ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῷ προσαγορεύεσθαι τοὔνομα τῆς τέχνης ταὐτὸν ὅπερ ᾧ συμβουλεύει;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τί δ'; ὅστις βασιλεύοντι χώρας ἀνδρὶ παραινεῖν δεινὸς ἰδιώτης ὢν αὐτός, ἆρ' οὐ φήσομεν ἔχειν αὐτὸν τὴν ἐπιστήμην ἣν ἔδει τὸν ἄρχοντα αὐτὸν κεκτῆσθαι;

ΝΕ. ΣΩ. Φήσομεν.

b ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν ἥ γε ἀληθινοῦ βασιλέως βασιλική;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ταύτην δὲ ὁ κεκτημένος οὐκ, ἄντε ἄρχων ἄντε ἰδιώτης ὢν τυγχάνῃ, πάντως κατά γε τὴν τέχνην αὐτὴν βασιλικὸς ὀρθῶς προσρηθήσεται;

ΝΕ. ΣΩ. Δίκαιον γοῦν.

ΞΕ. Καὶ μὴν οἰκονόμος γε καὶ δεσπότης ταὐτόν.

ΞΕ. Οἱ τέχνες πάλι, ποὺ ἀφοροῦν στὴν ξυλουργικὴ καὶ σὲ κάθε ἄλλη χειρωνακτικὴ τέχνη, ἔχουν τὴν ἐπιστήμη
τους ἔμφυτα συνδεδεμένη μὲ τὶς πράξεις καὶ ἀποτελειώ- e
νουν μαζὶ τὰ γινωμένα ἀπ' αὐτὲς σώματα, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν πρωτύτερα.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λοιπόν;

ΞΕ. Σύμφωνα λοιπὸν μ' αὐτὴ τὴν ἀρχή, διαίρεσε τώρα τὸ σύνολο τῶν ἐπιστημῶν, δίνοντας στὸ ἕνα μέρος τὸ ὄνομα πρακτικὴ ἐπιστήμη καὶ στὸ ἄλλο ἐπιστήμη καθαρὰ θεωρητική.

ΝΕ. ΣΩ. Ἂς εἶναι λοιπόν, ἀφοῦ τὸ θέλεις, αὐτὰ τὰ δυὸ εἴδη σὲ μιὰν ἐπιστήμη ποὺ ἀποτελεῖ τὸ σύνολο τῆς ἐπιστήμης.

ΞΕ. Τὸν πολιτικὸ λοιπὸν θὰ τὸν ἐξετάσουμε συγχρόνως σὰ βασιλιὰ καὶ δεσπότη τῶν δούλων καὶ ἀκόμα σὰν οἰκονόμο τοῦ σπιτιοῦ, προσφωνώντας τον μὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ὀνομασίες σὰν ἕνα πρᾶγμα, ἢ θὰ ποῦμε πὼς ὑπάρχουν τόσες τέχνες, ὅσα ὀνόματα ἔχομε πεῖ; Ἀλλὰ ἀκολούθησέ με καλύτερα σ' ἕνα ἄλλο δρόμο.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιόν;

ΞΕ. Αὐτὸν ἐδῶ: Ἂν κάποιος ἁπλὸς ἰδιώτης ὁ ἴδιος 259a
εἶναι ἱκανὸς νὰ δίνη συμβουλὲς σὲ κάποιο γιατρό, ποὺ βρίσκεται σὲ δημόσια ὑπηρεσία, ἄραγε δὲ θὰ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ τὸν καλοῦμε μὲ τὸν ἴδιο ἐπαγγελματικὸ τίτλο, μὲ τὸν ὁποῖο καὶ τὸν ἄνθρωπο, στὸν ὁποῖο δίνει τὶς συμβουλές του;

ΝΕ. ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Καὶ τώρα; Ὅποιος, ἐνῶ αὐτὸς εἶναι ἁπλὸς ἰδιώτης, εἶναι ἱκανὸς νὰ συμβουλεύη ἄνθρωπο ποὺ βασιλεύει σὲ χώρα, ἄραγε δὲ θὰ ποῦμε ὅτι αὐτὸς κατέχει τὴν ἐπιστήμη ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν κατέχη ἐκεῖνος ποὺ ἄρχει;

ΝΕ. ΣΩ. Θὰ τὸ ποῦμε.

ΞΕ. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπιστήμη ποὺ ταιριάζει στὸν ἀλη- b
θινὸ βασιλιά, δὲν εἶναι ἡ βασιλικὴ ἐπιστήμη;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Κι' ὅποιος κατέχει τὴ βασιλικὴ τέχνη, ἀνεξάρτητα ἂν τυχαίνη νὰ εἶναι ἄρχοντας ἢ ἁπλὸς ἰδιώτης, ὁπωσδήποτε ὅμως, ἐπειδὴ ἔχει στὴν κατοχή του αὐτὴ τὴν τεχνη, θὰ εἶναι σωστὸ νὰ προσαγορευθῆ μὲ τὸν τίτλο τοῦ βασιλιᾶ;

ΝΕ. ΣΩ. Θὰ ἦταν δίκαιο, ὅπως κι ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα.

ΞΕ. Ἐξάλλου τὸ ἴδιο θὰ εἶναι γιὰ τὸν οἰκονόμο τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸν κύριο δούλων.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν ;

ΞΕ. Τί δέ ; μεγάλης σχῆμα οἰκήσεως ἢ σμικρᾶς αὖ πόλεως ὄγκος μῶν τι πρὸς ἀρχὴν διοίσετον ;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδέν.

c *ΞΕ. Οὐκοῦν, ὃ νυνδὴ διεσκοπούμεθα, φανερὸν ὡς ἐπιστήμη μία περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα· ταύτην δὲ εἴτε βασιλικὴν εἴτε πολιτικὴν εἴτε οἰκονομικήν τις ὀνομάζει, μηδὲν αὐτῷ διαφερώμεθα.*

ΝΕ. ΣΩ. Τί γάρ ;

ΞΕ. 'Αλλὰ μὴν τόδε γε δῆλον, ὡς βασιλεὺς ἅπας χερσὶ καὶ σύμπαντι τῷ σώματι σμίκρ' ἄττα εἰς τὸ κατέχειν τὴν ἀρχὴν δύναται πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σύνεσιν καὶ ῥώμην.

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον.

ΞΕ. Τῆς δὴ γνωστικῆς μᾶλλον ἢ τῆς χειροτεχνικῆς
d *καὶ ὅλως πρακτικῆς βούλει τὸν βασιλέα φῶμεν οἰκειότερον εἶναι ;*

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν ;

ΞΕ. Τὴν ἄρα πολιτικὴν καὶ πολιτικὸν καὶ βασιλικὴν καὶ βασιλικὸν εἰς ταὐτὸν ὡς ἓν πάντα ταῦτα συνθήσομεν ;

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον.

ΞΕ. Οὐκοῦν πορευοίμεθ' ἂν ἑξῆς, εἰ μετὰ ταῦτα τὴν γνωστικὴν διοριζοίμεθα ;

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ἂν ἄρα ἐν αὐτῇ τινα διαφυὴν κατανοήσωμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Φράζε ποίαν.

e *ΞΕ. Τοιάνδε. Λογιστική πού τις ἡμῖν τέχνη.*

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τῶν γνωστικῶν γε οἶμαι παντάπασι τεχνῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ ;

---

1. 'Ο Ξενοφῶν στὰ «'Απομνημονεύματά» του (III, 4, 12) λέει : ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων κατὰ τὸ πλῆθος μόνο διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐπιμέλεια τῶν κοινῶν, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα εἶναι ὅμοια.

2. 'Ο βασιλιὰς δὲν εἶναι οὔτε χειροτέχνης οὔτε πυγμάχος· κυβερνᾶ μὲ τὸ πνεῦμα· τὸ ἐπάγγελμά του εἶναι θεωρητικό.

ΝΕ. ΣΩ. Φυσικά.

ΞΕ. Καὶ τοῦτο ἀκόμη: μεγάλης κατοικίας ἐξωτερικὸ ἢ μικρῆς πόλεως περιοχὴ θὰ ἔχουν κάποια διαφορὰ ὡς πρὸς τὴ διακυβέρνηση ; (1)

ΝΕ. ΣΩ. Καμιά.

ΞΕ. Λοιπόν, γιὰ ν' ἀποκριθοῦμε στὸ ζήτημα ποὺ τώρα c
θὰ ἐξετάζαμε, εἶναι φανερὸ ὅτι μιὰ ἐπιστήμη εἶναι γιὰ ὅλα αὐτά· κι αὐτὴν εἴτε βασιλικὴ εἴτε πολιτικὴ εἴτε οἰκονομικὴ τὴν ὀνομάζομε, καθόλου δὲ θὰ φέρουμε ἀντίρρηση γι' αὐτό.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ βέβαια.

ΙΙΙ. Ἡ θεωρητικὴ ἐπιστήμη διακρίνεται σὲ διευθυντικὴ καὶ κριτικὴ

ΞΕ. 'Αλλ' ἀκόμη τὸ ἑξῆς εἶναι φανερό, ὅτι κάθε βασιλιὰς γιὰ νὰ κατέχῃ τὴν ἀρχή του, λίγα πράγματα καταφέρνει μὲ τὰ χέρια του καὶ μὲ ὅλη τὴ δύναμη τοῦ σώματός του ἀπέναντι σὲ ὅ,τι μπορεῖ (νὰ ἐπιτύχῃ) μὲ τὴν ὀξύνοια καὶ τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς του.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι φανερό.

ΞΕ. Θέλεις τότε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ βασιλιὰς ἔχει περισ-
σότερες σχέσεις μὲ τὴ θεωρητικὴ ἐπιστήμη παρὰ μὲ τὴ χει- d
ροτεχνία καὶ γενικὰ μὲ ὅλες τὶς πρακτικὲς τέχνες (2) ;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λοιπόν ;

ΞΕ. Θὰ βάλουμε λοιπὸν μαζὶ τὴν πολιτικὴ ἐπιστήμη καὶ τὸν πολιτικὸ μὲ τὴ βασιλικὴ ἐπιστήμη καὶ τὸν βασιλικὸ ἄνθρωπο καὶ ἀπ' ὅλα αὐτὰ θὰ κάνουμε ἕνα ;

ΝΕ. ΣΩ. Προφανῶς.

ΞΕ. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ προχωρήσουμε συνέχεια, ἂν ὕστερα ἀπ' αὐτὰ διαιρέσουμε τὴ θεωρητικὴ ἐπιστήμη ;

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Βάλε τώρα ὅλη τὴν προσοχή σου μήπως ἴσως ἀνακαλύψουμε κάποιο φυσικὸ χώρισμα.

ΝΕ. ΣΩ. Πές μου ποιό.

ΞΕ. Αὐτὸ ἐδῶ : Μιλήσαμε κάπου γιὰ μιὰ τέχνη πρα- e
κτικὴ ἀριθμητική.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Εἶναι, νομίζω, ὁλότελα ἀπὸ τὶς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι ;

ΞΕ. Γνούσῃ δὴ λογιστικῇ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς διαφορὰν μῶν τι πλέον ἔργον δώσομεν ἢ τὰ γνωσθέντα κρῖναι ;

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν ;

ΞΕ. Καὶ γὰρ ἀρχιτέκτων γε πᾶς οὐκ αὐτὸς ἐργατικὸς ἀλλ' ἐργατῶν ἄρχων.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Παρεχόμενός γέ που γνῶσιν ἀλλ' οὐ χειρουργίαν.

ΝΕ. ΣΩ. Οὕτως.

0a *ΞΕ. Δικαίως δὴ μετέχειν ἂν λέγοιτο τῆς γνωστικῆς ἐπιστήμης.*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τούτῳ δέ γε οἶμαι προσήκει κρίναντι μὴ τέλος ἔχειν μηδ' ἀπηλλάχθαι, καθάπερ ὁ λογιστὴς ἀπήλλακτο, προστάττειν δὲ ἑκάστοις τῶν ἐργατῶν τό γε πρόσφορον ἕως ἂν ἀπεργάσωνται τὸ προσταχθέν.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν γνωστικαὶ μὲν αἵ τε τοιαῦται σύμπασαι καὶ ὁπόσαι συνέπονται τῇ λογιστικῇ, κρίσει δὲ καὶ ἐπιτάξει
b *διαφέρετον ἀλλήλοιν τούτω τὼ γένη ;*

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεσθον.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν συμπάσης τῆς γνωστικῆς εἰ τὸ μὲν ἐπιτακτικὸν μέρος, τὸ δὲ κριτικὸν διαιρούμενοι προσείποιμεν, ἐμμελῶς ἂν φαῖμεν διῃρῆσθαι ;

ΝΕ. ΣΩ. Κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τοῖς γε κοινῇ τι πράττουσιν ἀγαπητὸν ὁμονοεῖν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ ;

ΞΕ. Τούτου τοίνυν μέχριπερ ἂν αὐτοὶ κοινωνῶμεν, ἐατέον τά γε τῶν ἄλλων δοξάσματα χαίρειν.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν ;

---

1. Κάθε προσπάθεια κάθε λογικῆς, μονολογικῆς ἢ διαλογικῆς, εἶναι νὰ ξεκινοῦμε ἀπὸ μιὰν ἀρχὴ ποὺ τὴ θεωροῦμε βέβαιη καὶ νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἔρευνα συμφωνοῦντες μ' αὐτὴν καὶ μεταξύ μας.

ΞΕ. Καλά· θὰ ἀποδώσουμε λοιπὸν στὴν πρακτικὴ ἀριθμητικὴ ποὺ ξέρει τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς ἀριθμούς, κάποιο ἄλλο ἔργο περισσότερο ἢ νὰ ἐκφέρῃ κρίση γιὰ κεῖνα ποὺ γνωρίζει.

ΝΕ. ΣΩ. Τί ἄλλο ;

ΞΕ. Γιατὶ καὶ κάθε ἐπιστάτης ἐργατῶν δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ἐργάτης, ἀλλὰ προϊστάμενος τῶν ἐργατῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Γιατὶ παρέχει, νομίζω, γνώση καὶ ὄχι ἐργασία χεριῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Πραγματικά.

ΞΕ. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε δικαίως πὼς μετέχει 260a
στὴ θεωρητικὴ ἐπιστήμη.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Σ' αὐτὸν ὅμως, ἂν δὲν γελιέμαι, ταιριάζει, ὅταν ἐκφέρῃ γνώμη, νὰ μὴ τελειώνῃ οὔτε νὰ ἀπομακρύνεται, ὅπως ἀπομακρύνθηκε ὁ διδάσκαλος τῆς ἀριθμητικῆς, ἀλλὰ νὰ προστάζῃ σὲ κάθε ἐργάτη τὸ χρήσιμο ὡσότου ἀποτελειώσουν τὸ ἔργο ποὺ πῆραν τὴ διαταγὴ νὰ κάνουν.

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Ἔτσι λοιπὸν ὅλες οἱ ἐπιστῆμες αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι θεωρητικὲς κι ἀκόμα ὅλες ἐκεῖνες ποὺ πηγαίνουν μαζὶ μὲ τὴν πρακτικὴ ἀριθμητική, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ δυὸ εἴδη διαφέρουν μεταξύ τους στὸ ὅτι τὸ ἕνα κρίνει καὶ τὸ ἄλλο διευθύνει ; b

ΝΕ. ΣΩ. Προφανῶς.

ΞΕ. Ἄραγε λοιπόν, ἂν διακρίνουμε στὸ σύνολο τῆς θεωρητικῆς ἐπιστήμης ἕνα μέρος, ποὺ θὰ τὸ καλούσαμε διευθυντικό, καὶ τὸ ἄλλο κριτικό, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ἔχομε κάνει σωστὴ διαίρεση ;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί, κατὰ τὴ γνώμη μου τουλάχιστο.

ΞΕ. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν κάτι ἀπὸ κοινοῦ, πρέπει νὰ εἶναι εὐτυχισμένοι ποὺ συμφωνοῦν μεταξύ τους (1).

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Ἐφ' ὅσον μεταξύ μας θὰ ἔχουμε τὴν εὐτυχία νὰ συμφωνοῦμε σ' αὐτό, πρέπει ν' ἀφήσουμε τὶς γνῶμες τῶν ἄλλων νὰ πᾶνε στὸ καλό.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λοιπόν ;

c ΞΕ. Φέρε δή, τούτοιν τοῖν τέχναιν ἡμῖν τὸν βασιλικὸν ἐν ποτέρᾳ θετέον; Ἆρ' ἐν τῇ κριτικῇ, καθάπερ τινὰ θεατήν, ἢ μᾶλλον τῆς ἐπιτακτικῆς ὡς ὄντα αὐτὸν τέχνης θήσομεν, δεσπόζοντά γε;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ μᾶλλον;

ΞΕ. Τὴν ἐπιτακτικὴν δὴ τέχνην πάλιν ἂν εἴη θεατέον εἴ πῃ διέστηκεν. Καί μοι δοκεῖ τῇδέ πῃ, καθάπερ ἡ τῶν καπήλων τέχνη τῆς τῶν αὐτοπωλῶν διώρισται τέχνης, καὶ
d τὸ βασιλικὸν γένος ἔοικεν ἀπὸ τοῦ τῶν κηρύκων γένους ἀφωρίσθαι.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Πωληθέντα που πρότερον ἔργα ἀλλότρια παραδεχόμενοι δεύτερον πωλοῦσι πάλιν οἱ κάπηλοι.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὸ κηρυκικὸν φῦλον ἐπιταχθέντ' ἀλλότρια νοήματα παραδεχόμενον αὐτὸ δεύτερον ἐπιτάττει πάλιν ἑτέροις.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τί οὖν; εἰς ταὐτὸν μείξομεν βασιλικὴν ἑρμηνευ-
e τικῇ, κελευστικῇ, μαντικῇ, κηρυκικῇ, καὶ πολλαῖς ἑτέραις τούτων τέχναις συγγενέσιν, αἳ σύμπασαι τό γ' ἐπιτάττειν ἔχουσιν; Ἢ βούλει, καθάπερ ᾐκάζομεν νυνδή, καὶ τοὔνομα παρεικάσωμεν, ἐπειδὴ καὶ σχεδὸν ἀνώνυμον ὂν τυγχάνει τὸ τῶν αὐτεπιτακτῶν γένος, καὶ ταύτῃ ταῦτα διελώμεθα, τὸ μὲν τῶν βασιλέων γένος εἰς τὴν αὐτεπιτακτικὴν θέντες, τοῦ δὲ ἄλλου παντὸς ἀμελήσαντες, ὄνομα ἕτερον αὐτοῖς παραχωρήσαντες θέσθαι τινά; Τοῦ γὰρ ἄρχοντος ἕνεκα ἡμῖν ἡ
261a μέθοδος ἦν ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἐναντίου.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

1. Ὁ λιανοπωλητής, τύπος σοφιστῆ, ἐμπορεύεται καὶ δὲν δημιουργεῖ.

IV. Τὸ βασιλικὸ γένος πρέπει νὰ τὸ τοποθετήσουμε στὴ διευθυντικὴ τέχνη καὶ μάλιστα στὴν τέχνη ποὺ ἄρχει μοναρχικά

ΞΕ. Ἔλα τώρα, σὲ ποιάν ἀπ' αὐτὲς τὶς δυὸ τέχνες c
πρέπει νὰ τοποθετήσουμε τὸ βασιλικὸ ἄνθρωπο; Ἄραγε θὰ τὸν τοποθετήσουμε στὴν κριτικὴ τέχνη, ἀκριβῶς σὰν ἕνα ἁπλὸ θεατή, ἢ καλύτερα στὴ διευθυντικὴ τέχνη, ἐπειδὴ διατάζει σὰν κύριος;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ἀλλιῶς καλύτερα;

ΞΕ. Πρέπει νὰ ἐξετάσουμε πάλι τὴ διευθυντικὴ τέχνη, γιὰ νὰ ἰδοῦμε μήπως προσφέρη κάποια διαίρεση, καὶ μοῦ φαίνεται ἔτσι κάπως· ὅπως ἀκριβῶς ἡ τέχνη τοῦ λιανοπωλητῆ (1) διακρίνεται ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ ἐπαγγελματοβιοτέχνη, ἔτσι καὶ τὸ βασιλικὸ γένος φαίνεται ὅτι διακρίνεται d
ἀπὸ τὸ γένος τῶν κηρύκων.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς αὐτό;

ΞΕ. Οἱ λιανοπωλητές, νομίζω, ἀφοῦ προμηθευτοῦν πουλημένα πρωτύτερα ξένα ἐμπορεύματα, φτιασμένα ἀπὸ ἄλλους, τὰ μεταπουλοῦν τότε ἀπὸ δεύτερο χέρι.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸ γένος τῶν κηρύκων, ἀφοῦ δεχτῆ προσταγμένες ἰδέες, ποὺ δὲν ἔχει ἐννοήσει, τὸ ἴδιο τὶς προστάζει μὲ τὴ σειρά του σὲ ἄλλους μὲ δεύτερη διάταγή.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθινότατα.

ΞΕ. Τί λοιπόν; Θὰ ἀναμείξουμε στὸ ἴδιο τὴν τέχνη
τοῦ βασιλιᾶ μὲ τὴν τέχνη τοῦ ἑρμηνευτῆ, τοῦ κωπηλάτη, e
τοῦ μάντη, τοῦ κήρυκα, καὶ μὲ πολλὲς ἄλλες συγγενεῖς τέχνες, ποὺ ἔχουν ὅλες μιὰ δύναμη, τὸ νὰ διευθύνουν; Ἢ θέλεις, ἀκολουθώντας τὴν παραβολή μας αὐτῆς τῆς στιγμῆς, νὰ ἐπινοήσουμε ἐπίσης ἕνα ὄνομα κατ' ἀναλογίαν, ἐπειδὴ καὶ χωρὶς ὄνομα σχεδὸν τυχαίνει νὰ εἶναι τὸ γένος ἐκείνων ποὺ ἔχουν τὴν ἐξουσία νὰ διευθύνουν μόνοι τους; Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ κάνουμε τὴ διαίρεσή μας, βάζοντας τὸ γένος τῶν βασιλιάδων στὴν τέχνη ποὺ ἄρχει μοναρχικῶς (αὐτεπιτακτική), καί, ἀφοῦ παραμελήσουμε κάθε ἄλλο γένος, νὰ τοῦ παραχωρήσουμε καὶ νὰ τοῦ ἐπιβάλουμε κάποιο ἄλλο ὄνομα. Γιατί στὸν ἄρχοντα ἀποβλέπει ἡ μέ-
θοδός μας καὶ ὄχι στὸ ἀντίθετο τοῦ ἄρχοντα. 261a

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τοῦτο μετρίως ἀφέστηκεν ἀπ' ἐκείνων, ἀλλοτριότητι διορισθὲν πρὸς οἰκειότητα, τοῦτο αὐτὸ πάλιν αὖ διαιρεῖν ἀναγκαῖον, εἴ τινα τομὴν ἔτι ἔχομεν ὑπείκουσαν ἐν τούτῳ;

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Καὶ μὴν φαινόμεθα ἔχειν· ἀλλ' ἐπακολουθῶν σύντεμνε.

ΝΕ. ΣΩ. Πῇ;

ΞΕ. Πάντας ὁπόσους ἂν ἄρχοντας διανοηθῶμεν ἐπι-
b *τάξει προσχρωμένους ἆρ' οὐχ εὑρήσομεν γενέσεώς τινος ἕνεκα προστάττοντας;*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Καὶ μὴν τά γε γιγνόμενα πάντα δίχα διαλαβεῖν οὐ παντάπασι χαλεπόν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῇ;

ΞΕ. Τὰ μὲν ἄψυχα αὐτῶν ἐστί που συμπάντων, τὰ δ' ἔμψυχα.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τούτοις δέ γε αὐτοῖς τὸ τοῦ γνωστικοῦ μέρος ἐπιτακτικὸν ὄν, εἴπερ βουλόμεθα τέμνειν, τεμοῦμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Κατὰ τί;

ΞΕ. Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς τῶν ἀψύχων γενέσεσιν αὐτοῦ τάτ-
c *τοντες, τὸ δ' ἐπὶ <ταῖς> τῶν ἐμψύχων· καὶ πᾶν οὕτως ἤδη διαιρήσεται δίχα.*

ΝΕ. ΣΩ. Παντάπασί γε.

ΞΕ. Τὸ μὲν τοίνυν αὐτῶν παραλίπωμεν, τὸ δ' ἀναλάβωμεν, ἀναλαβόντες δὲ μερισώμεθα εἰς δύο τὸ σύμπαν.

ΝΕ. ΣΩ. Λέγεις δ' αὐτοῖν ἀναληπτέον εἶναι πότερον;

ΞΕ. Πάντως που τὸ περὶ τὰ ζῷα ἐπιτακτικόν. Οὐ γὰρ δή τό γε τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης ἐστί ποτε τῶν ἀψύχων ἐπιστατοῦν, οἷον ἀρχιτεκτονικόν, ἀλλὰ γενναιότερον, ἐν
d *τοῖς ζῴοις καὶ περὶ αὐτὰ ταῦτα τὴν δύναμιν ἀεὶ κεκτημένον.*

V. Τὰ παραγόμενα εἴδη διαιροῦνται σὲ ἄψυχα καὶ ἔμψυχα· ἡ βασιλικὴ ἐπιστήμη διευθύνει τὰ ἔμψυχα ὄντα. Ἡ διακυβέρνηση τῶν ἐμψύχων διαιρεῖται σὲ διακυβέρνηση τῶν μεμονωμένως ζώντων καὶ σ' ἐκείνη τῶν κατ' ἀγέλας ζώντων

ΞΕ. Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὸ τὸ γένος, γιὰ τὸ ὁποῖο μιλοῦμε, ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα, χωρισμένο μὲ ἀποξένωση ἀπὸ τὴ συγγένεια, εἶναι ἀναγκαῖο αὐτὸ τὸ ἴδιο πάλι μὲ τὴ σειρά του νὰ τὸ διαιρέσουμε, ἂν βρίσκουμε σ' αὐτὸ ἀκόμη κάποια τομὴ κατάλληλη.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Καὶ ὅμως φαίνεται ὅτι τὴν βρίσκουμε· ἀλλὰ ἀκολούθησέ με καὶ διαίρεσε μαζί μου.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ἂν μποροῦμε νὰ φαντασθοῦμε ἄρχοντες ποὺ ἐξασκοῦν μιὰ τέτοια διεύθυνση, ἄραγε δὲ θὰ βροῦμε ὅτι οἱ δια- b
ταγές τους ἔχουν ὑπ' ὄψη κάποια παραγωγή;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι;

ΞΕ. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο νὰ διαιρέσουμε σὲ δυὸ ὅλα τὰ εἴδη ποὺ παράγονται.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς.

ΞΕ. Σ' αὐτὸ τὸ σύνολο, νομίζω, ἄλλα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἄψυχα καὶ ἄλλα ἔμψυχα.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Μὲ αὐτὴ τὴν προοπτικὴ θὰ διαιρέσουμε τὸ διευθυντικὸ μέρος τῆς θεωρητικῆς ἐπιστήμης, ἂν βέβαια θέλουμε νὰ τὴ μοιράσουμε

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Προορίζοντας ἕνα ἀπὸ τὰ μέρη της στὴν παραγωγὴ τῶν ἀψύχων ὄντων, καὶ τὸ ἄλλο σὲ ἐκείνην τῶν ἐμψύχων, c
καὶ ἔτσι πιὰ τὸ σύνολο θὰ διαιρεθῆ σὲ δυὸ μέρη.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἂς ἀφήσουμε τώρα τὰ ἕνα ἀπὸ τὰ μέρη καὶ τὸ ἄλλο ἂς τὸ πάρουμε, καὶ ἀφοῦ τὸ πάρουμε, ἂς τὸ μοιράσουμε ὁλόκληρο σὲ δυό.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό λὲς πὼς πρέπει νὰ πάρουμε ἀπ' αὐτά;

ΞΕ. Πρὸ πάντων, νομίζω, ἐκεῖνο ποὺ ἔχει τὴ διεύθυνση τῶν ζώντων πλασμάτων. Γιατὶ βέβαια δὲν εἶναι δουλειὰ τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης νὰ διευθύνῃ ποτὲ ἄψυχα ὄντα, ὅπως λόγου χάρη ἡ ἀρχιτεκτονική, ἀλλὰ ὁ ρόλος της εἶναι εὐγενέστερος, βασιλεύει ἀνάμεσα στὰ ζῶντα ὄντα, καὶ γι' αὐτὰ d
τὰ ἴδια ἔχει ἀποκτήσει τὴ δύναμη καὶ τὴν ἐξασκεῖ.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Τήν γε μὴν τῶν ζῴων γένεσιν καὶ τροφὴν τὴν μέν τις ἂν ἴδοι μονοτροφίαν οὖσαν, τὴν δὲ κοινὴν τῶν ἐν ταῖς ἀγέλαις θρεμμάτων ἐπιμέλειαν.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ἀλλ' οὐ μὴν τόν γε πολιτικὸν εὑρήσομεν ἰδιοτρόφον, ὥσπερ βοηλάτην ἤ τινα ἱπποκόμον, ἀλλ' ἱπποφορβῷ τε καὶ βουφορβῷ μᾶλλον προσεοικότα.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεταί γε δὴ ῥηθὲν νῦν.

e *ΞΕ. Πότερον οὖν τῆς ζῳοτροφίας τὴν τῶν συμπόλλων κοινὴν τροφὴν ἀγελαιοτροφίαν ἢ κοινοτροφικήν τινα ὀνομάζομεν;*

ΝΕ. ΣΩ. Ὁπότερον ἂν ἐν τῷ λόγῳ συμβαίνῃ.

ΞΕ. Καλῶς γε, ὦ Σώκρατες· κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. Νῦν δὲ τοῦτο μέν, καθάπερ διακελεύῃ, ποιητέον· τὴν δὲ ἀγελαιοτροφικὴν ἆρ' ἐννοεῖς πῇ
262a *τις δίδυμον ἀποφήνας τὸ ζητούμενον ἐν διπλασίοισι τὰ νῦν ἐν τοῖς ἡμίσεσιν εἰς τότε ποιήσει ζητεῖσθαι;*

ΝΕ. ΣΩ. Προθυμήσομαι. Καί μοι δοκεῖ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἑτέρα τις εἶναι, τῶν δ' αὖ θηρίων ἄλλη τροφή.

ΞΕ. Παντάπασί γε προθυμότατα καὶ ἀνδρειότατα διῄρησαι· μὴ μέντοι τοῦτό γε εἰς αὖθις κατὰ δύναμιν πάσχωμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Μὴ σμικρὸν μόριον ἓν πρὸς μεγάλα καὶ πολλὰ
b *ἀφαιρῶμεν, μηδὲ εἴδους χωρίς· ἀλλὰ τὸ μέρος ἅμα εἶδος ἐχέτω. Κάλλιστον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων εὐθὺς διαχωρίζειν τὸ ζητούμενον, ἂν ὀρθῶς ἔχῃ, καθάπερ ὀλίγον σὺ πρότερον*

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Ὡς πρὸς τὴ γένεση καὶ τὴ διατροφὴ τῶν ζώων μποροῦμε νὰ διακρίνουμε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὴν ἀνατροφὴ ἐκείνων ποὺ ζοῦν μεμονωμένα, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν κοινὴ φροντίδα γιὰ τὰ θρεφτάρια ποὺ ζοῦν κατ' ἀγέλες.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ἀλλ' ὅμως τὸν πολιτικὸ δὲ θὰ τὸν βροῦμε νὰ ἐξασκῇ τὴν ἀτομικὴ ἀνατροφή, ὅπως ὁ γεωργὸς ποὺ βόσκει τὰ βώδια του ἢ ὁ ἱπποκόμος, ἀλλ' ὅτι μοιάζει περισσότερο μὲ ἱπποτρόφο καὶ βουκόλο.

ΝΕ. ΣΩ. Μοῦ φαίνεται ὅτι τώρα ἔχει ἐξηγηθῆ.

ΞΕ. Ποιό ὄνομα λοιπὸν νὰ δώσουμε σ' αὐτὸ τὸ μέρος e
τῆς διατροφῆς τῶν ζώων, ποὺ τρέφει ἀπὸ κοινοῦ ὁμάδες ὁλόκληρες; ἐκεῖνο τῆς τέχνης ποὺ τρέφει ἀγέλες ἢ ἐκεῖνο τῆς κοινῆς διατροφῆς;

ΝΕ. ΣΩ. Ὅποιο ἀπὸ τὰ δυὸ εἶναι σύμφωνο μὲ τὸ λογικό.

ΠΑΡΕΚΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ

VI. Μικρὸ μάθημα λογικῆς διαιρέσεως· εἶδος καὶ μέρος

ΞΕ. Πολὺ καλά, Σωκράτη· ἂν ἐπιμένῃς στὸ νὰ μὴ ἀσχολῆσαι ἐπιμελῶς μὲ τὶς λέξεις, θὰ φανῇς στὰ γεράματα, πολὺ πλούσιος σὲ φρόνηση. Τώρα ὅμως πρέπει νὰ κάνουμε ὅπως τὸ διατάζεις· ἄραγε ἐννοεῖς πῶς θὰ μπορούσαμε νὰ δείξουμε ὅτι ὑπάρχουν δυὸ εἴδη διατροφῆς σὲ ἀγέλες καὶ νὰ πετύχουμε ἔτσι ὥστε ἡ ἔρευνα, ἀντὶ νὰ φέρῃ 262a
τώρα σ' αὐτὸ τὸ διπλὸ πρᾶγμα, νὰ φέρῃ μόνο στὸ μισό;

ΝΕ. ΣΩ. Θὰ δείξω προθυμία. Νομίζω ὅτι ὑπάρχει ἕνα εἶδος γιὰ τὴ διατροφὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλο πάλι γιὰ τὴ διατροφὴ τῶν θηρίων.

ΞΕ. Βεβαίως μὲ πάρα πολὺ προθυμία καὶ δραστηριότητα ἔχεις κάμει τὴ διαίρεση. Πρόσεξε ὅμως, ὅσο μποροῦμε, νὰ μὴν ξαναπέσουμε στὴν ἴδια πλάνη.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιά;

ΞΕ. Ἂς μὴ βάζουμε κατὰ μέρος ἕνα μικρὸ μέρος ἀπέναντι στὰ μεγάλα καὶ πολλά, χωρὶς νὰ λογαριάζουμε τὸ εἶδος· b
ἀλλὰ τουναντίον τὸ μέρος ἂς ἔχῃ μαζί του τὸ εἶδος. Γιατὶ εἶναι πάρα πολὺ καλὸ νὰ χωρίζουμε ἀμέσως ἀπὸ τὰ ἄλλα τὸ ἀντικείμενο ποὺ ζητοῦμε, ἂν ὀρθῶς ἔχει, ὅπως σὺ λίγο πρωτύτερα, νομίζοντας πῶς κρατᾶς τὴ διαίρεσή σου, παρατράβηξες

οἰηθεὶς ἔχειν τὴν διαίρεσιν ἐπέυπευσας τὸν λόγον, ἰδὼν ἐπ' ἀνθρώπους πορευόμενον· ἀλλὰ γάρ, ὦ φίλε, λεπτουργεῖν οὐκ ἀσφαλές, διὰ μέσων δὲ ἀσφαλέστερον ἰέναι τέμνοντας, καὶ μᾶλλον ἰδέαις ἄν τις προστυγχάνοι. Τοῦτο δὲ διαφέρει τὸ
c *πᾶν πρὸς τὰς ζητήσεις.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς, ὦ ξένε, λέγεις τοῦτο ;

ΞΕ. Πειρατέον ἔτι σαφέστερον φράζειν εὐνοίᾳ τῆς σῆς φύσεως, ὦ Σώκρατες. Ἐν τῷ μὲν οὖν παρεστηκότι τὰ νῦν δηλῶσαι μηδὲν ἐνδεῶς ἀδύνατον· ἐπιχειρητέον δέ τι καὶ σμικρῷ πλέον αὐτὸ προαγαγεῖν εἰς τὸ πρόσθεν σαφηνείας ἕνεκα.

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον οὖν δὴ φράζεις διαιρουμένους ἡμᾶς οὐκ ὀρθῶς ἄρτι δρᾶν ;

ΞΕ· Τοιόνδε, οἷον εἴ τις τἀνθρώπινον ἐπιχειρήσας δίχα
d *διελέσθαι γένος διαιροῖ καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἐνθάδε διανέμουσι, τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ὡς ἓν ἀπὸ πάντων ἀφαιροῦντες χωρίς, σύμπασι δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσιν, ἀπείροις οὖσι καὶ ἀμείκτοις καὶ ἀσυμφώνοις πρὸς ἄλληλα, βάρβαρον μιᾷ κλήσει προσειπόντες αὐτὸ διὰ τούτην τὴν μίαν κλῆσιν καὶ γένος ἓν αὐτὸ εἶναι προσδοκῶσιν· ἢ τὸν ἀριθμόν τις αὖ νομίζοι κατ' εἴδη δύο διαιρεῖν μυριάδα ἀποτεμνόμενος ἀπὸ πάντων,*
e *ὡς ἓν εἶδος ἀποχωρίζων, καὶ τῷ λοιπῷ δὴ παντὶ θέμενος ἓν ὄνομα διὰ τὴν κλῆσιν αὖ καὶ τοῦτ' ἀξιοῖ γένος ἐκείνου χωρὶς ἕτερον ἓν γίγνεσθαι. Κάλλιον δέ που καὶ μᾶλλον κατ' εἴδη καὶ δίχα διαιροῖτ' ἄν, εἰ τὸν μὲν ἀριθμὸν ἀρτίῳ καὶ περιττῷ τις τέμνοι, τὸ δὲ αὖ τῶν ἀνθρώπων γένος ἄρρενι καὶ θήλει, Λυδοὺς δὲ ἢ Φρύγας ἤ τινας ἑτέρους πρὸς ἅπαντας τάττων ἀποσχίζοι τότε, ἡνίκα ἀποροῖ γένος ἅμα καὶ μέρος εὑρίσκειν*
263a *ἑκάτερον τῶν σχισθέντων.*

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατα· ἀλλὰ γὰρ τοῦτο αὐτό, ὦ ξένε,

τὸ συλλογισμό σου, μόλις εἶδες πῶς ὁδηγοῦσε στοὺς ἀνθρώπους. 'Αλλά, φίλε μου, δὲν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ λεπτολογοῦμε, ἀλλ' εἶναι ἀσφαλέστερο νὰ προχωροῦμε διαιρώντας μὲ μισά, καὶ ἔτσι μποροῦμε νὰ ἔχουμε περισσότερες πιθανότητες νὰ συναντήσουμε εἰδικοὺς χαρακτῆρες. Καὶ αὐτὸ ἐνδιαφέρει περισσότερο στὶς ἔρευνές μας ἀπὸ κάθε ἄλλο. c

ΝΕ.ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῆς μ' αὐτό, ξένε μου ;

ΞΕ. Πρέπει νὰ προσπαθήσουμε νὰ μιλήσουμε ἀκόμα πιὸ φανερὰ ἀπὸ εὔνοια πρὸς τὴ δική σου φύση, Σωκράτη μου. Γιὰ τὴν παροῦσα στιγμὴ εἶναι ἀδύνατο νὰ φανερώσουμε τὰ τωρινὰ τελείως· ἀλλὰ πρέπει νὰ δοκιμάσουμε κάπως τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ νὰ τὸ φέρουμε ἀκόμη λίγο περισσότερο πρὸς τὰ ἐμπρὸς γιὰ νὰ τὸ σαφηνίσουμε καλύτερα.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό λοιπὸν λὲς πὼς διαιρώντας τώρα δὰ δὲν τὸ κάναμε σωστά;

ΞΕ. Αὐτὸ ἐδῶ· ἂν λόγου χάρη, ἐπιχειρώντας νὰ διαιρέσουμε σὲ δυὸ τὸ ἀνθρώπινο γένος, κάνουμε τὴ διαίρεση, ὅπως d
ἀκριβῶς τὴν κάνουν οἱ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐδῶ, ὅταν, ἀφαιρώντας τὸ Ἑλληνικὸ γένος σὰν μιὰ ἑνότητα, διακρινόμενην ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, βάζουν ὅλα μαζὶ τὰ ἄλλα γένη, ἐνῶ εἶναι ἄπειρα καὶ δὲν ἀναμειγνύονται οὔτε συνεννοοῦνται μεταξύ τους, καί, ἐπειδὴ τὰ προσαγορεύουν μὲ τὸ μόνο ὄνομα βάρβαρα, φαντάζονται ὅτι, καλώντας τα ἔτσι μὲ ἕνα μόνο ὄνομα, ἔχουν κάνει ἕνα μόνο γένος. Ἢ ἀκόμη εἶναι ὅπως, ἂν πιστεύαμε ὅτι, γιὰ νὰ διαιρέσουμε τοὺς ἀριθμοὺς σὲ δυὸ εἴδη, ἀποσπούσαμε τὸν ἀριθμὸ δέκα χιλιάδες ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ τὸν βάλουμε κατὰ μέρος σὰν ἕνα εἶδος, καὶ νὰ θέσουμε σὲ ὅλο τὸ ὑ- e
πόλοιπο ἕνα μόνο ὄνομα, φανταζόμενοι αὐτὴ τὴ φορὰ ἀκόμα ὅτι ἡ ἁπλὴ ὀνομασία ἀρκεῖ νὰ δημιουργήση ἕνα δεύτερο γένος ἀπέναντι στὸ πρῶτο. Καλύτερα, νομίζω, καὶ περισσότερο κατ' εἴδη καὶ σὲ δυὸ θὰ γίνονταν ἡ διαίρεση, ἂν μοιράζαμε τοὺς ἀριθμοὺς σὲ ἀρτίους καὶ περιττοὺς καὶ πάλι μοιράζαμε τὸ ἀνθρώπινο γένος σὲ ἀρσενικοὺς καὶ θηλυκούς, καὶ ἂν ἀποσχίζαμε τοὺς Λυδοὺς ἢ τοὺς Φρύγες ἢ ἄλλους μερικούς, βάζοντάς τους ἀπέναντι σὲ ὅλους, τότε μόνο ὅταν θὰ βρισκόμαστε σὲ ἀπορία νὰ πετύχουμε μιὰ διαίρεση, τῆς ὁποίας κάθε ὅρος θὰ ἦταν συγχρόνως γένος καὶ μέρος. **263a**

VII. Τὰ ζῶα διαιροῦνται σὲ ἥμερα καὶ ἄγρια

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ σωστά· ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἴδιο, ξένε μου,

πῶς ἄν τις γένος καὶ μέρος ἐναργέστερον γνοίη, ὡς οὐ ταὐτόν ἐστον ἀλλ' ἕτερον ἀλλήλοιν ;

ΞΕ. Ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, οὐ φαῦλον προστάττεις, Σώκρατες. Ἡμεῖς μὲν καὶ νῦν μακροτέραν τοῦ δέοντος ἀπὸ τοῦ προτεθέντος λόγου πεπλανήμεθα, σὺ δὲ ἔτι πλέον ἡμᾶς κελεύεις πλανηθῆναι. Νῦν μὲν οὖν, ὥσπερ εἰκός, ἐπανίωμεν
b *πάλιν· ταῦτα δὲ εἰς αὖθις κατὰ σχολὴν καθάπερ ἰχνεύοντες μέτιμεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γε αὖ παντάπασιν φύλαξαι, μή ποτε παρ' ἐμοῦ δόξῃς αὐτὸ ἐναργῶς διωρισμένον ἀκηκοέναι.*

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον ;

ΞΕ. Εἶδός τε καὶ μέρος ἕτερον ἀλλήλων εἶναι.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν ;

ΞΕ. Ὡς εἶδος μὲν ὅταν ᾖ του, καὶ μέρος αὐτὸ ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ πράγματος ὅτουπερ ἂν εἶδος λέγηται· μέρος δὲ εἶδος οὐδεμία ἀνάγκη. Ταύτη με ἢ ἐκείνη μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, ἀεὶ φάθι λέγειν.

ΝΕ. ΣΩ. Ταῦτ' ἔσται.

c *ΞΕ. Φράσον δή μοι τὸ μετὰ τοῦτο.*

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον ;

ΞΕ. Τὸ τῆς ἀπλοπλανήσεως ὁπόθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν. Οἶμαι μὲν γὰρ μάλιστα, ὅθεν ἐρωτηθεὶς σὺ τὴν ἀγελαιοτροφίαν ὅπῃ διαιρετέον εἶπες μάλα προθύμως δύ' εἶναι ζῴων γένη, τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ἕτερον δὲ τῶν ἄλλων συμπάντων θηρίων ἕν.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Καὶ ἔμοιγε δὴ τότ' ἐφάνης μέρος ἀφαιρῶν ἡγεῖσθαι καταλιπεῖν τὸ λοιπὸν αὖ πάντων γένος ἕν, ὅτι πᾶσι
d *ταὐτὸν ἐπονομάζειν ἔσχες ὄνομα, θηρία καλέσας.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἦν καὶ ταῦτα οὕτως.

ΞΕ. Τὸ δέ γε, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, τάχ' ἄν, εἴ που φρόνιμόν ἐστί τι ζῷον ἕτερον, οἷον δοκεῖ τὸ τῶν γεράνων, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὃ κατὰ ταὐτὰ ἴσως διονομάζει καθάπερ καὶ σύ, γεράνους μὲν ἓν γένος ἀντιτιθὲν τοῖς ἄλλοις ζῴοις

πῶς θὰ γνωρίζαμε πιὸ ὁλοφάνερα, ὅτι γένος καὶ μέρος δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα, ἀλλὰ δυὸ πράγματα διαφορετικὰ μεταξύ τους ;

ΞΕ. Φίλτατέ μου Σωκράτη, δὲν εἶναι μωρὸ πρᾶγμα αὐτὸ πού ζητᾶς. Ἐμεῖς καὶ τώρα ἔχομε παραπλανηθῆ πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν προκείμενη συζήτησή μας καὶ σὺ μᾶς προτρέπεις νὰ παραπλανηθοῦμε ἀκόμη μακρύτερα. Τώρα λοιπὸν ἂς ἐπανέλθουμε πίσω, ὅπως εἶναι σωστό· καὶ αὐτὴ τὴ νέα ἔρευνα τὴν ἐπιχειροῦμε ἀργότερα μὲ τὴν ἄνεσή μας σὰν καλοὶ b
ἀνιχνευτές. Ὅμως αὐτὸ ἀκόμα πρόσεξε καλὰ μήπως φανῇς ὅτι τὸ ἔχεις κάποτε ἀκούσει καλὰ ἐξηγημένο ἀπὸ μένα.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό ;

ΞΕ. Ὅτι εἶδος καὶ μέρος διακρίνονται μεταξύ τους.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τότε ;

ΞΕ. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει εἶδος, εἶναι ἀναγκαστικὰ καὶ μέρος ἐκείνου τοῦ πράγματος, τοῦ ὁποίου λέγεται εἶδος, ἀλλὰ δὲν εἶναι καμιὰ ἀνάγκη τὸ μέρος νὰ εἶναι συγχρόνως εἶδος. Μὲ αὐτὴν ἢ μ' ἐκείνη καλύτερα τὴ διασάφηση, Σωκράτη, λέγε πάντοτε νὰ ἐκφράζωμαι.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι θὰ κάμω.

ΞΕ. Πές μου τώρα τὸ μετὰ ἀπ' αὐτό. c

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό ;

ΞΕ. Ὑπενθύμισέ μου ποῦ ἤμαστε πρὶν ἀπὸ τὴν παρέκβαση πού μᾶς παραπλάνησε ὡς ἐδῶ. Γιατί, νομίζω, ἦταν κυρίως τὴ στιγμὴ πού, ὅταν ἐρωτήθηκες πῶς πρέπει νὰ διαιρέσουμε τὴν τέχνη πού τρέφει τὶς ἀγέλες, εἶπες πολὺ πρόθυμα ὅτι ὑπάρχουν δυὸ εἴδη ζώων, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὸ ἀνθρώπινο, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἕνα ἀπὸ ὅλα μαζὶ τὰ θηρία.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθινά.

ΞΕ. Καὶ μοῦ φάνηκες τότε ὅτι, ἀφαιρώντας ἕνα μέρος, φαντάσθηκες ὅτι ἄφησες πάλι τὸ ὑπόλοιπο ἀπὸ ὅλα σὰν ἕνα γένος, ἀφοῦ γιὰ ὅλα εἶχες τὸ ἴδιο ὄνομα γιὰ νὰ τὰ ὀνομά- d
ζῃς, καλώντας τα θηρία.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι ἦταν κι αὐτά.

ΞΕ. Αὐτό, φίλε πιὸ παληκαρὰ ἀπ' ὅλους, θὰ ἔκανε, ἴσως, κάθε ἄλλο ζῶο ἄν, νομίζω, ὑπάρχῃ κάποιο μὲ φρόνηση, ὅπως λόγου χάρη φαίνεται τὸ γένος τῶν γερανῶν, ἢ κάποιο ἄλλο τέτοιο· αὐτὸ ἴσως σύμφωνα μὲ αὐτὰ διακρίνει τὰ ὀνόματα ὅπως κάνεις καὶ σύ, βάζοντας τὸ γένος τῶν γερανῶν ἀπέναντι στ' ἄλλα ζῶα καί, μεγαλώνοντας ἔτσι αὐτὸ τὸν ἑαυ-

καὶ σεμνῦνον αὐτὸ ἑαυτό, τὰ δὲ ἄλλα μετὰ τῶν ἀνθρώπων συλλαβὸν εἰς ταὐτὸ οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἴσως θηρία προσείποι.
e *Πειραθῶμεν οὖν ἡμεῖς ἐξευλαβεῖσθαι πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτα.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Μὴ πᾶν τὸ τῶν ζῴων γένος διαιρούμενοι, ἵνα ἧττον αὐτὰ πάσχωμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδὲν γὰρ δεῖ.

ΞΕ. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τότε ἡμαρτάνετο ταύτῃ.

ΝΕ. ΣΩ. Τί δή ;

ΞΕ. Τῆς γνωστικῆς ὅσον ἐπιτακτικὸν ἡμῖν μέρος ἦν που τοῦ ζῳοτροφικοῦ γένους, ἀγελαίων μὴν ζῴων. Ἦ γάρ ;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

264a *ΞΕ. Διῄρητο τοίνυν ἤδη καὶ τότε σύμπαν τὸ ζῷον τῷ τιθασῷ καὶ ἀγρίῳ. Τὰ μὲν γὰρ ἔχοντα τιθασεύεσθαι φύσιν ἥμερα προσείρηται, τὰ δὲ μὴ 'θέλοντα ἄγρια.*

ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Ἣν δέ γε θηρεύομεν ἐπιστήμην, ἐν τοῖς ἡμέροις ἦν τε καὶ ἔστιν, ἐπὶ τοῖς ἀγελαίοις μὴν ζητητέα θρέμμασιν.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Μὴ τοίνυν διαιρώμεθα ὥσπερ τότε πρὸς ἅπαντα ἀποβλέψαντες, μηδὲ σπεύσαντες, ἵνα δὴ ταχὺ γενώμεθα
b *πρὸς τῇ πολιτικῇ. Πεποίηκε γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος.*

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον ;

ΞΕ. Οὐχ ἡσύχους εὖ διαιροῦντας ἠνυκέναι βραδύτερον.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ καλῶς γε, ὦ ξένε, πεποίηκε.

ΞΕ. Ταῦτ' ἔστω. Πάλιν δ' οὖν ἐξ ἀρχῆς τὴν κοινοτροφικὴν πειρώμεθα διαιρεῖν· ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο ὃ σὺ

τό του, θὰ περιλάβαινε τὰ ἄλλα μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους στὸ ἴδιο πλῆθος, γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν βρίσκω πιθανῶς ἄλλο ὄνομα παρὰ τὸ ὄνομα τῶν θηρίων. Ἂς προσπαθήσουμε λοιπὸν
ἐμεῖς νὰ προφυλαχτοῦμε καλὰ ἀπὸ ὅλα τὰ σφάλματα αὐτοῦ e
τοῦ εἴδους.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Μὴ διαιρώντας ὁλόκληρο τὸ γένος τῶν ζώων, για νὰ εἴμαστε λιγώτερο ὑποκείμενοι σὲ παρόμοιες πλάνες.

ΝΕ. ΣΩ. Διόλου δὲν πρέπει.

ΞΕ. Καὶ ὅμως ἔτσι καὶ τότε πέσαμε στὴν ἴδια πλάνη.

ΝΕ. ΣΩ. Μὰ γιατί λοιπόν ;

ΞΕ. Ἔχομε κατατάξει, νομίζω, στὸ γένος ὅσο μέρος διευθυντικὸ ἦταν τῆς θεωρητικῆς τέχνης: ἀνατροφὴ τῶν ζώων, τῶν κοπαδιαστῶν ζώων. Ἢ δὲν εἶναι ἔτσι ;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ τότε λοιπὸν ὁλόκληρο τὸ γένος τῶν ζώων εἶχε διαιρεθῆ σὲ ἥμερα καὶ σὲ ἄγρια. Γιατὶ τὰ ζῶα, ποὺ τὸ φυσικό τους εἶναι νὰ ἐξημερώνωνται, λέγονται ἥμερα καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἀπὸ φυσικοῦ τους δὲν ἐξημερώνονται, τὰ λέμε ἄγρια.

ΝΕ. ΣΩ. Καλά.

ΞΕ. Ἡ ἐπιστήμη ποὺ ἐπιδιώκομε εἶχε καὶ ἔχει κυριότητα στὰ ἥμερα ζῶα καὶ πρέπει νὰ τὴ ζητᾶμε ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνα ποὺ τρέφομε κατ' ἀγέλες.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ἂς μὴ διαιροῦμε λοιπόν, ὅπως κάναμε τότε, ἀποβλέποντας στὸ σύνολο τῶν ζώων, οὔτε τρέχοντας γιὰ νὰ φτάσουμε ταχύτερα στὴν πολιτικὴ τέχνη. Γιατὶ αὐτὸ μᾶς ἔχει b
κάνει νὰ δοκιμάσουμε καὶ τώρα τὴν παροιμιώδη ἀποτυχία.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιά;

ΞΕ. Νά, δὲν θελήσαμε διαιρώντας καλὰ νὰ πετύχουμε λίγο ἀργότερα τὴ διαίρεσή μας.

ΝΕ. ΣΩ. Καλὸ τὸ πάθημα, ξένε.

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

VIII. Τὰ ζῶα ποὺ ἀνατρέφονται κατ' ἀγέλας διαιροῦνται σὲ ὑδρόβια καὶ χερσαῖα· τὰ χερσαῖα σὲ πετούμενα καὶ πεζοπόρα

ΞΕ. Καλά, πολὺ καλά. Πάλι λοιπὸν ἐξαρχῆς ἂς προσπαθήσουμε νὰ διαιρέσουμε τὴν τέχνη ποὺ διευθύνει τὴν ἀνατροφὴ κατ' ἀγέλες (κοινοτροφική)· γιατὶ ἴσως καὶ αὐτὸ ποὺ

προθυμῇ διαπεραινόμενος ὁ λόγος αὐτός σοι κάλλιον μηνύσει. Καί μοι φράζε.

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον δή ;

ΞΕ. Τόδε, εἴ τινων πολλάκις ἄρα διακήκοας· οὐ γὰρ
c *προστυχής γε δὴ αὐτὸς οἶδ' ὅτι γέγονας ταῖς ἐν τῷ Νείλῳ τιθασείαις τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς λίμναις. Ἐν μὲν γὰρ κρήναις τάχ' ἂν ἴσως εἴης ᾐσθημένος.*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεθέαμαι κἀκεῖνα πολλῶν ἀκήκοα.

ΞΕ. Καὶ μὴν χηνοβωτίας γε καὶ γερανοβωτίας, εἰ καὶ μὴ πεπλάνησαι περὶ τὰ Θετταλικὰ πεδία, πέπυσαι γοῦν καὶ πιστεύεις εἶναι.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν ;

d *ΞΕ. Τοῦδ' ἕνεκά τοι πάντα ἠρώτησα ταῦτα, διότι τῆς τῶν ἀγελαίων τροφῆς ἔστι μὲν ἔνυδρον, ἔστι δὲ καὶ ξηροβατικόν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἔστι γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν καὶ σοὶ συνδοκεῖ ταύτῃ δεῖν διχάζειν τὴν κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ἑκατέρῳ τούτων τὸ μέρος αὐτῆς ἐπινέμοντας ἑκάτερον, τὸ μὲν ἕτερον ὑγροτροφικὸν ὀνομάζοντας, τὸ δ' ἕτερον ξηροτροφικόν;

ΝΕ. ΣΩ. Ἔμοιγε.

ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ τὸ βασιλικὸν οὕτως οὐ ζητήσομεν
e *ὁποτέρας ἐστὶ τῆς τέχνης· δῆλον [δὴ] γὰρ παντί.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ ;

ΞΕ. Πᾶς μὲν δὴ τό γε ξηροτροφικὸν τῆς ἀγελαιοτροφίας διέλοιτ' ἂν φῦλον.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Τῷ πτηνῷ τε καὶ πεζῷ διορισάμενος.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τί δέ ; τὸ πολιτικὸν ἦ περὶ τὸ πεζὸν ζητητέον ; Ἦ οὐκ οἴει καὶ τὸν ἀφρονέστατον ὡς ἔπος εἰπεῖν δοξάζειν οὕτως ;

---

1. Ὁ Ἀριστοτέλης (Ἱστορία τῶν ζώων Ι, 488a, 3) σημειώνει ὅτι οἱ γερανοί, ὅπως ὁ ἄνθρωπος, ἡ μέλισσα, τὸ μυρμήγκι κλπ. εἶναι ζῶα «πολιτικά», δηλαδὴ ἐργάζονται ἀπὸ κοινοῦ· ἀλλὰ τὰ μυρμήγκια καὶ πολλὰ ἄλλα ἐργάζονται «ἀναρχικῶς», οἱ γερανοί, ὅπως οἱ μέλισσες, ἐργάζονται ὑπακούοντας σ' ἕναν ἀρχηγό.

μὲ τόση προθυμία ζητεῖς νὰ φέρῃς σὲ πέρας, αὐτὴ ἡ συζήτηση, ἅμα ἀναπτυχθῇ ὡς τὸ τέλος, καλύτερα θὰ σοῦ τὸ φανερώσῃ. Καὶ τώρα πές μου.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό ;

ΞΕ. Τοῦτο δῶ, ἂν βέβαια ἔχῃς ἀκούσει πολλὲς φορὲς νὰ μιλοῦν μερικοὶ γι' αὐτό· γιατὶ ξέρω ὅτι προφανῶς δὲν c
ἔχεις ἀσχοληθῆ ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἐξημέρωση τῶν ψαριῶν στὸ Νεῖλο καὶ στὶς λίμνες τοῦ Μεγάλου Βασιλιᾶ. Ἀλλὰ ἴσως, θὰ μποροῦσες νὰ ἰδῇς νὰ ἐξημερώνουνται τὰ ψάρια στὶς πηγές.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα, καὶ αὐτὰ τὰ ἔχω ἰδεῖ καὶ γιὰ ἐκεῖνα ἔχω ἀκούσει ἀπὸ πολλούς.

ΞΕ. Ἐπίσης, ἂν καὶ δὲν ἔχεις διατρέξει ὁ ἴδιος τὶς πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας, ἔχεις πληροφορηθῆ πὼς ἀνατρέφουν τὶς χῆνες καὶ τοὺς γερανοὺς (1) καὶ τὸ πιστεύεις.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς σὲ ρώτησα ὅλα αὐτά, γιατὶ τὰ d
ζῶα ποὺ τρέφονται σὲ ἀγέλες, εἶναι ἄλλα ποὺ ζοῦν μέσα στὸ νερὸ καὶ ἄλλα ποὺ περπατοῦν στὴν ξηρά.

ΝΕ. ΣΩ. Πραγματικὰ εἶναι.

ΞΕ. Ἄραγε λοιπὸν καὶ σὺ συμφωνεῖς μαζί μου ὅτι πρέπει νὰ διαιροῦμε σὲ δυὸ τὴν ἐπιστήμη τῆς κατ' ἀγέλες ἀνατροφῆς καὶ νὰ βάζουμε σὲ καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ὁμάδες τὸ μέρος αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης ποὺ τῆς ταιριάζει, ὀνομάζοντας τὸ ἕνα ἀνατροφὴ τῶν ζώων ποὺ ζοῦν στὸ νερὸ (ὑγροτροφικὸν) καὶ τὸ ἄλλο ἀνατροφὴ ἐκείνων ποὺ περπατοῦν στὴν ξηρὰ (ξηροτροφικόν);

ΝΕ. ΣΩ. Εἶμαι σύμφωνος.

ΞΕ. Τώρα δὲν θὰ ζητήσουμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο σὲ ποιάν ἀπὸ τὶς δυὸ τέχνες ἀνήκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βασιλιᾶ, γιατὶ e
στὸν καθένα εἶναι φανερό.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ βέβαια εἶναι φανερό.

ΞΕ. Καθένας βέβαια θὰ διαιροῦσε αὐτὸ τὸ μέρος τῆς ἀνατροφῆς κατ' ἀγέλες ποὺ τὸ καλοῦμε ἀνατροφὴ στὴ στεριά.

ΝΕ. ΣΩ. Μὲ ποιό τρόπο ;

ΞΕ. Διαιρώντας σὲ πετούμενα καὶ σὲ πεζοπόρα.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Ἔ καλά· πρέπει νὰ ζητήσουμε ἂν τὰ πεζοπόρα εἶναι στὴ δικαιοδοσία τοῦ πολιτικοῦ. Ἢ δὲν νομίζεις πὼς καὶ οἱ πιὸ ἀνόητοι, γιὰ νὰ ποῦμε τὸ σωστό, ἔχουν τὴν ἴδια γνώμη ;

ΝΕ. ΣΩ. Ἔγωγε.

ΞΕ. Τὴν δὲ πεζονομικήν, καθάπερ ἄρτι τὸν ἀριθμόν, δεῖ τεμνομένην δίχα ἀποφαίνειν

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον.

265a *ΞΕ. Καὶ μὴν ἐφ' ὅ γε μέρος ὥρμηκεν ἡμῖν ὁ λόγος, ἐπ' ἐκεῖνο δύο τινὲ καθορᾶν ὁδὼ τεταμένα φαίνεται, τὴν μὲν θάττω, πρὸς μέγα μέρος σμικρὸν διαιρουμένην, τὴν δέ, ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν ἐλέγομεν ὅτι δεῖ μεσοτομεῖν ὡς μάλιστα, τοῦτ' ἔχουσαν μᾶλλον, μακροτέραν γε μήν. Ἔξεστιν οὖν ὁποτέραν ἂν βουληθῶμεν, ταύτην πορευθῆναι.*

ΝΕ. ΣΩ. Τί δέ; ἀμφοτέρας ἀδύνατον;

ΞΕ. Ἅμα γ', ὦ θαυμαστέ· ἐν μέρει γε μὴν δῆλον ὅτι δυνατόν.

b *ΝΕ. ΣΩ. Ἐν μέρει τοίνυν ἔγωγε ἀμφοτέρας αἱροῦμαι.*

ΞΕ. Ῥᾴδιον, ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν βραχύ· κατ' ἀρχὰς μὴν καὶ μεσοῦσιν ἅμα τῆς πορείας χαλεπὸν ἂν ἦν ἡμῖν τὸ πρόσταγμα. Νῦν δ', ἐπειδὴ δοκεῖ ταύτῃ, τὴν μακροτέραν πρότερον ἴωμεν· νεαλέστεροι γὰρ ὄντες ῥᾷον αὐτὴν πορευσόμεθα. Τὴν δὲ δὴ διαίρεσιν ὅρα.

ΝΕ. ΣΩ. Λέγε.

ΞΕ. Τὰ πεζὰ ἡμῖν τῶν ἡμέρων, ὅσαπερ ἀγελαῖα, διῃρημένα ἐστὶ φύσει δίχα.

ΝΕ. ΣΩ. Τίνι;

ΞΕ. Τῷ τῶν μὲν τὴν γένεσιν ἄκερων εἶναι, τῶν δὲ κερασφόρον.

c *ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.*

ΞΕ. Τὴν δὲ πεζονομικὴν διελὼν ἀπόδος ἑκατέρῳ τῷ μέρει λόγῳ χρώμενος. Ἂν γὰρ ὀνομάζειν αὐτὰ βουληθῇς, ἔσται σοι περιπεπλεγμένον μᾶλλον τοῦ δέοντος.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς οὖν χρὴ λέγειν;

ΝΕ. Τὸ νομίζω.

ΞΕ. Ἡ τέχνη γιὰ τὴν περιποίηση τῶν πεζοπόρων πρέπει νὰ δείξουμε ὅτι, ὅπως ὁ ἄρτιος ἀριθμός, διαιρεῖται σὲ δυὸ μέρη.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι φανερή.

ΞΕ. Ἀληθινά, γιὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἔρευ- 265a
νάς μας, φαίνεται ὅτι διακρίνομε πὼς δυὸ δρόμοι ἁπλώνονται: ὁ ἕνας εἶναι γρηγορώτερος, ἀλλὰ διαιρεῖ ἀντιτάσσοντας μικρὸ μέρος ἀπέναντι σὲ μεγάλο· ὁ ἄλλος κάνει περισσότερο ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποὺ λέγαμε πρωτύτερα, ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ διαιροῦμε σὲ δύο ἴσα μέρη, ὅσο τὸ δυνατόν, εἶναι ὅμως μακρύτερος. Μᾶς ἐπιτρέπεται λοιπὸν ν' ἀκολουθήσουμε ἐκεῖνον ἀπὸ τοὺς δυὸ ποὺ θὰ θελήσουμε.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔ καλά, δὲ μποροῦμε καὶ τοὺς δυό;

ΞΕ. Βέβαια συγχρόνως, θαυμάσιε ἄνθρωπε! Εἶναι ὅμως φανερὸ ὅτι μποροῦμε ν' ἀκολουθήσουμε μὲ τὴ σειρὰ τὸν ἕνα ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο.

ΝΕ. ΣΩ. Μὲ τὴ σειρὰ λοιπὸν κι ἐγὼ ἐκλέγω τοὺς δυό, b
τὸν ἕνα ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἄλλο.

ΞΕ. Εἶναι εὔκολο, ἐπειδὴ ἐκεῖνο ποὺ μένει εἶναι λίγο. Στὴν ἀρχή, ἀλήθεια, καὶ στὴ μέση συγχρόνως τοῦ δρόμου θὰ μᾶς ἦταν δύσκολο νὰ σὲ ὑπακούσουμε. Ἀλλὰ τώρα, ἐπειδὴ ἔχεις τὴν ἴδια γνώμη, ἂς ἀκολουθήσουμε πρῶτα τὸν μακρύτερο· γιατί, ὄντας ἀκμαιότεροι, θὰ τὸν περάσουμε εὐκολώτερα. Κοίταξε λοιπὸν πῶς κάνω τὴ διαίρεση.

ΝΕ. ΣΩ. Μίλησε.

IX. Τὰ ζῶα μὲ κέρατα καὶ χωρὶς κέρατα. Γέννηση μὲ διασταύρωση καὶ χωρὶς διασταύρωση. Ζῶα δίποδα καὶ τετράποδα.

ΞΕ. Ἀπὸ τὰ ἥμερα ζῶα τὰ πεζοπόρα, ὅσα βέβαια ζοῦν κοπαδιαστά, διαιροῦνται φυσικὰ σὲ δυὸ ὁμάδες.

ΝΕ. ΣΩ. Γιατί;

ΞΕ. Ὅτι ἀπ' αὐτὰ ἄλλα γεννήθηκαν χωρὶς κέρατα καὶ ἄλλα μὲ κέρατα.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται. c

ΞΕ. Διαίρεσε τώρα τὴν τέχνη ποὺ περιποιεῖται πεζοπόρα ζῶα (πεζονομικὴ) καὶ ἀπόδοσε σὲ κάθε μέρος τὸν ἀνάλογο χαρακτηρισμό. Γιατί, ἂν θέλης νὰ τοὺς δώσης ὀνόματα, θὰ μπερδευτῆς σὲ ἔργο μεγαλύτερο ἀπ' ὅσο πρέπει.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ λέω;

ΞΕ. Ὧδε· τῆς πεζονομικῆς ἐπιστήμης δίχα διαιρεθείσης τὸ μόριον θάτερον ἐπὶ τῷ κερασφόρῳ μέρει τῷ τῆς ἀγέλης ἐπιτετάχθαι, τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τῷ τῆς ἀκεράτου.

d *ΝΕ. ΣΩ. Ταῦτ' ἔστω ταύτῃ λεχθέντα· πάντως γὰρ ἱκανῶς δεδήλωται.*

ΞΕ. Καὶ μὴν ὅ γε βασιλεὺς ἡμῖν αὖ καταφανὴς ὅτι κολοβὸν ἀγέλην τινὰ κεράτων νομεύει.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ δῆλος;

ΞΕ. Ταύτην τοίνυν καταθραύσαντες τὸ γιγνόμενον αὐτῷ πειρώμεθα ἀποδοῦναι.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Πότερον οὖν βούλει τῷ σχιστῷ τε καὶ τῷ καλουμένῳ μώνυχι διαιρεῖν αὐτὴν ἢ τῇ κοινογονίᾳ τε καὶ ἰδιογονίᾳ; Μανθάνεις γάρ που.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

e *ΞΕ. Ὅτι τὸ μὲν τῶν ἵππων καὶ ὄνων πέφυκεν ἐξ ἀλλήλων γεννᾶν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δέ γε λοιπὸν ἔτι τῆς λείας ἀγέλης τῶν ἡμέρων ἀμιγὲς γένει πρὸς ἄλληλα.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τί δ'; ὁ πολιτικὸς ἆρ' ἐπιμέλειαν ἔχειν φαίνεται πότερα κοινογενοῦς φύσεως ἤ τινος ἰδιογενοῦς;

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον ὅτι τῆς ἀμείκτου.

ΞΕ. Ταύτην δὴ δεῖ καθάπερ τὰ ἔμπροσθεν, ὡς ἔοικεν, ἡμᾶς δίχα διαστέλλειν.

ΝΕ. ΣΩ. Δεῖ γὰρ οὖν.

266a *ΞΕ. Καὶ μὴν τό γε ζῷον, ὅσον ἥμερον καὶ ἀγελαῖον, σχεδὸν πλὴν γενοῖν δυοῖν πᾶν ἤδη κατακεκερμάτισται. Τὸ γὰρ τῶν κυνῶν οὐκ ἐπάξιον καταριθμεῖν γένος ὡς ἐν ἀγελαίοις θρέμμασιν.*

Ν. ΣΩ. Οὐ γὰρ οὖν. Ἀλλὰ τίνι δὴ τὼ δύο διαιροῦμεν;

ΞΕ. Ἔτσι· ἀφοῦ διαιρεθῆ ἡ ἐπιστήμη, ποὺ ἔχει ἔργο τὴν περιποίηση τῶν πεζοπόρων, σὲ δυὸ μέρη, ἂς δώσουμε τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ μέρη της στὸ μέρος τῆς ἀγέλης ποὺ ἔχει κέρατα, καὶ τὸ ἄλλο στὸ μέρος ποὺ δὲν ἔχει κέρατα.

ΝΕ. ΣΩ. Αὐτὰ ἂς εἶναι ἔτσι εἰπωμένα· γιατὶ ὁπωσδή- d
ποτε ἀρκετὰ εἶναι φανερά.

ΞΕ. Ἄρα καὶ ὁ βασιλιὰς πάλι μᾶς εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι κάποιαν ἀγέλη χωρὶς κέρατα περιποιεῖται.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ βέβαια εἶναι φανερό.

ΞΕ. Ἀφοῦ λοιπὸν κομματιάσουμε αὐτὴ τὴν ἀγέλη, ἂς προσπαθήσουμε νὰ ἀποδώσουμε στὸ βασιλιὰ τὴ μερίδα ποὺ τοῦ ταιριάζει.

ΦΕ. ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Σύμφωνα μὲ ποιά βάση λοιπὸν θέλεις νὰ κάνουμε τὴ διαίρεση: κατὰ τὸ νύχι τὸ σχισμένο ἢ κατὰ τὸ μονόνυχο, ὅπως λέμε ([1]), ἢ κατὰ τὴ γονιμοποίηση τὴ διασταυρωμένη (κοινογονία) ([2]) ἢ τὴν καθαρὴ (ἰδιογονία) ([3]); Καταλαβαίνεις, νομίζω, τί θέλω νὰ πῶ.

ΝΕ. ΣΩ. Τί λοιπόν:

ΞΕ. Ὅτι τὰ ἄλογα καὶ οἱ γάϊδαροι μποροῦν φυσικὰ e
μὲ ζευγάρωμα νὰ γεννοῦν.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ὅλα ὅμως τὰ ἄλλα τῆς ἥσυχης ἀγέλης τῶν ἥμερων ζώων δὲ ζευγαρώνουν μεταξύ τους γιὰ νὰ γεννήσουν κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιός δὲν τὸ ξέρει;

ΞΕ. Ἒ καλά· ὁ πολιτικὸς λοιπὸν φαίνεται πὼς ἔχει τὴ φροντίδα τῆς γενεᾶς ποὺ παράγεται ἀπὸ τὴ διασταύρωση δυὸ διάφορων γενῶν ἢ ἀπὸ τὸ ἴδιο γένος;

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι φυσικὸ ὅτι ἔχει τὴ φροντίδα ἐκείνης ποὺ δὲ διασταυρώνεται μὲ ἄλλη.

ΞΕ. Ἄραγε πρέπει αὐτήν, ὅπως τὰ προηγούμενα, νὰ τὴ διαιρέσουμε σὲ δυό, ὅπως φαίνεται.

ΦΕ. ΣΩ. Ἀσφαλῶς ἔτσι πρέπει.

ΝΕ. Νά λοιπὸν ποὺ ὅλη ἡ ὁμάδα τῶν ζώων καὶ τῶν 266a
ἥμερων καὶ τῶν κοπαδιαστῶν, σχεδὸν ἐκτὸς ἀπὸ δυὸ γένη, ἔχει πιὰ μοιραστῆ σὲ κομμάτια. Γιατὶ τὸ γένος τῶν σκύλων δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸ λογαριάσουμε ἀνάμεσα στὰ θρεφτάρια ποὺ τρέφομε κατ' ἀγέλες.

ΝΕ. ΣΩ. Φυσικὰ ὄχι. Ἀλλὰ τώρα τὰ δυὸ εἴδη ποὺ ἐξετάζομε σύμφωνα μὲ ποιά βάση θὰ τὰ διαιρέσουμε;

---

1. Ἡ λέξη μῶνυξ εἶναι συχνὴ στὴν «Ἰλιάδα». Τὰ μονόνυχα (ἄλογο, γάϊδαρος κλπ.) ζευγαρώνουν μεταξύ τους.

2. Κοινογονία εἶναι ἡ κοινὴ γονιμοποίηση μὲ τὸ ζευγάρωμα δύο διαφόρων γενῶν, ὅπως π.χ. τὰ δυὸ παραπάνω εἴδη.

3. Ἰδιογονία ἡ γονιμοποίηση ἀπὸ τὸ ζευγάρωμα μόνο τοῦ ἴδιου γένους.

ΞΕ. Ὥπερ καὶ δίκαιόν γε Θεαίτητόν τε καὶ σὲ διανέμειν, ἐπειδὴ καὶ γεωμετρίας ἅπτεσθον.

ΝΕ. ΣΩ. Τῷ;

ΞΕ. Τῇ διαμέτρῳ δήπου καὶ πάλιν τῇ τῆς διαμέτρου διαμέτρῳ.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς εἶπες;

b ΞΕ. Ἡ φύσις, ἣν τὸ γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων κέκτηται, μῶν ἄλλως πως εἰς τὴν πορείαν πέφυκεν ἢ καθάπερ ἡ διάμετρος ἡ δυνάμει δίπους;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκ ἄλλως.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἥ γε τοῦ λοιποῦ γένους πάλιν ἐστὶ κατὰ δύναμιν αὖ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως διάμετρος, εἴπερ δυοῖν γέ ἐστι ποδοῖν δὶς πεφυκυῖα.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὐκ ἔστι; Καὶ δὴ καὶ σχεδὸν ὃ βούλει δηλοῦν μανθάνω.

ΞΕ. Πρὸς δὴ τούτοις ἕτερον αὖ τι τῶν πρὸς γέλωτα
c εὐδοκιμησάντων ἄν, ὦ Σώκρατες, ἆρα καθορῶμεν ἡμῖν γεγονὸς ἐν τοῖς διῃρημένοις;

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τἀνθρώπινον ἡμῶν ἅμα γένος συνειληχὸς καὶ συνδεδραμηκὸς γένει τῷ τῶν ὄντων γενναιοτάτῳ καὶ ἅμα εὐχερεστάτῳ.

ΝΕ. ΣΩ. Καθορῶ καὶ μάλ' ἀτόπως συμβαῖνον.

ΞΕ. Τί δ'; οὐκ εἰκὸς ὕστατα ἀφικνεῖσθαι τὰ βραδύτατα;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί, τοῦτό γε.

ΞΕ. Τόδε δὲ οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἔτι γελοιότερος ὁ βασιλεὺς φαίνεται μετὰ τῆς ἀγέλης συνδιαθέων καὶ σύνδρομα
d πεπορευμένος τῷ τῶν ἀνδρῶν αὖ πρὸς τὸν εὐχερῆ βίον ἄριστα γεγυμνασμένῳ;

ΝΕ. ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Νῦν γάρ, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνό ἐστι καταφανὲς μᾶλλον τὸ ῥηθὲν τότ' ἐν τῇ περὶ τὸν σοφιστὴν ζητήσει.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι τῇ τοιᾷδε μεθόδῳ τῶν λόγων οὔτε σεμνοτέρου

1. Βλ. στὸ «Σοφιστὴ» 227a-c.

ΞΕ. Μὲ τὴ βάση ἀκριβῶς ποὺ εἶναι δίκαιο ὁ Θεαίτητος καὶ σὺ νὰ κάνετε τὴ διαίρεση, ἐπειδὴ ἀσχολεῖσθε μὲ τὴ γεωμετρία.

ΝΕ. ΣΩ. Μὲ ποιά;

ΞΕ. Μὲ τὴ διαγώνιο, ὑποθέτω, καὶ πάλι μὲ τὴ διαγώνιο τῆς διαγωνίου.

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΞΕ. Ἡ φύση ποὺ ἔχει τὸ ἀνθρώπινο γένος, μήπως b
ἐπιτρέπη φυσικὰ μιὰν ἄλλου κάπως εἴδους πορεία ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐκφράζει ἡ διαγώνιος μὲ δύναμη δύο ποδιῶν;

ΝΕ. ΣΩ. Ὄχι δὲν ἐπιτρέπει.

ΞΕ. Ἀκόμη ἡ πορεία τοῦ ὑπόλοιπου γένους ἔχει πάλι γιὰ δύναμη τὴ διαγώνιο τῆς δυνάμεώς μας, ἐπειδὴ εἶναι φυσικὰ δυὸ φορὲς δυὸ πόδια.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δὲν ἔχει; Καὶ τώρα ἀπάνω κάτω καταλαβαίνω ἐκεῖνο ποὺ θέλεις νὰ φανερώσης.

ΞΕ. Κοντὰ σ' αὐτὰ διαβλέπομε ἄραγε ὅτι μᾶς συνέβηκε στὴν πορεία τῆς διαιρέσεώς μας, Σωκράτη, ἕνα c
ἄλλο πάλι περιστατικό, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ φέρη γιὰ καλὰ γιὰ γέλιο;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

ΞΕ. Ὅτι ἔχει πιάσει συγχρόνως τὸ ἀνθρώπινο γένος μας καὶ τὸ ἔχει κάνει νὰ ἀγωνισθῆ σὲ ταχύτητα μὲ τὸ γένος τῶν ὄντων τὸ πιὸ γενναιότερο καὶ συγχρόνως τὸ πιὸ ἀκίνδυνο.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ βλέπω ὅτι συμβαίνει καὶ πολὺ παράλογα.

ΞΕ. Ἔ καλά! Δὲν εἶναι πιθανὸ τὰ πιὸ βραδύτερα νὰ φτάσουν πιὸ τελευταῖα;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί, ἀσφαλῶς.

ΞΕ. Καὶ τοῦτο δῶ δὲν καταλαβαίνομε: ὅτι ἀκόμη πιὸ γελοῖος φαίνεται ὁ βασιλιάς, ὅταν πηγαίνη νὰ ἀνταγωνίζεται στὸ τρέξιμο μὲ τὴν ἀγέλη του καὶ νὰ παραβάλλεται στὸ στίβο μὲ τὸν ἄνθρωπο πάλι ποὺ εἶναι ἄριστα γυμνασμένος στὴν ἀκίνδυνη ζωή;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Τώρα λοιπόν, Σωκράτη, ἐκεῖνο εἶναι πραγματικὰ d
ὁλοφάνερο ποὺ εἰπώθηκε τότε κατὰ τὴν ἔρευνά μας γιὰ τὸ σοφιστή [1].

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

ΞΕ. Ὅτι αὐτὴ ἐδῶ ἡ μέθοδος τῶν συλλογισμῶν δὲν

μᾶλλον ἐμέλησεν ἢ μή, τόν τε σμικρότερον οὐδὲν ἠτίμακε πρὸ τοῦ μείζονος, ἀεὶ δὲ καθ' αὑτὴν περαίνει τἀληθέστατον.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔοικεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, ἵνα μή με φθῇς ἐρωτήσας
e *τὴν βραχυτέραν ὁδὸν ἥτις τότε ἦν ἐπὶ τὸν τοῦ βασιλέως ὅρον,*
αὐτός σοι πρότερον ἔλθω;

ΝΕ. ΣΩ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Λέγω δὴ δεῖν τότε εὐθὺς τὸ πεζὸν τῷ δίποδι πρὸς τὸ τετράπουν γένος διανεῖμαι, κατιδόντα δὲ τἀνθρώπινον ἔτι μόνῳ τῷ πτηνῷ συνειληχὸς τὴν δίποδα ἀγέλην πάλιν τῷ ψιλῷ καὶ τῷ πτεροφυεῖ τέμνειν, τμηθείσης δὲ αὐτῆς καὶ τότ' ἤδη τῆς ἀνθρωπονομικῆς δηλωθείσης τέχνης, φέροντα τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν οἷον ἡνίοχον εἰς αὐτὴν ἐνστήσαντα, παραδοῦναι τὰς τῆς πόλεως ἡνίας ὡς οἰκείας καὶ αὐτῷ ταύτης οὔσης τῆς ἐπιστήμης.

267a *ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς καὶ καθαπερεὶ χρέος ἀπέδωκάς μοι*
τὸν λόγον, προσθεὶς τὴν ἐκτροπὴν οἷον τόκον καὶ ἀναπληρώσας αὐτόν.

ΞΕ. Φέρε δὴ καὶ συνείρωμεν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μέχρι τῆς τελευτῆς τὸν λόγον τοῦ ὀνόματος τῆς τοῦ πολιτικοῦ τέχνης.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Τῆς γνωστικῆς τοίνυν ἐπιστήμης ἡμῖν ἦν κατ' ἀρ-
χὰς μέρος ἐπιτακτικόν· τούτου δὲ ἀπεικασθὲν τὸ μόριον αὐτ-
b *επιτακτικὸν ἐρρήθη. Ζῳοτροφικὴ δὲ πάλιν αὐτεπιτακτικῆς*
οὐ τὸ σμικρότατον τῶν γενῶν ἀπεσχίζετο· καὶ ζῳοτροφικῆς
εἶδος ἀγελαιοτροφικόν, ἀγελαιοτροφικοῦ δ' αὖ πεζονομικόν·

ἔδειξε περισσότερη προσοχὴ γιὰ ἕνα πιὸ μεγαλόπρεπο ὑποκείμενο παρὰ γιὰ ἕνα ἄλλο, καὶ ἔδωσε λιγότερη τιμὴ στὸ μικρότερο ἀπὸ ὅ,τι στὸ μεγαλύτερο, ἀλλὰ πάντοτε μόνη της φέρει σὲ τέλος τὴν ἔρευνά της γιὰ τὸ πιὸ ἀληθινό.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Ἔπειτα λοιπὸν ἀπ' αὐτό, γιὰ νὰ μὴ μὲ προλάβης
καὶ ρωτήσης ποιὸς ἦταν τότε αὐτὸς ὁ βραχύτερος δρόμος e
γιὰ τὸν ὁρισμὸ τοῦ βασιλιᾶ, μοῦ ἐπιτρέπεις ὁ ἴδιος νὰ 'ρθῶ
σ' αὐτὸν πρωτύτερα;

ΝΕ. ΣΩ. Σὲ παρακαλῶ μάλιστα.

ΞΕ. Λέω λοιπὸν ὅτι πρέπει τότε ἀμέσως νὰ διαιρέσουμε αὐτοὺς ποὺ περπατοῦν ἀπάνω στὴ γῆ, τοὺς πεζοπόρους, βάζοντας τὸ δίποδο γένος ἀπέναντι στὸ τετράποδο, καὶ ἔπειτα, βλέποντας ὅτι τὸ ἀνθρώπινο γένος μόνο μὲ τὰ πετούμενα συμπεριλαμβάνεται, νὰ διαιρέσουμε τὴ δίποδη ἀγέλη μὲ τὴ σειρά της σὲ δίποδη χωρὶς φτερὰ καὶ δίποδη μὲ φτερά, καὶ ἀφοῦ γίνη αὐτὴ ἡ διαίρεση καὶ ἀφοῦ τότε πιὰ ἡ τέχνη ποὺ φροντίζει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους φανερωθῆ, νὰ φέρουμε τὸν πολιτικὸ καὶ τὸ βασιλικὸ ἄνθρωπο νὰ τὸν ἐγκαταστήσουμε σ' αὐτὴν σὰν ἡνίοχο καὶ τότε νὰ τοῦ παραδώσουμε τὰ χαλινάρια τῆς πόλεως σὰ δικῆς του, ἐπειδὴ ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ εἶναι δική του.

ΝΕ. ΣΩ. Μοῦ ἀνταπόδωσες τὸ λόγο γενναιόδωρα καὶ 267a
σὰν νὰ μοῦ πλήρωσες χρέος σου, προσθέτοντας τὴν παρέκβαση γιὰ τόκο καὶ συμπληρώνοντας αὐτὸν πρὸς ἐξόφληση τοῦ λογαριασμοῦ.

Χ. Ἀνακεφαλαίωση

ΞΕ. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἂς ἐπανέλθουμε στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου μέχρι τέλους καὶ ἂς ἀναζητήσουμε κατὰ σειρὰ τὴ συνέχεια τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τέχνης τοῦ πολιτικοῦ.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Στὴ θεωρητικὴ λοιπὸν ἐπιστήμη διακρίναμε κατ' ἀρχὰς
ἕνα μέρος διευθυντικό· καὶ αὐτοῦ τὸ μέρος, ποὺ ἀναπαραστάθηκε κατ' ἀναλογία, ὀνομάστηκε ἀπόλυτα διευθυντικὸ (αὐτε-
πιτακτικό). Καὶ ἡ περιποίηση τῶν ζώων ἀποσχίσθηκε μὲ τὴ b
σειρά της ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ἐξουσία, τῆς ὁποίας εἶναι ἕνα
εἶδος καὶ ὄχι τὸ μικρότερο, καὶ στὴν ἀνατροφὴ τῶν ζώων δόθηκε σὰν ἕνα εἶδος ἡ περιποίηση κατ' ἀγέλες· καὶ στὴν τέχνη πάλι τῆς περιποιήσεως κατ' ἀγέλες δόθηκε σὰν ἕνα

τοῦ δὲ πεζονομικοῦ μάλιστα ἀπετέμνετο τέχνη τῆς ἀκεράτου φύσεως θρεπτική. Ταύτης δ' αὖ τὸ μέρος οὐκ ἔλαττον τριπλοῦν συμπλέκειν ἀναγκαῖον, ἄν εἰς ἕν τις αὐτὸ ὄνομα συναγαγεῖν βουληθῇ, γενέσεως ἀμείκτου νομευτικὴν ἐπι-
e *στήμην προσαγορεύων. Τὸ δ' ἀπὸ τούτου τμῆμα, ἐπὶ ποίμνῃ δίποδι μέρος ἀνθρωπονομικὸν ἔτι ληφθὲν μόνον, τοῦτ' αὐτό ἐστιν ἤδη τὸ ζητηθέν, ἅμα βασιλικὸν ταὐτὸν κληθὲν καὶ πολιτικόν.*

ΝΕ. ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρά γ', ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς ἡμῖν τοῦτο καθάπερ σὺ νῦν εἴρηκας οὕτως ἐστὶ καὶ πεπραγμένον;

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον δή;

ΞΕ. Τὸ παντάπασιν ἱκανῶς εἰρῆσθαι τὸ προτεθέν; Ἢ τοῦτ' αὐτὸ καὶ μάλιστα ἡ ζήτησις ἐλλείπει, τὸ τὸν λόγον
d *εἰρῆσθαι μέν πως, οὐ μὴν παντάπασί γε τελέως ἀπειργάσθαι;*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς εἶπες;

ΞΕ. Ἐγὼ νῷν πειράσομαι τοῦτ' αὐτὸ ὃ διανοοῦμαι νῦν ἔτι μᾶλλον δηλῶσαι.

ΝΕ. ΣΩ. Λέγοις ἄν.

ΞΕ. Οὐκοῦν τῶν νομευτικῶν ἡμῖν πολλῶν φανεισῶν ἄρτι τεχνῶν μία τις ἡ πολιτικὴ καὶ μιᾶς τινος ἀγέλης ἐπιμέλεια;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ταύτην δέ γε διώριζεν ὁ λόγος οὐχ ἵππων εἶναι τροφὸν οὐδ' ἄλλων θηρίων, ἀλλ' ἀνθρώπων κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην.

ΝΕ. ΣΩ. Οὕτως.

---

1. Αὐτὴ ἡ ἀνακεφαλαίωση ἔχει παραλείψει τὴ διαίρεση σὲ ζῶα ἄγρια καὶ ἥμερα καὶ ἀκόμη τὴ διαίρεση σὲ ζῶα ποὺ ζοῦν στὸ νερὸ καὶ ζῶα ποὺ ζοῦν στὴν ξηρά.

εἶδος ἡ τέχνη τῆς περιποιήσεως τῶν πεζοπόρων ζώων. Τέλος ἀποσχίσθηκε ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς περιποιήσεως τῶν πεζοπόρων ζώων σὰν κύριο τμῆμα ἡ τέχνη ποὺ περιποιεῖται τὸ εἶδος ποὺ δὲν ἔχει κέρατα. Καὶ τὸ μέρος αὐτῆς πάλι, ὄχι λιγώτερο, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ περιπλέξουμε τρεῖς φορές, ἂν θέλουμε νὰ τὸ συγκεντρώσουμε σ' ἕνα μόνο ὄνομα προσαγορεύοντάς το ἐπιστήμη ποὺ περιποιεῖται ὅσα εἴδη εἶναι ἀνεπιτήδεια γιὰ διασταύρωση. Καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἐπιστή- e
μης ποὺ ἀποχωρίσθηκε ἀπ' αὐτὴν καὶ ἀπόμεινε τελευταῖο πιὰ μόνο μέρος, αὐτὸ ποὺ ἐπιβλέπει τὴν ἀγέλη τῶν διπόδων ζώων καὶ ἔχει τὴν ἀποστολὴ νὰ φροντίζῃ γιὰ τὴν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀποτελούμενη ποίμνη, εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ τμῆμα τῆς ἐπιστήμης ποὺ εἶναι τὸ ἀντικείμενο τῶν ἀναζητήσεών μας καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ χαρακτηριστῇ συγχρόνως ὡς ἐπιστήμη βασιλικὴ καὶ πολιτική (1).

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἄραγε, Σωκράτη, ἀληθινὰ αὐτὸ τὸ κατόρθωμα, ὅπως τὸ ἔχεις πεῖ τώρα, ἔτσι καὶ τὸ ἔχομε πραγματοποιήσει ;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό λοιπόν ;

ΞΕ. Ὅτι ἔχομε ἀπαντήσει μὲ τρόπο ὁλότελα ἐπαρκῆ στὸ ζήτημα ποὺ θέσαμε ; Ἢ αὐτὸ τὸ ἴδιο καὶ πρὸ πάντων ἡ ἔρευνά μας εἶναι ἀνεπαρκής, ὅτι δηλαδὴ ὁ ὁρισμός μας εἰπώθηκε κάπως, ἀλλὰ δὲν καταλήξαμε σ' ἕνα ὁρισμὸ τέλειο d
ἀπὸ κάθε ἄποψη ;

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῇς ;

ΞΕ. Θὰ προσπαθήσω καὶ γιὰ τοὺς δυό μας αὐτὸ τὸ ἴδιο ποὺ σκέπτομαι νὰ τὸ ἐκθέσω τώρα ἀκόμη πιὸ φανερά.

ΝΕ. ΣΩ. Μπορεῖς νὰ τὸ πῇς.

ΞΕ. Ἀνάμεσα λοιπὸν στὶς πολλὲς τέχνες, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ποιμενικὴ ζωὴ καὶ ποὺ μᾶς φανερώθηκαν πρὶν ἀπὸ λίγο, μιὰ κάποια ἦταν ἡ πολιτικὴ καὶ φροντίδα της μιὰ κάποια ἀγέλη ;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ ἡ συζήτησή μας ἔχει καθορίσει ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι τροφὸς ἀλόγων οὔτε ἄλλων θηρίων, ἀλλ' ἐπιστήμη ἀνθρώπων ποὺ διευθύνει ἐκείνους ποὺ ζοῦν κατ' ἀγέλες.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι εἶναι.

e *ΞΕ. Τὸ δὴ τῶν νομέων πάντων διάφορον καὶ τὸ τῶν βασιλέων θεασώμεθα.*

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον ;

ΞΕ. Εἴ τις τῶν ἄλλων τῳ, τέχνης ἄλλης ὄνομα ἔχων, κοινῇ τῆς ἀγέλης σύντροφος εἶναί φησι καὶ προσποιεῖται.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς φῄς ;

ΞΕ. Οἷον οἱ ἔμποροι καὶ γεωργοὶ καὶ σιτουργοὶ πάντες, καὶ πρὸς τούτοις γυμνασταὶ καὶ τὸ τῶν ἰατρῶν γένος, οἶσθ' ὅτι τοῖς περὶ τὰ ἀνθρώπινα νομεῦσιν, οὓς πολιτικοὺς 268a *ἐκαλέσαμεν, παντάπασι τῷ λόγῳ διαμάχοιντ' ἂν οὗτοι σύμπαντες, ὡς σφεῖς τῆς τροφῆς ἐπιμελοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης, οὐ μόνον ἀγελαίων ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων αὐτῶν ;*

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ἂν λέγοιεν ;

ΞΕ. Ἴσως. Καὶ τοῦτο μὲν ἐπισκεψόμεθα, τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι βουκόλῳ γε οὐδεὶς ἀμφισβητήσει περὶ τούτων οὐδενός, ἀλλ' αὐτὸς τῆς ἀγέλης τροφὸς ὁ βουφορβός, αὐτὸς ἰατρός, αὐτὸς οἷον νυμφευτὴς καὶ περὶ τοὺς τῶν γιγνομένων τόκους b *καὶ λοχείας μόνος ἐπιστήμων τῆς μαιευτικῆς. Ἔτι τοίνυν παιδιᾶς καὶ μουσικῆς ἐφ' ὅσον αὐτοῦ τὰ θρέμματα φύσει μετείληφεν, οὐκ ἄλλος κρείττων παραμυθεῖσθαι καὶ κηλῶν πραΰνειν, μετά τε ὀργάνων καὶ ψιλῷ τῷ στόματι τὴν τῆς αὐτοῦ ποίμνης ἄριστα μεταχειριζόμενος μουσικήν. Καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων πέρι νομέων ὁ αὐτὸς τρόπος. Ἦ γάρ ;*

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Πῶς οὖν ἡμῖν ὁ λόγος ὀρθὸς φανεῖται καὶ ἀκέραιος c *ὁ περὶ τοῦ βασιλέως, ὅταν ταὐτὸν νομέα καὶ τροφὸν ἀγέλης ἀνθρωπίνης θῶμεν μόνον ἐκκρίνοντες μυρίων, ἄλλων ἀμφισβητούντων;*

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐφοβήθημεν ὑποπτεύσαντες μὴ λέγοντες μέν τι τυγχάνοιμεν σχῆμα βασιλικόν, οὐ μὴν ἀπειργασμένοι γε εἶμέν πω δι' ἀκριβείας τὸν

XI. Οἱ ἀνταγωνιστὲς τοῦ πολιτικοῦ

ΞΕ. Ἂς δοῦμε λοιπὸν σὲ τί διαφέρουν οἱ βασιλεῖς ἀπὸ e
ὅλους τοὺς ἄλλους ποιμένες (1).

ΝΕ. ΣΩ. Σὲ τί ;

ΞΕ. Ἂν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποιμένες, ποὺ ἔχει τὸν τίτλο ἄλλης τέχνης, λέει καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἀπὸ κοινοῦ ποιμένας τῆς ἀγέλης.

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῆς ;

ΞΕ. Λόγου χάρη οἱ ἔμποροι, οἱ γεωργοί, οἱ ἀρτοποιοὶ ὅλοι, καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς οἱ γυμναστὲς καὶ ὁλόκληρο τὸ γένος τῶν γιατρῶν, γνωρίζεις ὅτι πρὸς τοὺς ποιμένες τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ὀνομάσαμε πολιτικούς, θὰ φιλονικοῦσαν ζωη- 268a
ρὰ ὅλοι αὐτοὶ μαζί, λέγοντας ὅτι αὐτοὶ φροντίζουν γιὰ τὴν ἀνατροφὴ τῶν ἀνθρώπων, ὄχι μόνο τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφὴ τῶν ἴδιων τῶν ἀρχόντων τους ;

ΝΕ. ΣΩ. Σωστὰ θὰ ἔλεγαν.

ΞΕ. Ἴσως. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ ἐξετάσουμε, ἀλλὰ τοῦτο δῶ τὸ ξέρομε, ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἀμφισβητήση κανένα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τίτλους ἀπὸ τὸ βουκόλο, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ τροφὸς τῆς ἀγέλης εἶναι ποὺ βόσκει τὰ βόδια, ὁ ἴδιος γιατρός, ὁ ἴδιος, νὰ ποῦμε, προξενητὴς καὶ μόνος ἐπιστήμονας τῆς μαιευτικῆς, γιὰ τὰ μικρὰ ποὺ γεννιοῦνται καὶ τὶς μάννες ποὺ γεννοῦν. Ἀ- b
κόμη λοιπὸν γιὰ τὰ παιγνίδια καὶ τὴ μουσική, ὅσο τὸ φυσικὸ τῶν τροφίμων του εἶναι ἐπιδεκτικό, κανεὶς ἄλλος δὲν εἶναι καλύτερος ἀπ' αὐτὸν νὰ τοὺς παρηγορῇ καὶ νὰ τοὺς γοητεύῃ γιὰ νὰ καταπραΰνῃ τὰ ἤθη τους, ἐκτελώντας ἄριστα μὲ τὴ βοήθεια ὀργάνων καὶ μὲ τὴν ἁπλὴν ἐπιδεξιότητα τῆς φωνῆς του τὰ μέλη τῆς μουσικῆς ποὺ ταιριάζουν στὸ ποίμνιό του. Ἔτσι λοιπὸν ὁ ἴδιος τρόπος ἐφαρμόζεται καὶ στοὺς ἄλλους ποιμένες. Δὲν εἶν' ἀλήθεια ;

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ σωστά.

ΞΕ. Πῶς λοιπὸν θὰ μᾶς φανῇ σωστὸς καὶ ἀκέριος ὁ ὁρισμός μας γιὰ τὸ βασιλιά, ὅταν τὸν βάζουμε βοσκὸ (ποιμέ- c
να) καὶ τροφὸ τῆς ἀνθρώπινης ἀγέλης, ξεχωρίζοντάς τον μόνο ἀπὸ χίλιους ἄλλους ποὺ ἀμφισβητοῦν τὸν τίτλο του ;

ΝΕ. ΣΩ. Καθόλου.

ΞΕ. Σωστὰ λοιπὸν λίγο πρωτύτερα φοβηθήκαμε, ὅταν ὑποπτεύσαμε μήπως λέγοντας πετύχουμε κάποια μορφὴ τῆς βασιλικῆς ἰδιότητας, ἀλλ' ὅμως δὲν παραστήσαμε τέλεια ἀκόμη καὶ μὲ ἀκρίβεια τὸν πολιτικό, ὡσότου ἀφαιρώντας ἐκείνους

1. Βλ. Ξενοφ. «Κύρου Παιδεία» VIII, 2, 141: «...λόγος δὲ αὐτοῦ ἀπομνημονεύεται ὡς παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ» καὶ 1, 1, 1-3, ὅπου λέγεται : «... γιατὶ καὶ ὁ βοσκὸς πρέπει νὰ κάνῃ τὰ κτήνη εὐτυχισμένα γιὰ νὰ τὰ μεταχειρίζεται καὶ ὁ βασιλιὰς ἐπίσης νὰ κάνῃ τὶς πόλεις καὶ τοὺς πολίτες εὐτυχισμένους γιὰ νὰ τοὺς μεταχειρίζεται». Ἀκόμη «Ἀπομνημ.» I, 2, 32 καὶ III, 2, 1.

πολιτικόν, ἕως ἂν τοὺς περικεχυμένους αὐτῷ καὶ τῆς συννομῆς αὐτῷ ἀντιποιουμένους περιελόντες καὶ χωρίσαντες ἀπ' ἐκείνων καθαρὸν μόνον αὐτὸν ἀποφήνωμεν;

d *ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατα μὲν οὖν.*

ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ποιητέον, εἰ μὴ μέλλοιμεν ἐπὶ τῷ τέλει καταισχῦναι τὸν λόγον.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οὐδαμῶς τοῦτό γε δραστέον.

ΞΕ. Πάλιν τοίνυν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς δεῖ καθ' ἑτέραν ὁδὸν παρευθῆναί τινα.

ΝΕ. ΣΩ. Ποίαν δή;

ΞΕ. Σχεδὸν παιδιὰν ἐγκερασαμένους· συχνῷ γὰρ μέρει δεῖ μεγάλου μύθου προσχρήσασθαι, καὶ τὸ λοιπὸν δή,
e *καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, μέρος ἀεὶ μέρους ἀφαιρουμένους ἐπ' ἄκρον ἀφικνεῖσθαι τὸ ζητούμενον. Οὐκοῦν χρή;*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἀλλὰ δὴ τῷ μύθῳ μου πάνυ πρόσεχε τὸν νοῦν, καθάπερ οἱ παῖδες· πάντως οὐ πολλὰ ἐκφεύγεις παιδιᾶς ἔτη.

ΝΕ. ΣΩ. Λέγοις ἄν.

ΞΕ. Ἦν τοίνυν καὶ ἔτι ἔσται τῶν πάλαι λεχθέντων πολλά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν Ἀτρέως τε καὶ Θυέστου λεχθεῖσαν ἔριν φάσμα. Ἀκήκοας γάρ που καὶ ἀπομνημονεύεις ὅ φασι γενέσθαι τότε.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ περὶ τῆς χρυσῆς ἀρνὸς ἴσως σημεῖον φράζεις.

269a *ΞΕ. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ τὸ περὶ τῆς μεταβολῆς δύσεώς τε καὶ ἀνατολῆς ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὡς ἄρα ὅθεν μὲν ἀνατέλλει νῦν εἰς τοῦτον τότε τὸν τόπον ἐδύετο, ἀνέτελλε δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, τότε δὲ δὴ μαρτυρήσας ἄρα ὁ θεὸς Ἀτρεῖ μετέβαλεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ νῦν σχῆμα.*

ΝΕ. ΣΩ. Λέγεται γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο.

---

1. Στὰ ποίμνια τοῦ Ἀτρέα γεννήθηκε ἕνα ἀρνὶ χρυσόμαλλο. Ὅταν φιλονίκησαν γιὰ μιὰ κληρονομιά, ὁ Ἀτρέας θέλησε νὰ δείξη τὸ ἀρνὶ σὰ σημεῖο τῆς θεϊκῆς εὐνοιας. Ἀλλὰ ἡ γυναίκα του τὸ εἶχε δώσει στὸν Θυέστη. Τότε ὁ Ζεὺς γιὰ νὰ ὑποστηρίξη τὸν Ἀτρέα ἄλλαξε τὴν πορεία τῶν ἄστρων.

ποὺ κινοῦνται γύρω του καὶ διεκδικοῦν ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ δικαιώματα τοῦ ποιμένα, τὸν χωρίσουμε ἀπὸ κείνους τοὺς ἀντιπάλους του γιὰ νὰ τὸν παρουσιάσουμε αὐτὸν μόνο καθαρό;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα. d

ΞΕ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἔργο, Σωκράτη, πρέπει νὰ κάνουμε, ἂν δὲν θέλουμε νὰ ντροπιάσουμε τὴ συζήτησή μας γιὰ τὸ ἀποτέλεσμά της.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀλήθεια, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάνουμε μὲ κανένα τρόπο.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΚΟΣΜΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ

XII. Προσφυγὴ στὸ μῦθο

ΞΕ. Πάλι λοιπὸν πρέπει ἀπὸ ἄλλη ἄποψη νὰ ἐξετάσουμε τὸ ζήτημα, ἀκολουθώντας νέο δρόμο.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιόν;

ΞΕ. Ἀπάνω κάτω θὰ ἀνακατώσουμε στὴ συζήτησή μας κάποιο παιγνίδι· γιατὶ πρέπει νὰ μεταχειριστοῦμε πολὺ μέρος ἑνὸς μεγάλου μύθου, καὶ ἔπειτα ἀπ' αὐτό, ὅπως καὶ πρωτύτερα,
πηγαίνοντας πάντα ἀπὸ διαίρεση σὲ διαίρεση, νὰ φτάσουμε e
στὴν κορυφὴ τῆς ἔρευνάς μας. Δὲν εἶναι ἡ μέθοδος ποὺ ἐπιβάλλεται;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Πολὺ καλά· βάλε λοιπὸν ὅλη τὴν προσοχή σου στὸ μῦθο μου, ὅπως κάνουν τὰ παιδιά. Ἄλλωστε δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια ποὺ ξέφυγες ἀπὸ τὰ παιγνίδια τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

ΝΕ. ΣΩ. Σὲ ἀκούω.

ΞΕ. Διηγοῦνται λοιπὸν καὶ ἀκόμα θὰ διηγοῦνται, ἀνάμεσα σὲ πολλὲς ἄλλες ἱστορίες τοῦ παλιοῦ καιροῦ, καὶ ἐκεῖνο τὸ φαινόμενο γύρω ἀπὸ τὴν περίφημη φιλονικία τοῦ Ἀτρέα καὶ τοῦ Θυέστη. Γιατὶ ἔχεις ἀκούσει, νομίζω, καὶ κρατᾶς στὴ μνήμη σου ἐκεῖνο ποὺ λένε πῶς ἔγινε τότε.

ΝΕ. ΣΩ. Θέλεις ἴσως νὰ πῆς γιὰ τὸ θαῦμα τοῦ χρυσοῦ ἀρνιοῦ.

ΞΕ. Διόλου, ἀλλὰ γιὰ τὴ μεταβολὴ τῆς δύσεως καὶ τῆς 269a
ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὅτι δηλαδὴ ἀπ' ὅπου ἀνατέλλει τώρα, σ' αὐτὸν τὸν τόπο βασίλευε τότε καὶ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν ἀντίθετη πλευρά, καὶ τότε ἀκριβῶς ὁ Θεὸς γιὰ νὰ δείξη εὔνοια στὸν Ἀτρέα ἄλλαξε τὴν πορεία τους καὶ καθιέρωσε τὴν παροῦσα τάξη [1].

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ διηγοῦνται κι' αὐτὸ ἐπίσης.

ΞΕ. Καὶ μὴν αὖ καὶ τήν γε βασιλείαν ἣν ἦρξε Κρόνος πολλῶν ἀκηκόαμεν.
b ΝΕ. ΣΩ. Πλείστων μὲν οὖν.
ΞΕ. Τί δέ; τὸ τοὺς ἔμπροσθεν φύεσθαι γηγενεῖς καὶ μὴ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι;
ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τοῦτο ἓν τῶν πάλαι λεχθέντων.
ΞΕ. Ταῦτα τοίνυν ἔστι μὲν σύμπαντα ἐκ ταὐτοῦ πάθους, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία καὶ τούτων ἔτι θαυμαστότερα, διὰ δὲ χρόνου πλῆθος τὰ μὲν αὐτῶν ἀπέσβηκε, τὰ δὲ διεσπαρμένα εἴρηται χωρὶς ἕκαστα ἀπ' ἀλλήλων. Ὃ δ' ἐστὶν
c πᾶσι τούτοις αἴτιον τὸ πάθος οὐδεὶς εἴρηκεν, νῦν δὲ δὴ λεκτέον· εἰς γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν πρέψει ῥηθέν.
ΝΕ. ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες, καὶ λέγε μηδὲν ἐλλείπων.
ΞΕ. Ἀκούοις ἄν. Τὸ γὰρ πᾶν τόδε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς συμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ, τοτὲ δὲ ἀνῆκεν, ὅταν αἱ περίοδοι τοῦ προσήκοντος αὐτῷ μέτρον εἰλήφωσιν ἤδη χρόνου, τὸ δὲ πάλιν αὐτόματον εἰς τἀναντία περιάγεται,
d ζῷον ὂν καὶ φρόνησιν εἰληχὸς ἐκ τοῦ συναρμόσαντος αὐτὸ κατ' ἀρχάς. Τοῦτο δὲ αὐτῷ τὸ ἀνάπαλιν ἰέναι διὰ τόδ' ἐξ ἀνάγκης ἔμφυτον γέγονε.
ΝΕ. ΣΩ. Διὰ τὸ ποῖον δή;
ΞΕ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν ἀεὶ καὶ ταὐτὸν εἶναι τοῖς πάντων θειοτάτοις προσήκει μόνοις, σώματος δὲ φύσις οὐ ταύτης τῆς τάξεως. Ὃν δὲ οὐρανὸν καὶ κόσμον ἐπωνομάκαμεν, πολλῶν μὲν καὶ μακαρίων παρὰ τοῦ γεννήσαντος μετείληφεν, ἀτὰρ οὖν δὴ κεκοινώνηκέ γε καὶ σώ-
e ματος· ὅθεν αὐτῷ μεταβολῆς ἀμοίρῳ γίγνεσθαι διὰ παντὸς ἀδύνατον, κατὰ δύναμίν γε μὴν ὅτι μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ

ΞΕ. Ἀκόμη ἔχομε πάλι ἀκούσει ἀπὸ πολλοὺς τὴν ἱστορία τῆς βασιλείας τοῦ Κρόνου.
ΝΕ. ΣΩ. Ἀπὸ πάρα πολλούς. b
ΞΕ. Κι' αὐτὸ ἀκόμα ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς προηγούμενης ἡλικίας γεννήθηκαν ἀπὸ τὴ γῆ καὶ δὲν ἐγεννήθηκαν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.
ΝΕ. ΣΩ. Καὶ αὐτὸ ἐπίσης εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς παλιοὺς μύθους.
ΞΕ. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ τὰ θαύματα προέρχονται ἀπὸ τὸ ἴδιο φαινόμενο καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ χιλιάδες ἄλλα καὶ ἀκόμη πιὸ ἀξιοθαύμαστα ἀπ' αὐτά. Ἀλλὰ στὴν τόσο μακρινὴ πορεία τοῦ χρόνου ἄλλα ἀπ' αὐτὰ ἐξαφανίστηκαν καὶ ἄλλα, λένε, διασκορπίστηκαν σὲ ἐπεισόδια ἀνεξάρτητα μεταξύ τους. Ὅμως ἐκεῖνο τὸ φαινόμενο, ποὺ εἶναι αἴτιο σὲ ὅλα αὐτά, κανεὶς δὲν c
τὸ ἔχει πεῖ, τώρα ὅμως εἶναι πιὰ καιρὸς νὰ τὸ ποῦμε. Γιατί, ἂν εἰπωθῇ, θὰ μᾶς εἶναι ὠφέλιμο γιὰ ν' ἀποδείξουμε τὴ φύση τοῦ βασιλιᾶ.

XIII. Οἱ δύο κύκλοι τοῦ σύμπαντος

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ καλὰ εἶπες. Πὲς τώρα χωρὶς νὰ παραλείψῃς τίποτα.
ΞΕ. Ἄκουσε λοιπόν. Αὐτὸ τὸ σύμπαν, ποὺ βρισκόμαστε, ἄλλοτε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὸ ὁδηγεῖ στὴν πορεία του καὶ συνεργεῖ στὴν περιστροφή του, καὶ ἄλλοτε τὸ ἀφήνει νὰ πορεύεται, ὅταν οἱ περίοδοι τοῦ χρόνου, ποὺ τοῦ εἶναι ὁρισμένες, ἔχουν πιὰ τελειώσει τὴν πορεία τους, καὶ τὸ σύμπαν ξαναρχίζει τότε ἀπὸ μόνο του τὴν ἀντίστροφη πορεία, ἐπειδὴ ἔχει ζωὴ καὶ ἔχει προικισθῆ μὲ φρόνηση ἀπ' ἐκεῖνον ποὺ τὸ d
σύνθεσε ἀπαρχῆς. Καὶ αὐτὴ ἡ διάθεση πρὸς τὴν παλινδρομικὴ του πορεία τοῦ εἶναι ἀναγκαστικὰ ἔμφυτη γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο.
ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιὸ λόγο λοιπόν;
ΞΕ. Νὰ διατηροῦν πάντοτε τὴν ἴδια κατάσταση, νὰ ἔχουν τοὺς ἴδιους τρόπους ὑπάρξεως καὶ νὰ μένουν παντοτινὰ τὰ ἴδια, αὐτὸ ταιριάζει μόνο στὰ πιὸ θεϊκὰ ἀπ' ὅλα, ὅμως ἡ φύση τοῦ σώματος δὲν εἶναι αὐτῆς τῆς τάξεως. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ καλοῦμε Οὐρανὸ καὶ Κόσμο, ἔχει λάβει ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τὸ γέννησε δῶρα πολλὰ καὶ θαυμάσια, ἀλλ' ὅμως ἐπῆρε συμμετοχὴ καὶ στὸ σῶμα. Γι' αὐτὸ λοιπὸν τοῦ εἶναι ἀδύνατο e
νὰ μὴν ἔχῃ γιὰ πάντα μερίδιο στὴ μεταβολή[1], ἀλλὰ γιὰ

1. Ὅσο καλὲς κι ἂν εἶναι οἱ κινήσεις τῶν ἄστρων, δὲ μποροῦν νὰ εἶναι ἀπόλυτα κανονικές, ἀφοῦ εἶναι ὑλικὲς καὶ ὁρατές.

κατὰ ταὐτὰ μίαν φορὰν κινεῖται· διὸ τὴν ἀνακύκλησιν εἴληχεν,
ὅτι σμικροτάτην τῆς αὐτοῦ κινήσεως παράλλαξιν. Αὐτὸ δὲ
ἑαυτὸ στρέφειν ἀεὶ σχεδὸν οὐδενὶ δυνατὸν πλὴν τῷ τῶν κι-
νουμένων αὖ πάντων ἡγουμένῳ· κινεῖν δὲ τούτῳ τοτὲ μὲν
ἄλλως, αὖθις δὲ ἐναντίως οὐ θέμις. Ἐκ πάντων δὴ τούτων
τὸν κόσμον μήτε αὐτὸν χρὴ φάναι στρέφειν ἑαυτὸν ἀεί,
μήτ᾽ αὖ ὅλον ἀεὶ ὑπὸ θεοῦ στρέφεσθαι διττὰς καὶ ἐναντίας
270a *περιαγωγάς, μήτ᾽ αὖ δύο τινὲ θεὼ φρονοῦντε ἑαυτοῖς ἐναντία*
στρέφειν αὐτόν, ἀλλ᾽ ὅπερ ἄρτι ἐρρήθη καὶ μόνον λοιπόν,
τοτὲ μὲν ὑπ᾽ ἄλλης συμποδηγεῖσθαι θείας αἰτίας, τὸ ζῆν
πάλιν ἐπικτώμενον καὶ λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν
παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, τοτὲ δ᾽ ὅταν ἀνεθῇ, δι᾽ ἑαυτοῦ αὐτὸν
ἰέναι, κατὰ καιρὸν ἀφεθέντα τοιοῦτον, ὥστε ἀνάπαλιν πο-
ρεύεσθαι πολλὰς περιόδων μυριάδας διὰ δὴ τὸ μέγιστον ὂν
καὶ ἰσορροπώτατον ἐπὶ μικροτάτου βαῖνον ποδὸς ἰέναι.
b *ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται γοῦν δὴ καὶ μάλα εἰκότως εἰρῆσθαι*
πάνθ᾽ ὅσα διελήλυθας.
ΞΕ. Λογισάμενοι δὴ συννοήσωμεν τὸ πάθος ἐκ τῶν νῦν
λεχθέντων, ὃ πάντων ἔφαμεν εἶναι τῶν θαυμαστῶν αἴτιον.
Ἔστι γὰρ οὖν δὴ τοῦτ᾽ αὐτό.
ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;
ΞΕ. Τὸ τὴν τοῦ παντὸς φορὰν τοτὲ μὲν ἐφ᾽ ἃ νῦν κυ-
κλεῖται φέρεσθαι, τοτὲ δ᾽ ἐπὶ τἀναντία.
ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δή;
ΞΕ. Ταύτην τὴν μεταβολὴν ἡγεῖσθαι δεῖ τῶν περὶ τὸν
c *οὐρανὸν γιγνομένων τροπῶν πασῶν εἶναι μεγίστην καὶ τε-*
λειοτάτην τροπήν.
ΝΕ. ΣΩ. Ἔοικε γοῦν.

---

1. Τ ρ ο π α ὶ εἶναι κυρίως οἱ ἀνατροπὲς τῆς πορείας τοῦ ἥλιου πρὸς τὰ ἡλιοστάσια, δηλαδὴ στὰ χρονικὰ σημεῖα τοῦ μέσου θέρους καὶ τοῦ μέσου χειμώνα. Οἱ μεταβολὲς ποὺ παράγουν τὶς ἐποχὲς εἶναι κοντὰ στὴν ἀνατροπὴ ποὺ προξενεῖ ἡ τροπὴ ὁλόκληρου τοῦ σύμπαντος. Ἡ λέξη ὅμως σημαίνει ἐπίσης (270d, 271c) τὴν κατάσταση τῶν πραγμάτων, στὴν ὁποία καταλήγει αὐτὴ ἡ ἀνατροπή.

ἀντάλλαγμα, κατὰ τὸ μέτρο τῶν δυνάμεών του, κινεῖ-
ται στὴ θέση του μὲ τὴν ἴδια κίνηση· ἀπ᾽ αὐτὸ τοῦ
ἔλαχε κατὰ τὴ διανομὴ ἡ κυκλικὴ κίνηση κατ᾽ ἀν-
τίστροφη πορεία, ποὺ τὸ ἀπομακρύνει, ὅσο παίρνει λιγώτερο,
ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ κίνηση. Ἀλλὰ νὰ στρέφῃ πάντοτε τὸ ἴδιο
τὸν ἑαυτό του δὲν εἶναι σχεδὸν δυνατὸν σὲ κανένα παρὰ σὲ
ἐκεῖνον μόνο ποὺ ὁδηγεῖ ὅλα τὰ κινούμενα· δὲν τοῦ ἐπι-
τρέπεται ὅμως νὰ κινῇ ἄλλοτε πρὸς τὴ μιὰ κατεύθυνση καὶ
ἄλλοτε πάλι πρὸς τὴν ἀντίθετη. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους
δὲν πρέπει νὰ λέμε, οὔτε ὅτι ὁ κόσμος στρέφει ὁ ἴδιος πάντο-
τε τὸν ἑαυτό του οὔτε πάλι ὅτι ὁλόκληρος καὶ χωρὶς διακοπὴ
στρέφεται ἀπὸ τὸ θεὸ μὲ διπλὲς καὶ ἀντίθετες περιστροφές, οὔ-
τε πάλι ὅτι δυὸ κάποιοι θεοὶ τὸν στρέφουν, ποὺ οἱ θελήσεις 270a
τους εἶναι ἀντίθετες. Ἀλλ᾽ ὅπως πρὶν λίγο εἰπώθηκε, ἡ μόνη
λύση ποὺ μένει εἶναι ἄλλοτε νὰ ὁδηγῆται ἀπὸ μιὰν ἄλλη θεια
αἰτία καί, ἀποκτώντας πάλι νέα ζωή, νὰ δέχεται ἀπὸ τὸ δημι-
ουργό του ἀθανασία ἀνακαινισμένη, καὶ ἄλλοτε, ὅταν ἀφεθῇ
στὸν ἑαυτό του, νὰ κινῆται μὲ τὴν ἴδια του τὴν κίνη-
ση, ἀφημένος, ἔτσι ὥστε νὰ πορεύεται παλινδρομικὰ πολλὲς
χιλιάδες περιόδους, γιατὶ στρέφεται ὄντας μεγαλύτερος ἀπ᾽
ὅλα καὶ βρισκόμενος στὴν πιὸ μεγάλη ἰσορροπία βαδίζει
ἀπάνω σὲ ὑπερβολικὰ μικρὴ βάση.
ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὅλα, ὅσα ἐξέθεσες, b
εἰπώθηκαν μὲ πολλὴ πιθανότητα.

XIV. **Οἱ ἀνατροπὲς τῆς κινήσεως καὶ οἱ συνέπειές τους**

ΞΕ. Ἂς σκεφθοῦμε τώρα καὶ ἂς ἐξετάσουμε μαζὶ ποιό ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ τώρα εἴπαμε, εἶναι αὐτὸ τὸ φαινόμενο, ποὺ λέμε ὅτι εἶναι αἴτιο ὅλων τῶν ἀξιοθαύμαστων πραγμάτων. Γιατὶ πραγματικὰ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

ΞΕ. Τὸ ὅτι ἡ φορὰ τοῦ σύμπαντος στρέφει ἄλλοτε πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς τωρινῆς κινήσεως καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς αὐτό;

ΞΕ. Αὐτὴ ἡ μεταβολὴ κατευθύνσεως πρέπει νὰ θεωρῇς
ὅτι, ἀπ᾽ ὅλες τὶς ἀνατροπὲς ποὺ γίνονται στὸν οὐρανό, εἶναι c
ἡ πιὸ μεγαλύτερη καὶ ἡ πιὸ τελειότερη (1).

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται βέβαια.

ΞΕ. Μεγίστας τοίνυν καὶ μεταβολὰς χρὴ νομίζειν γίγνεσθαι τότε τοῖς ἐντὸς ἡμῖν οἰκοῦσιν αὐτοῦ.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τοῦτο εἰκός.

ΞΕ. Μεταβολὰς δὲ μεγάλας καὶ πολλὰς καὶ παντοίας συμφερομένας ἆρ' οὐκ ἴσμεν τὴν τῶν ζῴων φύσιν ὅτι χαλεπῶς ἀνέχεται;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Φθοραὶ τοίνυν ἐξ ἀνάγκης τότε μέγισται συμβαίνουσι τῶν τε ἄλλων ζῴων, καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων
d *γένος ὀλίγον τι περιλείπεται· περὶ δὲ τούτους ἄλλα τε παθήματα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ καινὰ συμπίπτει, μέγιστον δὲ τόδε καὶ συνεπόμενον τῇ τοῦ παντὸς ἀνειλίξει τότε, ὅταν ἡ τῆς νῦν καθεστηκυίας ἐναντία γίγνηται τροπή.*

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ἣν ἡλικίαν ἕκαστον εἶχε τῶν ζῴων, αὕτη πρῶτον μὲν ἔστη πάντων, καὶ ἐπαύσατο πᾶν ὅσον ἦν θνητὸν ἐπὶ τὸ γεραίτερον ἰδεῖν πορευόμενον, μεταβάλλον δὲ πάλιν ἐπὶ
e *τοὐναντίον οἷον νεώτερον καὶ ἁπαλώτερον ἐφύετο· καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων αἱ λευκαὶ τρίχες ἐμελαίνοντο, τῶν δ' αὖ γενειώντων αἱ παρειαὶ λεαινόμεναι πάλιν ἐπὶ τὴν παρελθοῦσαν ὥραν ἕκαστον καθίστασαν, τῶν δὲ ἡβώντων τὰ σώματα λεαινόμενα καὶ σμικρότερα καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα ἑκάστην γιγνόμενα πάλιν εἰς τὴν τοῦ νεογενοῦς παιδὸς φύσιν ἀπῄει, κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἀφομοιούμενα· τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη μαραινόμενα κομιδῇ τὸ πάμπαν ἐξηφανίζετο. Τῶν δ' αὖ βιαίως τελευτώντων ἐν τῷ τότε χρόνῳ τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα τὰ αὐτὰ ταῦτα πάσχον παθήματα διὰ*
271a *τάχους ἄδηλον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διεφθείρετο.*

ΝΕ. ΣΩ. Γένεσις δὲ δὴ τίς τότ' ἦν, ὦ ξένε, ζῴων; καὶ τίνα τρόπον ἐξ ἀλλήλων ἐγεννῶντο;

ΞΕ. Δῆλον, ὦ Σώκρατες, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀλλήλων οὐκ

ΞΕ. Πρέπει λοιπὸν νὰ νομίζουμε ὅτι οἱ πιὸ σπουδαιότερες μεταβολὲς γίνονται τότε γιὰ μᾶς ποὺ ζοῦμε στὸ ἐσωτερικό του.

ΝΕ. ΣΩ. Κι' αὐτὸ πιθανό.

ΞΕ. Ἄραγε δὲν ξέρομε ὅτι ἡ φύση τῶν ζώων δύσκολα ἀνέχεται μεταβολὲς μεγάλες καὶ πολλὲς καὶ κάθε εἴδους ποὺ συμβαίνουν μαζί;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι;

ΞΕ. Εἶναι λοιπὸν μοιραῖο νὰ συμβαίνουν τότε καταστροφὲς μέγιστες καὶ στὰ ἄλλα ζῶα καὶ πρὸ πάντων τοῦτο: ὅτι τὸ ἀνθρώπινο γένος περιορίζεται σὲ λίγο ἀριθμὸ ἐπιζώντων. Αὐτοὶ d
οἱ ἄνθρωποι δοκιμάζουν καὶ ἄλλες συμφορές, πολλὲς καὶ ἀλλόκοτες καὶ πρωτοφανεῖς, ὅμως τὸ πιὸ μεγαλύτερο καὶ ἐπακόλουθο στὴν τότε κυκλικὴ ἐπάνοδο τοῦ σύμπαντος εἶναι ὅταν γίνεται ἡ τροπὴ ἀντίθετα πρὸς ἐκείνη ποὺ κρατεῖ τώρα.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

ΞΕ. Ἡ ἡλικία ποὺ εἶχε καθένα ἀπὸ τὰ ζῶα, αὐτὴ πρῶτα ἀπ' ὅλα σταμάτησε τὴν πορεία της, καὶ κάθε τι ποὺ ἦταν θνητὸ ἔπαυσε νὰ προσφέρῃ στὰ μάτια τὸ θέαμα ἑνὸς βαθμιαίου γηρασμοῦ, ὅταν ὅμως πάλι ἄλλαξε κατάσταση πρὸς τὸ ἀντίθετο, φύτρωσε, σὰ νὰ ποῦμε, νεώτερο καὶ τρυφερώτερο. Καὶ τότε τῶν γεροντότερων οἱ ἄσπρες τρίχες ἄρχισαν νὰ e
μαυρίζουν καὶ πάλι ἐκείνων ποὺ εἶχαν γενειάδα οἱ παρειὲς ἔγιναν λεῖες καὶ ὁ καθένας ξανάρθε στὴν περασμένη νεότητά του· καὶ τὰ σώματα τῶν ἀγένειων, γινόμενα λεῖα καὶ μικρότερα ἀπὸ μέρα σὲ μέρα κι' ἀπὸ νύχτα σὲ νύχτα, ἐπανέρχονταν στὴν κατάσταση τοῦ νεογέννητου παιδιοῦ, μοιάζοντας ὁλότελα κατὰ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα. Ὕστερα ἀπ' αὐτό, μαραινόμενα πιά, ἐξαφανίζονταν ὁλότελα. Καὶ τὸ νεκρὸ πάλι σῶμα ἐκείνων ποὺ πέθαιναν ἀπὸ βίαιο θάνατο τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, περνώντας ἀπὸ τὴν ἴδια σειρὰ μεταμορφώσεων μὲ ταχύτητα, σὲ λίγες μέρες καταστρέφονταν χωρὶς 271a
ν' ἀφήνῃ ἴχνη.

XV. Οἱ γιοὶ τῆς γῆς

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ ὁ τρόπος γεννήσεως, ξένε μου, ποιός ἦταν τότε γιὰ τὰ ζῶα; Καὶ κατὰ ποιὸν τρόπο γεννήθηκαν τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο;

ΞΕ. Εἶναι φανερό, Σωκράτη μου, ὅτι τὸ νὰ γεννηθοῦν

ἦν ἐν τῇ τότε φύσει γεννώμενον, τὸ δὲ γηγενὲς εἶναί ποτε
γένος λεχθὲν τοῦτ' ἦν τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκ γῆς
πάλιν ἀναστρεφόμενον, ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων
προγόνων τῶν πρώτων, οἳ τελευτώσῃ μὲν τῇ προτέρᾳ πε-
b *ριφορᾷ τὸν ἑξῆς χρόνον ἐγειτόνουν, τῆσδε δὲ κατ' ἀρχὰς*
ἐφύοντο· τούτων γὰρ οὗτοι κήρυκες ἐγένονθ' ἡμῖν τῶν λόγων,
οἳ νῦν ὑπὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦνται. Τὸ γὰρ ἐντεῦθεν
οἶμαι χρὴ συννοεῖν. Ἑπόμενον γάρ ἐστι τῷ τοὺς πρεσβύτας
ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι φύσιν, ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὖ,
κειμένων δὲ ἐν γῇ, πάλιν ἐκεῖ συνισταμένους καὶ ἀναβιω-
σκομένους, ἕπεσθαι τῇ τροπῇ συνανακυκλουμένης εἰς τἀ-
ναντία τῆς γενέσεως, καὶ γηγενεῖς δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον
c *ἐξ ἀνάγκης φυομένους, οὕτως ἔχειν τοὔνομα καὶ τὸν λόγον,*
ὅσους μὴ θεὸς αὐτῶν εἰς ἄλλην μοῖραν ἐκόμισεν.

ΝΕ. ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν τοῦτό γε ἕπεται τοῖς ἔμ-
προσθεν. Ἀλλὰ δὴ τὸν βίον ὃν ἐπὶ τῆς Κρόνου φῂς εἶναι
δυνάμεως, πότερον ἐν ἐκείναις ἦν ταῖς τροπαῖς ἢ ἐν ταῖσδε;
Τὴν μὲν γὰρ τῶν ἄστρων τε καὶ ἡλίου μεταβολὴν δῆλον ὡς
ἐν ἑκατέραις συμπίπτει ταῖς τροπαῖς γίγνεσθαι.

ΞΕ. Καλῶς τῷ λόγῳ συμπαρηκολούθηκας. Ὃ δ' ἤρου
d *περὶ τοῦ πάντα αὐτόματα γίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἥκιστα*
τῆς νῦν ἐστι καθεστηκυίας φορᾶς, ἀλλ' ἦν καὶ τοῦτο τῆς ἔμ-
προσθεν. Τότε γὰρ αὐτῆς πρῶτον τῆς κυκλήσεως ἦρχεν
ἐπιμελούμενος ὅλης ὁ θεός, ὡς δ' αὖ κατὰ τόπους ταὐτὸν
τοῦτο, ὑπὸ θεῶν ἀρχόντων πάντ' ἦν τὰ τοῦ κόσμου μέρη
διειλημμένα· καὶ δὴ καὶ τὰ ζῷα κατὰ γένη καὶ ἀγέλας οἷον
νομῆς θεῖοι διειλήφεσαν δαίμονες, αὐτάρκης εἰς πάντα ἕκα-
στος ἑκάστοις ὢν οἷς αὐτὸς ἔνεμεν, ὥστε οὔτ' ἄγριον ἦν
e *οὐδὲν οὔτε ἀλλήλων ἐδωδαί, πόλεμός τε οὐκ ἐνῆν οὐδὲ στάσις*
τὸ παράπαν· ἄλλα θ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἐστὶ κατακοσμήσεως

1. Ὁ Πλάτων ἀρέσκεται νὰ ὑπενθυμίζῃ ἢ νὰ μετατοπίζῃ τὸ μῦθο τῶν «αὐτοχθόνων». Βλέπε Μέν. 237b, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸ αὐτόχθονο τῶν Ἀθηναίων. Ἐπίσης βλ. Πολιτεία 414e: «. . . Πραγματικὰ ὅμως βρίσκονταν τὸν καιρὸ ἐκεῖνο μέσα στὴ γῆ καὶ ἐκεῖ μέσα ἔπαιρναν οἱ ἴδιοι τὴ μόρφωσή τους καὶ τὴν παίδευσή τους, τὰ ὅπλα τους καὶ ἡ ὑπόλοιπη ἁρματωσιά τους τὴν κατασκευή της· ὅταν δὰ ἦταν φτιαγμένα στὴν ἐντέλεια, ἀμέσως πιὰ ἡ γῆ, ὄντας μητέρα τους, τοὺς ἔστειλε στὸν ἀπάνω κόσμο, καὶ γι' αὐτὸ πρέπει τώρα τὴ χώρα ποὺ κατοικοῦν νὰ τὴν ὑποστηρίζουν σὰ μητέρα καὶ τροφό τους μὲ βουλὴ καὶ μὲ πόλεμο, ἂν κανένας ἔρχεται ἐναντίον τους, καὶ στὴν ὑπεράσπιση τῶν ἄλλων πολιτῶν νὰ ἔχουν τὴ σκέψη ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνθρώπους ποὺ εἶναι ἀδέρφια τους καὶ ἔχουν γεννηθῆ, ὅπως κι αὐτοί, ἀπὸ τὴ γῆ».

τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲν ἦταν δυνατὸν στὴν τότε φύση τους,
ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἱστορία ποὺ διηγοῦνται γιὰ μιὰ γενεὰ πῶς γεν-
νήθηκε κάποτε ἀπὸ τὴ γῆ (1), αὐτὸ συνέβηκε ἐκεῖνον τὸν
καιρό, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ξανάβγαιναν ἀπὸ τὴ γῆ, καὶ ἡ ἀ-
νάμνησή του μεταδόθηκε ἀπὸ τοὺς πρώτους προγόνους μας,
ποὺ γειτόνευαν τὸν ὑπόλοιπο χρόνο μὲ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς
ἀρχαίας κυκλικῆς περιφορᾶς καὶ γεννήθηκαν στὴν ἀρχὴ τοῦ b
τωρινοῦ κύκλου. Αὐτοὶ μᾶς ἔγιναν κήρυκες αὐτῶν τῶν πα-
ραδόσεων, γιὰ τὶς ὁποῖες σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι χωρὶς
λόγο ἀμφιβάλλουν. Γιατὶ αὐτό, νομίζω, πρέπει νὰ καταλά-
βουμε πέρα γιὰ πέρα. Ἦταν ἑπόμενο οἱ γέροντες νὰ ἐπανέρ-
χωνται στὴν κατάσταση τῶν παιδιῶν, οἱ πεθαμένοι πάλι καὶ
θαμμένοι στὴ γῆ ἑπόμενο ἦταν νὰ ξανασχηματίζωνται ἐκεῖ καὶ
νὰ ξανάρχωνται στὴ ζωή, παρασυρμένοι ἀπὸ τὴν ἐπαναστρο-
φή, ποὺ τοὺς ἔκανε νὰ παλινδρομοῦν ἀντίθετα πρὸς τὴ γέν-
νηση, καὶ ἐπειδὴ γι' αὐτὸν τὸ λόγο γεννιῶνταν ἀναγκαστικὰ
ἀπὸ τὴ γῆ, ἔτσι πῆραν ἀπ' ἐκεῖ τὸ ὄνομά τους καὶ τὴν ἱστορία c
τους ἐκεῖνοι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ δὲν τοὺς μετέφερε κάποιος θεὸς
σὲ ἄλλη μοῖρα.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀσφαλῶς αὐτὸ ἀκολουθεῖ τὰ προηγούμενα.
Ἀλλὰ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς ποὺ λὲς πῶς ἦταν τὴν ἐποχὴ τῆς
βασιλείας τοῦ Κρόνου, σὲ ποιάν ἀπὸ τὶς δυὸ ἦταν, στὶς τροπὲς
τῆς ἀρχαίας περιστροφῆς ἢ σ' αὐτὴν ποὺ ζοῦμε; Γιατὶ ἡ
μεταβολὴ ποὺ γίνεται στὴν πορεία τῶν ἄστρων καὶ τοῦ ἥλιου,
εἶναι φανερὸ ὅτι συμβαίνει νὰ γίνεται καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν
ἄλλη τροπή.

ΞΕ. Καλὰ παρακολούθησες τὸ συλλογισμό. Ἀλλ' ἐκεῖνο,
ποὺ ρώτησες ὅτι ὅλα γεννιῶνται ἀπὸ μόνα τους γιὰ τὴ χρήση d
τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὴν τωρινὴ πορεία,
ἀλλ' ἀνήκει καὶ αὐτὸ στὸν προηγούμενο κύκλο. Γιατὶ τότε πρῶτα
πρῶτα αὐτὴ τὴν περιστροφὴ τὴν κυβερνοῦσε καὶ τὴ φρόντι-
ζε ὅλη ὁ θεός, ὅπως πάλι κατὰ τόπους τὸ ἴδιο συνέβαινε, ἀφοῦ
ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἦταν μοιρασμένα ἀπὸ τοὺς θεοὺς τοὺς
ἐπιφορτισμένους νὰ τὰ κυβερνοῦν. Καὶ μάλιστα καὶ τὰ ζῶα
τὰ εἶχαν μοιραστῆ κατὰ γένη καὶ ἀγέλες, σὰν βοσκοί,
θεῖα πνεύματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καθένα, μὴ ἔχοντας ἀνάγκη
τοῦ ἄλλου, μόνο προνοοῦσε γιὰ ὅλες τὶς ἀνάγκες τους, ὥστε
κανένα δὲν ἦταν ἄγριο οὔτε ἀλληλοτρώγονταν, καὶ δὲν ὑπῆρ- e
χε μεταξύ τους οὔτε πόλεμος οὔτε κανενὸς εἴδους φιλονικία·
καὶ ἄλλα εὐεργετήματα ὅσα εἶναι ἐπακόλουθα αὐτῆς τῆς
τακτοποιήσεως, θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ διηγηθῆ χιλιάδες.

ἑπόμενα, μυρία ἂν εἴη λέγειν. Τὸ δ' οὖν τῶν ἀνθρώπων λεχθὲν αὐτομάτου πέρι βίου διὰ τὸ τοιόνδε εἴρηται. Θεὸς ἔνεμεν αὐτοὺς αὐτὸς ἐπιστατῶν, καθάπερ νῦν ἄνθρωποι, ζῷον ὂν ἕτερον θειότερον, ἄλλα γένη φαυλότερα αὐτῶν νομεύουσι· νέμοντος δὲ ἐκείνου πολιτεῖαί τε οὐκ ἦσαν οὐδὲ κτήσεις
272a γυναικῶν καὶ παίδων· ἐκ γῆς γὰρ ἀνεβιώσκοντο πάντες, οὐδὲν μεμνημένοι τῶν πρόσθεν· ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπῆν πάντα, καρποὺς δὲ ἀφθόνους εἶχον ἀπό τε δένδρων καὶ πολλῆς ὕλης ἄλλης, οὐχ ὑπὸ γεωργίας φυομένους, ἀλλ' οὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. Γυμνοὶ δὲ καὶ ἄστρωτοι θυραυλοῦντες τὰ πολλὰ ἐνέμοντο· τὸ γὰρ τῶν ὡρῶν αὐτοῖς ἄλυπον ἐκέκρατο, μαλακὰς δὲ εὐνὰς εἶχον ἀναφυομένης ἐκ γῆς
b πόας ἀφθόνου. Τὸν δὴ βίον, ὦ Σώκρατες, ἀκούεις μὲν τὸν τῶν ἐπὶ Κρόνου· τόνδε δ' ὃν λόγος ἐπὶ Διὸς εἶναι, τὸν νυνί, παρὼν αὐτὸς ᾔσθησαι· κρῖναι δ' αὐτοῖν τὸν εὐδαιμονέστερον ἆρ' ἂν δύναιό τε καὶ ἐθελήσειας;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Βούλει δῆτα ἐγώ σοι τρόπον τινὰ διακρίνω;

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Εἰ μὲν τοίνυν οἱ τρόφιμοι τοῦ Κρόνου, παρούσης αὐτοῖς οὕτω πολλῆς σχολῆς καὶ δυνάμεως πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ θηρίοις διὰ λόγων δύνασθαι συγγίγνε-
c σθαι, κατεχρῶντο τούτοις σύμπασιν ἐπὶ φιλοσοφίαν, μετά τε θηρίων καὶ μετ' ἀλλήλων ὁμιλοῦντες, καὶ πυνθανόμενοι παρὰ πάσης φύσεως εἴ τινά τις ἰδίαν δύναμιν ἔχουσα ᾔσθετό τι διάφορον τῶν ἄλλων εἰς συναγυρμὸν φρονήσεως, εὔκριτον ὅτι τῶν νῦν οἱ τότε μυρίῳ πρὸς εὐδαιμονίαν διέφερον· εἰ δ' ἐμπιμπλάμενοι σίτων ἄδην καὶ ποτῶν διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ θηρία [μύθους] οἷα δὴ καὶ τὰ νῦν περὶ αὐτῶν

Ἐκεῖνο λοιπὸν ποὺ εἰπώθηκε, πὼς οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν μόνοι τους χωρὶς ἐξωτερικὴ βοήθεια, εἰπώθηκε γιὰ τὸν ἑξῆς λόγο. Ὁ ἴδιος ὁ θεὸς τοὺς ἐποίμαινε καὶ ὁ ἴδιος τοὺς κυβερνοῦσε, καθὼς ἀκριβῶς τώρα οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἶναι ζῶο πιὸ θεϊκό, κυβερνοῦν ἄλλα εἴδη ζώων κατώτερα ἀπ' αὐτούς. Ὅταν τοὺς κυβερνοῦσε ἐκεῖνος, δὲν ὑπῆρχαν πολιτικὰ συστήματα οὔτε καθένας εἶχε δικές του γυναῖκες καὶ παιδιά. Γιατὶ ἀπὸ 272a
τὴ γῆ ξαναγύριζαν στὴ ζωὴ ὅλοι, χωρὶς νὰ θυμοῦνται τίποτα ἀπὸ τὴν προηγούμενη ὕπαρξή τους· τέτοια δὲν ὑπῆρχαν, εἶχαν ὅμως ἄφθονους καρποὺς ἀπὸ τὰ καρποφόρα δέντρα καὶ ἀπὸ πολλὴ ἄλλη βλάστηση, ποὺ δὲν φύτρωναν ὕστερα ἀπὸ καλλιέργεια, ἀλλὰ ἡ γῆ μόνη της τοὺς πρόσφερε. Καὶ γυμνοὶ καὶ χωρὶς κρεββάτια, ζώντας στὸ ὕπαιθρο τὸ περισσότερο, τὰ συγκόμιζαν, γιατὶ οἱ ἐποχές τους ἦταν μέτριες, ὥστε δὲν ὑπόφεραν, καὶ εἶχαν μαλακὰ κρεββάτια ἀπὸ χλόη ποὺ φύτρωνε ἀπὸ τὴ γῆ ἄφθονη. Ἄκουσες λοιπόν, Σωκράτη, τὴ ζωὴ ποὺ b
ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐποχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Κρόνου. Αὐτήν, ποὺ λένε πὼς εἶναι κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Δία, τὴν τωρινή, ζώντας την ὁ ἴδιος τὴ γνωρίζεις. Θὰ μποροῦσες τώρα καὶ θὰ 'θελες νὰ κρίνης ποιὰ ἀπ' τὶς δυὸ εἶναι περισσότερο εὐτυχισμένη;

ΝΕ. ΣΩ. Μὲ κανένα τρόπο.

ΞΕ. Τότε θέλεις νὰ σοῦ κάμω ἐγὼ τὴν ἐκλογὴ μὲ κάποιο τρόπο;

ΝΕ.ΣΩ. Βεβαιότατα.

XVI. Ὁ κόσμος στὴν ἐγκατάλειψη. Ὁ ἄνθρωπος στὴ φυσικὴ κατάσταση

ΞΕ. Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ τρόφιμοι τοῦ Κρόνου, ἔχοντας τόσο πολλὴ ἄνεση καὶ ἱκανότητα γιὰ νὰ μποροῦν νὰ συνεννοοῦνται ὄχι μόνο μὲ ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μὲ θηρία, ἔκαναν κατάχρηση ὅλων αὐτῶν τῶν πλεονεκτημάτων γιὰ νὰ ἀσκοῦνται c
στὴ φιλοσοφία, ἐπικοινωνοῦσαν μὲ θηρία καὶ μεταξύ τους καὶ ρωτοῦσαν ὅλα τὰ δημιουργήματα, γιὰ νὰ ἰδοῦν ἂν κανένα, προικισμένο μὲ κάποια ἰδιαίτερη δύναμη, ἔνοιωθε κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ ἄλλα θησαυρίζοντας σοφία—εὔκολα καταλαβαίνομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ξεπερνοῦσαν ἀπείρως σὲ εὐτυχία τοὺς τωρινούς. Καὶ ὅτι, χορτασμένοι ὑπερβολικὰ ἀπὸ τροφὲς καὶ ποτά, ἀντάλλαζαν μεταξύ τους καὶ μὲ θηρία μύθους, ὅπως ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους διηγοῦν-

d λέγονται, και τοῦτο, ὥς γε κατὰ την ἐμὴν δόξαν ἀποφήνασθαι,
καὶ μαλ' εὔκριτον. Ὅμως δ' οὖν ταῦτα μὲν ἀφῶμεν, ἕως ἂν
ἡμῖν μηνυτής τις ἱκανὸς φανῇ, ποτέρως οἱ τότε τὰς ἐπι-
θυμίας εἶχον περί τε ἐπιστημῶν καὶ τῆς τῶν λόγων χρείας·
οὗ δ' ἕνεκα τὸν μῦθον ἠγείραμεν, τοῦτο λεκτέον, ἵνα τὸ
μετὰ τοῦτο εἰς τὸ πρόσθεν περαίνωμεν. Ἐπειδὴ γὰρ πάντων
τούτων χρόνος ἐτελεώθη καὶ μεταβολὴν ἔδει γίγνεσθαι καὶ
e δὴ καὶ τὸ γήινον ἤδη πᾶν ἀνήλωτο γένος, πάσας ἑκάστης
τῆς ψυχῆς τὰς γενέσεις ἀποδεδωκυίας, ὅσα ἦν ἑκάστῃ προσ-
ταχθὲν τοσαῦτα εἰς γῆν σπέρματα πεσούσης, τότε δὴ τοῦ
παντὸς ὁ μὲν κυβερνήτης, οἷον πηδαλίων οἴακος ἀφέμενος,
εἰς τὴν αὑτοῦ περιωπὴν ἀπέστη, τὸν δὲ δὴ κόσμον πάλιν
ἀνέστρεφεν εἱμαρμένη τε καὶ σύμφυτος ἐπιθυμία. Πάντες
οὖν οἱ κατὰ τοὺς τόπους συνάρχοντες τῷ μεγίστῳ δαίμονι
θεοί, γνόντες ἤδη τὸ γιγνόμενον, ἀφίεσαν αὖ τὰ μέρη τοῦ
273a κόσμου τῆς αὑτῶν ἐπιμελείας· ὁ δὲ μεταστρεφόμενος καὶ
συμβάλλων, ἀρχῆς τε καὶ τελευτῆς ἐναντίαν ὁρμὴν ὁρμηθείς,
σεισμὸν πολὺν ἐν ἑαυτῷ ποιῶν ἄλλην αὖ φθορὰν ζῴων
παντοίων ἀπηργάσατο. Μετὰ δὲ ταῦτα προελθόντος ἱκανοῦ
χρόνου, θορύβων τε καὶ ταραχῆς ἤδη παυόμενος καὶ τῶν
σεισμῶν γαλήνης ἐπιλαβόμενος εἴς τε τὸν εἰωθότα δρόμον
τὸν ἑαυτοῦ κατακοσμούμενος ᾔει, ἐπιμέλειαν καὶ κράτος ἔχων
b αὐτὸς τῶν ἐν αὑτῷ τε καὶ ἑαυτοῦ, τὴν τοῦ δημιουργοῦ καὶ
πατρὸς ἀπομνημονεύων διδαχὴν εἰς δύναμιν. Κατ' ἀρχὰς
μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἀπετέλει, τελευτῶν δὲ ἀμβλύτερον·
τούτων δὲ αὐτῷ τὸ σωματοειδὲς τῆς συγκράσεως αἴτιον, τὸ
τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως σύντροφον, ὅτι πολλῆς ἦν μετέχον
ἀταξίας πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι. Παρὰ μὲν γὰρ
τοῦ συνθέντος πάντα καλὰ κέκτηται. Παρὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν
c ἕξεως, ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίγνεται, ταῦτα ἐξ
ἐκείνης αὐτός τε ἔχει καὶ τοῖς ζῴοις ἐναπεργάζεται. Μετὰ
μὲν οὖν τοῦ κυβερνήτου τὰ ζῷα τρέφων ἐν αὐτῷ σμικρὰ μὲν

ται καὶ τώρα, καὶ αὐτό, σύμφωνο μὲ τὴ γνώμη μου, εὔκολα d
ἐπίσης τὸ καταλαβαίνει κανείς. Ὅμως ἂς τ' ἀφήσουμε τώρα
αὐτά, ὡσότου βροῦμε κανένα ἱκανὸ ἑρμηνευτὴ γιὰ νὰ μᾶς πῆ
μὲ ποιὸ πνεῦμα οἱ ἄνθρωποι ἐκείνου τοῦ καιροῦ εἶχαν τὸν πόθο
τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἤξεραν τὴ χρησιμότητα τῶν συνομιλιῶν.
Γιὰ ποιὸ λόγο ξυπνήσαμε τὸ μῦθο, αὐτὸ πρέπει νὰ ποῦμε
τώρα, γιὰ νὰ φέρουμε, ἔπειτα ἀπὸ τὰ προηγούμενα, σὲ καλὸ
τέλος τὸ ὑπόλοιπο μέρος τοῦ διαλόγου μας.

Ὅταν πραγματικὰ συμπληρώθηκε ὁ χρόνος, ὁ ὡρισμέ-
νος σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ ἦρθε πιὰ ἡ ὥρα νὰ γίνη
μεταβολή, καὶ ὅταν ἀκριβῶς τὸ γένος, τὸ φυόμενο ἀπὸ τὴ γῆ,
ἐξαφανίστηκε πιὰ ὁλόκληρο, ἀφοῦ κάθε ψυχὴ εἶχε ἀποδώσει e
ὅλα ὅσα ἦταν νὰ γεννήση καὶ ἔπεσαν στὴ γῆ τόσα σπέρματα, ὅσα
σὲ κάθε μιὰ τῆς εἶχαν καθοριστῆ, τότε πιὰ ὁ κυβερνήτης τοῦ
σύμπαντος, ἀφήνοντας, νὰ ποῦμε, τὸ πηδάλιο, ξαναγύρισε στὸ
παρατηρητήριό του, καὶ στὸν κόσμο ξανάδωσε παλινδρομικὴ
στροφὴ τὸ πεπρωμένο καὶ ἡ ἔμφυτη κλίση. Ὅλοι λοιπὸν τότε οἱ
κατὰ τόπους θεοὶ ποὺ συγκυβερνοῦσαν μὲ τὴν ὕψιστη θεότη-
τα, ἀφοῦ κατάλαβαν ὅ,τι ἔγινε, ἄφησαν πάλι τὰ μέρη τοῦ κό-
σμου, τὰ ἐμπιστευμένα στὶς φροντίδες τους. Σ' αὐτὴ τὴν πε- 273a
ριστροφὴ καὶ τὴν ἀναστροφὴ ὁ κόσμος, ἐπιθυμώντας κίνη-
ση ἀντίθετη ἀπὸ ἐκείνη τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους, σεισμὸ
μεγάλο ἔκανε μέσα του καὶ προξένησε πάλι ἄλλη κα-
ταστροφὴ κάθε εἴδους ζώων. Ἔπειτα ἀπ' αὐτά, ἀφοῦ
πέρασε ἀρκετὸς χρόνος, οἱ ἀναστατώσεις καὶ ἡ ταρα-
χὴ τελείωσαν πιά, οἱ σεισμοὶ καθησύχασαν καὶ ὁ κόσμος
ἐξακολούθησε τὴ συνηθισμένη δική του πορεία, φροντί-
ζοντας ὁ ἴδιος καὶ κυβερνώντας σὰν κύριος καὶ ἐκείνους
ποὺ ἔφερε στὸν κόλπο του καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό
του· κρατοῦσε καλὰ στὴ μνήμη του, ὅσο μποροῦσε, τὴ δι- b
δασκαλία τοῦ δημιουργοῦ του καὶ πατέρα. Στὴν ἀρχή, λοιπὸν
ἐκτελοῦσε τὰ ἔργα του μὲ ἀρκετὴν ἀκρίβεια, στὸ τέλος ὅμως
χαλαρώτερα· αἰτία ἦταν ἡ σωματικὴ σύσταση στὴ σύν-
θεσή του, ἡ σύντροφος τῆς μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρὸ φύσε-
ώς του, γιατὶ ἔφερε μαζί της πολλὴν ἀταξία προτοῦ νὰ φτάση
στὸν τωρινὸ κόσμο. Ἀπὸ τὸ δημιουργό του εἶχε πάρει
πᾶν ὅ,τι ἦταν καλό· ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προηγούμενη σύστασή του c
ὅσα κακὰ καὶ ἄδικα γίνονται στὸν οὐρανό, αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ
ἔχει ἀπὸ κείνην καὶ τὰ μεταδίνει καὶ στὰ ζῶα. Μὲ τὴ συν-
δρομὴ τοῦ πηδαλιούχου, τρέφοντας τὰ ζῶα ποὺ ζοῦσαν στὸν

φλαῦρα, μεγάλα δὲ ἐνέτικτεν ἀγαθά· χωριζόμενος δὲ ἐκείνου
τὸν ἐγγύτατα χρόνον ἀεὶ τῆς ἀφέσεως κάλλιστα πάντα διάγει,
προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ λήθης ἐγγιγνομένης ἐν αὐτῷ
μᾶλλον καὶ δυναστεύει τὸ τῆς παλαιᾶς ἀναρμοστίας πάθος,
d *τελευτῶντος δὲ ἐξανθεῖ τοῦ χρόνου καὶ σμικρὰ μὲν τἀγαθά,*
πολλὴν δὲ τὴν τῶν ἐναντίων κρᾶσιν ἐπεγκεραννύμενος ἐπὶ
διαφθορᾶς κίνδυνον αὑτοῦ τε ἀφικνεῖται καὶ τῶν ἐν αὑτῷ.
Διὸ δὴ καὶ τότ' ἤδη θεὸς ὁ κοσμήσας αὐτόν, καθορῶν ἐν
ἀπορίαις ὄντα, κηδόμενος ἵνα μὴ χειμασθεὶς ὑπὸ ταραχῆς
διαλυθεὶς εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος ἄπειρον ὄντα πόντον δύῃ,
e *πάλιν ἔφεδρος αὐτοῦ τῶν πηδαλίων γιγνόμενος, τὰ νοσήσαντα*
καὶ λυθέντα ἐν τῇ καθ' ἑαυτὸν προτέρᾳ περιόδῳ στρέψας,
κοσμεῖ τε καὶ ἐπανορθῶν ἀθάνατον αὐτὸν καὶ ἀγήρων
ἀπεργάζεται. Τοῦτο μὲν οὖν τέλος ἁπάντων εἴρηται· τὸ
δ' ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν ἱκανὸν ἐκ τοῦ πρόσθεν
ἁπτομένοις τοῦ λόγου· στρεφθέντος γὰρ αὖ τοῦ κόσμου τὴν
ἐπὶ τὴν νῦν γένεσιν ὁδὸν τὸ τῆς ἡλικίας αὖ πάλιν ἵστατο
καὶ καινὰ τἀναντία ἀπεδίδου τοῖς τότε. Τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ
σμικρότητος ὀλίγου δέοντα ἠφανίσθαι τῶν ζῴων ηὐξάνετο,
τὰ δ' ἐκ γῆς νεογενῆ σώματα πολιὰ φύντα πάλιν ἀποθνῄ-
σκοντα εἰς γῆν κατῄει. Καὶ τἆλλά τε πάντα μετέβαλλε,
274a *ἀπομιμούμενα καὶ συνακολουθοῦντα τῷ τοῦ παντὸς παθήματι,*
καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κυήσεως καὶ γεννήσεως καὶ τροφῆς μίμημα
συνείπετο τοῖς πᾶσιν ὑπ' ἀνάγκης· οὐ γὰρ ἐξῆν ἔτ' ἐν γῇ δι'
ἑτέρων συνιστάντων φύεσθαι ζῷον, ἀλλὰ καθάπερ τῷ κόσμῳ
προσετέτακτο αὐτοκράτορα εἶναι τῆς αὑτοῦ πορείας, οὕτω δὴ
κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς δι' αὑτῶν, καθ' ὅσον οἷόν
τ' ἦν, φύειν τε καὶ γεννᾶν καὶ τρέφειν προσετάττετο ὑπὸ τῆς
b *ὁμοίας ἀγωγῆς. Οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὥρμηκε πᾶς, ἐπ' αὐτῷ*

κόλπο του, τὰ μικρὰ καὶ ἀνάξια λόγου, μεγάλα ἀγαθὰ γεν-
νοῦσε· ἀλλὰ χωριζόμενος ἀπ' ἐκεῖνον, σὲ κάθε μὲν περίοδο ποὺ
ἀκολουθεῖ ἀμέσως αὐτὴ τὴν ἐγκατάλειψη, κυβερνᾶ ἀκόμη
ὅλα τὰ πράγματα γιὰ τὸ καλύτερο· μὲ τὴν πρόοδο ὅμως τοῦ
χρόνου κι ὅταν ἡ λησμονιὰ τὸν κυριεύη περισσότερο, κυ-
ριαρχεῖ τὸ πάθος τῆς παλιᾶς ἀκαταστασίας, καὶ στὸ τέλος d
χάνει τὴν ἀνθηρότητά του καὶ μικρὰ εἶναι τὰ ἀγαθὰ
καὶ πολλὰ τὸ ἀντίον τὰ κακά, ποὺ σμίγοντάς τα τὰ συγ-
χωνεύει, ὥσπου φτάνει στὸν κίνδυνο νὰ καταστραφῆ ὁ ἴδιος
μαζὶ μ' ἐκεῖνα ποὺ κλείνει μέσα του. Τότε λοιπὸν πιὰ
ὁ θεὸς ποὺ τὸν τακτοποίησε, βλέποντας νὰ βρίσκεται σὲ
δυσκολίες, ἀπὸ ἔγνοια μήπως, ἀφοῦ ὑποστῆ μεγάλες
βλάβες ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ διαλυθῆ, καταβυθιστῆ στὸν ἄπει-
ρο πόντο τῆς ἀνομοιότητας, παίρνει πάλι τὸ πηδάλιό e
του, ἐπανορθώνει ἐκεῖνα ποὺ βρίσκονταν σὲ κακὴ κα-
τάσταση καὶ εἶχαν διαλυθῆ στὴν πρωτύτερη περίοδο, τὸν
τακτοποιεῖ καί, ἀνακαινίζοντάς τον, τὸν κάνει ἀθάνατο
καὶ ἀγέραστο.

Ἔτσι λοιπὸν τελειώνει ὅλη αὐτὴ ἡ παράδοση. Γιὰ νὰ
τὴν κάνουμε νὰ χρησιμεύση στὸν καθορισμὸ τοῦ βασιλιᾶ,
μᾶς εἶναι ἀρκετὸ νὰ ξανασυνδέσουμε τὴ συζήτησή μας μὲ τὸ
προηγούμενο ἐπεισόδιο. Ὅταν πάλι ὁ κόσμος, μὲ μιὰ νέα
ἀνατροπή, ξανάρθε στὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὸν τρόπο τῆς
τωρινῆς γενέσεως, ἡ πορεία τῆς ἡλικίας σταμάτησε πάλι γιὰ
δεύτερη φορὰ καὶ ἀπόδωσε καινούργια τ' ἀντίθετα πρὸς
τὰ τότε. Γιατὶ ἄλλα ζῶα, ὅσα ἐξ αἰτίας τῆς μικρότητας λίγο
ἔλειψε ν' ἀφανιστοῦν, ἄρχισαν νὰ αὐξαίνουν, καὶ τὰ ἀπὸ τὴ γῆ
μόλις γεννηθέντα σώματα ἄρχισαν πάλι νὰ ἀσπρίζουν, ἔπειτα
νὰ πεθαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν κάτω στὴ γῆ, καὶ ὅλα τὰ **274a**
ἄλλα μεταβάλλονταν, ἀπομιμούμενα καὶ ἀκολουθώντας
μαζὶ τὸ πάθημα τοῦ σύμπαντος· ἰδιαίτερα οἱ ἀπομιμήσεις
τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς τροφῆς ἀκολου-
θοῦσαν ἐξ ἀνάγκης. Γιατὶ δὲν ἦταν πιὰ δυνατὸν νὰ γεν-
νιέται ζῶο μέσα στὰ σπλάχνα τῆς γῆς ἀπὸ συνδρομὴ ξένων
στοιχείων ἀλλά, ὅπως ἀκριβῶς ἦταν ὑποχρεωμένος ὁ κό-
σμος νὰ εἶναι ἀπόλυτα κύριος τῆς δικῆς του πορείας, ἔτσι
τώρα καὶ τὰ ἴδια τὰ μέρη του ἔπρεπε μὲ τὸν ἴδιο νόμο
μόνα τους, ὅσο τοὺς ἦταν δυνατόν, νὰ κυοφοροῦν καὶ νὰ γεννοῦν
καὶ νὰ τρέφουν.

Τώρα γιὰ ποιὰ αἰτία ξεκίνησε ὅλη αὐτὴ ἡ ὁμιλία, b

*νῦν ἐσμὲν ἤδη. Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων θηρίων πολλὰ ἂν
καὶ μακρὰ διεξελθεῖν γίγνοιτο, ἐξ ὧν ἕκαστα καὶ δι' ἃς
αἰτίας μεταβέβληκε· περὶ δὲ ἀνθρώπων βραχύτερα καὶ μᾶλ-
λον προσήκοντα. Τῆς γὰρ τοῦ κεκτημένου καὶ νέμοντος ἡμᾶς
δαίμονος ἀπερημωθέντες ἐπιμελείας, τῶν πολλῶν αὖ θηρίων,
ὅσα χαλεπὰ τὰς φύσεις ἦν, ἀπαγριωθέντων, αὐτοὶ δὲ ἀσθε-
νεῖς ἄνθρωποι καὶ ἀφύλακτοι γεγονότες διηρπάζοντο ὑπ'*
c *αὐτῶν, καὶ ἔτ' ἀμήχανοι καὶ ἄτεχνοι κατὰ τοὺς πρώτους
ἦσαν χρόνους, ἅτε τῆς μὲν αὐτομάτης τροφῆς ἐπιλελοιπυίας,
πορίζεσθαι δὲ οὐκ ἐπιστάμενοί πω διὰ τὸ μηδεμίαν αὐτοὺς
χρείαν πρότερον ἀναγκάζειν. Ἐκ τούτων πάντων ἐν μεγά-
λαις ἀπορίαις ἦσαν. Ὅθεν δὴ τὰ πάλαι λεχθέντα παρὰ
θεῶν δῶρα ἡμῖν δεδώρηται μετ' ἀναγκαίας διδαχῆς καὶ παι-
δεύσεως, πῦρ μὲν παρὰ Προμηθέως, τέχναι δὲ παρ' Ἡφαί-*
d *στου καὶ τῆς συντέχνου, σπέρματα δὲ αὖ καὶ φυτὰ παρ'
ἄλλων· καὶ πάνθ' ὁπόσα τὸν ἀνθρώπινον βίον συγκατεσκεύα-
κεν ἐκ τούτων γέγονεν, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐκ θεῶν, ὅπερ ἐρρήθη
νυνδή, τῆς ἐπιμελείας ἐπέλιπεν ἀνθρώπους, δι' ἑαυτῶν
τε ἔδει τήν τε διαγωγὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοὺς αὑτῶν
ἔχειν καθάπερ ὅλος ὁ κόσμος, ᾧ συμμιμούμενοι καὶ συνεπό-
μενοι τὸν ἀεὶ χρόνον νῦν μὲν οὕτως, τοτὲ δὲ ἐκείνως ζῶμέν*
e *τε καὶ φυόμεθα. Καὶ τὸ μὲν δὴ τοῦ μύθου τέλος ἐχέτω,
χρήσιμον δὲ αὐτὸν ποιησόμεθα πρὸς τὸ κατιδεῖν ὅσον ἡμάρ-
τομεν ἀποφηνάμενοι τὸν βασιλικόν τε καὶ πολιτικὸν ἐν τῷ
πρόσθε λόγῳ.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς οὖν καὶ πόσον ἁμάρτημα φῂς εἶναι γεγονὸς ἡμῖν;

ΞΕ. Τῇ μὲν βραχύτερον, τῇ δὲ μάλα γενναῖον καὶ πολλῷ μεῖζον καὶ πλέον ἢ τότε.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὅτι μὲν ἐρωτώμενοι τὸν ἐκ τῆς νῦν περιφορᾶς

ἦρθε ἡ ὥρα νὰ τὸ ποῦμε. Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα θηρία,
θὰ χρειάζονταν πολλοὶ λόγοι καὶ χρόνος γιὰ νὰ ποῦμε
λεπτομερῶς ποιὰ ἦταν ἡ καταγωγὴ κάθε εἴδους καὶ γιὰ ποιὲς
αἰτίες ἄλλαξαν. Ἀλλὰ γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς ἀνθρώπους, μιὰ
τέτοια ἔκθεση εἶναι βραχύτερη καὶ πιὸ κατάλληλη. Γιατὶ
στερημένοι τὴ φροντίδα τοῦ δαίμονα, ποὺ μᾶς εἶχε στὴν κα-
τοχή του καὶ στὴ φύλαξή του, ἀφοῦ τὰ πολλὰ θηρία μὲ τὴ σει-
ρά τους, ὅσα ἀπὸ φυσικό τους ἦταν ἄγρια, ἐξαγριώθηκαν, οἱ
ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι, ὄντας χωρὶς δύναμη καὶ χωρὶς προστα-
σία, γίνονταν τότε λεία αὐτῶν τῶν θηρίων, κι ἀκόμα ἦταν στὰ
πρῶτα χρόνια χωρὶς μηχανήματα καὶ χωρὶς τέχνη, ἐπειδὴ c
ἡ τροφή, ποὺ αὐτόματα προέρχεται ἀναβλαστάνοντας ἀπὸ
τὴ γῆ, εἶχεν ἐκλείψει καὶ δὲν ἤξεραν ἀκόμη νὰ τὴν προμη-
θεύωνται, ἐπειδὴ καμιὰ ἀνάγκη δὲν τοὺς εἶχε πιέσει πρωτύτερα.
Γιὰ ὅλους λοιπὸν αὐτοὺς τοὺς λόγους βρίσκονταν σὲ μεγάλες
στενοχώριες. Ἀπὸ τότε ἀκριβῶς μᾶς ἔχουν παραχωρηθῆ, σύμ-
φωνα μὲ τὶς ἀρχαῖες παραδόσεις, δῶρα ἀπὸ τοὺς θεοὺς μαζὶ
μὲ τ' ἀναγκαῖα μαθήματα καὶ τὴν ἀπαραίτητη παιδεία: ἡ
φωτιὰ ἀπὸ τὸν Προμηθέα, οἱ τέχνες ἀπὸ τὸν Ἥφαιστο
καὶ ἀπὸ τὴ σύντροφό του στὴν τέχνη θεά, οἱ σπόροι τέλος d
καὶ τὰ φυτὰ ἀπὸ ἄλλες θεότητες. Καὶ ὅλα, ὅσα ἐβοήθησαν
στὴν καλυτέρευση τοῦ ἀνθρώπινου βίου, ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν
γίνει, ἀφοῦ, ὅπως εἴπαμε τώρα δά, οἱ ἄνθρωποι στερήθηκαν
τὴ φροντίδα τῶν θεῶν καὶ ἔπρεπε μόνοι τους νὰ ὁδηγοῦνται
καὶ νὰ φροντίζουν οἱ ἴδιοι γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους, ὅπως ὁλό-
κληρο τὸ σύμπαν· αὐτὸ μιμούμενοι καὶ παντοτινὰ ἀκο-
λουθώντας, πότε ἔτσι καὶ πότε ἀλλιῶς, ζοῦμε καὶ γεννιό-
μαστε. Καὶ τώρα λοιπὸν ἂς τελειώσουμε ἐδῶ τὸ μῦθο μας, e
νὰ τὸν χρησιμοποιήσουμε ὅμως γιὰ νὰ ἰδοῦμε καθαρὰ πόσο
κάναμε λάθος, ὅταν ὡρίζαμε τὸν βασιλικὸ καὶ τὸν πολιτικὸ
ἄνθρωπο στὴν προηγούμενη ὁμιλία μας.

VII. **Τὸ δίδαγμα τοῦ μύθου**

ΝΕ. ΣΩ. Ποῦ λοιπὸν εἶναι αὐτὸ τὸ σφάλμα ποὺ ἔχομε κάνει καὶ ποιά εἶναι ἡ σπουδαιότητά του;

ΞΕ. Σ' ἕνα μέρος μικρότερο καὶ σ' ἄλλο πολὺ σπουδαῖο κιὰ πολὺ μεγάλο καὶ σοβαρότερο ἀπὸ τότε.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Νά! ὅταν μᾶς ζητοῦσαν νὰ ὁρίσουμε τὸ βασιλιὰ

καὶ γενέσεως βασιλέα καὶ πολιτικὸν τὸν ἐκ τῆς ἐναντίας πε-
275a *ριόδου ποιμένα τῆς τότε ἀνθρωπίνης ἀγέλης εἴπομεν. καὶ*
ταῦτα θεὸν ἀντὶ θνητοῦ, ταύτῃ μὲν πάμπολυ παρηνέχθημεν·
ὅτι δὲ συμπάσης τῆς πόλεως ἄρχοντα αὐτὸν ἀπεφήναμεν,
ὅντινα δὲ τρόπον οὐ διείπομεν, ταύτῃ δὲ αὖ τὸ μὲν λεχθὲν
ἀληθές, οὐ μὴν ὅλον γε οὐδὲ σαφὲς ἐρρήθη, διὸ καὶ βραχύ-
τερον ἢ κατ' ἐκεῖνο ἡμαρτήκαμεν.
ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθῆ.
ΞΕ. Δεῖ τοίνυν τὸν τρόπον, ὡς ἔοικε, διορίσαντας τῆς
ἀρχῆς τῆς πόλεως οὕτω τελέως τὸν πολιτικὸν ἡμῖν εἰρῆσθαι
προσδοκᾶν.
ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς.
b *ΞΕ. Διὰ ταῦτα μὴν καὶ τὸν μῦθον παρεθέμεθα, ἵνα*
ἐνδείξαιτο περὶ τῆς ἀγελαιοτροφίας μὴ μόνον ὡς πάντες αὐτῆς
ἀμφισβητοῦσι τῷ ζητουμένῳ τὰ νῦν, ἀλλὰ κἀκεῖνον αὐτὸν
ἐναργέστερον ἴδοιμεν, ὃν προσήκει μόνον κατὰ τὸ παράδειγμα
ποιμένων τε καὶ βουκόλων τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιμέλειαν ἔχον-
τα τροφῆς τούτου μόνον ἀξιωθῆναι τοῦ προσρήματος.
ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.
ΞΕ. Οἶμαι δέ γ', ὦ Σώκρατες, τοῦτο μὲν ἔτι μεῖζον ἢ
c *κατὰ βασιλέα εἶναι τὸ σχῆμα τὸ τοῦ θείου νομέως, τοὺς*
δ' ἐνθάδε νῦν ὄντας πολιτικοὺς τοῖς ἀρχομένοις ὁμοίους τε
εἶναι μᾶλλον πολὺ τὰς φύσεις καὶ παραπλησιαίτερον παιδείας
μετειληφέναι καὶ τροφῆς.
ΝΕ ΣΩ. Πάντως που.
ΞΕ. Ζητητέοι γε μὴν οὐδὲν ἂν εἴησαν οὔθ' ἧττον
οὔτε μᾶλλον, εἴθ' οὕτως εἴτ' ἐκείνως πεφύκασιν.
ΝΕ ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;
ΞΕ. Τῇδε δὴ πάλιν ἐπανέλθωμεν. Ἣν γὰρ ἔφαμεν
αὐτεπιτακτικὴν μὲν εἶναι τέχνην ἐπὶ ζῴοις, οὐ μὴν ἰδίᾳ
d *γε ἀλλὰ κοινῇ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχουσαν, καὶ προσείπομεν*
δὴ τότε εὐθὺς ἀγελαιοτροφικήν—μέμνησαι γάρ;
ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

---

1. Στοὺς «Νόμους» 853c τοῦ Πλάτωνος ἀναφέρεται ὅτι «οἱ ἀρχαῖοι νομοθέτες, καταγόμενοι οἱ ἴδιοι ἀπὸ τοὺς θεούς, νομοθετοῦσαν γιὰ τοὺς ἥρωες, γιοὺς τῶν θεῶν· οἱ ἄνθρωποι κάνομε νόμους γιὰ τοὺς γιοὺς τῶν ἀνθρώπων».

καὶ τὸν πολιτικὸ τῆς τωρινῆς κυκλικῆς περιφορᾶς καὶ γενέ-
σεως καὶ εἴπαμε τὸν ἀπὸ τὴν ἀντίθετη περίοδο ποιμένα, ποὺ 275a
κυβερνοῦσε τὴν τότε ἀνθρώπινη ἀγέλη, καὶ μάλιστα θεὸ καὶ
ὄχι θνητό, πέσαμε σὲ πολὺ μεγάλη πλάνη. Ὅταν ὅμως
τὸν παρουσιάσαμε σὰν ἄρχοντα ὁλόκληρης τῆς πόλεως, χωρὶς
νὰ ποῦμε ὡρισμένως κατὰ ποιὸν τρόπο εἶναι τέτοιος, τότε
πάλι ἐκεῖνο ποὺ εἴπαμε ἦταν ἀληθινό, δὲν ἦταν ὅμως ἡ
ἀλήθεια ὁλόκληρη καὶ καθαρή, γι' αὐτὸ καὶ τὸ τελευταῖο
σφάλμα μας ἦταν μικρότερο ἀπὸ τὸ πρῶτο.
ΝΕ. ΣΩ. Ἀλήθεια.
ΞΕ. Πρέπει λοιπόν, καθὼς φαίνεται, ἀφοῦ ὡρίσαμε
τὸν τρόπο τῆς ἐξουσίας ποὺ ἀσκεῖ ὁ πολιτικὸς στὴν πόλη,
νὰ ἐλπίζουμε ὅτι ἔχουμε δώσει γι' αὐτὸν ἕνα τέλειο ὁρισμό.
ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι ἀλήθεια.
ΞΕ. Γι' αὐτὸ λοιπὸν παραθέσαμε καὶ τὸ μῦθο, γιὰ νὰ b
δείξουμε ὅτι ὄχι μόνο ὅλοι διαφιλονικοῦν πρὸς τὸν ζητού-
μενον (βασιλικὸν τύπον) τὸν τίτλον τοῦ τροφοῦ τῆς ἀγέλης,
ἀλλὰ γιὰ νὰ ἰδοῦμε καὶ καθαρώτερα αὐτὸν τὸν ἴδιο (τὸν
βασιλέα) ποὺ, ἀφοῦ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν βοσκῶν
καὶ τῶν βουκόλων, φροντίζει νὰ τρέφῃ τὸ ἀνθρώπινο ποί-
μνιό του, μόνος ἀξίζει νὰ τιμηθῇ μὲ παρόμοιο τίτλο.
ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.
ΞΕ. Νομίζω, Σωκράτη, ὅτι αὐτὴ ἡ μορφὴ τοῦ θείου
ποιμένα εἶναι ἀκόμη πολὺ ὑψηλὴ γιὰ ἕνα βασιλιά[1] καὶ ὅτι c
οἱ ἐδῶ τώρα βρισκόμενοι πολιτικοί μας μοιάζουν περισσό-
τερο μὲ τοὺς ὑπηκόους τους κατὰ τὴ γέννησή τους καὶ εἶναι
σχεδὸν παρόμοιοι μὲ τὰ μαθήματα καὶ τὴν ἀγωγὴ ποὺ ἔχουν
πάρει.
ΝΕ. ΣΩ. Χωρὶς ἄλλο, νομίζω.
ΞΕ. Δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ ἐξετασθοῦν ἀπὸ μᾶς οὔτε λιγώ-
τερο οὔτε περισσότερο, εἴτε ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς ἔχουν γεννηθῆ.
ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι;
ΞΕ. Ἂς ἐπανέλθουμε πάλι στὴν πρώτη μας συζήτηση.
Αὐτὴ ἡ τέχνη γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε ὅτι ἔχει στὰ ζῶα μιὰ
δύναμη ἀπόλυτη καὶ φροντίζει γι' αὐτὰ ὄχι ἀτομικὰ ἀλλὰ
γιὰ ὅλα μαζὶ καὶ ποὺ τὴν καλέσαμε τότε ἀμέσως: τέχνη d
ποὺ τρέφει τὶς ἀγέλες—τὸ θυμᾶσαι;
ΝΕ. ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Ταύτης τοίνυν πη διημαρτάνομεν. Τὸν γὰρ πολιτικὸν οὐδαμοῦ συνελάβομεν οὐδ' ὠνομάσαμεν, ἀλλ' ἡμᾶς ἔλαθεν κατὰ τὴν ὀνομασίαν ἐκφυγών.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Τοῦ τὰς ἀγέλας ἑκάστας τρέφειν τοῖς μὲν ἄλλοις που πᾶσι μέτεστι νομεῦσι, τῷ πολιτικῷ δὲ οὐ μετὸν ἐπηνέγ-
e καμεν τοὔνομα, δέον τῶν κοινῶν ἐπενεγκεῖν τι σύμπασιν.

ΝΕ. ΣΩ. 'Αληθῆ λέγεις, εἴπερ ἐτύγχανέ γε ὄν.

ΞΕ. Πῶς δ' οὐκ ἦν τό γε θεραπεύειν που πᾶσι κοινόν, μηδὲν διορισθείσης τροφῆς μηδέ τινος ἄλλης πραγματείας ; 'Αλλ' ἤ τινα ἀγελαιοκομικὴν ἢ θεραπευτικὴν ἢ καί τινα ἐπιμελητικὴν αὐτὴν ὀνομάσασιν ὡς κατὰ πάντων ἐξῆν περικαλύπτειν καὶ τὸν πολιτικὸν ἅμα τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ δεῖν τοῦτ' ἐσήμαινεν ὁ λόγος.

276a ΝΕ. ΣΩ. 'Ορθῶς. 'Αλλ' ἡ μετὰ τοῦτο διαίρεσις αὖ τίνα τρόπον ἐγίγνετ' ἄν ;

ΞΕ. Κατὰ ταὐτὰ καθ' ἅπερ ἔμπροσθεν διῃρούμεθα τὴν ἀγελαιοτροφικὴν πεζοῖς τε καὶ ἀπτῆσι, καὶ ἀμείκτοις τε καὶ ἀκεράτοις, τοῖς αὐτοῖς ἄν που τούτοις διαιρούμενοι καὶ τὴν ἀγελαιοκομικὴν τήν τε νῦν καὶ τὴν ἐπὶ Κρόνου βασιλείαν περιειληφότες ἂν ἦμεν ὁμοίως ἐν τῷ λόγῳ.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται· ζητῶ δὲ αὖ τί τὸ μετὰ τοῦτο.

ΞΕ. Δῆλον ὅτι λεχθέντος οὕτω τῆς τοῦ ἀγελαιοκομικῆς
b ὀνόματος οὐκ ἄν ποτε ἐγένεθ' ἡμῖν τό τινας ἀμφισβητεῖν ὡς οὐδ' ἐπιμέλεια τὸ παράπαν ἐστίν, ὥσπερ τότε δικαίως ἠμφεσβητήθη μηδεμίαν εἶναι τέχνην ἐν ἡμῖν ἀξίαν τούτου τοῦ

ΞΕ. Σ' αὐτὴ λοιπὸν κάπως κάναμε λάθος. Γιατὶ τὸν πολιτικὸ πουθενὰ δὲν τὸν περιλάβαμε στὴν ὁμιλία μας οὔτε διατυπώσαμε τ' ὄνομά του, ἀλλὰ μᾶς ξέφυγε χωρὶς νὰ λάβουμε τὰ μέτρα μας τότε ποὺ πιστεύαμε πὼς τὸν ὠνομάσαμε.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Στὸ νὰ τρέφουν τὶς ἀγέλες τους μετέχουν νομίζω ὅλοι οἱ ἄλλοι ποιμένες, ἀλλὰ στὸν πολιτικὸ ἀποδώσαμε τὸ ὄνομα, ἂν καὶ δὲν μετέχη, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ δώσουμε σὲ
ὅλους συγχρόνως κάποιο ἀπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα. e

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά, ἂν τύχαινε νὰ ὑπάρχη ἕνα.

ΞΕ. Πῶς δὲν τοὺς ἦταν κοινή, νομίζω, σὲ ὅλους ἡ ἐνέργεια νὰ λαβαίνουν πρόνοια, ἐνῶ δὲν τὴ διακρίναμε οὔτε σὰν τροφὴ οὔτε σὰν κάποια ἄλλη ἀπασχόληση; 'Αλλὰ μιλώντας γιὰ τὴν τέχνη ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὶς ἀγέλες ἢ τὶς περιποιεῖται ἢ ἔχει κάποιαν ἄλλη φροντίδα γι' αὐτές, εἴχαμε ἕνα ὁρισμὸ κατάλληλο νὰ καλύψουμε τὸν πολιτκὸ μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀντιπάλους του, ἐπειδὴ ἀκριβῶς αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἔρευνάς μας.

XVIII. Ὁ ποιμένας ἀνθρώπων τύραννος ἢ βασιλιάς

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά. 'Αλλὰ τότε μὲ ποιόν τρόπο θὰ κάναμε 276a
πάλι τὴ διαίρεση ποὺ ἀκολουθεῖ;

ΞΕ. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκάναμε ἀμέσως πρωτύτερα, ὅταν εἴχαμε διαιρέσει τὴν τέχνη ποὺ τρέφει τὶς ἀγέλες σὲ τέχνη ζώων πεζοπόρων καὶ μὴ πεζοπόρων, ζώων ποὺ δὲν ζευγαρώνουν καὶ ζώων χωρὶς κέρατα. Προχωρώντας μὲ ἀνάλογες διαιρέσεις, θὰ μπορούσαμε νὰ περιλάβουμε ἐπίσης, νομίζω, στὴν ἴδια ἔννοια καὶ τὴν τέχνη ποὺ ἔχει τὴ φροντίδα γιὰ τὶς ἀγέλες, καὶ τὴν τωρινὴ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κρόνου.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται· ἐπιθυμῶ ὅμως νὰ μάθω ποιὰ εἶναι ἡ συνέχεια.

ΞΕ. Εἶναι φανερὸ ὅτι, ἀφοῦ εἰπώθηκε ἔτσι τὸ ὄνομα τῆς
τέχνης ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὶς ἀγέλες, δὲ θὰ μᾶς συνέβαινε b
ποτὲ νὰ ἀκοῦμε ὅτι μερικοὶ ἀμφισβητοῦν πὼς δὲν ὑπάρχει ὁλότελα κάποια μέριμνα, ὅπως ἀκριβῶς τότε ἀμφισβητήθηκε ὅτι δὲν ὑπάρχει μεταξύ μας καμιὰ τέχνη ποὺ ν' ἀξίζη αὐτὴ τὴν ἐπωνυμία τοῦ ἱκανοῦ νὰ φροντίζη γιὰ τὴν τροφή, καί, ἂν

θρεπτικοῦ προσρήματος, εἰ δ' οὖν τις εἴη, πολλοῖς πρότερον αὐτῆς καὶ μᾶλλον προσήκειν ἤ τινι τῶν βασιλέων.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ἐπιμέλεια δέ γε ἀνθρωπίνης συμπάσης κοινωνίας οὐδεμία ἂν ἐθελήσειεν ἑτέρα μᾶλλον καὶ προτέρα τῆς βασι-
c *λικῆς φάναι καὶ κατὰ πάντων ἀνθρώπων ἀρχῆς εἶναι τέχνη.*

ΝΕ. ΣΩ. Λέγεις ὀρθῶς.

ΞΕ. Μετὰ ταῦτα δέ γε, ὦ Σώκρατες, ἆρ' ἐννοοῦμεν ὅτι πρὸς αὐτῷ δὴ τῷ τέλει συχνὸν αὖ διημαρτάνετο;

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τόδε, ὡς ἄρ' εἰ καὶ διενοήθημεν ὅτι μάλιστα τῆς δίποδος ἀγέλης εἶναί τινα θρεπτικὴν τέχνην, οὐδέν τι μᾶλλον ἡμᾶς ἔδει βασιλικὴν αὐτὴν εὐθὺς καὶ πολιτικὴν ὡς ἀποτετελεσμένην προσαγορεύειν.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Πρῶτον μέν, ὃ λέγομεν, τοὔνομα μετασκευω-
d *ρήσασθαι, πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν μᾶλλον προσαγαγόντας ἢ τὴν τροφήν, ἔπειτα ταύτην τέμνειν· οὐ γὰρ σμικρὰς ἂν ἔχοι τμήσεις ἔτι.*

ΝΕ. ΣΩ. Ποίας;

ΞΕ. Ἧ τε τὸν θεῖον ἄν που διειλόμεθα νομέα χωρὶς καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἐπιμελητήν.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Αὖθις δέ γε τὴν ἀπονεμηθεῖσαν ἐπιμελητικὴν δίχα τέμνειν ἀναγκαῖον ἦν.

ΝΕ. ΣΩ. Τίνι;

ΞΕ. Τῷ βιαίῳ τε καὶ ἑκουσίῳ.

ΝΕ. ΣΩ. Τί δή;

e *ΞΕ. Καὶ ταύτῃ που τὸ πρότερον ἁμαρτάνοντες εὐηθέστερα τοῦ δέοντος εἰς ταὐτὸν βασιλέα καὶ τύραννον συνέθεμεν, ἀνομοιοτάτους ὄντας αὐτούς τε καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς ἑκατέρου τρόπον.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Νῦν δέ γε πάλιν ἐπανορθούμενοι, καθάπερ εἶπον τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιμελητικὴν δίχα διαιρώμεθα, τῷ βιαίῳ καὶ ἑκουσίῳ·

---

1. Βλ. παραπάνω 267e - 268a.

ὑπῆρχε κάποια, αὐτὴ θὰ ταίριαζε σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους πρωτύτερα καὶ καλύτερα παρὰ σὲ κάποιο βασιλιά.

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Ἄρα φροντίδα ὁλόκληρης τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας καμιὰ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἰσχυρισθῆ πὼς εἶναι ἄλλη μεγαλύτερη καὶ ἀνώτερη ἀπὸ τὴ βασιλικὴ τέχνη καὶ πὼς εἶναι
ἐπιστήμη διοικήσεως τῶν ἀνθρώπων γενικά. c

ΝΕ. ΣΩ. Ἔχεις δίκηο.

ΞΕ. Ἀλλὰ ἔπειτα ἀπ' αὐτά, Σωκράτη, ἄραγε καταλαβαίνομε ὅτι σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ τέλος ἔχομε διαπράξει πάλι ἕνα μεγάλο λάθος (1);

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

ΞΕ. Νά αὐτό: ὅτι, ἂν καὶ σκεφθήκαμε πὼς ὑπάρχει κυρίως κάποια τέχνη ἱκανὴ νὰ τρέφη τὴ δίποδη ἀγέλη, δὲν ἔπρεπε διόλου νὰ τὴν προσφωνοῦμε ἀμέσως σὰν ἀποτελειωμένη τέχνη βασιλικὴ καὶ πολιτική.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τότε;

ΞΕ. Τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ ἔχομε νὰ κάνουμε εἶναι αὐτὸ
ποὺ λέγαμε: νὰ μεταβάλουμε ἀλλιῶς τὸ ὄνομα, πλησιά- d
ζοντάς το περισσότερο πρὸς τὴν ἰδέα τῆς φροντίδας παρὰ πρὸς τὴν ἰδέα τῆς τροφῆς, ἔπειτα νὰ διαιρέσουμε αὐτὴ τὴν ἴδια, γιατὶ μπορεῖ νὰ ἔχη ἀκόμα τομὲς ὄχι μικρές.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιές;

ΞΕ. Ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποία μποροῦμε, νομίζω, νὰ βάλουμε χωριστὰ τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλο τὸν θεῖο ποιμένα καὶ τὸν ἀνθρώπινο φροντιστή.

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Πάλι ἦταν ἀναγκαῖο τὴν τέχνη τοῦ φροντιστῆ, ποὺ ἔτσι ἀποχωρίστηκε, νὰ τὴ διαιρέσουμε σὲ δύο.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Διακρίνοντας ἐκεῖνο ποὺ ἐπιβάλλεται μὲ τὴ βία καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι παραδεκτὸ θεληματικά.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαίως.

ΞΕ. Καὶ ἔτσι πιθανῶς πρωτύτερα, διαπράττοντας e
σφάλμα ἀνοητότερο ἀπὸ ὅ,τι πρέπει, περιλάβαμε μαζὶ βασιλιὰ καὶ τύραννο, ἐνῶ εἶναι ἀνομοιότατοι καὶ οἱ ἴδιοι καὶ κατὰ τὸν τρόπο ποὺ κυβερνᾶ καθένας.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΞΕ. Τώρα πάλι, διορθώνοντας τὸν ἑαυτό μας, ὅπως ἔλεγα, ἂς διαιρέσουμε σὲ δυὸ τὴν ἀνθρώπινη τέχνη τῆς φρον-

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Καὶ τὴν μέν γέ που τῶν βιαίων τυραννικήν, τὴν δὲ ἑκούσιον καὶ ἑκουσίων διπόδων ἀγελαιοκομικὴν ζῴων προσειπόντες πολιτικήν, τὸν ἔχοντα αὖ τέχνην ταύτην καὶ ἐπιμέλειαν ὄντως ὄντα βασιλέα καὶ πολιτικὸν ἀποφαινώμεθα ;

277a *ΝΕ. ΣΩ. Καὶ κινδυνεύει γε, ὦ ξένε, τελέως ἂν ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἡ περὶ τὸν πολιτικὸν ἀπόδειξις.*

ΞΕ. Καλῶς ἄν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ἔχοι. Δεῖ δὲ μὴ σοὶ μόνῳ ταῦτα, ἀλλὰ κἀμοὶ μετὰ σοῦ κοινῇ συνδοκεῖν. Νῦν δὲ κατά γε τὴν ἐμὴν οὔπω φαίνεται τέλεον ὁ βασιλεὺς ἡμῖν σχῆμα ἔχειν, ἀλλὰ καθάπερ ἀνδριαντοποιοὶ παρὰ καιρὸν ἐνίοτε σπεύδοντες πλείω καὶ μείζω τοῦ δέοντος ἕκαστα τῶν
b *ἔργων ἐπεμβαλλόμενοι βραδύνουσι, καὶ νῦν ἡμεῖς, ἵνα δὴ πρὸς τῷ ταχὺ καὶ μεγαλοπρεπῶς δηλώσαιμεν τὸ τῆς ἔμπροσθεν ἁμάρτημα διεξόδου, τῷ βασιλεῖ νομίσαντες πρέπειν μεγάλα παραδείγματα ποιεῖσθαι, θαυμαστὸν ὄγκον ἀράμενοι τοῦ μύθου, μείζονι τοῦ δέοντος ἠναγκάσθημεν αὐτοῦ μέρει προσχρήσασθαι· διὸ μακροτέραν τὴν ἀπόδειξιν πεποιήκαμεν καὶ πάντως τῷ μύθῳ τέλος οὐκ ἐπέθεμεν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὁ*
c *λόγος ἡμῖν ὥσπερ ζῷον τὴν ἔξωθεν μὲν περιγραφὴν ἔοικεν ἱκανῶς ἔχειν, τὴν δὲ οἷον τοῖς φαρμάκοις καὶ τῇ συγκράσει τῶν χρωμάτων ἐνάργειαν οὐκ ἀπειληφέναι πω. Γραφῆς δὲ καὶ συμπάσης χειρουργίας λέξει καὶ λόγῳ δηλοῦν πᾶν ζῷον μᾶλλον πρέπει τοῖς δυναμένοις ἕπεσθαι· τοῖς δ' ἄλλοις διὰ χειρουργιῶν.*

ΝΕ. ΣΩ. Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ὅπῃ δὲ ἡμῖν οὔπω φῂς ἱκανῶς εἰρῆσθαι δήλωσον.

1. Ἡ προφορικὴ περιγραφὴ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ καὶ τὴ γλυπτική· αὐτὲς εἶναι ἄφωνες καὶ νεκρὲς («Φαῖδρος» 275d-e· ἐκεῖ ἀναπτύσσεται ἄριστα ἡ διαφορὰ ποὺ ἔχουν ἡ γραφὴ καὶ ἡ ζωγραφιά). Ἡ προφορικὴ διδασκαλία εἶναι ζωντανὴ («λόγον λέγεις ζῶντα καὶ ἔμψυχον») καὶ καρποφορεῖ σὲ μιὰ ψυχὴ ποὺ εἶναι ἱκανὴ νὰ παρακολουθῆ.

τίδας, ἀνάλογα μὲ τὸ ἂν ἡ φροντίδα ἐπιβάλλεται μὲ τὴ βία ἢ γίνεται δεκτὴ θεληματικά.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Καὶ δὲ μποροῦμε, ὅταν ἀσκῆται μὲ τὴ βία, νὰ τὴν καλοῦμε τυραννική, καί, ὅταν ἀσκῆται θεληματικὰ καὶ ἐλεύθερα εἶναι δεκτὴ ἀπὸ τὴν ἀγέλη τῶν διπόδων ζώων, πολιτική, καὶ ἐκεῖνον πάλι ποὺ ἐξασκεῖ αὐτὴ τὴν τέχνη καὶ ἔχει τὴ φροντίδα, νὰ τὸν ὀνομάσουμε πραγματικὰ βασιλιὰ καὶ πολιτικό;

XIX. Ὁρισμὸς καὶ χρήση τοῦ παραδείγματος

ΝΕ. ΣΩ. Κοντεύομε, φίλε ξένε, νὰ ἔχουμε ἔτσι τελει- 277a
ώσει τὴν ἀπόδειξή μας σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὸν πολιτικό.

ΞΕ. Αὐτό, Σωκράτη μου, θὰ ἦταν μιὰ καλὴ ἐπιτυχία μας. Ἀλλὰ βέβαια δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχης σὺ μόνος αὐτὴ τὴν πεποίθηση, μὰ πρέπει νὰ τὴν ἔχουμε ἀπὸ κοινοῦ σὺ καὶ ἐγώ. Τώρα ὅμως, κατὰ τὴ γνώμη μου, δὲ μοῦ φαίνεται ἀκόμη ὅτι τὸ σκίτσο τοῦ βασιλιᾶ ἔχει γίνει τέλειο, ἀλλὰ τουναντίον ὅπως οἱ ἀνδριαντοποιοί, ποὺ σπεύδουν καμιὰ φορὰ παράκαιρα, ἀλλὰ ἔπειτα κάνουν νέες προσθῆκες περισσότερες καὶ μεγαλύτερες
ἀπ' ὅ,τι πρέπει σὲ καθένα ἀπὸ τὰ ἔργα τους, καὶ βραδύνουν, b
ἔτσι τώρα καὶ ἐμεῖς, γιὰ νὰ ἀποκαλύψουμε γρήγορα ἀλλὰ καὶ μεγαλοπρεπῶς τὸ ἁμάρτημα ποὺ κάναμε στὴν προηγούμενη διήγησή μας, τότε ποὺ νομίσαμε ὅτι εἶναι ἄξιο νὰ κάνουμε τοῦ βασιλιᾶ μεγάλα πρότυπα, ἀφοῦ παραφουσκώσαμε τὸ μῦθο, ἀναγκαστήκαμε νὰ μεταχειριστοῦμε μεγαλύτερο ἀπ' ὅ,τι πρέπει μέρος του. Γι' αὐτὸ παρατείναμε περισσότερο τὴν ἀπόδειξη χωρὶς νὰ δώσουμε τέλος στὸ μῦθο μας, ἀλλὰ
τουναντίον ἡ ὁμιλία μας φαίνεται πὼς ἔχει ὡς ζωγραφιὰ c
ἀρκετὰ τὴν ἐξωτερικὴ περιγραφή, δὲν ἔχει ὅμως πάρει ἀκόμη τὴν ἀπαιτούμενη σαφήνεια ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἐπιλογὴ καὶ τὴ συνένωση τῶν χρωμάτων. Μὲ λέξη καὶ λόγο περισσότερο ἀπ' τὸ ἰχνογράφημα καὶ τὴν καμωμένη ἀπὸ χέρια παράσταση πρέπει νὰ ἐκθέτουμε κάθε ζωντανὸ ἀντικείμενο σ' ἐκείνους ποὺ εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀκολουθοῦν (1). Γιὰ τοὺς ἄλλους χρειάζεται ὑλικώτερη παράσταση.

ΝΕ. ΣΩ. Αὐτὸ εἶναι σωστό· ἐκεῖνο ὅμως ποὺ μοῦ λὲς ὅτι ἡ ἔκθεσή μας δὲν ἀναπτύχθηκε ἀκόμη ἐπαρκῶς, φανέρωσέ το.

d *ΞΕ. Χαλεπόν, ὦ δαιμόνιε, μὴ παραδείγμασι χρώμενον ἱκανῶς ἐνδείκνυσθαί τι τῶν μειζόνων. Κινδυνεύει γὰρ ἡμῶν ἕκαστος οἷον ὄναρ εἰδὼς ἅπαντα πάντ' αὖ πάλιν ὥσπερ ὕπαρ ἀγνοεῖν.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς τοῦτ' εἶπες;

ΞΕ. Καὶ μάλ' ἀτόπως ἔοικά γε ἐν τῷ παρόντι κινήσας τὸ περὶ τῆς ἐπιστήμης πάθος ἐν ἡμῖν.

ΝΕ. ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Παραδείγματος, ὦ μακάριε, αὖ μοι καὶ τὸ παράδειγμα αὐτὸ δεδέηκεν.

e *ΝΕ. ΣΩ. Τί οὖν; Λέγε μηδὲν ἐμοῦ γε ἕνεκα ἀποκνῶν.*

ΞΕ. Λεκτέον ἐπειδὴ καὶ σύ γε ἕτοιμος ἀκολουθεῖν. Τοὺς γάρ που παῖδας ἴσμεν, ὅταν ἄρτι γραμμάτων ἔμπειροι γίγνωνται.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι τῶν στοιχείων ἕκαστον ἐν ταῖς βραχυτάταις καὶ ῥάσταις τῶν συλλαβῶν ἱκανῶς διαισθάνονται, καὶ τἀληθῆ φράζειν περὶ ἐκεῖνα δυνατοὶ γίγνονται.

278a *ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;*

ΞΕ. Ταὐτὰ δέ γε ταῦτα ἐν ἄλλαις ἀμφιγνοοῦντες πάλιν δόξῃ τε ψεύδονται καὶ λόγῳ.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν οὐχ ὧδε ῥᾷστον καὶ κάλλιστον ἐπάγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ μήπω γιγνωσκόμενα;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ἀνάγειν πρῶτον ἐπ' ἐκεῖνα ἐν οἷς ταὐτὰ ταῦτα ὀρθῶς ἐδόξαζον, ἀναγαγόντας δὲ τιθέναι παρὰ τὰ μήπω
b *γιγνωσκόμενα, καὶ παραβάλλοντας ἐνδεικνύναι τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα καὶ φύσιν ἐν ἀμφοτέραις οὖσαν ταῖς συμπλοκαῖς,*

---

1. Συνδυασμὸς γραμμάτων πρὸς σχηματισμὸ λέξεων καὶ λέξεων πρὸς σχηματισμὸν προτάσεων.

ΞΕ. Εἶναι δύσκολο, καλέ μου φίλε, ἂν δὲν χρησιμοποιή- d
σουμε παράδειγμα, νὰ διαπραγματευθοῦμε ἕνα ἀντικείμενο κάποιας σπουδαιότητας μὲ τρόπο ἱκανοποιητικό. Γιατὶ διατρέχει τὸν κίνδυνο καθένας ἀπὸ μᾶς νὰ νομίζῃ ὅτι τὰ ξέρει ὅλα, ὅπως σ' ἕνα ὄνειρο, καὶ νὰ βρεθῇ στὸ τέλος, ὅτι δὲν ξέρει τίποτα, ὅπως ὅταν ξυπνήσῃ.

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῇς;

ΞΕ. Πολὺ παράδοξα φαίνεται ὅτι ἔθιξα στὴν παροῦσα περίσταση τὸ φαινόμενο ποὺ ἀποτελεῖ σ' ἐμᾶς τὴν ἐπιστήμη.

ΝΕ. ΣΩ. Τί λοιπόν;

ΞΕ. Καὶ τὸ παράδειγμα αὐτό, μακάριε, πάλι ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ παράδειγμα γιὰ νὰ ἐξηγηθῇ.

ΝΕ. ΣΩ. Ἒ τί; Μίλησε χωρὶς διόλου νὰ διστάσῃς e
ἐξ αἰτίας μου.

2ον ΜΕΡΟΣ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

ΧΧ. Ἡ χρήση τοῦ παραδείγματος

ΞΕ. Πρέπει νὰ μιλήσω, ἀφοῦ καὶ σὺ εἶσαι ἕτοιμος νὰ μὲ ἀκολουθῇς. Γιατὶ ξέρομε, νομίζω, τὰ παιδιά, ὅταν κάνουν γνωριμία μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου—

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι; 278

ΞΕ. Ὅτι διακρίνουν ἐπαρκῶς κάθε στοιχεῖο στὶς συλλαβὲς τὶς πιὸ σύντομες καὶ εὐκολώτερες καὶ γίνονται ἱκανὰ νὰ δίνουν ἀκριβῆ ἀπάντηση σχετικὰ μ' ἐκεῖνα.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Ἀλλὰ σὲ ἄλλες συλλαβὲς δὲν τ' ἀναγνωρίζουν πάλι καὶ τότε κρίνουν καὶ μιλοῦν γι' αὐτὰ μὲ τρόπο ἐσφαλμένο.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἄραγε λοιπὸν δὲν εἶναι ἔτσι εὐκολώτερο καὶ ἀσφαλέστερο νὰ τὰ ὁδηγοῦμε σ' ἐκεῖνα ποὺ δὲν γνωρίζουν ἀκόμα;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Νὰ τὰ ὁδηγοῦμε πρῶτα στὶς ὁμάδες, ὅπου ἔχουν ἑρμηνεύσει ἀκριβῶς αὐτὰ τὰ ἴδια στοιχεῖα, καὶ ἔπειτα, γυρίζοντάς τα πίσω, νὰ τὰ πηγαίνουμε στὶς ὁμάδες ποὺ δὲν
γνωρίζουν ἀκόμη, καὶ ἀφοῦ παραβάλουν τὰ μὲν μὲ τὰ δὲ νὰ b
τοὺς δείξουμε πὼς ὑπάρχει ἡ ἴδια ὁμοιότητα καὶ φύση καὶ στὰ δυὸ εἴδη συνδυασμῶν[1], ὡσότου σὲ ὅλα τὰ ἀγνοούμενα

μέχριπερ ἂν πᾶσι τοῖς ἀγνοουμένοις τὰ δοξαζόμενα ἀληθῶς
παρατιθέμενα δειχθῇ, δειχθέντα δέ, παραδείγματα οὕτω γι-
γνόμενα, ποιήσῃ τῶν στοιχείων ἕκαστον πάντων ἐν πάσαις
ταῖς συλλαβαῖς τὸ μὲν ἕτερον ὡς τῶν ἄλλων ἕτερον ὄν, τὸ
c *δὲ ταὐτὸν ὡς ταὐτὸν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἑαυτῷ προσαγορεύεσθαι.*
ΝΕ. ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.
ΞΕ. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν ἱκανῶς συνειλήφαμεν, ὅτι παρα-
δείγματός γ' ἐστὶ τότε γένεσις, ὁπόταν ὂν ταὐτὸν ἐν ἑτέρῳ
διεσπασμένῳ δοξαζόμενον ὀρθῶς καὶ συναχθὲν περὶ ἑκάτερον
ὡς συνάμφω μίαν ἀληθῆ δόξαν ἀποτελῇ ;
ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.
ΞΕ. Θαυμάζοιμεν ἂν οὖν εἰ ταὐτὸν τοῦτο ἡμῶν ἡ ψυχὴ
d *φύσει περὶ τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα πεπονθυῖα τοτὲ μὲν*
ὑπ' ἀληθείας περὶ ἓν ἕκαστον ἔν τισι συνίσταται, τοτὲ δὲ περὶ
ἅπαντα ἐν ἑτέροις αὖ φέρεται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁμῇ γέ πῃ
τῶν συγκράσεων ὀρθῶς δοξάζει, μετατιθέμενα δ' εἰς τὰς τῶν
πραγμάτων μακρὰς καὶ μὴ ῥᾳδίους συλλαβὰς ταὐτὰ ταῦτα
πάλιν ἀγνοεῖ ;
ΝΕ. ΣΩ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν.
ΞΕ. Πῶς γάρ, ὦ φίλε, δύναιτο ἄν τις ἀρχόμενος ἀπὸ
e *δόξης ψευδοῦς ἐπί τι τῆς ἀληθείας καὶ μικρὸν μέρος ἀφικό-*
μενος κτήσασθαι φρόνησιν ;
ΝΕ. ΣΩ. Σχεδὸν οὐδαμῶς.
ΞΕ. Οὐκοῦν ταῦτα εἰ ταύτῃ πέφυκεν, οὐδὲν δὴ πλημ-
μελοῖμεν ἂν ἐγώ τε καὶ σὺ πρῶτον μὲν ἐπιχειρήσαντες ὅλου
παραδείγματος ἰδεῖν τὴν φύσιν ἐν σμικρῷ κατὰ μέρος ἄλλῳ
παραδείγματι, μετὰ δὲ ταῦτα μέλλοντες, ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως
μέγιστον ὂν ταὐτὸν εἶδος ἀπ' ἐλαττόνων φέροντές ποθεν, διὰ
παραδείγματος ἐπιχειρεῖν αὖ τὴν τῶν κατὰ πόλιν θεραπείαν

τοὺς δειχθοῦν, βαλμένα μπροστά τους, ἐκεῖνα ποὺ ἀληθῶς
ἑρμηνεύουν μὲ ἀκρίβεια. Καὶ ὅταν δειχθοῦν, ἀφοῦ ἔτσι γί-
νουν γι' αὐτὰ παραδείγματα, τὰ βοηθοῦμε γιὰ καθένα ἀπ'
ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ σὲ ὅλες τὶς συλλαβές, νὰ συλλαβίζουν
τὸ ἕνα σὰν νὰ εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ τὸ
ἴδιο σὰν τὸ ἴδιο πάντοτε καὶ ἀμετάβλητο μὲ τὸν ἑαυτό του. c
ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.
ΞΕ. Αὐτὸ λοιπὸν ἀρκετὰ καλὰ τὸ νιώσαμε, ὅτι ἐκεῖνο,
ποὺ κάνει τότε δυνατὴ τὴ γένεση τοῦ παραδείγματος (δηλαδὴ
τοῦ κατ' ἀναλογίαν συλλογισμοῦ), εἶναι τὸ ἀκόλουθο γεγονός:
ὅταν δηλαδὴ ἕνα στοιχεῖο, ποὺ ἀπαντᾶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο σὲ
μιὰν ἄλλη διάφορη καὶ ξεχωριστὴ ὁμάδα φαινομένων, ἑρμη-
νεύεται ὀρθῶς καὶ θεωρῆται συγκεντρωτικὰ μὲ ἕνα ἑνιαῖο
βλέμμα, ἀποτελεῖ μιὰν ἀληθινὴ ἀντίληψη, ἀναφερόμενην
καὶ ξεχωριστὰ σὲ καθένα ἀπὸ τὰ ὅμοια στοιχεῖα καὶ στὰ
δύο μαζί.
ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.
ΞΕ. Θὰ θαυμάζαμε λοιπὸν ἂν ἡ ψυχή μας ὑπόνειται
φυσικὰ στὶς ἴδιες διαφορὲς σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὰ στοιχεῖα ὅλων d
τῶν πραγμάτων καὶ ἄλλοτε στηρίζεται σταθερὰ στὴν ἀλή-
θεια γύρω ἀπὸ καθένα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα μερικῶν συνθέσεων
καὶ ἄλλοτε πλανιέται πάλι στὶς κρίσεις της γιὰ τὰ στοι-
χεῖα μερικῶν ἄλλων, καὶ ἄλλους ἀπ' αὐτοὺς τοὺς συνδυασμοὺς
γραμμάτων τοὺς φαντάζεται κατὰ κάποιον τρόπο ὀρθά, ὅταν
ὅμως μεταφερθοῦν στὶς μακρὲς καὶ ὄχι εὔκολες συλλαβὲς
τῶν γραμμάτων, αὐτοὺς τοὺς ἴδιους πάλι εἶναι ἀνίκανη νὰ
τοὺς γνωρίζῃ ;
ΝΕ. ΣΩ. Δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ ἀξιοπερίεργο.
ΞΕ. Πῶς λοιπόν, ἀγαπητέ μου, θὰ μποροῦσε κανείς,
ὅταν κάνῃ ἀρχὴ ἀπὸ ψεύτικη γνώμη, νὰ πετύχῃ κάποιο μέ- e
ρος τῆς ἀλήθειας, ἔστω καὶ μικρό, καὶ ν' ἀποκτήσῃ ἔτσι τὴ
σοφία ;
ΝΕ. ΣΩ. Δὲν εἶναι σχεδὸν δυνατόν.
ΞΕ. Ἂν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἔτσι φυσικά, δὲ θὰ ὑπάρχῃ
τίποτα ἀπρεπὲς σ' ἐκεῖνο ποὺ σὺ κι ἐγώ, ἐπιχειρώντας πρῶτα
νὰ ἰδοῦμε σ' ἕνα ἄλλο ἰδιαίτερο παράδειγμα τὴ φύση τοῦ
παραδείγματος γενικὰ καὶ ἔπειτα ἐπιχειρώντας νὰ ὑψώσουμε
ὡς τὴν πιὸ ψηλὴ μορφὴ τὴ μορφὴ τοῦ βασιλιᾶ, αὐτὴ τὴν ἴδια
μέθοδο δοκιμασμένη σὲ μικρὰ πράγματα τὴν ἐφαρμόζομε σὲ
ἕνα νέο παράδειγμα, γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε μεθοδικὰ σὲ τί συνί-

τέχνη γνωρίζειν, ἵνα ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος ἡμῖν γίγνηται;

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

279a *ΞΕ. Πάλιν δὴ τὸν ἔμπροσθε λόγον ἀναληπτέον, ὡς ἐπειδὴ τῷ βασιλικῷ γένει τῆς περὶ τὰς πόλεις ἐπιμελείας ἀμφισβητοῦσι μυρίοι, δεῖ δὴ πάντας ἀποχωρίζειν τούτους καὶ μόνον ἐκεῖνον λείπειν καὶ πρὸς τοῦτο δὴ παραδείγματος ἔφαμεν δεῖν τινος ἡμῖν.*

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Τί δῆτα παράδειγμά τις ἄν, ἔχον τὴν αὐτὴν πολιτικῇ πραγματείαν, σμικρότατον παραθέμενος ἱκανῶς ἂν εὕροι τὸ
b *ζητούμενον; Βούλει πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες, εἰ μή τι πρόχειρον ἕτερον ἔχομεν, ἀλλ' οὖν τήν γε ὑφαντικὴν προελώμεθα; Καὶ ταύτην, εἰ δοκεῖ, μὴ πᾶσαν; Ἀποχρήσει γὰρ ἴσως ἡ περὶ τὰ ἐκ τῶν ἐρίων ὑφάσματα· τάχα γὰρ ἂν ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτῆς μαρτυρήσειε προαιρεθὲν ὃ βουλόμεθα.*

ΝΕ. ΣΩ. Τί γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τί δῆτα οὐ, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθε τέμνοντες μέρη μερῶν ἕκαστον διῃρούμεθα, καὶ νῦν περὶ ὑφαντικὴν ταὐτὸν τοῦτ' ἐδράσαμεν, καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι μάλιστα διὰ βραχέων ταχὺ πάντ' ἐπελθόντες πάλιν ἤλθομεν ἐπὶ τὸ νῦν χρήσιμον;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Αὐτὴν τὴν διέξοδον ἀπόκρισίν σοι ποιήσομαι.

ΝΕ. ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες.

ΞΕ. Ἔστι τοίνυν πάντα ἡμῖν ὁπόσα δημιουργοῦμεν καὶ κτώμεθα, τὰ μὲν ἕνεκα τοῦ ποιεῖν τι, τὰ δὲ τοῦ μὴ πάσχειν ἀμυντήρια· καὶ τῶν ἀμυντηρίων τὰ μὲν ἀλεξιφάρμακα καὶ
d *θεῖα καὶ ἀνθρώπινα, τὰ δὲ προβλήματα· τῶν δὲ προβλημάτων τὰ μὲν πρὸς τὸν πόλεμον ὁπλίσματα, τὰ δὲ φράγματα· καὶ*

---

1. Πρόβλημα: ἀμυντήριο, κάθε τι πού τοποθετεῖ ἐμ πρός του ὁ πολεμιστὴς γιὰ νὰ προφυλάγεται καὶ νὰ ἀμύνεται.

σταται ἡ φροντίδα τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως καὶ γιὰ νὰ περάσουμε ἔτσι ἀπὸ τὸ ὄνειρο στὸ ξύπνημα;

ΝΕ. ΣΩ. Πάρα πολὺ σωστά.

ΞΕ. Πάλι λοιπὸν πρέπει νὰ ξαναγυρίσουμε στὴν προη- 279a
γούμενη συζήτηση γιὰ νὰ ἰδοῦμε ὅτι, ἐπειδὴ ἄπειροι ἀντίπαλοι ἀμφισβητοῦν ἀπὸ τὸ βασιλικὸ γένος τὴν τιμὴ τῆς φροντίδας γιὰ τὶς πόλεις, πρέπει φυσικὰ ὅλους αὐτοὺς νὰ τοὺς ξεχωρίσουμε καὶ μόνο ἐκεῖνο ν' ἀφήσουμε, καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἔργο εἴπαμε πὼς ἔχομε ἀνάγκη κάποιου παραδείγματος.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀσφαλῶς.

XXI. Ἡ ὑφαντική

ΞΕ. Τί θὰ μπορούσαμε λοιπὸν νὰ πάρουμε γιὰ παράδειγμα, ἂν καὶ πολὺ μικρό, ποὺ παρουσιάζει τὴν ἴδια ἀπασχόληση μὲ τὴν πολιτική, καί, παραθέτοντάς το, νὰ βροῦμε
ἱκανοποιητικὰ τὸ πρᾶγμα ποὺ ζητᾶμε; Θέλεις, μὰ τὸ Δία, b
ἀγαπητὲ Σωκράτη, ἂν δὲν ἔχουμε τίποτε ἄλλο πρόχειρο, νὰ προτιμήσουμε τὴν ὑφαντική; Καὶ αὐτήν, ἂν εἶσαι τῆς γνώμης μου, ὄχι ὁλόκληρη, γιατὶ θὰ εἶναι ἀρκετὴ ἴσως ἡ ὑφαντικὴ τῶν μαλλιῶν (ἡ ἐριουργία). Ἴσως καὶ αὐτὸ μόνο τὸ μέρος της ποὺ μᾶς ἀφορᾶ, ἅμα προτιμηθῆ, θὰ μᾶς ἐπιβεβαιώση ἐκεῖνα ποὺ ζητᾶμε.

ΝΕ. ΣΩ. Γιατί ὄχι;

ΞΕ. Γιατί λοιπόν, ὅπως ἀκριβῶς πρωτύτερα, χωρίζοντας τὰ διάφορα μέρη, διακρίναμε καθένα ἀπ' αὐτά, δὲν
κάνομε καὶ τώρα τὸ ἴδιο πρᾶγμα γιὰ τὴν ὑφαντική, καὶ c
γιατί, κατὰ δύναμη, ὅσο μποροῦμε πιὸ σύντομα, δὲν ἐξετάζομε μὲ ἀκρίβεια ὅλα γρήγορα, γιὰ νὰ γυρίσουμε ἀμέσως σ' ἐκεῖνο ποὺ μᾶς εἶναι τώρα χρήσιμο;

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΞΕ. Προχωρώντας στὴ διήγηση θὰ σοῦ ἀποκριθῶ.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶπες πολὺ καλά.

ΞΕ. Ὅσα λοιπὸν κατασκευάζομε καὶ ἀποκτοῦμε, μᾶς χρησιμεύουν ἄλλα γιὰ μέσον νὰ κάνουμε κάτι καὶ ἄλλα σὰν προφυλακτικὰ κατὰ τοῦ πόνου. Καὶ ἀπὸ τὰ προφυλακτικὰ ἄλλα
εἶναι ἀντίδοτα θεῖα καὶ ἀνθρώπινα καὶ ἄλλα μέσα γιὰ ἄμυνα d
(προβλήματα) [1]. Ἀπὸ τὰ μέσα γιὰ ἄμυνα ἄλλα εἶναι ὅπλα γιὰ τὸν πόλεμο καὶ ἄλλα φράγματα. Ἀπὸ τὰ φράγματα ἄλλα

τῶν φραγμάτων τὰ μὲν παραπετάσματα, τὰ δὲ πρὸς χειμῶνας καὶ καύματα ἀλεξητήρια· τῶν δὲ ἀλεξητηρίων τὰ μὲν στεγάσματα, τὰ δὲ σκεπάσματα· καὶ τῶν σκεπασμάτων ὑποπετάσματα μὲν ἄλλα, περικαλύμματα δὲ ἕτερα· περικαλυμμάτων δὲ τὰ μὲν ὁλόσχιστα, σύνθετα δὲ ἕτερα· τῶν δὲ συνθέτων
e *τὰ μὲν τρητά, τὰ δὲ ἄνευ τρήσεως συνδετά· καὶ τῶν ἀτρήτων τὰ μὲν νεύρινα φυτῶν ἐκ γῆς, τὰ δὲ τρίχινα· τῶν δὲ τριχίνων τὰ μὲν ὕδασι καὶ γῇ κολλητά, τὰ δὲ αὐτὰ αὑτοῖς συνδετά. Τούτοισι δὴ τοῖς ἐκ τῶν ἑαυτοῖς συνδουμένων ἐργασθεῖσιν ἀμυντηρίοις καὶ σκεπάσμασι τὸ μὲν ὄνομα ἱμάτια ἐκαλέσαμεν· τὴν δὲ τῶν ἱματίων μάλιστα ἐπιμελουμένην*
280a *τέχνην, ὥσπερ τότε τὴν τῆς πόλεως πολιτικὴν εἴπομεν, οὕτω καὶ νῦν ταύτην προσείπωμεν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἱματιουργικήν; Φῶμεν δὲ καὶ ὑφαντικήν, ὅσον ἐπὶ τῇ τῶν ἱματίων ἐργασίᾳ μέγιστον ἦν μόριον, μηδὲν διαφέρειν πλὴν ὀνόματι ταύτης τῆς ἱματιουργικῆς, καθάπερ κἀκεῖ τότε τὴν βασιλικὴν τῆς πολιτικῆς;*

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατά γε.

ΞΕ. Τὸ μετὰ τοῦτο δὴ συλλογισώμεθα ὅτι τὴν ἱματίων
b *ὑφαντικὴν οὕτω ῥηθεῖσάν τις τάχ' ἂν ἱκανῶς εἰρῆσθαι δόξειεν, μὴ δυνάμενος συννοεῖν ὅτι τῶν μὲν ἐγγὺς συνεργῶν οὔπω διώρισται, πολλῶν δὲ ἑτέρων συγγενῶν ἀπεμερίσθη.*

ΝΕ. ΣΩ. Ποίων, εἰπέ, συγγενῶν;

ΞΕ. Οὐχ ἕσπου τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς φαίνῃ· πάλιν οὖν ἔοικεν ἐπανιτέον ἀρχόμενον ἀπὸ τελευτῆς. Εἰ γὰρ συννοεῖς τὴν οἰκειότητα, τὴν μὲν διετέμομεν ἀπ' αὐτῆς νυνδή, τὴν τῶν στρωμάτων σύνθεσιν περιβολῇ χωρίζοντες καὶ ὑποβολῇ.

ΝΕ. ΣΩ. Μανθάνω.

c *ΞΕ. Καὶ μὴν τὴν ἐκ τῶν λίνων καὶ σπάρτων καὶ πάντων ὁπόσα φυτῶν ἄρτι νεῦρα κατὰ λόγον εἴπομεν, δημιουργίαν*

εἶναι προκαλύμματα καὶ ἄλλα καταφύγια γιὰ τοὺς χειμῶνες καὶ τὶς ζέστες. Ἀπὸ τὰ καταφύγια ἄλλα εἶναι στεγάσματα καὶ ἄλλα σκεπάσματα. Ἀπὸ τὰ σκεπάσματα ἄλλα εἶναι ὑφάσματα γιὰ νὰ στρώνωνται κάτω καὶ ἄλλα γιὰ νὰ μᾶς σκεπάζουν. Ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ μᾶς σκεπάζουν, ἄλλα εἶναι καμωμένα ἀπὸ ἕνα κομμάτι καὶ ἄλλα ἀπὸ πολλὰ κομμάτια. Ἀπὸ τὰ συνθέμενα ἄλλα εἶναι τρυπητὰ καὶ ἄλλα χωρὶς e
τρύπες. Ἀπὸ τὰ μὴ τρυπητὰ ἄλλα εἶναι καμωμένα ἀπὸ ἶνες, βγαλμένες ἀπὸ φυτὰ τῆς γῆς, καὶ ἄλλα τρίχινα. Ἀπὸ τὰ τρίχινα ἄλλα εἶναι καλοφτιαγμένα μὲ νερὸ καὶ χῶμα καὶ ἄλλα συνδεμένα τὰ ἴδια μεταξύ τους. Σ' αὐτὰ λοιπὸν τὰ προφυλακτικά, ποὺ εἶναι συνδεμένα μεταξύ τους, καὶ στὰ σκεπάσματα δώσαμε τὸ ὄνομα ἐνδύματα· τὴν τέχνη λοιπὸν ποὺ ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὰ ἐνδύματα, καθὼς τότε εἴπαμε πολιτικὴν
ἐκείνην ποὺ φροντίζει γιὰ τὴν πόλη, δὲ θέλεις τώρα 280a
νὰ τὴν ποῦμε ἀπ' αὐτὸ ὑφαντουργία; Ἂς ποῦμε τότε ὅτι καὶ ἡ ὑφαντική, ὅσο μέρος της, τὸ πιὸ σπουδαῖο, εἶναι γιὰ τὴν κατασκευὴ ἐνδυμάτων, δὲν διαφέρει παρὰ κατὰ τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς ὑφαντουργίας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖ τότε ἡ βασιλικὴ τέχνη διαφέρει κατ' ὄνομα ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τέχνη;

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ σωστά.

ΞΕ. Ὕστερα λοιπὸν ἀπ' αὐτά, ἂς σκεφθοῦμε τοῦτο:
θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι ἡ ὑφαντικὴ τῶν ἐνδυμάτων ἀρκετὰ ἴσως b
ἔχει ἐξηγηθῆ μὲ μιὰ τέτοια περιγραφή, ἂν δὲν μποροῦσε νὰ ἐννοήση ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμα διακριθῆ ἀπὸ τὶς γειτονικὲς βοηθητικὲς τέχνες, ἀλλ' ἁπλῶς ξεχωρίστηκε ἀπὸ πολλὲς ἄλλες ποὺ εἶναι συγγενεῖς της.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιὲς συγγενεῖς ἐννοεῖς;

XXII. Οἱ ἀντίπαλοι τῆς ὑφαντικῆς

ΞΕ. Δὲν παρακολούθησες ὅ,τι εἶπα, καθὼς φαίνεται· φαίνεται λοιπὸν ὅτι πρέπει νὰ ξαναγυρίσουμε πάλι ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ τέλος. Γιατί, ἂν καταλαβαίνης κάτι ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς συγγένειας, αὐτὴ τὴν κατασκευὴ τῶν σκεπασμάτων τὴ χωρίσαμε μόλις, διακρίνοντάς την σὲ ὅ,τι βάζομε γύρω καὶ σὲ ὅ,τι ἁπλώνομε ἀπὸ κάτω.

ΝΕ. ΣΩ. Καταλαβαίνω.

ΞΕ. Ἐπίσης γιὰ ὅ,τι κάνομε μὲ λινάρι, μὲ σπάρτα καὶ c
μὲ ὅ,τι πρὶν ἀπὸ λίγο εἴπαμε κατ' ἀναλογίαν νεῦρα τῶν φυτῶν,

*πᾶσαν ἀφείλομεν· τήν τε αὖ πιλητικὴν ἀφωρισάμεθα καὶ
τὴν τρήσει καὶ ῥαφῇ χρωμένην σύνθεσιν, ἧς ἡ πλείστη σκυτο-
τομική.*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

*ΞΕ. Καὶ τοίνυν τὴν τῶν ὁλοσχίστων σκεπασμάτων θε-
ραπείαν δερματουργ.κὴν καὶ τὰς τῶν στεγασμάτων, ὅσαι τε
ἐν οἰκοδομικῇ καὶ ὅλῃ τεκτονικῇ καὶ ἐν ἄλλαις τέχναις ῥευ-*
d *μάτων στεκτικαὶ γίγνονται, συμπάσας ἀφείλομεν, ὅσαι τε περὶ
τὰς κλοπὰς καὶ τὰς βίᾳ πράξεις διακωλυτικὰ ἔργα παρέχονται
τέχναι φραγμάτων, περί τε γένεσιν ἐπιθηματουργίας οὖσαι
καὶ τὰς τῶν θυρωμάτων πήξεις, γομφωτικῆς ἀπονεμηθεῖσαι
μόρια τέχνης· τήν τε ὁπλοποιικὴν ἀπετεμόμεθα, μεγάλης καὶ
παντοίας τῆς προβληματουργικῆς τμῆμα οὖσαν δυνάμεως·*
e *καὶ δὴ καὶ τὴν μαγευτικὴν τὴν περὶ τὰ ἀλεξιφάρμακα κατ᾽
ἀρχὰς εὐθὺς διωρισάμεθα σύμπασαν, καὶ λελοίπαμεν, ὡς
δόξαιμεν ἄν, αὐτὴν τὴν ζητηθεῖσαν ἀμυντικὴν χειμώνων,
ἐρεοῦ προβλήματος ἐργαστικήν, ὄνομα δὲ ὑφαντικὴν λεχθεῖ-
σαν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἔοικε γὰρ οὖν.

*ΞΕ. Ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι πω τέλεον, ὦ παῖ, τοῦτο λελεγμένον.
Ὁ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς τῶν ἱματίων ἐργασίας ἁπτόμενος τοὐ-*
281a *ναντίον ὑφῇ δρᾶν φαίνεται.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Τὸ μὲν τῆς ὑφῆς συμπλοκή τίς ἐστί που.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

*ΞΕ. Τὸ δέ γε τῶν συνεστώτων καὶ συμπεπιλημένων
διαλυτική.*

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον δή ;

*ΞΕ. Τὸ τῆς τοῦ ξαίνοντος τέχνης ἔργον. Ἢ τὴν ξαντι-
κὴν τολμήσομεν ὑφαντικὴν καὶ τὸν ξάντην ὡς ὄντα ὑφάντην
καλεῖν ;*

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδαμῶς.

*ΞΕ. Καὶ μὴν τήν γε αὖ στήμονος ἐργαστικὴν καὶ κρόκης
εἴ τις ὑφαντικὴν προσαγορεύει, παράδοξόν τε καὶ ψεῦδος*
b *ὄνομα λέγει.*

ὁλόκληρη αὐτὴ τὴν κατασκευή, τὴν ξεχωρίσαμε· καὶ ξεχω-
ρίσαμε ἐπίσης τὴν τέχνη γιὰ τὰ πιλήματα καὶ τὴ συναρμογή,
ποὺ μεταχειρίζεται τρύπημα καὶ ράψιμο, τῆς ὁποίας τὸ με-
γαλύτερο μέρος εἶναι ἡ ὑποδηματοποιΐα.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Καὶ ἔπειτα τή, βυρσοδεψία ποὺ κατασκευάζει τὰ
μονοκόμματα καλύμματα, καὶ τὶς τέχνες τῶν στεγασμάτων,
ὅσες στὴν οἰκοδομική, καὶ σὲ ὅλη τὴν ξυλουργικὴ καὶ στὶς
ἄλλες τέχνες ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ στεγάζουν ἀπὸ τὰ τρε-
χούμενα νερά, ὅλες τὶς ἀποχωρίσαμε· ἐπίσης ὅσες τέχνες d
φραγμάτων μᾶς παρέχουν ἔργα κατάλληλα νὰ μᾶς προστα-
τεύουν ἀπὸ τὶς κλοπὲς καὶ τὶς βίαιες πράξεις, καὶ ἐκεῖνες
ποὺ κατασκευάζουν τὰ καπάκια καὶ στερεώνουν τὶς πόρτες,
καὶ ποὺ εἶναι εἰδικὰ μέρη τῆς τέχνης τοῦ ξυλουργοῦ. Ἔχομε
ἀκόμα ξεχωρίσει τὴν ὁπλοποιητική, ποὺ εἶναι τμῆμα τῆς με-
γάλης καὶ περίπλοκης τέχνης τῶν μέσων ἀμύνης· ἀκό-
μα ξεχωρίσαμε ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὁλόκληρη τὴ μαγικὴ e
τέχνη ποὺ ἔχει γιὰ ἀντικείμενα τὰ ἀντίδοτα, καὶ ἔχομε ἀφή-
σει, μποροῦμε νὰ ποῦμε, ἐκείνη τὴν τέχνη ποὺ ἀναζητοῦμε,
ἐκείνην δηλ. ποὺ μᾶς προστατεύει ἀπὸ τοὺς χειμῶνες, κατα-
σκευάζοντας προφυλακτικὰ μάλλινα, καὶ ποὺ ἔχει τὸ ὄνομα
ὑφαντική.

ΝΕ.ΣΩ. Ἔτσι φαίνεται.

ΞΕ. Ἀλλ᾽ ἀκόμη δὲν τελειώσαμε τὴν ἀπαρίθμησή μας,
νεαρέ μου. Γιατί, ὅποιος πρωτοβάζει χέρι στὴν κατασκευὴ
τῶν ἐνδυμάτων, φαίνεται πὼς κάνει ἄλλο πρᾶγμα ἀντί- 281a
θετο πρὸς τὴν ὕφανση.

ΝΕ.ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Τὸ ὕφασμα εἶναι, νομίζω, κάποια σύμπλεξη.

ΝΕ.ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο μιλᾶμε, εἶναι τέχνη κατάλλη-
λη νὰ ξεχωρίζῃ ὅ,τι εἶναι ἑνωμένο καὶ συμπιεσμένο.

ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιό μιλᾶς τώρα ;

ΞΕ. Γιὰ τὸ ἔργο τῆς τέχνης αὐτοῦ ποὺ ξαίνει. Ἢ θὰ
τολμήσουμε νὰ ὀνομάσουμε τὴν ξαντικὴ ὑφαντικὴ καὶ τὸν
ξάντη ὑφαντή ;

ΝΕ.ΣΩ. Αὐτὸ ποτέ.

ΞΕ. Ἀκόμη, ἂν κανεὶς πάλι τὴν τέχνη, ποὺ κατασκευά-
ζει τὸ στημόνι καὶ τὸ ὑφάδι, τὴν καλέση ὑφαντική, λέει ὄνομα
παράξενο καὶ ὄχι ἀληθινό. b

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τί δέ; κναφευτικὴν σύμπασαν καὶ τὴν ἀκεστικὴν πότερα μηδεμίαν ἐπιμέλειαν μηδέ τινα θεραπείαν ἐσθῆτος θῶμεν, ἢ καὶ ταύτας πάσας ὡς ὑφαντικὰς λέξομεν;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τῆς γε θεραπείας ἀμφισβητήσουσιν αὗται σύμπασαι καὶ τῆς γενέσεως τῆς τῶν ἱματίων τῇ τῆς ὑφαντικῆς δυνάμει, μέγιστον μὲν μέρος ἐκείνῃ διδοῦσαι, μεγάλα δὲ καὶ σφίσιν αὐταῖς ἀπονέμουσαι.

c *ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ γε.*

ΞΕ. Πρὸς τοίνυν ταύταις ἔτι τὰς τῶν ἐργαλείων δημιουργοὺς τέχνας, δι' ὧν ἀποτελεῖται τὰ τῆς ὑφῆς ἔργα, δοκεῖν χρὴ τό γε συναιτίας εἶναι προσποιήσασθαι παντὸς ὑφάσματος.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ περὶ τῆς ὑφαντικῆς λόγος, οὗ προειλόμεθα μέρους, ἱκανῶς ἔσται διωρισμένος, ἐὰν ἄρ' αὐτὴν τῶν ἐπιμελειῶν ὁπόσαι περὶ τὴν ἐρεᾶν ἐσθῆτα, εἰς τὴν
d *καλλίστην καὶ μεγίστην πασῶν τιθῶμεν· ἢ λέγοιμεν μὲν ἄν τι ἀληθές, οὐ μὴν σαφές γε οὐδὲ τέλεον, πρὶν ἂν καὶ ταύτας αὐτῆς πάσας περιέλωμεν;*

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα ποιητέον ὃ λέγομεν, ἵν' ἐφεξῆς ἡμῖν ὁ λόγος ἴῃ;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Πρῶτον μὲν τοίνυν δύο τέχνας οὔσας περὶ πάντα τὰ δρώμενα θεασώμεθα.

ΝΕ. ΣΩ. Τίνας;

ΞΕ. Τὴν μὲν γενέσεως οὖσαν συναίτιον, τὴν δ' αὐτὴ αἰτίαν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

e *ΞΕ. Ὅσαι μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὴ δημιουργοῦσι, ταῖς δὲ δημιουργούσαις ὄργανα παρασκευάζουσιν, ὧν μὴ παραγενομένων οὐκ ἄν ποτε ἐργασθείη τὸ προστεταγμένον*

ΝΕ.ΣΩ. Καὶ βέβαια.

ΞΕ. Ἔ λοιπόν, νὰ ὁρίσουμε ὅτι ἡ τέχνη τοῦ λευκαντῆ καὶ ἡ τέχνη τοῦ ἐπιδιορθωτῆ ἐνδυμάτων δὲν ἔχουν τίποτα νὰ κάνουν μὲ τὴ φροντίδα καὶ τὴν περιποίηση τῶν ἐνδυμάτων, ἢ θὰ ποῦμε ὅτι ὅλες αὐτὲς εἶναι ὑφαντικές;

ΝΕ.ΣΩ. Καθόλου.

ΞΕ. Καὶ ὅμως ὅλες αὐτὲς οἱ τέχνες θὰ ἀμφισβητήσουν ἀπὸ τὴν ὑφαντικὴ τὴ φροντίδα καὶ τὴν κατασκευὴ τῶν ἐνδυμάτων καί, ἀφοῦ παραχωρήσουν σ' ἐκείνη τὸ πιὸ μεγάλο μέρος, θὰ διεκδικήσουν ἀκόμη ἕνα μεγάλο μέρος γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

ΝΕ.ΣΩ. Ἀσφαλῶς. c

ΞΕ. Ἔπειτα ἀπ' αὐτές, οἱ τέχνες ἀκόμη ποὺ κατασκευάζουν τὰ ἐργαλεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦνται τὰ ἔργα τῆς ὑφάνσεως, πρέπει νὰ πιστεύουμε πῶς θὰ ὑποστηρίξουν ὅτι εἶναι βοηθητικὲς κατασκευῶν κάθε ὑφάσματος.

ΝΕ.ΣΩ. Πολὺ σωστά.

ΞΕ. Ποιό ἀπὸ τὰ δύο λοιπόν: ἡ ἔννοια τῆς ὑφαντικῆς, αὐτοῦ τοῦ μέρους τῆς ὑφαντικῆς ποὺ ἔχομε διαλέξει, θὰ εἶναι ἀρκετὰ καθωρισμένη, ἂν ἀνάμεσα σὲ ὅλες τὶς φροντίδες τὶς σχετικὲς μὲ τὰ μάλλινα ἐνδύματα, τῆς δώσουμε τὴ θέση τὴν πιὸ καλὴ καὶ τὴν πιὸ σπουδαία ἀπ' ὅλες· ἢ θὰ λέγαμε d
κάτι ἀληθινό, ἀλλ' ὅμως ὄχι ξεκαθαρισμένο οὔτε τέλειο, ἂν δὲν ἀπομακρύναμε ἀπ' αὐτὴν καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἀντίπαλές της;

ΝΕ.ΣΩ. Σωστά.

XXIII. Αἰτίες κύριες καὶ αἰτίες βοηθητικὲς

ΞΕ. Λοιπόν, ὕστερα ἀπ' αὐτά, πρέπει νὰ κάνουμε ἐκεῖνο ποὺ λέμε, γιὰ νὰ ἔχῃ ἡ ὁμιλία μας σωστὴ συνέχεια;

ΝΕ. ΣΩ. Γιατί ὄχι;

ΞΕ. Πρῶτα λοιπὸν ἂς παρατηρήσουμε ὅτι δυὸ τέχνες εἶναι γιὰ ὅλα ὅσα παράγονται.

ΝΕ.ΣΩ. Ποιές;

ΞΕ. Ἡ μία εἶναι αἰτία βοηθητικὴ τῆς παραγωγῆς (συναίτιος) καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἡ κύρια αἰτία.

ΝΕ.ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὅσες δὲν δημιουργοῦν τὸ ἴδιο τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ e
προμηθεύουν τὰ ὄργανα σ' ἐκεῖνες ποὺ τὸ παρασκευάζουν, χωρὶς τὰ ὁποῖα καμιὰ ἀπ' αὐτὲς δὲ θὰ μπροῦσε νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργο ποὺ τῆς ἔχει ἀνατεθῆ, αὐτὲς οἱ τέχνες εἶναι αἰτίες

ἑκάστη τῶν τεχνῶν, ταύτας μὲν συναιτίους, τὰς δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπεργαζομένας αἰτίας.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔχει γοῦν λόγον.

ΞΕ. Μετὰ τοῦτο δὴ τὰς μὲν περί τε ἀτράκτους καὶ κερκίδας καὶ ὁπόσα ἄλλα ὄργανα τῆς περὶ τὰ ἀμφιέσματα γενέσεως κοινωνεῖ, πάσας συναιτίους εἴπωμεν, τὰς δὲ αὐτὰ θεραπευούσας καὶ δημιουργούσας αἰτίας ;

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατα.

282a *ΞΕ. Τῶν αἰτιῶν δὴ πλυντικὴν μὲν καὶ ἀκεστικὴν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ ταῦτα θεραπευτικήν, πολλῆς οὔσης τῆς κοσμητικῆς, τοὐνταῦθα αὐτῆς μόριον εἰκὸς μάλιστα περιλαμβάνειν ὀνομάζοντας πᾶν τῇ τέχνῃ τῇ κναφευτικῇ.*

ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Καὶ μὴν ξαντική γε καὶ νηστικὴ καὶ πάντα αὖ τὰ περὶ τὴν ποίησιν αὐτὴν τῆς ἐσθῆτος ἧς λέγομεν μέρη, μία τίς ἐστι τέχνη τῶν ὑπὸ πάντων λεγομένων, ἡ ταλασιουργική.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ ;

b *ΞΕ. Τῆς δὴ ταλασιουργικῆς δύο τμήματά ἐστον, καὶ τούτοιν ἑκάτερον ἅμα δυοῖν πεφύκατον τέχναιν μέρη.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Τὸ μὲν ξαντικὸν καὶ τὸ τῆς κερκιστικῆς ἥμισυ καὶ ὅσα τὰ συγκείμενα ἀπ' ἀλλήλων ἀφίστησι, πᾶν τοῦτο ὡς ἓν φράζειν τῆς τε ταλασιουργίας αὐτῆς ἐστί που, καὶ μεγάλα τινὲ κατὰ πάντα ἡμῖν ἤστην τέχνα, ἡ συγκριτική τε καὶ διακριτική.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τῆς τοίνυν διακριτικῆς ἥ τε ξαντικὴ καὶ τὰ νυνδὴ
c *ῥηθέντα ἅπαντά ἐστιν· ἡ γὰρ ἐν ἐρίοις τε καὶ στήμοσι διακριτική, κερκίδι μὲν ἄλλον τρόπον γιγνομένη, χερσὶ δὲ ἕτερον, ἔσχεν ὅσα ἀρτίως ὀνόματα ἐρρήθη.*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Αὖθις δὴ πάλιν συγκριτικῆς μόριον ἅμα καὶ ταλα-

βοηθητικές, καὶ ἐκεῖνες ποὺ δημιουργοῦν τὸ ἴδιο τὸ πρᾶγμα εἶναι αἰτίες (κύριες).

ΝΕ.ΣΩ Ἡ διάκριση εἶναι βάσιμη.

ΞΕ. Ἔπειτα ἀπ' αὐτό, ἐκεῖνες ποὺ προμηθεύουν τὰ ἀδράχτια καὶ τὶς σαΐτες καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὄργανα ποὺ συντρέχουν στὴν παραγωγὴ ἐνδυμάτων, θὰ τὶς ποῦμε ὅλες βοηθητικές, καὶ ἐκεῖνες ποὺ φροντίζουν καὶ κατασκευάζουν αὐτὰ αἰτίες ;

ΝΕ.ΣΩ. Πολὺ σωστά.

ΞΕ. Λοιπὸν μερικὲς ἀπ' αὐτὲς τὶς τέχνες—αἰτίες, ἡ 282a
πλυντικὴ καὶ ἡ ἐπιδιορθωτικὴ τῶν ἐνδυμάτων καὶ κάθε ἄλλη ποὺ φροντίζει γι' αὐτά, εἶναι εὔλογο, ἐπειδὴ ἡ δικαιοδοσία τῆς διακοσμητικῆς τέχνης εἶναι πλατειά, νὰ τὶς περιλάβουμε ὅλες μαζὶ γιὰ νὰ σχηματίσουμε ἕνα μέρος αὐτῆς ὀνομάζοντάς το ὅλο μὲ ἕνα γενικὸ ὄνομα: τέχνη ποὺ κατεργάζεται μάλλινα ἐνδύματα.

ΝΕ.ΣΩ. Καλά.

ΞΕ. Ἀκόμη ἡ ξαντικὴ καὶ ἡ κλωστικὴ καὶ ὅλες πάλι οἱ ἐνέργειες, ποὺ μπαίνουν σὲ ὅ,τι καλοῦμε ἄμεση κατασκευὴ τοῦ ἐνδύματος, σχηματίζουν μιὰ κάποια τέχνη ποὺ ἀπ' ὅλες λέγεται : ἡ τέχνη τῆς κατεργασίας τῶν μαλλιῶν.

ΝΕ.ΣΩ. Γιατί ὄχι ;

ΞΕ. Στὴν τέχνη λοιπὸν ποὺ κατεργάζεται τὰ μαλλιά, b
ὑπάρχουν δύο τμήματα καὶ καθένα ἀπ' αὐτὰ ἔγινε ἀπὸ τὴν ἕνωση δύο τεχνῶν.

ΝΕ.ΣΩ. Πῶς ;

ΞΕ. Ἡ ξαντικὴ καὶ τὸ μισὸ μέρος τῆς ὑφαντικῆς καὶ ὅλες οἱ ἐργασίες ποὺ ἔχουν γιὰ σκοπὸ νὰ χωρίζουν τὰ συνθεμένα τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅλο αὐτὸ παρμένο σὰν ἕνα εἶναι, νομίζω, ἔργο τῆς τέχνης ποὺ κατεργάζεται τὰ μαλλιά· ἔχομε λοιπὸν γενικὰ δυὸ μεγάλες τέχνες : τὴν τέχνη ποὺ συθέτει (συγκριτικὴ) καὶ τὴν τέχνη ποὺ ξεχωρίζει (διαχωριστική).

ΝΕ.ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Λοιπὸν στὴν τέχνη ποὺ ξεχωρίζει μπαίνουν ἡ ξαντικὴ καὶ ὅλες οἱ ἐργασίες, γιὰ τὶς ὁποῖες τώρα δὰ μιλήσαμε· c
γιατὶ ἡ τέχνη, ποὺ χωρίζει τὰ μαλλιὰ καὶ τὸ στημόνι καὶ ποὺ γίνεται ἀλλοῦ μὲ τὴ σαΐτα καὶ ἀλλοῦ μὲ τὰ χέρια, καλεῖται μὲ ὅλα τὰ ὀνόματα ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀναφέραμε.

ΝΕ. ΣΩ. βεβαιοτατα.

ΞΕ. Ἂς πάρουμε τώρα πάλι μαζὶ ἕνα μέρος τῆς τέχνης

σιουργίας ἐν αὐτῇ γιγνόμενον λάβωμεν· ὅσα δὲ τῆς διακριτικῆς ἦν αὐτόθι, μεθιῶμεν σύμπαντα, δίχα τέμνοντες τὴν ταλασιουργίαν διακριτικῷ τε καὶ συγκριτικῷ τμήματι.

ΝΕ. ΣΩ. Διῃρήσθω.

ΞΕ. Τὸ συγκριτικὸν τοίνυν αὖ σοι καὶ ταλασιουργικὸν
d *ἅμα μόριον, ὦ Σώκρατες, διαιρετέον, εἴπερ ἱκανῶς μέλλομεν τὴν προρρηθεῖσαν ὑφαντικὴν αἱρήσειν.*

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκοῦν χρή.

ΞΕ. Χρὴ μὲν οὖν· καὶ λέγωμέν γε αὐτῆς τὸ μὲν εἶναι στρεπτικόν, τὸ δὲ συμπλεκτικόν.

ΝΕ. ΣΩ. Ἆρ' οὖν μανθάνω; Δοκεῖς γάρ μοι τὸ περὶ τὴν τοῦ στήμονος ἐργασίαν λέγειν στρεπτικόν.

ΞΕ. Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ κρόκης· ἢ γένεσιν ἄστροφόν τινα αὐτῆς εὑρήσομεν;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδαμῶς.

e *ΞΕ. Διόρισαι δὴ καὶ τούτοιν ἑκάτερον· ἴσως γὰρ ὁ διορισμὸς ἔγκαιρος ἄν σοι γένοιτο.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῇ;

ΞΕ. Τῇδε· τῶν περὶ ξαντικὴν ἔργων μηκυνθέν τε καὶ σχὸν πλάτος λέγομεν εἶναι κάταγμά τι;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τούτου δὴ τὸ μὲν ἀτράκτῳ τε στραφὲν καὶ στερεὸν νῆμα γενόμενον στήμονα μὲν φάθι τὸ νῆμα, τὴν δὲ ἀπευθύνουσαν αὐτὸ τέχνην εἶναι στημονονητικήν.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ὅσα δέ γε αὖ τὴν μὲν συστροφὴν χαύνην λαμβάνει, τῇ δὲ τοῦ στήμονος ἐμπλέξει πρὸς τὴν τῆς γνάψεως ὁλκὴν ἐμμέτρως τὴν μαλακότητα ἴσχει, ταῦτ' ἄρα κρόκην μὲν τὰ νηθέντα, τὴν δὲ ἐπιτεταγμένην αὐτοῖς εἶναι τέχνην τὴν
283a *κροκονητικὴν φῶμεν.*

---

1. Τὸ χωριστικὸ μέρος αὐτῆς τῆς ἐργασίας εἶναι 1ον τὸ ξάσιμο - λανάρισμα, 2ον τὸ πέρασμα τῆς σαΐτας ἀνάμεσα στὸ στημόνι. Τὸ συνθετικὸ μέρος εἶναι : 1ον ἡ κατασκευὴ τῶν νημάτων μὲ τὸ στρίψιμο τῶν λεπτῶν κλωστῶν καὶ 2ον τὸ σμίξιμο τοῦ στημονιοῦ καὶ τοῦ ὑφαδιοῦ.

πού συναρμολογεῖ καὶ πού ἀνήκει στὴν κατεργασία τῶν μαλλιῶν· καὶ ὅσα μέρη τῆς χωριστικῆς τέχνης βρήκαμε ἐκεῖ, ἂς τ' ἀφήσουμε ὅλα κατὰ μέρος, μοιράζοντας ἔτσι σὲ δυὸ μέρη τὴν τέχνη τῆς κατεργασίας τῶν μαλλιῶν: στὸ χωριστικὸ καὶ στὸ συνθετικό (1).

ΝΕ.ΣΩ. Ἂς γίνῃ καὶ αὐτὴ ἡ διαίρεση.

ΞΕ. Τώρα αὐτὸ τὸ μέρος πάλι τῆς συνθέσεως καὶ μαζὶ τῆς κατεργασίας τοῦ μαλλιοῦ, Σωκράτη μου, πρέπει νὰ τὸ d
διαιρέσουμε, μὲ τὴ σειρά του, ἂν θέλουμε νὰ ἐννοήσουμε ἀπόλυτα τὴν ὑφαντικὴ τέχνη, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε πρωτύτερα.

ΝΕ. ΣΩ. Πρέπει λοιπόν.

ΞΕ. Ναὶ πρέπει βέβαια· καὶ θὰ ποῦμε τώρα πὼς τὸ ἕνα μέρος τῆς ὑφαντικῆς ἔχει γιὰ ἔργο νὰ στρίβῃ καὶ τὸ ἄλλο νὰ συνδέῃ.

ΝΕ. ΣΩ. Ἄραγε καταλαβαίνω καλά; Γιατὶ μοῦ φαίνεται ὅτι λὲς γιὰ τὴν κατεργασία τοῦ στημονιοῦ, κάνοντας λόγο γιὰ τὴν τέχνη τοῦ στριψίματος.

ΞΕ. Ὄχι μόνο γιὰ τὸ στημόνι, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ὑφάδι· ἢ θὰ βροῦμε κάποιο μέσον νὰ τὸ κατασκευάζουμε χωρὶς νὰ τὸ στρίψουμε;

ΝΕ. ΣΩ. Κανένα.

ΞΕ. Ἀνάλυσε λοιπὸν λεπτομερῶς καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς e
τὶς ἐργασίες· ἴσως μιὰ τέτοια ἀνάλυση θὰ ἦταν ἐπίκαιρη.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Νά ἔτσι· ἀπὸ τὰ κατασκευάσματα τῆς ξαντικῆς ἕνα εἶναι πού ἔχει μάκρος καὶ φάρδος καὶ τὸ λέμε λαναρισμένο μαλλί (τουλούπα);

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ὅταν λοιπὸν τὸ γνέσουμε στὸ ἀδράχτι καὶ τὸ κάνουμε στέρεα κλωστή, πὲς ὅτι εἶναι τὸ νῆμα, καὶ ὅτι ἡ τέχνη πού διευθύνει αὐτὴ τὴν ἐργασία, εἶναι ἡ τέχνη πού παρασκευάζει τὸ στημόνι.

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Ὅλες τὶς ἴνες πού σχηματίζουν χαλαρὲς κλωστὲς καὶ ἔχουν ὅσο πρέπει τὴν ἁπαλότητα νὰ ἐνυφαίνωνται στὸ στημόνι καὶ νὰ ἀντέχουν ἀναλόγως στὸ τράβηγμα τῆς κατεργασίας τῶν ὑφασμάτων, θὰ τὶς ποῦμε λοιπὸν τὶς γνεσμένες ὑφάδι, καὶ τὴν τέχνη πού ἐπιστατεῖ στὴν τακτοποίησή τους, θὰ τὴν ποῦμε τέχνη πού ἔχει γιὰ σκοπὸ τὴν κατασκευὴ τοῦ ὑφαδιοῦ. 283a

ΝΕ. ΣΩ. 'Ορθότατα.

*ΞΕ. Καὶ μὴν τό γε τῆς ὑφαντικῆς μέρος ὃ προυθέμεθα
παντί που δῆλον ἤδη. Τὸ γὰρ συγκριτικῆς τῆς ἐν ταλασιουρ-
γίᾳ μόριον ὅταν εὐθυπλοκίᾳ κρόκης καὶ στήμονος ἀπεργά-
γάζηται πλέγμα, τὸ μὲν πλεχθὲν σύμπαν ἐσθῆτα ἐρεᾶν,
τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ τέχνην οὖσαν προσαγορεύομεν ὑφαντικήν.*

ΝΕ. ΣΩ. 'Ορθότατα.

b *ΞΕ. Εἶεν· τί δή ποτε οὖν οὐκ εὐθὺς ἀπεκρινάμεθα πλε-
κτικὴν εἶναι κρόκης καὶ στήμονος ὑφαντικήν, ἀλλὰ περιήλ-
θομεν ἐν κύκλῳ πάμπολλα διοριζόμενοι ματην ;*

*ΝΕ. ΣΩ. Οὔκουν ἔμοιγε, ὦ ξένε, μάτην οὐδὲν τῶν
ῥηθέντων ἔδοξε ῥηθῆναι.*

*ΞΕ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν· ἀλλὰ τάχ' ἄν, ὦ μακάριε,
δόξειε. Πρὸς δὴ τὸ νόσημα τὸ τοιοῦτον, ἂν ἄρα πολλάκις
ὕστερον ἐπίῃ—θαυμαστὸν γὰρ οὐδέν—λόγον ἄκουσόν τινα
c προσήκοντα περὶ πάντων τῶν τοιούτων ῥηθῆναι.*

ΝΕ. ΣΩ. Λέγε μόνον.

*ΞΕ. Πρῶτον τοίνυν ἴδωμεν πᾶσαν τήν τε ὑπερβολὴν
καὶ τὴν ἔλλειψιν, ἵνα κατὰ λόγον ἐπαινῶμεν καὶ ψέγωμεν
τὰ μακρότερα τοῦ δέοντος ἑκάστοτε λεγόμενα καὶ τἀναντία
περὶ τὰς τοιάσδε διατριβάς.*

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκοῦν χρή.

*ΞΕ. Περὶ δὴ τούτων αὐτῶν ὁ λόγος ἡμῖν οἶμαι γιγνό-
μενος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο.*

ΝΕ. ΣΩ. Τίνων ;

*ΞΕ. Μήκους τε πέρι καὶ βραχύτητος καὶ πάσης ὑπερο-
d χῆς τε καὶ ἐλλείψεως· ἡ γάρ που μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ
ταῦτα.*

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

*ΞΕ. Διέλωμεν τοίνυν αὐτὴν δύο μέρη· δεῖ γὰρ δὴ πρὸς
ὃ νῦν σπεύδομεν.*

---

1. 'Η διάκριση τοῦ στημονιοῦ καὶ τοῦ ὑφαδιοῦ καὶ ἡ συνένωσή τους ἀπὸ τὸν ὑφαντὴ προπαρασκευάζουν τὸν ὁρισμὸ τοῦ βασιλιᾶ πού εἶναι μεγάλος συνθέτης.

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ σωστά.

ΞΕ. 'Επομένως τὸ μέρος τῆς ὑφαντικῆς, ποὺ ἔχομε
βάλει σκοπό μας, εἶναι ἀπόλυτα ξεκαθαρισμένο. Γιατί, ὅταν ἡ
ἐργασία τῆς τέχνης ποὺ ἑνώνει, μπαίνη ὡς μέρος στὴν ἐργασία
τῆς τέχνης ποὺ κατεργάζεται τὸ μαλλὶ καὶ κατασκευάζη
μὲ τὴν ὁμαλὴ ὕφανση πλέγμα ὑφαδιοῦ καὶ στημονιοῦ,
τότε δίνουμε στὸ σύνολο τοῦ πλεγμένου ὑφάσματος τὸ
ὄνομα : ἔνδυμα μάλλινο, καὶ στὴν τέχνη ποὺ τὸ παράγει
τὸ ὄνομα : ὑφαντική (1).

ΝΕ. ΣΩ. Πάρα πολὺ σωστά.

XXIV. **Τὸ σχετικὸ μέτρο καὶ τὸ ὀρθὸ μέτρο**

ΞΕ. Πολὺ καλά. Γιατί λοιπὸν τότε δὲν ἀπαντήσαμε b
ἀμέσως ὅτι ἡ ὑφαντικὴ εἶναι ἡ τέχνη ποὺ συνδέει τὸ ὑφάδι
καὶ τὸ στημόνι, ἀλλὰ τριγυρίσαμε ἔτσι σὲ κύκλο, κάνοντας
ἄσκοπα ἕνα σωρὸ διακρίσεις;

ΝΕ. ΣΩ. Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀγαπητὲ ξένε, τίποτα
ἀπ' ὅσα εἴπαμε δὲν εἰπώθηκε μάταια.

ΞΕ. Αὐτὸ δὲν μοῦ προξενεῖ καμιὰ ἔκπληξη· ἀλλ' ἴσως,
φίλε μου, μερικοὶ θὰ τὸ νόμιζαν. 'Αλλὰ στὴν περίπτωση τὴν
προκείμενη, ὅπου μιὰ ἀρρώστια σὰν τὴ δική τους θὰ μπο-
ροῦσε νὰ σοῦ ἐκδηλωθῆ ἀργότερα — γιατὶ τίποτε δὲν εἶναι
ἐκπληκτικό — ἄκουσε κάποιο λόγο ποὺ ταιριάζει νὰ εἰπω-
θῆ γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους. c

ΝΕ. ΣΩ. 'Εξηγήσου.

ΞΕ. Πρῶτα λοιπὸν ἂς ἐξετάσουμε, κατὰ γενικὸ τρόπο,
τὴν ὑπερβολὴ καὶ τὴν ἔλλειψη· ἔτσι θὰ μποροῦμε νὰ
ἐπαινοῦμε ἀναλόγως καὶ νὰ κατακρίνουμε ἐκεῖνα ποὺ κάθε
φορὰ λέγονται μακρύτερα ἀπ' ὅ,τι πρέπει ἢ τὸ ἀντίθετο, στὶς
συνομιλίες, ὅπως οἱ δικές μας.

ΝΕ. ΣΩ. Ἂς ἐξετάσουμε.

ΞΕ. Λοιπὸν γι' αὐτὰ τὰ πράγματα οἱ παρατηρήσεις
μας, νομίζω, μποροῦν νὰ εἶναι ὀρθές.

ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιά πράγματα ;

ΞΕ. Τὰ σχετικὰ μὲ τὸ μάκρος καὶ τὴ συντομία καὶ
γιὰ κάθε ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψη. Γιατί, νομίζω, ἡ τέχνη τοῦ
μέτρου καταγίνεται μὲ ὅλα αὐτά. d

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ἂς τὴ διαιρέσουμε λοιπὸν αὐτὴ τὴ τέχνη σὲ δυὸ
μέρη· μιὰ τέτοια διαίρεση εἶναι ἀναγκαία γιὰ τὸ σκοπὸ
ποὺ τώρα ἐπιδιώκομε.

ΝΕ. ΣΩ. *Λέγοις ἂν τὴν διαίρεσιν ὅπῃ.*

ΞΕ. *Τῇδε· τὸ μὲν κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα μεγέθους καὶ σμικρότητος κοινωνίαν, τὸ δὲ [τὸ] κατὰ τὴν τῆς γενέσεως ἀναγκαίαν οὐσίαν.*

ΝΕ. ΣΩ. *Πῶς λέγεις;*

ΞΕ. *Ἆρ' οὐ κατὰ φύσιν δοκεῖ σοι τὸ μεῖζον μηδενὸς ἑτέρου δεῖν μεῖζον λέγειν ἢ τοῦ ἐλάττονος, καὶ τοὔλαττον αὖ*
e *τοῦ μείζονος ἔλαττον, ἄλλου δὲ μηδενός;*

ΝΕ. ΣΩ. *Ἔμοιγε.*

ΞΕ. *Τί δέ; τὸ τὴν τοῦ μετρίου φύσιν ὑπερβάλλον καὶ ὑπερβαλλόμενον ὑπ' αὐτῆς ἐν λόγοις εἴτε καὶ ἐν ἔργοις ἆρ' οὐκ αὖ λέξομεν ὡς ὄντως γιγνόμενον, ἐν ᾧ καὶ διαφέρουσι μάλιστα ἡμῶν οἵ τε κακοὶ καὶ [οἱ] ἀγαθοί;*

ΝΕ. ΣΩ. *Φαίνεται.*

ΞΕ. *Διττὰς ἄρα ταύτας οὐσίας καὶ κρίσεις τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ θετέον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔφαμεν ἄρτι πρὸς ἄλληλα μόνον δεῖν, ἀλλ' ὥσπερ νῦν εἴρηται μᾶλλον τὴν μὲν πρὸς ἄλληλα λεκτέον, τὴν δ' αὖ πρὸς τὸ μέτριον· οὗ δὲ ἕνεκα, μαθεῖν ἆρ' ἂν βουλοίμεθα;*

ΣΕ. ΣΩ. *Τί μήν;*

284a ΞΕ. *Εἰ πρὸς μηδὲν ἕτερον τὴν τοῦ μείζονος ἐάσει τις φύσιν ἢ πρὸς τοὔλαττον, οὐκ ἔσται ποτὲ πρὸς τὸ μέτριον· ἢ γάρ;*

ΝΕ. ΣΩ. *Οὕτως.*

ΞΕ. *Οὐκοῦν τὰς τέχνας τε αὐτὰς καὶ τἆργα αὐτῶν σύμπαντα διολοῦμεν τούτῳ τῷ λόγῳ, καὶ δὴ καὶ τὴν ζητουμένην νῦν πολιτικὴν καὶ τὴν ῥηθεῖσαν ὑφαντικὴν ἀφανιοῦμεν; Ἅπασαι γὰρ αἱ τοιαῦταί που τὸ τοῦ μετρίου πλέον καὶ ἔλαττον οὐχ ὡς οὐκ ὂν ἀλλ' ὡς ὂν χαλεπὸν περὶ τὰς πράξεις*
b *παραφυλάττουσι, καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τὸ μέτρον σῴζουσαι πάντα ἀγαθὰ καὶ καλὰ ἀπεργάζονται.*

---

1. Ἐμεῖς οἱ νεώτεροι θὰ λέγαμε «κατὰ τὸ νόμο κάθε δημιουργίας»· αὐτὸ ἀκριβῶς θέλει νὰ πῇ ὁ Πλάτων.

ΝΕ. ΣΩ. Μπορεῖς τώρα νὰ μᾶς πῇς πῶς θὰ κάνουμε τὴ διαίρεση.

ΞΕ. Νά ἔτσι· ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος κατὰ τὴ σχέση ποὺ ἔχουν τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, τὸ μέγεθος καὶ ἡ μικρότητα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος κατὰ τὴν ἀναγκαία οὐσία τῆς δημιουργίας (1).

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῇς;

ΞΕ. Ἄραγε δὲν σοῦ φαίνεται, κατὰ τὸ νόμο τῆς φύσεως, ὅτι τὸ μεγαλύτερο πρέπει νὰ τὸ λέμε μεγαλύτερο, συγκρίνοντάς το μὲ τὸ μικρότερο, καὶ τὸ μικρότερο ἐπίσης, συγκρίνοντάς το μὲ τὸ μεγαλύτερο ἀποκλειστικά; e

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι μοῦ φαίνεται.

ΞΕ. Γιά πρόσεξε· ἐκεῖνο, ποὺ ξεπερνᾶ τὴ φύση τοῦ μέτρου ἢ ξεπερνιέται ἀπ' αὐτήν, εἴτε στὴ συνομιλία μας εἴτε στὴν πραγματικότητα, μήπως δὲν εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἐκεῖνο ποὺ δείχνει καλύτερα τὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν;

ΝΕ. ΣΩ. Πραγματικά.

ΞΕ. Λοιπὸν πρέπει νὰ δεχτοῦμε γιὰ τὸ μεγάλο καὶ τὸ μικρὸ δύο εἴδη ὑπάρξεως καὶ δύο μέτρα κρίσεως· δὲν πρέπει ὅμως μόνο νὰ ἀρκεσθοῦμε, ὅπως τὸ εἴπαμε τώρα, στὴν ἀμοιβαία σχέση τους, ἀλλὰ καλύτερα νὰ διακρίνουμε, ὅπως τώρα τὸ κάνουμε, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὴ σχέση ποὺ ἔχουν τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴ σχέση ποὺ ἔχουν μὲ τὸ μέτρο· καὶ γιὰ ποιό λόγο θὰ θέλαμε νὰ τὸ μάθουμε;

ΝΕ. ΣΩ. Γιατί λοιπόν;

ΞΕ. Ἂν ἀρνηθοῦμε στὴ φύση τοῦ μεγαλύτερου κάθε 284a
σχέση ἄλλη παρὰ μὲ τὴ φύση τοῦ μικρότερου, δὲ θὰ εἶναι νὰ τὸ ἀποκλείσουμε ἀπὸ κάθε σχέση μὲ τὸ μέτρο;

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι εἶναι.

ΞΕ. Θὰ καταστρέψουμε λοιπὸν μ' ἕνα τέτοιο ἰσχυρισμὸ καὶ τὶς ἴδιες τὶς τέχνες καὶ ὅ,τι παράγουν, καὶ μάλιστα θὰ ἐξαφανίσουμε τὴν πολιτικὴ ποὺ ζητοῦμε τώρα νὰ ὁρίσουμε καὶ τὴν ὑφαντικὴ ποὺ ἀρχίζομε νὰ ἐξετάζουμε; Γιατὶ ὅλες οἱ τέχνες αὐτοῦ τοῦ εἴδους, νομίζω, προσέχουν τὸ περισσότερο καὶ τὸ λιγώτερο τοῦ μέτρου, ὄχι σὰν κάτι μὴ πραγματικό, ἀλλὰ τουναντίον σὰν κάτι δυσάρεστο ποὺ θέλουν ν' ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὰ προϊόντα τους, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, προφυλάσσοντας τὸ μέτρο, παράγουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ b
ὡραῖα ἔργα.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐκοῦν ἂν τὴν πολιτικὴν ἀφανίσωμεν, ἄπορος ἡμῖν ἡ μετὰ τοῦτο ἔσται ζήτησις τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Πότερον οὖν, καθάπερ ἐν τῷ σοφιστῇ προσηναγκάσαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο διέφυγεν ἡμᾶς ὁ λόγος, οὕτω καὶ νῦν τὸ πλέον αὖ καὶ ἔλαττον μετρητὰ προσαναγκαστέον γίγνεσθαι μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον ἀλλὰ καὶ
c πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν; Οὐ γὰρ δὴ δυνατόν γε οὔτε πολιτικὸν οὔτ' ἄλλον τινὰ τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐπιστήμονα ἀναμφισβητήτως γεγονέναι τούτου μὴ συνομολογηθέντος.

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ νῦν ὅτι μάλιστα χρὴ ταὐτὸν ποιεῖν.

ΞΕ. Πλέον, ὦ Σώκρατες, ἔτι τοῦτο τὸ ἔργον ἢ 'κεῖνο— καίτοι κἀκείνου γε μεμνήμεθα τὸ μῆκος ὅσον ἦν—ἀλλ' ὑποτίθεσθαι μὲν τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν καὶ μάλα δίκαιον.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

d ΞΕ. Ὡς ποτε δεήσει τοῦ νῦν λεχθέντος πρὸς τὴν περὶ αὐτὸ τἀκριβὲς ἀπόδειξιν. Ὅτι δὲ πρὸς τὰ νῦν καλῶς καὶ ἱκανῶς δείκνυται, δοκεῖ μοι βοηθεῖν μεγαλοπρεπῶς ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἄρα ἡγητέον ὁμοίως τὰς τέχνας πάσας εἶναι, μεῖζόν τε ἅμα καὶ ἔλαττον μετρεῖσθαι μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν. Τούτου τε γὰρ ὄντος ἐκεῖνα ἔστι, κἀκείνων οὐσῶν ἔστι καὶ τοῦτο, μὴ δὲ ὄντος ποτέρου τούτων οὐδέτερον αὐτῶν ἔσται ποτέ.

e ΝΕ. ΣΩ. Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ἀλλὰ τί δὴ τὸ μετὰ τοῦτο;

ΞΕ. Δῆλον ὅτι διαιροῖμεν ἂν τὴν μετρητικήν, καθάπερ ἐρρήθη, ταύτῃ δίχα τέμνοντες, ἓν μὲν τιθέντες αὐτῆς μόριον

1. Βλ. «Σοφιστή» 241d-e.

ΝΕ. ΣΩ. Φυσικώτατα.

ΞΕ. Ἂν λοιπὸν ἐξαφανίσουμε τὴν πολιτική, θὰ μᾶς εἶναι δύσκολη ἔπειτα ἡ ἔρευνά μας γιὰ τὴ βασιλικὴ ἐπιστήμη;

ΝΕ. ΣΩ. Ἀσφαλῶς.

ΞΕ. Ποιό ἀπὸ τὰ δυὸ λοιπόν: ὅπως ἀκριβῶς στὸ «Σοφιστή» (1) ἀναγκασθήκαμε νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι ὑπάρχει τὸ μὴ ὄν, ἐπειδὴ μᾶς ξέφυγε ὡς πρὸς αὐτὸ ὁ συλλογισμός μας, ἔτσι καὶ τώρα πρέπει νὰ ἐξαναγκάσουμε πάλι τὸ περισσότερο καὶ τὸ λιγώτερο νὰ γίνουν σύμμετρα ὄχι μόνο μεταξύ
τους, ἀλλὰ ἐπίσης μὲ τὸ μέτρο ποὺ παράγουν; Γιατί βέβαια c
δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θέσουμε ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφισβήτηση τὴν ὕπαρξη τοῦ πολιτικοῦ ἢ κάθε ἄλλου ἐπιστήμονα, στὸ κεφάλαιο τῶν πράξεων, ἂν δὲν συμφωνήσουμε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση λοιπὸν πρέπει, ὅσο μποροῦμε, νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο.

XXV. Ἡ τέχνη τοῦ μέτρου

ΞΕ. Αὐτὸ τὸ ἔργο, Σωκράτη, θὰ εἶναι αὐτὴ τὴ φορὰ πιὸ κοπιαστικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο· καὶ ὅμως πόσο ἦταν τὸ μάκρος ἐκείνου, τὸ θυμόμαστε· ἀλλὰ καὶ πολὺ δίκαιο εἶναι νὰ τεθῇ καὶ τὸ ἀκόλουθο.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

ΞΕ. Ὅτι ἡ ἀρχή, γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦμε τώρα, εἶναι d
ἀναγκαία κάποτε γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ τί εἶναι ἡ καθαυτὸ ἀκρίβεια, καὶ ἀκόμη γιὰ τὴν παροῦσα ὁμιλία μας ἔχει καλῶς καὶ ἐπαρκῶς ἀποδειχθῆ, μοῦ φαίνεται, ὅτι αὐτὸς ὁ συλλογισμός μας εἶναι μεγαλόπρεπη βοήθεια· ἑπομένως πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὑπάρχουν ἐξίσου ὅλες οἱ τέχνες καὶ ὅτι τὸ μεγαλύτερο καὶ τὸ μικρότερο λογαριάζονται ὄχι μόνο μὲ τὴν ἀμοιβαία σχέση τους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ σχέση τους στὴν παραγωγὴ τοῦ μέτρου. Γιατί, ἂν αὐτὴ ἡ τελευταία σχέση ὑπάρχῃ, ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ οἱ τέχνες, καί, ἂν ὑπάρχουν οἱ τέχνες, ὑπάρχει καὶ αὐτὴ ἡ σχέση· ἀλλ' ἂν ἡ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ὑπάρξεις ἐξαφανισθῇ, ἡ ἄλλη ἀπ' αὐτὲς δὲν θὰ ὑπάρχῃ ποτέ.

ΝΕ. ΣΩ. Αὐτὸ εἶναι σωστό. Ἀλλὰ κατόπιν; e

ΞΕ. Εἶναι φανερὸ πῶς μποροῦμε νὰ διαιρέσουμε τὴ μετρητική, ὅπως εἴπαμε, χωρίζοντάς την σὲ δυὸ ἔτσι: θέτοντας

*συμπάσας τέχνας ὁπόσαι τὸν ἀριθμὸν καὶ μήκη καὶ βάθη
καὶ πλάτη καὶ ταχυτῆτας πρὸς τοὐναντίον μετροῦσιν, τὸ δὲ
ἕτερον, ὁπόσαι πρὸς τὸ μέτριον καὶ τὸ πρέπον καὶ τὸν καιρὸν
καὶ τὸ δέον καὶ πάνθ' ὁπόσα εἰς τὸ μέσον ἀπῳκίσθη τῶν
ἐσχάτων.*

*ΝΕ. ΣΩ. Καὶ μέγα γε ἑκάτερον τμῆμα εἶπες, καὶ πολὺ
διαφέρον ἀλλήλοιν.*

*ΞΕ. Ὃ γὰρ ἐνίοτε, ὦ Σώκρατες, οἰόμενοι δή τι σοφὸν
285a φράζειν πολλοὶ τῶν κομψῶν λέγουσιν, ὡς ἄρα μετρητικὴ
περὶ πάντ' ἐστὶ τὰ γιγνόμενα, τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν λεχθὲν ὂν
τυγχάνει. Μετρήσεως μὲν γὰρ δή τινα τρόπον πάνθ' ὁπόσα
ἔντεχνα μετείληφεν· διὰ δὲ τὸ μὴ κατ' εἴδη συνειθίσθαι
σκοπεῖν διαιρουμένους ταὐτά τε τοσοῦτον διαφέροντα συμ-
βάλλουσιν εὐθὺς εἰς ταὐτὸν ὅμοια νομίσαντες, καὶ τοὐναντίον
αὖ τούτου δρῶσιν ἕτερα οὐ κατὰ μέρη διαιροῦντες, δέον,
b ὅταν μὲν τὴν τῶν πολλῶν τις πρότερον αἴσθηται κοινωνίαν, μὴ
προαφίστασθαι πρὶν ἂν ἐν αὐτῇ τὰς διαφορὰς ἴδῃ πάσας
ὁπόσαιπερ ἐν εἴδεσι κεῖνται, τὰς δὲ αὖ παντοδαπὰς ἀνομοιό-
τητας, ὅταν ἐν πλήθεσιν ὀφθῶσιν, μὴ δυνατὸν εἶναι δυσω-
πούμενον παύεσθαι πρὶν ἂν σύμπαντα τὰ οἰκεῖα ἐντὸς μιᾶς
ὁμοιότητος ἕρξας γένους τινὸς οὐσίᾳ περιβάληται. Ταῦτα
μὲν οὖν ἱκανῶς περί τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ
ὑπερβολῶν εἰρήσθω· φυλάττωμεν δὲ μόνον ὅτι δύο γένη περὶ
c αὐτὰ ἐξηύρηται τῆς μετρητικῆς, καὶ ἅ φαμεν αὔτ' εἶναι με-
μνώμεθα.*

ΝΕ. ΣΩ. Μεμνησόμεθα.

*ΞΕ. Μετὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἕτερον προσδεξώμεθα
περὶ αὐτῶν τε τῶν ζητουμένων καὶ περὶ πάσης τῆς ἐν τοῖς
τοιοῖσδε λόγοις διατριβῆς.*

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

*ΞΕ. Εἴ τις ἀνέροιτο ἡμᾶς τὴν περὶ γράμματα συνουσίαν
τῶν μανθανόντων, ὁπόταν τις ὁτιοῦν ὄνομα ἐρωτηθῇ τίνων
ἐστὶ γραμμάτων, πότερον αὐτῷ τότε φῶμεν γίγνεσθαι τὴν*

ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὅλες τὶς τέχνες, ὅπου ὁ ἀριθμός, τὸ μάκρος,
τὰ βάθη, τὰ πλάτη καὶ οἱ πυκνότητες μετροῦνται μὲ τὰ ἀντί-
θετά τους, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅλες ἐκεῖνες ποὺ ἀναφέρονται στὸ
μέτρο, στὸ πρέπον, στὸ ἐπίκαιρο, στὸ ἁρμόζον, καὶ σὲ ὅλα ὅ-
σα κατέχουν τὸ μέσον ἀνάμεσα στὰ τελευταῖα.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια εἶπες δυὸ μεγάλα τμήματα, ποὺ
διαφέρουν πολὺ τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο.

ΞΕ. Πραγματικὰ ἐκεῖνο ποὺ κάποτε, Σωκράτη, λένε
πολλοὶ πνευματώδεις ἄνθρωποι, νομίζοντας πὼς λένε κάτι σο- 285a
φό, ὅτι δηλαδὴ ἡ μετρητικὴ καταγίνεται μὲ ὅλα ὅσα γίνονται,
αὐτὸ τὸ ἴδιο τυχαίνει νὰ εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ τώρα εἴ-
παμε. Γιατὶ μὲ κάποιο τρόπο ὅλα τὰ ἔντεχνα ἔργα μετέχουν
στὴ μέτρηση. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ δὲν εἶναι συνηθισμέ-
νοι νὰ διαιροῦν τὰ πράγματα κατὰ εἴδη γιὰ νὰ τὰ μελετοῦν,
ὅση διαφορὰ κι ἂν εἶναι σ' αὐτὰ τὰ εἴδη μετρήσεως, ἀμέσως
τὰ πραγματεύονται, κρίνοντάς τα σὰν νὰ εἶναι ὅμοια, καὶ κά-
νουν πάλι τὸ ἀντίθετο γιὰ ἄλλα εἴδη, δηλ. τὰ διαιροῦν ὄχι κα-
τὰ μέρη, ἐνῶ πρέπει, ὅταν διακρίνη κανεὶς ὅτι κάποιος
ἀριθμὸς πραγμάτων ἔχει κάτι τὸ κοινό, νὰ μὴν ἀπομακρύνε- b
ται πρὶν ἰδῆ σ' αὐτὸν ὅλες τὶς διαφορὲς ποὺ ἀποτελοῦν τὰ
εἴδη· καὶ πάλι ὡς πρὸς τὶς ἀνομοιότητες κάθε λογῆς, ὅταν
παρατηροῦνται μέσα σὲ πλήθη, νὰ μὴ ταράττεται οὔτε
νὰ σταματᾶ, πρὶν κλείση μέσα σὲ μιὰ ὁμοιότητα ὅλα τὰ
συγγενῆ καὶ τὰ συμπεριλάβη στὴν οὐσία ἑνὸς εἴδους. Αὐτὰ
λοιπὸν εἶναι ἀρκετὰ καὶ γι' αὐτὰ καὶ γιὰ τὶς ἐλλείψεις
καὶ τὶς ὑπερβολές. Ἂς φυλάξουμε μόνο ὅτι ἔχουμε βρεῖ
γι' αὐτὰ δυὸ εἴδη τῆς μετρητικῆς καὶ ἂς θυμούμαστε τὶς c
ἰδιότητες ποὺ τοὺς ἔχομε ἀποδώσει.

ΝΕ. ΣΩ. Δὲ θὰ τὰ λησμονήσουμε.

XXVI. Ἡ ἀληθινὴ ἀρχή : τὸ διαλεκτικὸ κέρδος

ΞΕ. Ἔπειτα ἀπ' αὐτὴ τὴν ὁμιλία, ἂς παραδεχτοῦμε
μιὰν ἄλλη ποὺ ἀφορᾶ ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ παρόντα ζητήματα,
ἀλλ' ὅλες τὶς ὁμιλίες ποὺ προκαλεῖ αὐτὸ τὸ εἶδος τῶν συζη-
τήσεων.

ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιό πρόκειται;

ΞΕ. Ἂν κανεὶς μᾶς ρωτοῦσε γιὰ τὸ πῶς μαθαίνου-
με τοὺς μαθητὲς νὰ διαβάζουν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου:
ὅταν ζητήση κανεὶς ἀπὸ ποιά γράμματα ἔγινε αὐτὴ ἢ ἐ-
κείνη ἡ λέξη, γιὰ ποιό ἀπὸ τὰ δυὸ θὰ ποῦμε τότε σ' αὐτὸν ὅτι

d *ζήτησιν ἑνὸς ἕνεκα μᾶλλον τοῦ προβληθέντος ἢ τοῦ περὶ πάντα τὰ προβαλλόμενα γραμματικωτέρῳ γίγνεσθαι;*

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον ὅτι τοῦ περὶ ἅπαντα.

ΞΕ. Τί δ' αὖ νῦν ἡμῖν ἡ περὶ τοῦ πολιτικοῦ ζήτησις; Ἕνεκα αὐτοῦ τούτου προβέβληται μᾶλλον ἢ τοῦ περὶ πάντα διαλεκτικωτέροις γίγνεσθαι;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι τοῦ περὶ πάντα.

ΞΕ. Ἦ που τὸν τῆς ὑφαντικῆς γε λόγον αὐτῆς ταύτης ἕνεκα θηρεύειν οὐδεὶς ἂν ἐθελήσειεν νοῦν ἔχων· ἀλλ' οἶμαι τοὺς πλείστους λέληθεν ὅτι τοῖς μὲν τῶν ὄντων ῥᾳδίως
e *καταμαθεῖν αἰσθηταί τινες ὁμοιότητες πεφύκασιν, ἃς οὐδὲν χαλεπὸν δηλοῦν, ὅταν αὐτῶν τις βουληθῇ τῷ λόγον αἰτοῦντι περί του μὴ μετὰ πραγμάτων ἀλλὰ χωρὶς λόγου ῥᾳδίως ἐνδείξασθαι· τοῖς δ' αὖ μεγίστοις οὖσι καὶ τιμιωτάτοις οὐκ ἔστιν εἴδωλον οὐδὲν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰργασμέ-*
286a *νον ἐναργῶς, οὗ δειχθέντος τὴν τοῦ πυνθανομένου ψυχὴν ὁ βουλόμενος ἀποπληρῶσαι, πρὸς τῶν αἰσθήσεών τινα προσαρμόττων, ἱκανῶς πληρώσει. Διὸ δεῖ μελετᾶν λόγον ἑκάστου δυνατὸν εἶναι δοῦναι καὶ δέξασθαι· τὰ γὰρ ἀσώματα, κάλλιστα ὄντα καὶ μέγιστα, λόγῳ μόνον ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ σαφῶς δείκνυται, τούτων δὲ ἕνεκα πάντ' ἐστὶ τὰ νῦν λεγόμενα. Ῥάων*
b *δ' ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ἡ μελέτη παντὸς πέρι μᾶλλον ἢ περὶ τὰ μείζω.*

ΝΕ. ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες.

ΞΕ. Ὧν τοίνυν χάριν ἅπανθ' ἡμῖν ταῦτ' ἐρρήθη περὶ τούτων, μνησθῶμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Τίνων;

ΞΕ. Ταύτης τε οὐχ ἥκιστα αὐτῆς ἕνεκα τῆς δυσχερείας ἣν περὶ τὴν μακρολογίαν τὴν περὶ τὴν ὑφαντικὴν ἀπεδεξάμεθα δυσχερῶς, καὶ τὴν περὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀνείλιξιν καὶ τὴν τοῦ σοφιστοῦ πέρι τῆς τοῦ μὴ ὄντος οὐσίας, ἐννοοῦντες ὡς ἔσχε μῆκος πλέον, καὶ ἐπὶ τούτοις δὴ πᾶσιν ἐπεπλήξαμεν

γίνεται ἡ ἔρευνα, γιὰ νὰ λύση περισσότερο αὐτὸ τὸ ἕνα ποὺ d
ἔχει προταθῆ, ἢ γιὰ νὰ γίνη πιὸ ἔμπειρος στὴ γραμματική, ὥστε νὰ λύση ὅλα τὰ προτεινόμενα γραμματικὰ ζητήματα;

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα.

ΞΕ. Τί θὰ ποῦμε λοιπόν: τώρα ἡ ἔρευνά μας γιὰ τὸν πολιτικὸ προβάλλεται ἀπὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο περισσότερο ἢ γιὰ νὰ γίνουμε καλύτεροι διαλεκτικοὶ σὲ ὅλα τὰ ζητήματα;

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι φανερὸ ὅτι γιὰ τὰ ζητήματα ὅλα.

ΞΕ. Ἐξ ἄλλου, νομίζω ὅτι κάποιος ποὺ ἔχει εὐθυκρισία, δὲ θά' θελε νὰ ἀναζητῆ ὁρισμὸ τῆς ὑφαντικῆς ἀπὸ ἀγάπη γι' αὐτὴ τὴν ἴδια· ἀλλά, νομίζω, διαφεύγει τῶν περισσοτέρων ὅτι μερικὰ ὄντα ἔχουν φυσικὲς ὁμοιότητες εὔκολα ἀντιλη- e
πτὲς μὲ τὶς αἰσθήσεις, τὶς ὁποῖες δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὶς φανερώσουν, ὅταν θελήση κανεὶς νὰ τὶς δείξη σ' ἐκείνους ποὺ ζητοῦν μιὰν ἐξήγηση γιὰ κάτι ὄχι μὲ πράγματα, ἀλλ' εὔκολα καὶ χωρὶς λόγο. Ὅμως τὰ ὄντα τὰ πιὸ μεγάλα καὶ τὰ πιὸ πολύτιμα δὲν ἔχουν εἰκόνες φτιαγμένες γιὰ νὰ δώσουν στοὺς ἀνθρώπους τὴ σαφῆ καὶ ἄμεση γνώση, εἰκόνες ποὺ θὰ ἔδειχνε κανείς, ἐὰν ἤθελε νὰ γεμίση τὴν ψυχὴ ἐκείνου ποὺ ἐρωτᾶ 286a
καὶ ποὺ θὰ ἀρκοῦσε νὰ τὶς προσαρμόση σὲ κάποιαν ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις γιὰ νὰ χορτάση τὴν περιέργειά του. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐξασκούμαστε, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ δίνουμε λόγο γιὰ κάθε πρᾶγμα καὶ νὰ παίρνουμε. Γιατὶ τὰ ἀσώματα ὄντα ποὺ εἶναι πανέμορφα καὶ μέγιστα, δείχνονται ἀκριβῶς μόνο μὲ λογικὴ ἔρευνα καὶ μὲ τίποτα ἄλλο, καὶ σ' αὐτὴν ἀποβλέπει ὅλη ἡ τωρινή μας ὁμιλία. Καὶ εἶναι εὐκολώτερη ἡ μελέτη γιὰ ὁποιοδήποτε ζήτημα στὰ μικρότερα παραδείγματα καλύτερα παρὰ b
στὰ μεγαλύτερα.

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ καλὰ τὸ εἶπες.

ΞΕ. Ἂς θυμηθοῦμε λοιπὸν γιὰ ποιὸ λόγο εἰπώθηκαν ἀπὸ μᾶς ὅλα γι' αὐτὰ τὰ πράγματα.

ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιά λοιπόν;

ΞΕ. Ἐξ αἰτίας κυρίως αὐτῆς τῆς ἴδιας στενοχώριας ποὺ μᾶς προξένησαν αὐτὲς οἱ μακρὲς λεπτομέρειες γιὰ τὴν ὑφαντική, οἱ ὁποῖες ἀληθινὰ μᾶς ἐνόχλησαν, καὶ αὐτὸς ὁ λόγος γιὰ τὴν παλινδρομικὴ ἐξέλιξη τοῦ σύμπαντος καὶ αὐτὴ ἡ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὸ σοφιστὴ γιὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ μὴ ὄντος, γιατὶ ἐννοήσαμε ὅτι αὐτὲς οἱ ἀναπτύξεις εἶχαν μεγαλύτερη ἔκταση· κοντὰ σὲ ὅλα αὐτὰ μαλλώσαμε τοὺς ἑαυτούς μας,

c *ἡμῖν αὐτοῖς, δείσαντες μὴ περίεργα ἅμα καὶ μακρὰ λέγοιμεν. Ἵν' οὖν εἰς αὖθις μηδὲν πάσχωμεν τοιοῦτον, τούτων ἕνεκα πάντων τὰ πρόσθε νῷν εἰρῆσθαι φάθι.*

ΝΕ. ΣΩ. Ταῦτ' ἔσται. Λέγε ἑξῆς μόνον.

ΞΕ. Λέγω τοίνυν ὅτι χρὴ δὴ μεμνημένους ἐμὲ καὶ σὲ τῶν νῦν εἰρημένων τόν τε ψόγον ἑκάστοτε καὶ ἔπαινον ποιεῖσθαι βραχύτητος ἅμα καὶ μήκους ὧν ἂν ἀεὶ πέρι λέγωμεν, μὴ πρὸς ἄλληλα τὰ μήκη κρίνοντες ἀλλὰ κατὰ τὸ
d *τῆς μετρητικῆς μέρος ὃ τότε ἔφαμεν δεῖν μεμνῆσθαι, πρὸς τὸ πρέπον*

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ πρὸς τοῦτο πάντα. Οὔτε γὰρ πρὸς τὴν ἡδονὴν μήκους ἁρμόττοντος οὐδὲν προσδεησόμεθα, πλὴν εἰ πάρεργόν τι· τό τε αὖ πρὸς τὴν τοῦ προβληθέντος ζήτησιν, ὡς ἂν ῥᾷστα καὶ τάχιστα εὕροιμεν, δεύτερον ἀλλ' οὐ πρῶτον ὁ λόγος ἀγαπᾶν παραγγέλλει, πολὺ δὲ μάλιστα καὶ πρῶτον τὴν μέθοδον αὐτὴν τιμᾶν τοῦ κατ' εἴδη δυνατὸν εἶναι διαιρεῖν,
e *καὶ δὴ καὶ λόγον, ἄντε παμμήκης λεχθεὶς τὸν ἀκούσαντα εὑρετικώτερον ἀπεργάζηται, τοῦτον σπουδάζειν καὶ τῷ μήκει μηδὲν ἀγανακτεῖν, ἄντ' αὖ βραχύτερος, ὡσαύτως· ἔτι δ' αὖ πρὸς τούτοις τὸν περὶ τὰς τοιάσδε συνουσίας ψέγοντα λόγων μήκη καὶ τὰς ἐν κύκλῳ περιόδους οὐκ ἀποδεχόμενον, ὅτι χρὴ τὸν τοιοῦτον μὴ [πάνυ] ταχὺ μηδ' εὐθὺς οὕτω μεθιέναι ψέξαντα*
287a *μόνον ὡς μακρὰ τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ καὶ προσαποφαίνειν οἴεσθαι δεῖν ὡς βραχύτερα ἂν γενόμενα τοὺς συνόντας ἀπηργάζετο διαλεκτικωτέρους καὶ τῆς τῶν ὄντων λόγῳ δηλώσεως εὑρετικωτέρους, τῶν δὲ ἄλλων καὶ πρὸς ἄλλ' ἄττα ψόγων καὶ ἐπαίνων μηδὲν φροντίζειν μηδὲ τὸ παράπαν ἀκούειν δοκεῖν τῶν τοιούτων λόγων. Καὶ τούτων μὲν ἅλις, εἰ καὶ σοὶ ταύτῃ συνδοκεῖ· πρὸς δὲ δὴ τὸν πολιτικὸν ἴωμεν*
b *πάλιν, τῆς προρρηθείσης ὑφαντικῆς αὐτῷ φέροντες τὸ παράδειγμα .*

ΝΕ. ΣΩ Καλῶς εἶπες, καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις.

---

1. «Φαῖδρος» 267b: «καὶ μόνος αὐτὸς εἰρηκέναι ἔφη ὧν δεῖ λόγων τέχνην· δεῖν δὲ οὔτε μακρῶν οὔτε βραχέων, ἀλλὰ μετρίων» (=ναί, εἶπε πὼς αὐτὸς μονάχος βρῆκε ἀπὸ ποιὲς βάσεις ἔχει χρεία ἡ τέχνη· καὶ χρειάζεται μήτε πολλὰ μήτε λίγα, ἀλλὰ μετρημένα).
2. «Θεαίτητος» 172d: «καὶ διὰ μακρῶν ἢ βραχέων μέλει οὐδὲν λέγειν, ἂν μόνον τύχωσι τοῦ ὄντος».
3. «Νόμοι» 722a: «τὰ γάρ, οἶμαι, βέλτιστα, ἀλλ' οὐ τὰ βραχύτατα οὐδὲ τὰ μήκη τιμητέον».

γιατὶ φοβηθήκαμε μήπως εἴπαμε μαζὶ περιττὰ καὶ μακρά. c
Γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε λοιπὸν πάλι παρόμοιες ἀνησυχίες, μάθε ὅτι γιὰ ὅλα αὐτὰ ἔχουν εἰπωθῆ ὅλες οἱ προηγούμενες παρατηρήσεις μας.

ΝΕ. ΣΩ. Σύμφωνοι. Ἐξακολούθησε μόνο.

ΞΕ. Λέω λοιπὸν ὅτι, ἔχοντας στὴ μνήμη μας τὶς παρατηρήσεις ποὺ κάναμε τώρα, πρέπει νὰ κατηγορήσουμε καὶ νὰ ἐπαινέσουμε ἐγὼ καὶ σὺ τὴ συντομία καὶ τὸ μάκρος γιὰ ὅσα θὰ ποῦμε κάθε φορά, μὴ κρίνοντας τὴν ἔκταση μὲ τὴν ἀμοιβαία τους σχέση, ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς μετρητικῆς d
ποὺ εἴπαμε τότε ὅτι πρέπει νὰ θυμηθοῦμε, μὲ τὸ πρέπον.

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Δὲ θὰ ὑποτάξουμε λοιπὸν ὅλα τὰ πράγματα σ' αὐτὸν τὸν κανόνα. Γιατὶ δὲν θὰ ἔχουμε ἀνάγκη αὐτῶν τῶν διαστάσεων γιὰ νὰ εἴμαστε ἀρεστοί, ἐκτὸς ἂν πρόκειται γιὰ ἐπουσιῶδες ἔργο· καὶ πάλι ὡς πρὸς τὴ λύση τοῦ προβλήματος ποὺ τέθηκε, γιὰ νὰ τὴ βροῦμε ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ εὔκολα καὶ πιὸ γρήγορα, πρέπει νὰ εἶναι δεύτερη ἀπασχόληση καὶ ὄχι πρῶτος σκοπός, ὅπως ὁ λόγος ἐπιβάλλει· πολὺ δὲ περισσότερο καὶ πρῶτο στὴ σειρὰ νὰ ἐκτιμοῦμε τὴ μέθοδο ποὺ διδάσκει νὰ διαιροῦμε κατ' εἴδη, ὅσο εἶναι δυνατόν. Ἀκόμη e
καὶ τὴ συνομιλία, ἂν εἰπωμένη διεξοδικὰ καθιστᾶ πιὸ ἐφευρετικὸ ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἀκούει, τέτοια νὰ τὴν ἐπιζητοῦμε καὶ γιὰ τὴν ἔκτασή της νὰ μὴν ἀγανακτοῦμε· τὸ ἴδιο καὶ ἂν ἄλλη φορὰ εἰπωθῆ συντομώτερα. Ἐξ ἄλλου πάλι αὐτὸν ποὺ κατηγορεῖ τὴν ἔκταση τοῦ λόγου στὶς συνομιλίες, ὅπως οἱ δικές μας, καὶ δὲν παραδέχεται τὶς παρεκβάσεις ποὺ γίνονται περιοδικά, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀφήνουμε ἁπλῶς καὶ μόνο νὰ κατηγορῆ τὰ λεχθέντα ὅτι δῆθεν εἶναι τραβηγμένα εἰς μάκρος (1), ἀλλὰ νὰ τὸν ὑποχρεώνουμε νὰ 287a
ἀποδείξῃ ὅτι ἂν γίνονταν συντομώτερες οἱ συνομιλίες θὰ καθιστοῦσαν τοὺς ἀκροατὲς πιὸ ἐπιτήδειους στὴ διαλεκτικὴ καὶ πιὸ ἱκανοὺς (2) νὰ βρίσκουν τοὺς συλλογισμοὺς ποὺ φέρνουν τὴν ἀλήθεια σὲ πλῆρες φῶς (3). Ὡς πρὸς τὶς ἄλλες κατηγορίες καὶ τοὺς ἐπαίνους, σὲ ὅποιο σημεῖο καὶ ἂν ἀναφέρωνται, νὰ μὴ φροντίζουμε διόλου καὶ νὰ μὴ προσέχουμε σὲ λόγους αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Αὐτὰ εἶναι ἀρκετά, ἂν καὶ σὺ συμφωνῇς μὲ τὴ γνώμη μου· καὶ τώρα ἂς ἐπανέλθουμε στὸν πολιτικό, γιὰ νὰ ἐφαρμόσουμε σ' αὐτὸν τὸ παράδειγμά μας τῆς b
ὑφαντικῆς, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε πρωτύτερα.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔχεις δίκαιο καὶ ἂς κάνουμε ὅσα λές.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἀπό γε τῶν πολλῶν ὁ βασιλεὺς ὅσαι σύννομοι, μᾶλλον δὲ ἀπὸ πασῶν τῶν περὶ τὰς ἀγέλας διακεχώρισται· λοιπαὶ δέ, φαμέν, αἱ κατὰ πόλιν αὐτὴν τῶν τε συναιτίων καὶ τῶν αἰτίων, ἃς πρώτας ἀπ' ἀλλήλων διαιρετέον.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οἶσθ' οὖν ὅτι χαλεπὸν αὐτὰς τεμεῖν δίχα; Τὸ
c δ' αἴτιον, ὡς οἶμαι, προϊοῦσιν οὐχ ἧττον ἔσται καταφανές

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκοῦν χρὴ δρᾶν οὕτως.

ΞΕ. Κατὰ μέλη τοίνυν αὐτὰς οἷον ἱερεῖον διαιρώμεθ' ἐπειδὴ δίχα ἀδυνατοῦμεν. Δεῖ γὰρ εἰς τὸν ἐγγύτατα ὅ μάλιστα τέμνειν ἀριθμὸν ἀεί.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς οὖν ποιῶμεν τὰ νῦν;

ΞΕ. Ὥσπερ ἔμπροσθεν, ὁπόσαι παρείχοντο ὄργανα περὶ τὴν ὑφαντικήν, πάσας δήπου τότε ἐτίθεμεν ὡς συναιτίους.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ νῦν δὴ ταὐτὸν μὲν τοῦτο, ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ τότ'
d ἡμῖν ποιητέον. Ὅσαι γὰρ σμικρὸν ἢ μέγα τι δημιουργοῦσι κατὰ πόλιν ὄργανον, θετέον ἁπάσας ταύτας ὡς οὔσας συναιτίους. Ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἄν ποτε γένοιτο πόλις οὐδὲ πολιτική, τούτων δ' αὖ βασιλικῆς ἔργον τέχνης οὐδέν που θήσομεν.

ΝΕ. ΣΩ. Οὐ γάρ.

ΞΕ. Καὶ μὲν δὴ χαλεπὸν ἐπιχειροῦμεν δρᾶν ἀποχωρίζοντες τοῦτο ἀπὸ τῶν ἄλλων τὸ γένος· ὅτι γὰρ οὖν τῶν ὄντων ἔστιν ὡς ἑνός γέ τινος ὄργανον εἰπόντα δοκεῖν εἰρηκέναι
e τι πιθανόν. Ὅμως δὲ ἕτερον αὖ τῶν ἐν πόλει κτημάτων εἴπωμεν τόδε.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὡς οὐκ ἔστι ταύτην τὴν δύναμιν ἔχον. Οὐ γὰρ ἐπ

3ον ΜΕΡΟΣ: ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ: Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΥΦΑΝΤΗΣ

XXVII—XXXVIII. **Οἱ βοηθητικὲς τέχνες τῆς πολιτικῆς**

ΞΕ. Ἔχομε λοιπὸν ξεχωρίσει τὸ βασιλιὰ ἀπὸ ὅλες τὶς τέχνες ποὺ εἶναι τοῦ αὐτοῦ εἴδους, καὶ περισσότερο ἀπὸ ὅλες ἐκεῖνες ποὺ ἀφοροῦν στὶς ἀγέλες. Μᾶς ἀπομένουν τώρα, εἴπαμε, στὸ ἐσωτερικὸ τῆς πόλεως οἱ βοηθητικὲς τέχνες καὶ οἱ κύριες, τὶς ὁποῖες πρέπει πρῶτα νὰ διακρίνουμε τὶς μὲν ἀπὸ τὶς δέ.

ΝΕ. ΣΓ. Σωστά.

ΞΕ. Ξέρεις λοιπὸν ὅτι εἶναι δύσκολο νὰ τὶς διαιρέσουμε σὲ δυό; Καὶ τὸ αἴτιο, νομίζω, θὰ εἶναι ὄχι λιγώτερο φανερό, c
ὅταν προχωρήσουμε.

ΝΕ. ΣΩ. Τότε πρέπει νὰ κάνουμε ἔτσι.

ΞΕ. Ἂς τὶς χωρίσουμε λοιπὸν κατὰ μέλη, ὅπως κάνουμε ὅταν τεμαχίζουμε ἕνα σφάγιο κατὰ τὶς θυσίες, ἐφ' ὅσον ἡ διαίρεση σὲ δυὸ εἶναι ἀδύνατη, γιατὶ πρέπει κάθε φορὰ νὰ διαιροῦμε περιορίζοντας τὶς τομὲς σὲ ὅσο μποροῦμε μικρότερο ἀριθμό.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λοιπὸν θὰ κάνουμε αὐτὴ τὴ φορά;

ΞΕ. Ὅπως ἐκάναμε καὶ τότε. Ὅλες τὶς τέχνες, ποὺ προμηθεύουν ὄργανα στὴν ὑφαντική, τὶς κατατάξαμε τότε στὶς βοηθητικὲς τέχνες.

ΝΕ. ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Καὶ τώρα λοιπὸν πρέπει νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀκόμη ἐκτενέστερα ἀπὸ τότε. Ὅσες τέχνες κατα- d
σκευάζουν τὰ κάθε φύσεως ὄργανα μικρὰ ἢ μεγάλα, ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ πολῖτες, ὅλες αὐτὲς πρέπει νὰ τὶς τοποθετήσουμε στὴ σειρὰ τῶν βοηθητικῶν. Γιατί, χωρὶς αὐτές, δὲ θὰ γίνονταν ποτὲ οὔτε πόλη οὔτε πολιτική· ἐξ ἄλλου κανένα ἔργο τῆς βασιλικῆς τέχνης δὲ θ' ἀναθέσουμε σ' αὐτές.

ΝΕ. ΣΩ. Ὄχι, πραγματικά.

ΞΕ. Ἀλήθεια λοιπὸν δύσκολο ἔργο ἐπιχειροῦμε νὰ κάνουμε, ἐπιχειρώντας νὰ διακρίνουμε αὐτὸ τὸ εἶδος ἀπὸ τὰ ἄλλα· γιατὶ ὑπάρχει κάτι ἀπὸ τὰ ὄντα ποὺ μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε ὄργανο αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ πράγματος μὲ κάποια πιθανότητα. Ὅμως ἂς ποῦμε ἕνα εἶδος πάλι διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ e
ἀποκτήματα ποὺ κατέχει ἡ πόλη· ἐτοῦτο ἐδῶ.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

ΞΕ. Ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα ποὺ νὰ ἔχη αὐτὴ τὴν ἰ-

γενέσεως αἰτίᾳ πήγνυται, καθάπερ ὄργανον, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ δημιουργηθέντος σωτηρίας.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τοῦτο ὃ δὴ ξηροῖς καὶ ὑγροῖς καὶ ἐμπύροις καὶ ἀπύροις παντοδαπὸν εἶδος ἐργασθὲν ἀγγεῖον [ὃ δὴ] μιᾷ κλήσει προσφθεγγόμεθα, καὶ μάλα γε συχνὸν εἶδος καὶ τῇ
288a ζητουμένῃ γε, ὡς οἶμαι, προσῆκον οὐδὲν ἀτεχνῶς ἐπιστήμῃ.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τούτων δὴ τρίτον ἕτερον εἶδος κτημάτων πάμπολυ κατοπτέον πεζὸν καὶ ἔνυδρον καὶ πολυπλανὲς καὶ ἀπλανὲς καὶ τίμιον καὶ ἄτιμον, ἓν δὲ ὄνομα ἔχον, διότι πᾶν ἕνεκά τινος ἐφέδρας ἐστί, θᾶκος ἀεί τινι γιγνόμενον.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὄχημα αὐτό που λέγομεν, οὐ πάνυ πολιτικῆς ἔργον, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ τεκτονικῆς καὶ κεραμικῆς καὶ χαλκοτυπικῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Μανθάνω.

b ΞΕ. Τί δὲ τέταρτον; Ἆρ' ἕτερον εἶναι τούτων λεκτέον, ἐν ᾧ τὰ πλεῖστά ἐστι τῶν πάλαι ῥηθέντων, ἐσθής τε σύμπασα καὶ τῶν ὅπλων τὸ πολὺ καὶ τείχη πάντα θ' ὅσα γήινα περιβλήματα καὶ λίθινα, καὶ μυρία ἕτερα; Προβολῆς δὲ ἕνεκα συμπάντων αὐτῶν εἰργασμένων δικαιότατ' ἂν ὅλον προσαγορεύοιτο πρόβλημα, καὶ πολλῷ μᾶλλον τέχνης οἰκοδομικῆς ἔργον καὶ ὑφαντικῆς τὸ πλεῖστον νομίζοιτ' ἂν ὀρθότερον ἢ πολιτικῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

c ΞΕ. Πέμπτον δὲ ἆρ' ἂν ἐθέλοιμεν τὸ περὶ τὸν κόσμον καὶ γραφικὴν θεῖναι καὶ ὅσα ταύτῃ προσχρώμενα καὶ μουσικῇ μιμήματα τελεῖται, πρὸς τὰς ἡδονὰς μόνον ἡμῶν ἀπειργασμένα, δικαίως δ' ἂν ὀνόματι περιληφθέντα ἑνί;

ΝΕ. ΣΩ. Ποίῳ;

κανότητα. Γιατὶ δὲν ἔχει κατασκευασθῆ σὰν ὄργανο ποὺ χρησιμεύει νὰ παράγῃ κάποιο πρᾶγμα, ἀλλὰ γιὰ νὰ διατηρῆ τὸ πρᾶγμα ποὺ μιὰ φορὰ δημιουργήθηκε.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό εἶναι λοιπόν;

ΞΕ. Αὐτὸ εἶναι ἕνα εἶδος ποικίλο, φτιαγμένο γιὰ νὰ περιέχη πράγματα ξηρὰ ἢ ὑγρά, παρασκευασμένα στὴ φωτιὰ ἢ χωρὶς φωτιά, καὶ ποὺ τὸ καλοῦμε μὲ τὸ κοινὸ ὄνομα ἀγγεῖο· εἶδος πολὺ συχνὸ καὶ τὸ ὁποῖο, καθὼς νομίζω, δὲν
ταιριάζει καθόλου στὴν ἐπιστήμη, γιὰ τὴν ὁποία συ- 288a
ζητοῦμε.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Πρέπει νὰ ἰδοῦμε τώρα ἕνα τρίτο εἶδος κτημάτων πάρα πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ ἄλλα : χερσαῖο ἢ ὑδρόβιο, πολυπλανώμενο ἢ σταθερό, πολύτιμο ἢ χωρὶς ἀξία, ποὺ ἔχει ἕνα ὄνομα, γιατὶ εἶναι καμωμένο ὁλόκληρο γιὰ κάθισμα καὶ χρησιμεύει πάντα σὲ κάποιο πρᾶγμα γιὰ νὰ κάθεται.

ΝΕ. ΣΩ. Μὰ ποιό εἶναι ἐπὶ τέλους;

ΞΕ. Τὸ ὀνομάζομε γενικὰ ὄχημα, ἔργο ὄχι τῆς πολιτικῆς τέχνης, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο τῆς ξυλουργικῆς, τῆς κεραμικῆς καὶ τῆς χαλκουργικῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Καταλαβαίνω.

ΞΕ. Καὶ τώρα; Τέταρτο ἄραγε εἶδος πρέπει νὰ ποῦμε b
ὅτι ὑπάρχει διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ προηγούμενα, μέσα στὸ ὁποῖο εἶνα. τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πράγματα ποὺ ἀναφέραμε πάρα πάνω, τὸ σύνολο δηλαδὴ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ὅπλων καὶ τὰ τείχη καὶ ὅλα τὰ καταφύγια ἀπὸ πέτρες καὶ χῶμα καὶ ἕνα πλῆθος ἄλλων παρόμοιων πραγμάτων; Καὶ ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ μαζὶ ἔχουν γίνει γιὰ νὰ προφυλάσσουν, δικαιότατα μποροῦμε νὰ τοὺς δώσουμε τὸ ὄνομα προφυλακτήριον, καὶ πολὺ σωστὰ αὐτὰ θὰ θεωροῦνται ἔργο τῆς οἰκοδομικῆς τέχνης καὶ τῆς ὑφαντικῆς περισσότερο παρὰ τῆς πολιτικῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἄραγε θὰ δεχόμαστε νὰ βάλουμε γιὰ πέμπτο εἶδος c
τὴ διακόσμηση καὶ τὴ ζωγραφικὴ καὶ ὅσες ἀπομιμήσεις γίνονται εἴτε μὲ αὐτὴ τὴν τέχνη εἴτε μὲ τὴ μουσική, ἔργα ποὺ φτιάνονται γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστοῦν μόνο καὶ ποὺ εἶναι σωστὸ νὰ τὰ περιλάβουμε μέσα σὲ ἕνα μόνο ὄνομα;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό ὄνομα;

ΞΕ. Παίγνιόν πού τι λέγεται.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν τούτοις ἓν ὄνομα ἅπασι πρέψει προσαγορευθέν· οὐ γὰρ σπουδῆς οὐδὲν αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ παιδιᾶς ἕνεκα πάντα δρᾶται.

d ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τοῦτο σχεδόν τι μανθάνω.

ΞΕ. Τὸ δὲ πᾶσιν τούτοις σώματα παρέχον, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς δημιουργοῦσιν ὁπόσαι τῶν τεχνῶν νῦν εἴρηνται, παντοδαπὸν εἶδος πολλῶν ἑτέρων τεχνῶν ἔκγονον ὄν, ἆρ' οὐχ ἕκτον θήσομεν;

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΞΕ. Χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ πάνθ' ὁπόσα μεταλλεύεται καὶ ὅσα δρυοτομικὴ καὶ κουρὰ σύμπασα τέμνουσα παρέχει τεκτονικῇ καὶ πλεκτικῇ· καὶ ἔτι φλοιστικὴ φυτῶν
e τε καὶ ἐμψύχων δέρματα σωμάτων περιαιροῦσα σκυτοτομική, καὶ ὅσαι περὶ τὰ τοιαῦτά εἰσιν τέχναι, καὶ φελλῶν καὶ βύβλων καὶ δεσμῶν ἐργαστικαὶ παρέσχον δημιουργεῖν σύνθετα ἐκ μὴ συντιθεμένων εἴδη γενῶν. Ἓν δὲ αὐτὸ προσαγορεύομεν πᾶν τὸ πρωτογενὲς ἀνθρώποις κτῆμα καὶ ἀσύνθετον καὶ βασιλικῆς ἐπιστήμης οὐδαμῶς ἔργον ὄν.

ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Τὴν δὴ τῆς τροφῆς κτῆσιν, καὶ ὅσα εἰς τὸ σῶμα συγκαταμειγνύμενα ἑαυτῶν μέρεσι μέρη σώματος εἰς τὸ
289a θεραπεῦσαί τινα δύναμιν εἴληχε, λεκτέον ἕβδομον ὀνομάσαντας αὐτὸ σύμπαν ἡμῶν εἶναι τροφόν, εἰ μή τι κάλλιον ἔχομεν ἄλλο θέσθαι· γεωργικῇ δὲ καὶ θηρευτικῇ καὶ γυμναστικῇ καὶ ἰατρικῇ καὶ μαγειρικῇ πᾶν ὑποτιθέντες ὀρθότερον ἀποδώσομεν ἢ τῇ πολιτικῇ.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Σχεδὸν τοίνυν ὅσα ἔχεται κτήσεως, πλὴν τῶν ἡμέρων ζῴων, ἐν τούτοις ἑπτὰ οἶμαι γένεσιν εἰρῆσθαι. Σκόπει δέ· ἦν γὰρ δικαιότατα μὲν ἂν τεθὲν κατ' ἀρχὰς τὸ πρωτογενὲς
b εἶδος, μετὰ δὲ τοῦτο ὄργανον, ἀγγεῖον, ὄχημα, πρόβλημα, παίγνιον, θρέμμα. <Ἃ> παραλείπομεν δέ, εἴ τι μὴ μέγα λέληθεν, εἴς τι τούτων δυνατὸν ἁρμόττειν, οἷον ἡ τοῦ νομίσματος ἰδέα καὶ σφραγίδων καὶ παντὸς χαρακτῆρος. Γένος

1. Ἡ ἀκατέργαστη πρώτη ὕλη. Ὁ Πλάτων ἀλλοῦ θὰ τὴν ὀνομάση ἁπλῶς ὕλη, ὑλικά.

ΞΕ. Τοὺς δίνομε, φαντάζομαι, τὸ ὄνομα παιγνίδι.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ὄνομα θὰ ταιριάζη σὲ ὅλα αὐτὰ σὰν γενικὴ ὀνομασία· γιατὶ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν γίνεται γιὰ σπουδαῖο σκοπό, ἀλλὰ ὅλα γιὰ διασκέδαση.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ αὐτὸ ἀπάνω κάτω τὸ καταλαβαίνω. d

ΞΕ. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ παρέχει σὲ ὅλα αὐτὰ τὴν ὕλη ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ μέσα στὴν ὁποία δημιουργοῦν ὅλες οἱ τέχνες, γιὰ τὶς ὁποῖες ἔχομε πεῖ, τὰ ἔργα τους, αὐτὸ τὸ ποικίλο εἶδος, ποὺ εἶναι παιδὶ διαφόρων ἄλλων τεχνῶν, ἄραγε δὲν θὰ τὸ ὑπολογίσουμε γιὰ ἕκτο;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό ἐννοεῖς τώρα;

ΞΕ. Τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσῆμι καὶ ὅλα ὅσα ἐξάγονται ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα καὶ ὅσα κόβοντας ἡ ξυλοκοπτικὴ καὶ γενικὰ ἡ κοπὴ προμηθεύει στὴν ξυλουργικὴ καὶ στὴν πλεκτική· ἐπίσης ἡ τέχνη τοῦ ξεφλουδίσματος τῶν φυτῶν καὶ ἡ βυρσοδεψία ποὺ γδέρνει τὰ ζῶα, καὶ ὅλες οἱ τέχνες ποὺ e
ἀσχολοῦνται μὲ τέτοια πράγματα, ἐκεῖνες ποὺ παρασκευάζουν φελλοὺς καὶ παπύρους καὶ δεσμά, παρέχουν ὕλη γιὰ νὰ δημιουργοῦνται εἴδη πολύπλοκα ἀπὸ ἁπλὰ γένη. Καὶ ὅλο αὐτὸ τὸ ἕνα ἂς τὸ ὀνομάσουμε τὸ πανάρχαιο ἀπόκτημα (1) τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε σύνθεση, ποὺ δὲν εἶναι διόλου ἔργο τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης.

ΞΕ. Τὴν ἀπόκτηση τώρα τῆς τροφῆς καὶ ὅσα πράγματα ἀνακατωμένα μὲ τὸ σῶμα μας ἔχουν κάποια δύναμη νὰ διατηροῦν τὰ μέρη τοῦ σώματος μὲ τὰ δικά τους μέρη, πρέ- 289a
πει νὰ τὰ ποῦμε καὶ νὰ κάνουμε ἀπ' αὐτὰ ἕβδομο εἶδος, ποὺ θὰ τὸ ὀνομάσουμε ὅλο αὐτὸ συνολικὰ τροφό μας, ἂν δὲν βρίσκουμε νὰ βάλουμε κάποιο ἄλλο ὄνομα καλύτερο. Καὶ βάζοντας ὅλο αὐτὸ σὲ τάξη, θὰ τὸ ἀποδώσουμε σωστότερα στὴ γεωργία, στὸ κυνήγι, στὴν ἰατρικὴ καὶ στὴ μαγειρικὴ παρὰ στὴν πολιτική.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Ἔτσι σχεδὸν ὅλα τὰ ἀποκτημένα ἀγαθά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἥμερα ζῶα, νομίζω ὅτι ἔχουν ἀπαριθμηθῆ σ' αὐτὰ τὰ ἑπτὰ γένη. Πρόσεξε τώρα· γιατὶ ἐξ ἀρχῆς δικαιότατα ἔχει τεθῆ στὴν κορυφὴ τὸ πανάρχαιο εἶδος (ἡ πρώτη ἀκατέργαστη ὕλη), καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτό, τὸ ὄργανο, τὸ ἀγγεῖο, τὸ b
ὄχημα, τὸ καταφύγιο, τὸ παιγνίδι, ἡ τροφή. Ὅσα παραλείπομε ἂν δὲν ἔχουμε ξεχάσει κάτι σπουδαῖο, σὲ κάποιο ἀπ' αὐτὰ θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ταιριάζουν, π.χ. τὸ εἶδος τοῦ νομίσμα-

ΞΕ. Παίγνιόν πού τι λέγεται.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν τούτοις ἓν ὄνομα ἅπασι πρέψει προσαγορευθέν· οὐ γὰρ σπουδῆς οὐδὲν αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ παιδιᾶς ἕνεκα πάντα δρᾶται.

d ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τοῦτο σχεδόν τι μανθάνω.

ΞΕ. Τὸ δὲ πᾶσιν τούτοις σώματα παρέχον, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς δημιουργοῦσιν ὁπόσαι τῶν τεχνῶν νῦν εἴρηνται, παντοδαπὸν εἶδος πολλῶν ἑτέρων τεχνῶν ἔκγονον ὄν, ἆρ' οὐχ ἕκτον θήσομεν;

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΞΕ. Χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ πάνθ' ὁπόσα μεταλλεύεται καὶ ὅσα δρυοτομικὴ καὶ κουρὰ σύμπασα τέμνουσα παρέχει τεκτονικῇ καὶ πλεκτικῇ· καὶ ἔτι φλοιστικὴ φυτῶν
e τε καὶ ἐμψύχων δέρματα σωμάτων περιαιροῦσα σκυτοτομική, καὶ ὅσαι περὶ τὰ τοιαῦτά εἰσιν τέχναι, καὶ φελλῶν καὶ βύβλων καὶ δεσμῶν ἐργαστικαὶ παρέσχον δημιουργεῖν σύνθετα ἐκ μὴ συντιθεμένων εἴδη γενῶν. Ἓν δὲ αὐτὸ προσαγορεύομεν πᾶν τὸ πρωτογενὲς ἀνθρώποις κτῆμα καὶ ἀσύνθετον καὶ βασιλικῆς ἐπιστήμης οὐδαμῶς ἔργον ὄν.

ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Τὴν δὴ τῆς τροφῆς κτῆσιν, καὶ ὅσα εἰς τὸ σῶμα συγκαταμειγνύμενα ἑαυτῶν μέρεσι μέρη σώματος εἰς τὸ
289a θεραπεῦσαί τινα δύναμιν εἴληχε, λεκτέον ἕβδομον ὀνομάσαντας αὐτὸ σύμπαν ἡμῶν εἶναι τροφόν, εἰ μή τι κάλλιον ἔχομεν ἄλλο θέσθαι· γεωργικῇ δὲ καὶ θηρευτικῇ καὶ γυμναστικῇ καὶ ἰατρικῇ καὶ μαγειρικῇ πᾶν ὑποτιθέντες ὀρθότερον ἀποδώσομεν ἢ τῇ πολιτικῇ.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Σχεδὸν τοίνυν ὅσα ἔχεται κτήσεως, πλὴν τῶν ἡμέρων ζῴων, ἐν τούτοις ἑπτὰ οἶμαι γένεσιν εἰρῆσθαι. Σκόπει δέ· ἦν γὰρ δικαιότατα μὲν ἂν τεθὲν κατ' ἀρχὰς τὸ πρωτογενὲς
b εἶδος, μετὰ δὲ τοῦτο ὄργανον, ἀγγεῖον, ὄχημα, πρόβλημα, παίγνιον, θρέμμα. <Ἃ> παραλείπομεν δέ, εἴ τι μὴ μέγα λέληθεν, εἴς τι τούτων δυνατὸν ἁρμόττειν, οἷον ἡ τοῦ νομίσματος ἰδέα καὶ σφραγίδων καὶ παντὸς χαρακτῆρος. Γένος

---

1. Ἡ ἀκατέργαστη πρώτη ὕλη. Ὁ Πλάτων ἀλλοῦ θὰ τὴν ὀνομάση ἁπλῶς ὕλη, ὑλικά.

ΞΕ. Τοὺς δίνομε, φαντάζομαι, τὸ ὄνομα παιγνίδι.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ὄνομα θὰ ταιριάζη σὲ ὅλα αὐτὰ σὰν γενικὴ ὀνομασία· γιατὶ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν γίνεται γιὰ σπουδαῖο σκοπό, ἀλλὰ ὅλα γιὰ διασκέδαση.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ αὐτὸ ἀπάνω κάτω τὸ καταλαβαίνω. d

ΞΕ. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ παρέχει σὲ ὅλα αὐτὰ τὴν ὕλη ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ μέσα στὴν ὁποία δημιουργοῦν ὅλες οἱ τέχνες, γιὰ τὶς ὁποῖες ἔχομε πεῖ, τὰ ἔργα τους, αὐτὸ τὸ ποικίλο εἶδος, ποὺ εἶναι παιδὶ διαφόρων ἄλλων τεχνῶν, ἄραγε δὲν θὰ τὸ ὑπολογίσουμε γιὰ ἕκτο;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό ἐννοεῖς τώρα;

ΞΕ. Τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσῆμι καὶ ὅλα ὅσα ἐξάγονται ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα καὶ ὅσα κόβοντας ἡ ξυλοκοπτικὴ καὶ γενικὰ ἡ κοπὴ προμηθεύει στὴν ξυλουργικὴ καὶ στὴν πλεκτική· ἐπίσης ἡ τέχνη τοῦ ξεφλουδίσματος τῶν φυτῶν καὶ ἡ βυρσοδεψία ποὺ γδέρνει τὰ ζῶα, καὶ ὅλες οἱ τέχνες ποὺ e
ἀσχολοῦνται μὲ τέτοια πράγματα, ἐκεῖνες ποὺ παρασκευάζουν φελλοὺς καὶ παπύρους καὶ δεσμά, παρέχουν ὕλη γιὰ νὰ δημιουργοῦνται εἴδη πολύπλοκα ἀπὸ ἁπλὰ γένη. Καὶ ὅλο αὐτὸ τὸ ἕνα ἂς τὸ ὀνομάσουμε τὸ πανάρχαιο ἀπόκτημα [1] τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε σύνθεση, ποὺ δὲν εἶναι διόλου ἔργο τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης.

ΞΕ. Τὴν ἀπόκτηση τώρα τῆς τροφῆς καὶ ὅσα πράγματα ἀνακατωμένα μὲ τὸ σῶμα μας ἔχουν κάποια δύναμη νὰ διατηροῦν τὰ μέρη τοῦ σώματος μὲ τὰ δικά τους μέρη, πρέ- 289a
πει νὰ τὰ ποῦμε καὶ νὰ κάνουμε ἀπ' αὐτὰ ἕβδομο εἶδος, ποὺ θὰ τὸ ὀνομάσουμε ὅλο αὐτὸ συνολικὰ τροφό μας, ἂν δὲν βρίσκουμε νὰ βάλουμε κάποιο ἄλλο ὄνομα καλύτερο. Καὶ βάζοντας ὅλο αὐτὸ σὲ τάξη, θὰ τὸ ἀποδώσουμε σωστότερα στὴ γεωργία, στὸ κυνήγι, στὴν ἰατρικὴ καὶ στὴ μαγειρικὴ παρὰ στὴν πολιτική.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Ἔτσι σχεδὸν ὅλα τὰ ἀποκτημένα ἀγαθά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἥμερα ζῶα, νομίζω ὅτι ἔχουν ἀπαριθμηθῆ σ' αὐτὰ τὰ ἑπτὰ γένη. Πρόσεξε τώρα· γιατὶ ἐξ ἀρχῆς δικαιότατα ἔχει τεθῆ στὴν κορυφὴ τὸ πανάρχαιο εἶδος (ἡ πρώτη ἀκατέργαστη ὕλη), καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτό, τὸ ὄργανο, τὸ ἀγγεῖο, τὸ b
ὄχημα, τὸ καταφύγιο, τὸ παιγνίδι, ἡ τροφή. Ὅσα παραλείπομε ἂν δὲν ἔχουμε ξεχάσει κάτι σπουδαῖο, σὲ κάποιο ἀπ' αὐτὰ θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ταιριάζουν, π.χ. τὸ εἶδος τοῦ νομίσμα-

τε γὰρ ἐν αὐτοῖς ταῦτα οὐδὲν ἔχει μέγα σύννομον, ἀλλὰ τὰ μὲν εἰς κόσμον, τὰ δὲ εἰς ὄργανα βίᾳ μέν, ὅμως δὲ πάντως ἑλκόμενα συμφωνήσει. Τὰ δὲ περὶ ζῴων κτῆσιν τῶν ἡμέρων,
c *πλὴν δούλων, ἡ πρότερον ἀγελαιοτροφικὴ διαμερισθεῖσα πάντ' εἰληφυῖα ἀναφανεῖται.*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Τὸ δὲ δὴ δούλων καὶ πάντων ὑπηρετῶν λοιπόν, ἐν οἷς που καὶ μαντεύομαι τοὺς περὶ αὐτὸ τὸ πλέγμα ἀμφισβητοῦντας τῷ βασιλεῖ καταφανεῖς γενήσεσθαι, καθάπερ τοῖς ὑφάνταις τότε τοὺς περὶ τὸ νήθειν τε καὶ ξαίνειν καὶ ὅσα ἄλλα εἴπομεν. Οἱ δὲ ἄλλοι πάντες, ὡς συναίτιοι λεχθέντες, ἅμα τοῖς ἔργοις τοῖς νυνδὴ ῥηθεῖσιν ἀνήλωνται καὶ ἀπεχωρί-
d *σθησαν ἀπὸ βασιλικῆς τε καὶ πολιτικῆς πράξεως.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἐοίκασι γοῦν.

ΞΕ. Ἴθι δὴ σκεψώμεθα τοὺς λοιποὺς προσελθόντες ἐγγύθεν, ἵνα αὐτοὺς εἰδῶμεν βεβαιότερον.

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκοῦν χρή.

ΞΕ. Τοὺς μὲν δὴ μεγίστους ὑπηρέτας, ὡς ἐνθένδε ἰδεῖν τοὐναντίον ἔχοντας εὑρίσκομεν οἷς ὑπωπτεύσαμεν ἐπιτήδευμα καὶ πάθος.

ΝΕ. ΣΩ. Τίνας ;

ΞΕ. Τοὺς ὠνητούς τε καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ κτητούς·
e *οὓς ἀναμφισβητήτως δούλους ἔχομεν εἰπεῖν, ἥκιστα βασιλικῆς μεταποιουμένους τέχνης.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τί δέ, τῶν ἐλευθέρων ὅσοι τοῖς νυνδὴ ῥηθεῖσιν εἰς ὑπηρετικὴν ἑκόντες αὑτοὺς τάττουσι, τά τε γεωργίας καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἔργα διακομίζοντες ἐπ' ἀλλήλους καὶ

τος τῶν σφραγίδων καὶ κάθε ἀποτυπώματος. Γιατὶ αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν περιέχουν μέσα τους κανένα γένος ὅμοιου εἴδους δίπλα στὰ ἄλλα, ἀλλὰ τουναντίον θὰ τοποθετηθοῦν ἄλλα στὴ διακόσμηση καὶ ἄλλα στὰ ὄργανα—μὲ μεγάλο κόπο, ὁμολογῶ, ὅμως ἐξάπαντος συρόμενα θὰ συμφωνήσουν. Ὡς πρὸς τὴν
ἀπόκτηση πάλι τῶν ἥμερων ζώων, ἐκτὸς τῶν δούλων, ἡ e
τέχνη ποὺ ἀναλύσαμε πρωτύτερα, αὐτὴ ποὺ τρέφει ἀγέλες, θὰ φανῇ καθαρὰ ὅτι τὰ ἔχει περιλάβει ὅλα.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

XXIX—XXX. **Οἱ ὑποδεέστεροι ἀντίπαλοι τοῦ πολιτικοῦ**

ΞΕ. Ὑπολείπεται τώρα ἡ ὁμάδα τῶν δούλων καὶ τῶν ὑπηρετῶν, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους θαρρῶ καὶ προμαντεύω ὅτι θὰ γίνουν ὁλοφάνεροι ἐκεῖνοι ποὺ ἀμφισβητοῦν ἀπὸ τὸ βασιλιὰ αὐτὴ τὴν κατασκευὴ τοῦ ὑφάσματος, ὅπως τὴν ἀμφισβητοῦσαν ἀπὸ τοὺς ὑφαντὲς τότε οἱ ἄνθρωποι ποὺ γνέθουν καὶ ξαίνουν ἢ κάνουν τὶς ἄλλες ἐργασίες, γιὰ τὶς ὁποῖες μιλήσαμε. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, ποὺ ὠνομάσθηκαν βοηθητικοί, ἔχουν ἐξαφανισθῆ μαζὶ μὲ τὰ ἐπαγγέλματα, ποὺ μόλις εἴπαμε, καὶ ἀπο-
χωρίσθηκαν ἀπὸ τὸ βασιλικὸ καὶ πολιτικὸ ἔργο. d

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνονται τουλάχιστο.

ΞΕ. Ἔλα τώρα ἂς ἐξετάσουμε ἐκείνους ποὺ ἀπομένουν, ἐρχόμενοι κοντά τους, γιὰ νὰ κάνουμε σταθερώτερα τὴ γνωριμία τους.

ΝΕ. ΣΩ. Πρέπει.

ΞΕ. Ὡς πρὸς τοὺς μεγαλύτερους ὑπηρέτες μεταξὺ τῶν ὑπηρετῶν, γιὰ νὰ τοὺς ἰδοῦμε ἀπὸ δῶ ποὺ εἴμαστε, βρίσκομε ὅτι ἔχουν ἐπάγγελμα καὶ χαρακτῆρα ἀντίθετα πρὸς ὅσα ὑπωπτεύσαμε.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιοὺς λές ;

ΞΕ. Ἐκείνους ποὺ ἀγοράζουμε καὶ τοὺς ἀποκτοῦμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο· μποροῦμε ἀναμφισβήτητα νὰ τοὺς ὀνομάσουμε δούλους — αὐτοὶ ἐλάχιστα διεκδικοῦν τὴ βα- e
σιλικὴ τέχνη.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Ἕνα ἄλλο ζήτημα· ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἐλεύθερους ἀνθρώπους παίρνουν θέση θεληματικὰ στὴν ὑπηρεσία ἐκείνων, γιὰ τοὺς ὁποίους τώρα μόλις μιλήσαμε, μετακομίζοντας τὰ ἔργα τῆς γεωργίας καὶ τῶν ἄλλων μεταξύ τους καὶ φέρνοντάς

ἀνισοῦντες, οἱ μὲν κατ' ἀγοράς, οἱ δὲ πόλιν ἐκ πόλεως ἀλλάττοντες κατὰ θάλατταν καὶ πεζῇ, νόμισμά τε πρὸς τὰ ἄλλα καὶ αὐτὸ πρὸς αὐτὸ διαμείβοντες, οὓς ἀργυραμοιβούς τε
290a καὶ ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους καὶ καπήλους ἐπωνομάκαμεν, μῶν τῆς πολιτικῆς ἀμφισβητήσουσί τι ;

ΝΕ. ΣΩ. Τάχ' ἂν ἴσως τῆς γε τῶν ἐμπορευτικῶν.

ΞΕ. 'Αλλ' οὐ μὴν οὕς γε ὁρῶμεν μισθωτοὺς καὶ θῆτας πᾶσιν ἑτοιμότατα ὑπηρετοῦντας, μή ποτε βασιλικῆς μεταποιουμένους εὕρωμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γάρ ;

ΞΕ. Τί δὲ ἄρα τοὺς τὰ τοιάδε διακονοῦντας ἡμῖν ἑκάστοτε ;

ΝΕ. ΣΩ. Τὰ ποῖα εἶπες καὶ τίνας ;

b ΞΕ. Ὧν τὸ κηρυκικὸν ἔθνος, ὅσοι τε περὶ γράμματα σοφοὶ γίγνονται πολλάκις ὑπηρετήσαντες, καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα περὶ τὰς ἀρχὰς διαπονεῖσθαί τινες ἕτεροι πάνδεινοι, τί τούτους αὖ λέξομεν ;

ΝΕ. ΣΩ. Ὅπερ εἶπες νῦν, ὑπηρέτας, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας.

ΞΕ. 'Αλλὰ οὐ μὴν οἶμαί γε ἐνύπνιον ἰδὼν εἶπον ταύτῃ πῃ φανήσεσθαι τοὺς διαφερόντως ἀμφισβητοῦντας τῆς πολιτικῆς. Καίτοι σφόδρα γε ἄτοπον ἂν εἶναι δόξειε τὸ ζητεῖν
c τούτους ἐν ὑπηρετικῇ μοίρᾳ τινί.

ΝΕ. ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἔτι δὴ προσμείξωμεν ἐγγύτερον ἐπὶ τοὺς μήπω βεβασανισμένους. Εἰσὶ δὲ οἵ τε περὶ μαντικὴν ἔχοντές τινος ἐπιστήμης διακόνου μόριον· ἑρμηνευταὶ γάρ που νομίζονται παρὰ θεῶν ἀνθρώποις.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ τὸ τῶν ἱερέων αὖ γένος, ὡς τὸ νόμιμόν φησι, παρὰ μὲν ἡμῶν δωρεὰς θεοῖς διὰ θυσιῶν ἐπιστήμόν
d ἐστι κατὰ νοῦν ἐκείνοις δωρεῖσθαι, παρὰ δὲ ἐκείνων ἡμῖν εὐχαῖς κτῆσιν ἀγαθῶν αἰτήσασθαι· ταῦτα δὲ διακόνου τέχνης ἐστί που μόρια ἀμφότερα.

1. Κάθε ἀρχὴ εἶχε τοὺς γραμματεῖς της καὶ συχνὰ τοὺς ὑπογραμματεῖς της. Γιὰ νὰ περιορίζεται ἡ ἐπιρροή τους, ψηφίστηκε νόμος ποὺ ἐπέβαλλε ν' ἀλλάζουν ὑπηρεσία κάθε χρόνο.

τα σὲ ἰσορροπία, ἄλλοι στὶς ἀγορὲς καὶ ἄλλοι ἐρχόμενοι ἀπὸ μιὰ πόλη σὲ ἄλλη κατὰ θάλασσα καὶ ἀπὸ ξηρά, ἀνταλλάζοντας νόμισμα μὲ ἄλλα ἐμπορεύματα καὶ νόμισμα μὲ νόμισμα, τοὺς ὁποίους ὀνομάζομε ἀργυραμοιβοὺς καὶ ἐμπόρους καὶ πλοιάρ- 290a
χους καὶ μεταπράτες—μήπως θὰ ἔχουν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς πολιτικῆς;

ΝΕ. ΣΩ. Ἴσως ἐπὶ τῆς τέχνης τοῦ ἐμπορίου.

ΞΕ. 'Εξ ἄλλου ἐκείνους, ποὺ βλέπομε μισθωτοὺς καὶ δουλοπαροίκους νὰ προσφέρουν σὲ ὅλους τὶς ὑπηρεσίες τους πρόθυμότατα, μήπως ὑπάρχῃ κίνδυνος νὰ τοὺς βροῦμε κάποτε νὰ ἰδιοποιοῦνται μέρος ἀπὸ τὸ βασιλικὸ ἔργο;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς νὰ τὸ ὑποθέσω;

ΞΕ. Τί θὰ ποῦμε τώρα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ κάθε φορὰ μᾶς παρέχουν τέτοιες ὑπηρεσίες;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιὲς ὑπηρεσίες καὶ ποιοὺς ἀνθρώπους εἶπες;

ΞΕ. Αὐτοὺς ποὺ ἀποτελοῦν ὅλο τὸ κηρυκικὸ γένος καὶ b
ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ποὺ, παρέχοντας τὶς ὑπηρεσίες τους, γίνονται σοφοὶ στὰ γράμματα, καὶ μερικοὺς ἄλλους ἱκανοὺς νὰ ἐργάζωνται βαριὰ σὲ πολλὰ ἄλλα ἔργα γύρω στὶς ἀρχές· πῶς θὰ τοὺς ὀνομάσουμε αὐτοὺς μὲ τὴ σειρά τους (1) ;

ΝΕ. ΣΩ. Ὅπως ἀκριβῶς τώρα δὰ εἶπες: ὑπηρέτες, καὶ ὄχι ἄρχοντες ποὺ ἔχουν ἐξουσία στὶς πόλεις.

ΞΕ. Ὅμως δὲν ἔχω ἰδεῖ ὄνειρο, νομίζω, λέγοντας ὅτι ἀπ' αὐτὴ κάπου τὴν πλευρὰ θὰ φανερωθοῦν οἱ ἐξαιρετικὰ παρουσιαζόμενοι γιὰ μνηστῆρες τῆς πολιτικῆς. Ὡς τόσο θὰ φαίνονταν πολὺ παράξενο νὰ τοὺς ζητοῦμε σὲ κάποιο κλάδο ὑπηρετικό. c

ΝΕ. ΣΩ. 'Ασφαλῶς.

ΞΕ. Ἂς πᾶμε λοιπὸν πολὺ πλησιέστερα σ' ἐκείνους ποὺ ἀκόμα δὲν ἔχουν ἐξετασθῆ ἀκριβῶς. Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἀφοσιώνονται στὴ μαντικὴ καὶ ἀσκοῦν ἐκεῖ μέρος μιᾶς ἐπιστήμης ὑπηρέτου· γιατὶ θεωροῦνται ἑρμηνευτὲς τῶν θεῶν κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. 'Επίσης καὶ τὸ ἱερατικὸ γένος μὲ τὴ σειρά του, ὅπως βεβαιώνει ἡ δημόσια πίστη, ξέρει νὰ προσφέρῃ στοὺς θεοὺς ἀπὸ μέρους μας δωρεὲς μὲ θυσίες ποὺ ἔχουν στὸ νοῦ τους καὶ νὰ ζητάῃ ἀπὸ κείνους γιὰ μᾶς εὐχὲς γιὰ ἀπόκτηση d
ἀγαθῶν. Αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ δυό, νομίζω, μέρη τῆς τέχνης τοῦ ὑπηρέτη.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται γοῦν.

ΞΕ. Ἤδη τοίνυν μοι δοκοῦμεν οἷόν γέ τινος ἴχνους ἐφ' ὃ πορευόμεθα προσάπτεσθαι. Τὸ γὰρ δὴ τῶν ἱερέων σχῆμα καὶ τὸ τῶν μάντεων εὖ μάλα φρονήματος πληροῦται καὶ δόξαν σεμνὴν λαμβάνει διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐγχειρημάτων, ὥστε περὶ μὲν Αἴγυπτον οὐδ' ἔξεστι βασιλέα χωρὶς ἱερατικῆς
e *ἄρχειν, ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τύχῃ πρότερον ἐξ ἄλλου γένους βιασάμενος, ὕστερον ἀναγκαῖον εἰς τοῦτο εἰστελεῖσθαι αὐτὸν τὸ γένος· ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλαχοῦ ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τὰ μέγιστα τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα θύματα εὕροι τις ἂν προσταττόμενα θύειν. Καὶ δὴ καὶ παρ' ἡμῖν οὐχ ἥκιστα δῆλον ὃ λέγω· τῷ γὰρ λαχόντι βασιλεῖ φασιν τῇδε τὰ σεμνότατα καὶ μάλιστα πάτρια τῶν ἀρχαίων θυσιῶν ἀποδεδόσθαι.*

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πάνυ γε.

291a *ΞΕ. Τούτους τε τοίνυν τοὺς κληρωτοὺς βασιλέας ἅμα καὶ ἱερέας, καὶ ὑπηρέτας αὐτῶν καί τινα ἕτερον πάμπολυν ὄχλον σκεπτέον, ὃς ἄρτι κατάδηλος νῦν ἡμῖν γέγονεν ἀποχωρισθέντων τῶν ἔμπροσθεν.*

ΝΕ. ΣΩ. Τίνας δ' αὐτοὺς καὶ λέγεις;

ΞΕ. Καὶ μάλα τινὰς ἀτόπους.

ΝΕ. ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Πάμφυλόν τι γένος αὐτῶν, ὥς γε ἄρτι σκοπουμένῳ φαίνεται. Πολλοὶ μὲν γὰρ λέουσι τῶν ἀνδρῶν εἴξασι καὶ
b *Κενταύροις καὶ τοιούτοισιν ἑτέροις, πάμπολλοι δὲ Σατύροις καὶ τοῖς ἀσθενέσι καὶ πολυτρόποις θηρίοις· ταχὺ δὲ μεταλλάττουσι τάς τε ἰδέας καὶ τὴν δύναμιν εἰς ἀλλήλους. Καὶ μέντοι μοι νῦν, ὦ Σώκρατες, ἄρτι δοκῶ κατανενοηκέναι τοὺς ἄνδρας.*

ΝΕ. ΣΩ. Λέγοις ἄν· ἔοικας γὰρ ἄτοπόν τι καθορᾶν.

ΞΕ. Ναί· τὸ γὰρ ἄτοπον ἐξ ἀγνοίας πᾶσι συμβαίνει.

1. Στὴν 'Αθήνα ὁ δεύτερος ἄρχοντας ἦταν βασιλιάς, μέγας ἀρχιερέας· προήδρευε στὶς ἀρχαῖες γιορτὲς ('Ανθεστήρια, Λήναια), ἔκρινε τὶς δίκες ἀσέβειας καὶ ἱεροσυλίας καὶ εἶχε σὲ κάθε πόλη ὅλο τὸ γόητρο τῆς ἀρχαίας βασιλείας.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Τώρα πιὰ μοῦ φαίνεται σὰ νὰ βρισκόμαστε στὸ ἀχνάρι ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ στὸ σκοπό μας. Γιατὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μάντεις εἶναι πάρα πολὺ γεμάτοι ἀπὸ φρόνηση καὶ ἀπολαβαίνουν σπουδαία δόξα γιὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπιχειρήσεών τους, ἔτσι ὥστε στὴν Αἴγυπτο ἕνας βασιλιὰς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ βασιλεύῃ χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα, ἀλλ' ἂν τυ- e
χαίως εἶχε ἀνυψωθῆ μὲ τὴ βία ἀπὸ ἄλλη κατώτερη τάξη, εἶναι ἀναγκαῖο ἔπειτα νὰ μυηθῇ σ' αὐτὴ τὴν τελευταία τάξη. Καὶ ἀκόμη στοὺς Ἕλληνες, σὲ πολλὰ μέρη, στὰ πιὸ ὑψηλὰ ἀξιώματα μπορεῖ νὰ βροῦμε ἐμπιστευμένη τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐκτελοῦν τὶς σπουδαιότερες ἀπ' αὐτὲς τὶς θυσίες. Καὶ μάλιστα καὶ σὲ μᾶς τοὺς ἴδιους ἀληθεύει ὄχι λιγώτερο φανερὰ ὅ,τι λέω· γιατὶ λένε ὅτι σὲ κεῖνον ποὺ τοῦ ἔλαχε νὰ γίνῃ βασιλιάς, ἁρμόζουν ἐδῶ ὅσες ἀπὸ τὶς ἀρχαῖες θυσίες εἶναι οἱ πιὸ ἐπίσημες καὶ οἱ πιὸ καθιερωμένες ἀπὸ τὴν παράδοση (1).

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἔ λοιπόν, ἂς ἐξετάσουμε τώρα τοὺς βασιλεῖς ποὺ **291a**
ἐκλέγονται μὲ κλῆρο καὶ συγχρόνως τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ὑπηρέτες τους καὶ ἐπίσης τὸ ἄλλο πολυάριθμο πλῆθος, τὸ ὁποῖο μᾶς φανερώθηκε αὐτὴ τὴ στιγμή, ἀφοῦ ἀποχωρίσθηκαν οἱ ἄλλοι μνηστῆρες ποὺ εἴπαμε πάρα πάνω.

ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιούς θέλεις νὰ πῇς;

ΞΕ. Γιὰ ἀνθρώπους βέβαια πολὺ παράξενους.

ΝΕ. ΣΩ. Τί εἶναι λοιπόν;

ΞΕ. Γένος ἀπὸ πολλὲς φυλές, ὅπως φαίνεται σ' ἐκεῖνον ποὺ τώρα τοὺς ἐξετάζει. Γιατὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς μοιάζουν μὲ λιοντάρια καὶ Κενταύρους καὶ ἄλλα τέτοιου εἴδους θηρία, b
καὶ πολὺ μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἀκόμη μὲ τοὺς Σατύρους καὶ τὰ θηρία ποὺ ἔχουν λίγη δύναμη καὶ πολλὴ πονηριά· καὶ γρήγορα μεταβάλλουν μεταξύ τους τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τὶς ἰδιότητες. Καὶ ὅμως τώρα, Σωκράτη μου, πιστεύω πὼς ἔχω καταλάβει τί εἶναι οἱ ἄνθρωποί μας.

ΝΕ. ΣΩ. Μπορεῖς νὰ ἐξηγηθῇς· γιατὶ φαίνεσαι ὅτι ἀνακάλυψες κάποιο πρᾶγμα παράδοξο.

ΞΕ. Ναί· τὸ παράδοξο παρουσιάζεται σὲ ὅλους μας ἀπὸ ἄγνοιά μας. Γιατὶ πραγματικὰ αὐτὴ τὴ στιγμὴ σὲ

Καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν αὐτὸς τοῦτ' ἔπαθον· ἐξαίφνης ἠμφεγνόησα
c *κατιδὼν τὸν περὶ τὰ τῶν πόλεων πράγματα χορόν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον;

ΞΕ. Τὸν πάντων τῶν σοφιστῶν μέγιστον γόητα καὶ ταύτης τῆς τέχνης ἐμπειρότατον· ὃν ἀπὸ τῶν ὄντως ὄντων πολιτικῶν καὶ βασιλικῶν καίπερ παγχάλεπον ὄντα ἀφαιρεῖν ἀφαιρετέον, εἰ μέλλομεν ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ ζητούμενον.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε οὐκ ἀνετέον.

ΞΕ. Οὔκουν δὴ κατά γε τὴν ἐμήν. Καί μοι φράζε τόδε.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

d *ΞΕ. Ἆρ' οὐ μοναρχία τῶν πολιτικῶν ἡμῖν ἀρχῶν ἔστι μία;*

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μετὰ μοναρχίαν εἴποι τις ἂν οἶμαι τὴν ὑπὸ τῶν ὀλίγων δυναστείαν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τρίτον δὲ σχῆμα πολιτείας οὐχ ἡ τοῦ πλήθους ἀρχή, δημοκρατία τοὔνομα κληθεῖσα;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πάνυ γε.

ΞΕ. Τρεῖς δ' οὖσαι μῶν οὐ πέντε τρόπον τινὰ γίγνονται, δύ' ἐξ ἑαυτῶν ἄλλα πρὸς αὐταῖς ὀνόματα τίκτουσαι;

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖα δή;

e *ΞΕ. Πρὸς τὸ βίαιόν που καὶ ἑκούσιον ἀποσκοποῦντες νῦν καὶ πενίαν καὶ πλοῦτον καὶ νόμον καὶ ἀνομίαν ἐν αὐταῖς γιγνόμενα διπλῆν ἑκατέραν τοῖν δυοῖν διαιροῦντες μοναρχίαν μὲν προσαγορεύουσιν ὡς δύο παρεχομένην εἴδη δυοῖν ὀνόμασι, τυραννίδι, τὸ δὲ βασιλικῇ.*

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τὴν δὲ ὑπ' ὀλίγων γε ἑκάστοτε κρατηθεῖσαν πόλιν ἀριστοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πάνυ γε.

---

1. Σοφιστὴς καὶ μάγος, «Πολιτεία» 598b, «Σοφιστὴς» 234c—235a· σοφιστὴς καὶ ρήτορας «Γοργίας» 520a· ρήτορας καὶ πολιτικὸς «Φαῖδρος» 258a—b.

2. Ὁ Ἡρόδοτος (III, 80-82) διακρίνει μοναρχία (ἀπόλυτη ἢ τυραννία), ἀριστοκρατία ἢ ὀλιγαρχία, δημοκρατία. Ἡ ἐδῶ διδόμενη ταξινόμηση ἦταν ἡ συνήθης («Νόμοι» 712c, 714b). Ξενοφ. «Κύρου Παιδεία» I, 1: ἀριστοκρατία ἀδιαίρετη· «Ἀπομνημον». IV, 6, 12: πλουτοκρατία=ὀλιγαρχία καὶ δημοκρατία ἀδιαίρετη.

μένα τὸν ἴδιο συνέβηκε αὐτό· ξαφνικὰ βρέθηκα σὲ ἀμφιβολία, c
βλέποντας μπροστά μου τὸ χορὸ ποὺ κινεῖται γύρω στὶς δημόσιες ὑποθέσεις.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιόν;

ΞΕ. Τὸν πιὸ μεγάλο μάγο ἀπ' ὅλους τοὺς σοφιστὲς καὶ τὸν πιὸ ἔμπειρο σ' αὐτὴ τὴν τέχνη· τὸν ὁποῖο, ἂν καὶ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ τὸν διακρίνουμε ἀπὸ τοὺς πραγματικὰ πολιτικοὺς καὶ βασιλικοὺς ἀνθρώπους, ὅμως πρέπει νὰ τὸν διακρίνουμε, ἂν θέλουμε νὰ ἰδοῦμε καθαρὰ τὸ πρᾶγμα ποὺ ζητοῦμε (τὴν οὐσία τῆς πολιτικῆς) [1].

ΝΕ. ΣΩ. Ἀλήθεια αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀμελήσουμε.

ΞΕ. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ γνώμη μου. Καὶ τώρα ἀπάντησέ μου στὸ ἑξῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό;

XXXI. Οἱ διάφορες μορφὲς πολιτευμάτων

ΞΕ. Ἄραγε ἡ μοναρχία δὲν εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μορφὲς d
τῶν πολιτικῶν μας ἀρχῶν [2];

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴ μοναρχία θὰ μποροῦσε νὰ πῆ κανείς, νομίζω, τὴν ἐξουσία τῶν ὀλίγων.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Τρίτη μορφὴ πολιτεύματος δὲν εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ πλήθους, ποὺ τὴν καλοῦμε δημοκρατία;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἐνῶ εἶναι τρεῖς αὐτὲς οἱ μορφές, μήπως μὲ κάποιο τρόπο γίνονται πέντε, γεννώντας αὐτὲς οἱ ἴδιες δυὸ ἄλλες νέες ὀνομασίες.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιές ὀνομασίες;

ΞΕ. Θεωρώντας τοὺς χαρακτῆρες ποὺ παρουσιά- e
ζουν αὐτὲς οἱ μορφές, τὴ βία καὶ τὴν ἐλευθερία, τὴ φτώχεια καὶ τὸν πλοῦτο, τὴ νομιμότητα καὶ τὴν παρανομία ποὺ γίνονται σ' αὐτές, διαιροῦμε σὲ δυὸ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ πρῶτες, καὶ τὴ μοναρχία, ποὺ προσφέρει δυὸ εἴδη, τὴν καλοῦμε μὲ δυὸ ὀνόματα: τυραννία ἢ βασιλεία.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαίως.

ΞΕ. Καὶ τὸ πολίευμα, ὅπου ἡ δύναμη εἶναι κάθε φορὰ στὰ χέρια τῶν ὀλίγων, τὸ καλοῦμε ἀριστοκρατία ἢ ὀλιγαρχία.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Δημοκρατίας γε μήν, ἐάντ' οὖν βιαίως ἐάντε ἑκου-
292a *σίως τῶν τὰς οὐσίας ἐχόντων τὸ πλῆθος ἄρχῃ, καὶ ἐάντε τοὺς νόμους ἀκριβῶς φυλάττον ἐάντε μή, πάντως τοὔνομα οὐδεὶς αὐτῆς εἴωθε μεταλλάττειν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Τί οὖν; οἰόμεθά τινα τούτων τῶν πολιτειῶν ὀρθὴν εἶναι τούτοις τοῖς ὅροις ὁρισθεῖσαν, ἑνὶ καὶ ὀλίγοις καὶ πολλοῖς, καὶ πλούτῳ καὶ πενίᾳ, καὶ τῷ βιαίῳ καὶ ἑκουσίῳ, καὶ μετὰ γραμμάτων καὶ ἄνευ νόμων συμβαίνουσαν γίγνεσθαι;

ΝΕ. ΣΩ. Τί γὰρ δὴ καὶ κωλύει;

b *ΞΕ. Σκόπει δὴ σαφέστερον τῇδε ἑπόμενος.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῇ;

ΞΗ. Τῷ ῥηθέντι κατὰ πρώτας πότερον ἐμμενοῦμεν ἢ διαφωνήσομεν;

ΝΕ. ΣΩ. Τῷ δὴ ποίῳ λέγεις;

ΞΕ. Τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιστημῶν εἶναί τινα ἔφαμεν, οἶμαι.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ τούτων γε οὐχ ἁπασῶν, ἀλλὰ κριτικὴν δήπου τινὰ καὶ ἐπιστατικὴν ἐκ τῶν ἄλλων προειλόμεθα.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Κἀκ τῆς ἐπιστατικῆς τὴν μὲν ἐπ' ἀψύχοις ἔργοις,
c *τὴν δ' ἐπὶ ζῴοις· καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον μερίζοντες δεῦρ' ἀεὶ προεληλύθαμεν, ἐπιστήμης οὐκ ἐπιλανθανόμενοι, τὸ δ' ἥτις οὐχ ἱκανῶς πω δυνάμενοι διακριβώσασθαι.*

ΝΕ. ΣΩ. Λέγεις ὀρθῶς.

ΞΕ. Τοῦτ' αὐτὸ τοίνυν ἆρ' ἐννοοῦμεν, ὅτι τὸν ὅρον οὐκ ὀλίγους οὐδὲ πολλούς, οὐδὲ τὸ ἑκούσιον οὐδὲ τὸ ἀκούσιον, οὐδὲ πενίαν οὐδὲ πλοῦτον γίγνεσθαι περὶ αὐτῶν χρεών, ἀλλά τινα ἐπιστήμην, εἴπερ ἀκολουθήσομεν τοῖς πρόσθεν;

d *ΝΕ. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον μὴ ποιεῖν.*

ΞΕ. Τῆς δημοκρατίας ὅμως, ἂν τὸ πλῆθος ἄρχῃ εἴτε μὲ τὴ βία εἴτε μὲ τὴ θέληση ἐκείνων ποὺ ἔχουν τὶς πε- 292a
ριουσίες, καὶ εἴτε διατηρεῖ ἀκριβῶς τοὺς νόμους εἴτε τοὺς παραβαίνει, ὁπωσδήποτε κανεὶς δὲ συνηθίζει νὰ μεταβάλλῃ τὸ ὄνομα.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀλήθεια.

ΞΕ. Τί λοιπόν; Νομίζομε ὅτι κανένο ἀπ' αὐτὰ τὰ πολιτεύματα εἶναι σωστὰ καθωρισμένο μὲ αὐτοὺς τοὺς ὅρους: «ἕνας, λίγοι, πολλοὶ—πλοῦτος ἢ φτώχεια — βία ἢ ἐλευθερία—μὲ νόμους γραπτοὺς ἢ χωρὶς νόμους»;

ΝΕ. ΣΩ. Τί πραγματικὰ τὸ ἐμποδίζει;

ΞΕ. Πρόσεξε λοιπὸν πιὸ καθαρά, ἀκολουθώντας αὐτὴν b
ἐδῶ τὴν ἄποψη.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιά;

ΞΕ. Σ' ἐκεῖνο ποὺ εἴπαμε στὴν ἀρχὴ θὰ μείνουμε σταθεροὶ ἢ θὰ διαφωνήσουμε;

ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιό λὲς τώρα;

ΞΕ. Εἴπαμε, νομίζω, ὅτι ἡ βασιλικὴ ἀρχὴ εἶναι κάποιο ἀπὸ τὶς ἐπιστῆμες.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ ἀπ' αὐτὲς ὄχι ὅλες, ἀλλά, νομίζω, κάποια κριτικὴ καὶ διευθυντικὴ ἐπιστήμη προτιμήσαμε ἀπὸ τὶς ἄλλες.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ στὴ διευθυντικὴ ἐπιστήμη διακρίναμε μιὰ γιὰ τὰ ἄψυχα πράγματα καὶ τὴν ἄλλη γιὰ τὰ ζωντανὰ ὄντα· μ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπο πάντοτε διαιρώντας, φτάσαμε στὸ τωρινὸ σημεῖο, χωρὶς νὰ χάσουμε ἀπὸ τὰ μάτια μας τὴν ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ εἴμαστε ἀκόμη ἱκανοὶ νὰ ἐξακριβώσουμε ἐπακριβῶς ποιὰ εἶναι.

ΝΕ. ΣΩ. Μιλεῖς σωστά.

ΞΕ. Ἄραγε λοιπὸν αὐτὸ τὸ ἴδιο ἐννοοῦμε: ὅτι ὁ ὅρος, ποὺ πρέπει νὰ χρησιμεύῃ γιὰ νὰ διακρίνουμε αὐτὰ τὰ πολιτεύματα, δὲν εἶναι οἱ λίγοι οὔτε οἱ πολλοί, οὔτε ἡ ἐλευθερία ἢ ἡ βία, οὔτε ἡ φτώχεια ἢ ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ κάποια ἐπιστήμη, ἂν θέλουμε νὰ εἴμαστε συνεπεῖς μὲ τὶς προηγούμενες ἀρχές μας;

ΝΕ. ΣΩ. Ἀλλ' ἀλήθεια αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ τὸ d
κάνουμε.

ΞΕ. Ἐξ ἀνάγκης δὴ νῦν τοῦτο οὕτω σκεπτέον, ἐν τίνι ποτὲ τούτων ἐπιστήμη συμβαίνει γίγνεσθαι περὶ ἀνθρώπων ἀρχῆς, σχεδὸν τῆς χαλεπωτάτης καὶ μεγίστης κτήσασθαι. Δεῖ γὰρ ἰδεῖν αὐτήν, ἵνα θεασώμεθα τίνας ἀφαιρετέον ἀπὸ τοῦ φρονίμου βασιλέως, οἳ προσποιοῦνται μὲν εἶναι πολιτικοὶ καὶ πείθουσι πολλούς, εἰσὶ δὲ οὐδαμῶς.

ΝΕ. ΣΩ. Δεῖ γὰρ δὴ ποιεῖν τοῦτο, ὡς ὁ λόγος ἡμῖν προείρηκεν.

e *ΞΕ. Μῶν οὖν δοκεῖ πλῆθός γε ἐν πόλει ταύτην τὴν ἐπιστήμην δυνατὸν εἶναι κτήσασθαι;*

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πῶς;

ΞΕ. Ἀλλ' ἆρα ἐν χιλιάνδρῳ πόλει δυνατὸν ἑκατόν τινας ἢ καὶ πεντήκοντα αὐτὴν ἱκανῶς κτήσασθαι;

ΝΕ. ΣΩ. Ῥᾴστη μεντἂν οὕτω γ' εἴη πασῶν τῶν τεχνῶν· ἴσμεν γὰρ ὅτι χιλίων ἀνδρῶν ἄκροι πεττευταὶ τοσοῦτοι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν οὐκ ἂν γένοιντό ποτε, μή τι δὴ βασιλῆς γε. Δεῖ γὰρ δὴ τόν γε τὴν βασιλικὴν ἔχοντα ἐπιστήμην, ἄν τ' ἄρχῃ καὶ ἐὰν μή, κατὰ τὸν ἔμ-
293a *προσθε λόγον ὅμως βασιλικὸν προσαγορεύεσθαι.*

ΞΕ. Καλῶς ἀπεμνημόνευσας. Ἑπόμενον δὲ οἶμαι τούτῳ τὴν μὲν ὀρθὴν ἀρχὴν περὶ ἕνα τινὰ καὶ δύο καὶ παντάπασιν ὀλίγους δεῖ ζητεῖν, ὅταν ὀρθὴ γίγνηται.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τούτους δέ γε, ἐάντε ἑκόντων ἄντ' ἀκόντων ἄρχωσιν, ἐάντε κατὰ γράμματα ἐάντε ἄνευ γραμμάτων, καὶ ἐὰν πλουτοῦντες ἢ πενόμενοι, νομιστέον, ὥσπερ νῦν ἡγούμεθα, κατὰ τέχνην ἡντινοῦν ἀρχὴν ἄρχοντας. Τοὺς ἰατροὺς
b *δὲ οὐχ ἥκιστα νενομίκαμεν, ἐάντε ἑκόντας ἐάντε ἄκοντας ἡμᾶς ἰῶνται, τέμνοντες ἢ κάοντες ἤ τινα ἄλλην ἀλγηδόνα προσάπτοντες, καὶ ἐὰν κατὰ γράμματα ἢ χωρὶς γραμμάτων, καὶ ἐὰν πένητες ὄντες ἢ πλούσιοι, πάντως οὐδὲν ἧττον*

XXXII. Ὁ ἀληθινὸς ἀρχηγὸς πάνω ἀπὸ τοὺς νόμους

ΞΕ. Τὸ ζήτημα, ποὺ πρέπει ἔτσι νὰ ἐξετάσουμε τώρα, εἶναι ἀναγκαστικὰ τοῦτο ἐδῶ: σὲ ποιό τέλος πάντων ἀπ' αὐτὰ τὰ πολιτεύματα συμβαίνει νὰ πραγματοποιῆται ἡ ἐπιστήμη τῆς διακυβερνήσεως τῶν ἀνθρώπων, σχεδὸν ἡ πιὸ δύσκολη καὶ ἡ πιὸ μεγάλη ποὺ μποροῦμε ν' ἀποκτήσουμε. Γιατὶ πρέπει νὰ τὴν ἐξετάσουμε γιὰ νὰ ἰδοῦμε ποιοὺς ἀνταγωνιστὲς πρέπει ν' ἀπομακρύνουμε ἀπὸ τὸ φρόνιμο βασιλιά, οἱ ὁποῖοι κάνουν τάχα ὅτι εἶναι πολιτικοὶ καὶ πείθουν πολλούς, ὅμως δὲν εἶναι μὲ κανένα τρόπο.

ΝΕ. ΣΩ. Πρέπει βέβαια νὰ κάνουμε αὐτὴ τὴ διαίρεση, ὅπως μᾶς τὸ ἔχει δείξει ἡ συζήτηση.

ΞΕ. Μήπως λοιπὸν φαίνεται πὼς εἶναι δυνατὸν σὲ μιὰ e
πόλη τὸ πλῆθος ν' ἀποκτήση αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πῶς;

ΞΕ. Ἄραγε σὲ πόλη χίλιων ἀνθρώπων εἶναι δυνατὸν ἑκατὸ ἢ καὶ πενῆντα νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὴν ἀποκτήσουν μὲ τρόπο ἱκανοποιητικό;

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι θὰ ἦταν ἡ πολιτικὴ ἡ πιὸ εὐκολώτερη ἀπ' ὅλες τὶς τέχνες· γιατὶ ξέρουμε ὅτι ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους Ἕλληνες δὲ θὰ βρίσκονταν ποτὲ στοὺς χίλιους τόσοι ἔξοχοι σκακιστές, χωρὶς νὰ λέμε ὅτι βρίσκονται τόσοι βασιλεῖς. Γιατὶ πρέπει ἐκεῖνος ποὺ κατέχει τὴ βασιλικὴ ἐπιστήμη, εἴτε βασιλεύει εἴτε ὄχι, σύμφωνα μὲ ὅ,τι ἔχομε πεῖ, νὰ κα-
λῆται ὅμως μὲ τὸ βασιλικὸ τίτλο. **293a**

ΞΕ. Καλὰ τὸ θυμήθηκες. Καὶ εἶναι ἑπόμενο, νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ζητοῦμε τὴ σωστὴ ἀρχὴ σὲ ἕνα μόνο ἢ σὲ δυὸ ἢ γενικὰ σὲ λίγους, στὴν περίπτωση ποὺ αὐτὴ ἡ σωστὴ μορφὴ πραγματοποιεῖται.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαίως.

ΞΕ. Καὶ ἐκείνους ποὺ ἄρχουν εἴτε μὲ τὴ θέληση εἴτε χωρὶς τὴ θέληση τῶν ὑπηκόων τους, σύμφωνα μὲ γραπτοὺς ἢ ἄγραφους νόμους, εἴτε εἶναι πλούσιοι εἴτε εἶναι φτωχοί, πρέπει νὰ τοὺς θεωροῦμε, ὅπως τώρα τὸ σκεπτόμαστε, ὅτι κυβερνοῦν μὲ μιὰν ὁποιαδήποτε τέχνη. Ἔτσι θεωροῦμε τοὺς γιατροὺς ὄχι λιγώτερο γιὰ τέτοιους εἴτε μὲ τὴ b
θέλησή μας εἴτε παρὰ τὴ θέλησή μας μᾶς θεραπεύουν, κόβοντας ἢ καίοντας ἢ ἐπιβάλλοντας κάποιαν ἄλλη ὀδυνηρὴ θεραπεία, εἴτε ἀκολουθοῦν γραπτοὺς ἢ ἄγραφους νόμους, εἴτε εἶναι πλούσιοι ἢ φτωχοί, ὅπως δήποτε ὄχι λιγώτερο

ἰατροὺς φαμεν, ἕωσπερ ἂν ἐπιστατοῦντες τέχνῃ, καθαίροντες εἴτε ἄλλως ἰσχναίνοντες εἴτε καὶ αὐξάνοντες, ἂν μόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῷ τῶν σωμάτων, βελτίω ποιοῦντες ἐκ χειρόνων, **c** *σῴζωσιν οἱ θεραπεύοντες ἕκαστοι τὰ θεραπευόμενα· ταύτῃ θήσομεν, ὡς οἶμαι, καὶ οὐκ ἄλλῃ, τοῦτον ὅρον ὀρθὸν εἶναι μόνον ἰατρικῆς καὶ ἄλλης ἡστινοσοῦν ἀρχῆς.*

ΝΕ. ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἀναγκαῖον δὴ καὶ πολιτειῶν, ὡς ἔοικε, ταύτην ὀρθὴν διαφερόντως εἶναι καὶ μόνην πολιτείαν, ἐν ᾗ τις ἂν εὑρίσκοι τοὺς ἄρχοντας ἀληθῶς ἐπιστήμονας καὶ οὐ δοκοῦντας μόνον, ἐάντε κατὰ νόμους ἐάντε ἄνευ νόμων ἄρχωσι, καὶ ἑκόντων ἢ ἀκόντων, καὶ πενόμενοι ἢ πλουτοῦντες, τούτων ὑπο- **d** *λογιστέον οὐδὲν οὐδαμῶς εἶναι κατ' οὐδεμίαν ὀρθότητα.*

ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Καὶ ἐάντε γε ἀποκτεινύντες τινὰς ἢ καὶ ἐκβάλλοντες καθαίρωσιν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν πόλιν, εἴτε καὶ ἀποικίας οἷον σμήνη μελιττῶν ἐκπέμποντές ποι σμικροτέραν ποιῶσιν, ἤ τινας ἐπεισαγόμενοί ποθεν ἄλλους ἔξωθεν πολίτας ποιοῦντες αὐτὴν αὔξωσιν, ἕωσπερ ἂν ἐπιστήμῃ καὶ τῷ δικαίῳ προσχρώμενοι σῴζοντες ἐκ χείρονος βελτίω ποιῶσι κατὰ δύνα- **e** *μιν, ταύτην τότε καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους ὅρους ἡμῖν μόνην ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι ῥητέον· ὅσας δ' ἄλλας λέγομεν, οὐ γνησίας οὐδ' ὄντως οὔσας λεκτέον, ἀλλὰ μεμιμημένας ταύτην, ἃς μὲν ὡς εὐνόμους λέγομεν, ἐπὶ τὰ καλλίω, τὰς δὲ ἄλλας ἐπὶ τὰ αἰσχίονα [μεμιμῆσθαι].*

ΝΕ. ΣΩ. Τὰ μὲν ἄλλα, ὦ ξένε, μετρίως ἔοικεν εἰρῆσθαι· τὸ δὲ καὶ ἄνευ νόμων δεῖν ἄρχειν χαλεπώτερον ἀκούειν ἐρρήθη.

τοὺς καλοῦμε γιατρούς, ἐφ' ὅσον ἐπιστατώντας μὲ τέχνη, καθαρίζοντάς μας, εἴτε μὲ ἄλλο τρόπο ἀδυνατίζοντας ἢ μεγαλώνοντας τὸ πάχος, ἂν μόνο τὸ κάνουν γιὰ τὸ καλὸ τῶν σωμάτων, τὰ κάνουν αὐτὰ καλύτερα ἀπὸ χειρότερα, καὶ σώζουν τὰ ὄντα ποὺ τοὺς εἶναι ἐμπιστευμένα. Σ' αὐτὸ **c** τὸ δρόμο, νομίζω, θὰ ζητήσουμε, καὶ ὄχι σὲ ἄλλο, τὸ μόνο σωστὸ ὁρισμὸ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἄλλης ὁποιασδήποτε ἀρχῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀκριβῶς ἔτσι.

ΞΕ. Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖο, καθὼς φαίνεται, αὐτὸ μόνο τὸ πολίτευμα νὰ εἶναι ἔξοχα καὶ ἀποκλειστικὰ σωστό, μέσα στὸ ὁποῖο θά 'βρισκε κανεὶς τοὺς ἄρχοντες ἀληθινοὺς ἐπιστήμονες καὶ ὄχι μόνο φαινομενικούς, εἴτε ἄρχουν σύμφωνα μὲ νόμους ἢ χωρὶς νόμους, εἴτε μὲ τὴ θέληση ἢ παρὰ τὴ θέληση τῶν ὑπηκόων, εἴτε εἶναι φτωχοὶ ἢ πλούσιοι· τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζουμε μὲ κανένα τρόπο **d** κατὰ τὴν ἐκτίμηση τῆς ὀρθότητας αὐτῆς τῆς ἀρχῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Καλά.

ΞΕ. Καὶ ἄν, φονεύοντας μερικοὺς ἢ ἐξορίζοντας, καθαρίζουν τὴν πόλη γιὰ τὸ καλό της εἴτε καὶ στέλνοντας κάπου ἀποικίες σὰ σμήνη μελισσῶν τὴν κάνουν μικρότερη, ἢ εἰσάγοντας μερικοὺς ἄλλους ἀπὸ κάπου ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ δημιουργώντας νέους πολῖτες τὴν κάνουν πιὸ μεγάλη, ἐφ' ὅσον, κάνοντας χρήση ἐπιστήμης καὶ δικαιοσύνης, τὴ διατηροῦν καὶ τὴν κάνουν ἀπὸ χειρότερη καλύτερη, ὅσο μποροῦν, τότε καὶ μὲ τέτοιους ὅρους αὐτὸ τὸ πολίτευμα πρέπει **e** νὰ τὸ ποῦμε ὅτι εἶναι γιὰ μᾶς τὸ μόνο σωστὸ πολίτευμα· καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι δὲν εἶναι γνήσια οὔτε ἀληθινά, ἀλλὰ ἀπομιμήσεις· αὐτά, ἂν ἔχουν καλοὺς νόμους, λέμε ὅτι ἀπομιμοῦνται τὰ καλύτερα χαρακτηριστικὰ ἐκείνου τοῦ σωστοῦ πολιτεύματος· τὰ ἄλλα ὅτι ἀπομιμοῦνται τὰ χειρότερα χαρακτηριστικά του.

XXXIII—XXXV. Ἡ ἰδεώδης παρανομία εἶναι ἡ δύναμη ποὺ ἐπιβάλλει τὸ καλὸ

ΝΕ. ΣΩ. Τὰ ἄλλα, ξένε μου, φαίνεται ὅτι ἔχουν εἰπωθῆ ἀρκετὰ καλά· ἀλλὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ ἄρχη κανεὶς καὶ χωρὶς νόμους, αὐτὸ εἶναι πολὺ ὀδυνηρὸ νὰ τὸ ἀκοῦμε.

ΞΕ. Μικρόν γε ἔφθης με ἐρόμενος, ὦ Σώκρατες.
294a *Ἔμελλον γάρ σε διερωτήσειν ταῦτα πότερον ἀποδέχῃ πάντα, ἤ τι καὶ δυσχεραίνεις τῶν λεχθέντων· νῦν δ' ἤδη φανερὸν ὅτι τοῦτο βουλησόμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν ἄνευ νόμων ἀρχόντων ὀρθότητος διελθεῖν ἡμᾶς.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τρόπον τινὰ μέντοι δῆλον ὅτι τῆς βασιλικῆς ἐστιν ἡ νομοθετική· τὸ δ' ἄριστον οὐ τοὺς νόμους ἐστὶν ἰσχύειν ἀλλ' ἄνδρα τὸν μετὰ φρονήσεως βασιλικόν. Οἶσθ' ὅπῃ;

ΝΕ. ΣΩ. Πῇ δὴ λέγεις;

ΞΕ. Ὅτι νόμος οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τό τε ἄριστον καὶ
b *τὸ δικαιότατον ἀκριβῶς πᾶσιν ἅμα περιλαβὼν τὸ βέλτιστον ἐπιτάττειν· αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν τε ἀνθρώπων καὶ τῶν πράξεων καὶ τὸ μηδέποτε μηδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἡσυχίαν ἄγειν τῶν ἀνθρωπίνων οὐδὲν ἐῶσιν ἁπλοῦν ἐν οὐδενὶ περὶ ἁπάντων καὶ ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον ἀποφαίνεσθαι τέχνην οὐδ' ἡντινοῦν. Ταῦτα δὴ συγχωροῦμέν που;*

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τὸν δέ γε νόμον ὁρῶμεν σχεδὸν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο
c *συντείνοντα, ὥσπερ τινὰ ἄνθρωπον αὐθάδη καὶ ἀμαθῆ καὶ μηδένα μηδὲν ἐῶντα ποιεῖν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν, μηδ' ἐπερωτᾶν μηδένα, μηδ' ἄν τι νέον ἄρα τῳ συμβαίνῃ βέλτιον παρὰ τὸν λόγον ὃν αὐτὸς ἐπέταξεν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθῆ· ποιεῖ γὰρ ἀτεχνῶς καθάπερ εἴρηκας νῦν ὁ νόμος ἡμῖν ἑκάστοις.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἀδύνατον εὖ ἔχειν πρὸς τὰ μηδέποτε ἁπλᾶ τὸ διὰ παντὸς γιγνόμενον ἁπλοῦν;

ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Διὰ τί δή ποτ' οὖν ἀναγκαῖον νομοθετεῖν, ἐπει-
d *δήπερ οὐκ ὀρθότατον ὁ νόμος; Ἀνευρετέον τούτου τὴν αἰτίαν.*

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Μόλις πρόλαβες νὰ μὲ ρωτήσῃς, Σωκράτη. Γιατὶ
ἀκριβῶς ἤθελα νὰ σὲ ρωτήσω, ἂν παραδέχεσαι ὅλες αὐτὲς τὶς **294a**
σκέψεις ἢ ὑπάρχῃ καμιά, ἀπ' ὅσες εἴπαμε, ποὺ δὲν σοῦ ἀρέσει· τώρα πιὰ εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὸ θὰ θελήσουμε νὰ συζητήσουμε, δηλαδὴ τὸ ζήτημα νὰ γνωρίσουμε, ἂν μιὰ ἀρχὴ χωρὶς νόμους εἶναι σωστή.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι;

ΞΕ. Εἶναι φανερὸ ὅμως ὅτι μὲ κάποιο τρόπο ἡ νομοθεσία εἶναι ἔργο βασιλικό· καὶ τὸ ἄριστο εἶναι νὰ ἰσχύουν ὄχι οἱ νόμοι, ἀλλ' ὁ βασιλικὸς ἄνδρας, ὁ προικισμένος μὲ σύνεση. Ξέρεις γιατί;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό λοιπὸν εἶναι αὐτὸ τὸ γιατί;

ΞΕ. Εἶναι ὅτι ὁ νόμος δὲ θὰ μποροῦσε ποτέ, ἀφοῦ
περιλάβῃ συγχρόνως ὅ,τι ὑπάρχει γιὰ ὅλους ἄριστο καὶ **b**
δικαιότατο, νὰ νομοθετῇ τὸ πιὸ ὠφέλιμο· γιατὶ οἱ ἀνομοιότητες τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πράξεων καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι κανένα ἀνθρώπινο πρᾶγμα, γιὰ νὰ ποῦμε τὸ σωστό, δὲν εἶναι ποτὲ σὲ ἡσυχία, δὲν ἀφήνουν θέση σὲ καμιὰ τέχνη γιὰ ἕνα ἀπόλυτο ποὺ νὰ ἀξίζῃ γιὰ ὅλες τὶς περιπτώσεις καὶ γιὰ ὅλους τοὺς χρόνους. Σ' αὐτὰ λοιπὸν εἴμαστε σύμφωνοι, φαντάζομαι;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαίως.

ΞΕ. Καὶ ὁ νόμος βλέπουμε ὅτι σχεδὸν σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο
ἀπόλυτο τείνει, ὅπως ἕνας ἄνθρωπος αὐθάδης καὶ ἀμαθὴς **c**
ποὺ δὲν ἐπιτρέπει σὲ κανένα νὰ κάνῃ κάτι ἐνάντιο στὴν ἀπαγόρευση ποὺ ἔχει δημοσιεύσει, μήτε ἐπιτρέπει καμιὰ ἐρώτηση, ἀκόμη καὶ ἂν συμβαίνῃ σὲ κάποιον νὰ ἔχῃ προτείνῃ κάτι καλύτερο, παρὰ τὴν ἐντολὴ ποὺ αὐτὸς ἔδωσε.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι ἀλήθεια. Γιατὶ ὁ νόμος ἐνεργεῖ ὡς πρὸς τὸν καθένα μας ἀκριβῶς ὅπως αὐτὴ τὴ στιγμὴ εἶπες.

ΞΕ. Εἶναι λοιπὸν ἀδύνατο ἐκεῖνο, ποὺ παραμένει πάντα ἀπόλυτο, νὰ προσαρμόζεται σ' ἐκεῖνα ποὺ ποτὲ δὲν εἶναι ἀπόλυτα;

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι φαίνεται.

ΞΕ. Γιατί λοιπὸν εἶναι ἀναγκαῖο νὰ νομοθετοῦμε, ἂν
ὁ νόμος δὲν εἶναι τὸ πιὸ τέλειο; Πρέπει νὰ βροῦμε τὴν **d**
αἰτία του.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ παρ' ἡμῖν εἰσί τινες οἷαι καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἀθρόων ἀνθρώπων ἀσκήσεις, εἴτε πρὸς δρόμον εἴτε πρὸς ἄλλο τι, φιλονικίας ἕνεκα;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πάνυ γε πολλαί.

ΞΕ. Φέρε νῦν ἀναλάβωμεν πάλιν μνήμῃ τὰς τῶν τέχνῃ γυμναζόντων ἐπιτάξεις ἐν ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι λεπτουργεῖν οὐκ ἐγχωρεῖν ἡγοῦνται καθ' ἕνα ἕκαστον, τῷ σώματι τὸ προσῆκον ἑκάστῳ προστάττοντες,
e *ἀλλὰ παχύτερον οἴονται δεῖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐπὶ πολλοὺς τὴν τοῦ λυσιτελοῦντος τοῖς σώμασι ποιεῖσθαι τάξιν.*

ΝΕ. ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Διὸ δή γε καὶ ἴσους πόνους νῦν διδόντες ἀθρόοις ἅμα μὲν ἐξορμῶσιν, ἅμα δὲ καὶ καταπαύουσι δρόμου καὶ πάλης καὶ πάντων τῶν κατὰ τὰ σώματα πόνων.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔστι ταῦτα.

ΞΕ. Καὶ τὸν νομοθέτην τοίνυν ἡγώμεθα, τὸν ταῖσιν ἀγέλαις ἐπιστατήσοντα τοῦ δικαίου πέρι καὶ τῶν πρὸς ἀλλή-
295a *λους συμβολαίων, μή ποθ' ἱκανὸν γενήσεσθαι πᾶσιν ἀθρόοις προστάττοντα ἀκριβῶς ἑνὶ ἑκάστῳ τὸ προσῆκον ἀποδιδόναι.*

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ γοῦν εἰκός.

ΞΕ. Ἀλλὰ τὸ τοῖς πολλοῖς γε οἶμαι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καί πως οὑτωσὶ παχυτέρως ἑκάστοις τὸν νόμον θήσει, καὶ ἐν γράμμασιν ἀποδιδοὺς καὶ ἐν ἀγραμμάτοις, πατρίοις δὲ ἔθεσι νομοθετῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ὀρθῶς μέντοι. Πῶς γὰρ ἄν τις ἱκανὸς γένοιτ' ἄν
b *ποτε, ὦ Σώκρατες, ὥστε διὰ βίου ἀεὶ παρακαθήμενος ἑκάστῳ δι' ἀκριβείας προστάττειν τὸ προσῆκον; Ἐπεὶ τοῦτ' ἂν δυνατὸς ὤν, ὡς οἶμαι, τῶν τὴν βασιλικὴν ὁστισοῦν ὄντως ἐπιστήμην εἰληφότων σχολῇ ποτ' ἂν ἑαυτῷ θεῖτ' ἐμποδίσματα γράφων τοὺς λεχθέντας τούτους νόμους.*

ΞΕ. Λοιπὸν και σὲ σᾶς, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες πόλεις, ὑπάρχουν μερικὲς ἀσκήσεις ἀνθρώπων ὅλων μαζί, εἴτε στὸ τρέξιμο, εἴτε σὲ τίποτ' ἄλλο, ἀπὸ ἁπλὴ ἅμιλλα;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πάρα πολλές.

ΞΕ. Ἔλα τώρα ἂς ξαναφέρουμε στὴ μνήμη μας τὰ παραγγέλματα ἐκείνων ποὺ γυμνάζουν μὲ ἐπιστημονικοὺς κανόνες στὶς τέτοιες ἀρχές.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιά παραγγέλματα;

ΞΕ. Ὅτι νομίζουν πὼς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μποῦν στὶς λεπτομέρειες ἀτομικῶν περιπτώσεων, διατυπώνοντας γιὰ κάθε ἰδιαίτερο σῶμα εἰδικὰ παραγγέλματα, ἀλλὰ νομίζουν ὅτι πρέπει νὰ βλέπουν τὰ πράγματα καλύτερα χονδρικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ νὰ ἐξετάζουν τὴν πλειονότητα τῶν περιπτώ- **e**
σεων καὶ τῶν ἀντικειμένων, δημοσιεύοντας τὰ παραγγέλματα ποὺ θὰ εἶναι ὠφέλιμα στὰ σώματα γενικῶς.

ΝΕ. ΣΩ. Καλά.

ΞΕ. Γι' αὐτὸ πραγματικὰ ἐπιβάλλουν σὲ ὅλους μαζὶ τοὺς ἴδιους κόπους καὶ τοὺς κάνουν ν' ἀρχίζουν τὸν ἴδιο χρόνο καὶ νὰ σταματοῦν στὴν ἴδια στιγμὴ τὸ τρέξιμο καὶ τὴν πάλη καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἀσκήσεις τοῦ σώματος.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΞΕ. Ἂς νομίζουμε λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ νομοθέτης, αὐτὸς ποὺ ὀφείλει νὰ παραγγέλλῃ στὶς ἀγέλες τὶς ὑποχρεώσεις τους γιὰ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὶς ἀμοιβαῖες συμφωνίες, δὲ θὰ **295a**
γίνῃ ποτὲ ἱκανός, ὑπαγορεύοντας διαταγὲς γιὰ ὅλους μαζί, νὰ προσδιορίζῃ σὲ κάθε ἄτομο ὅ,τι ἀκριβῶς τοῦ ταιριάζει.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι τουλάχιστο πιθανό.

ΞΕ. Ἀλλὰ θὰ θέσῃ ἐκεῖνο τὸ νόμο ποὺ ταιριάζει στὴν πλειονότητα τῶν ἀτόμων, νομίζω, καὶ στὴν πλειονότητα τῶν περιπτώσεων καὶ ἔτσι κάπως χονδρικῶς θὰ νομοθετήσῃ γιὰ τὸν καθένα, εἴτε γράφοντας νόμους εἴτε χωρὶς νὰ γράψῃ καὶ δίνοντας ἰσχὺ νόμου στὰ ἀρχαῖα ἔθιμα τῶν προγόνων.

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Βέβαια σωστά. Γιατὶ πῶς θὰ γίνονταν ποτὲ ἱκα-
νός, Σωκράτη μου, νὰ καθήσῃ σὲ κάθε στιγμὴ τῆς **b**
ζωῆς του κοντὰ σὲ κάθε ἰδιώτη καὶ νὰ τοῦ ὁρίζῃ ἀκριβῶς τί ὀφείλει νὰ κάνῃ; Ἐπειδή, ἂν ἦταν ἱκανὸς ὁποιοσδήποτε, καθὼς νομίζω, ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποὺ κατέχουν τὴν ἀληθινὴ βασιλικὴ ἐπιστήμη, δὲ θά 'βαζε ποτὲ στὸν ἑαυτό του ἐμπόδια, γράφοντας αὐτοὺς τοὺς νόμους ποὺ εἴπαμε.

ΝΕ. ΣΩ. Ἐκ τῶν νῦν γοῦν, ὦ ξένε, εἰρημένων.

ΞΕ. Μᾶλλον δέ γε, ὦ βέλτιστε, ἐκ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι.

ΝΕ. ΣΩ. Τίνων δή;

ΞΕ. Τῶν τοιῶνδε. Εἴπωμεν γὰρ δὴ πρός γε ἡμᾶς αὐτοὺς
c *ἰατρὸν μέλλοντα ἢ καί τινα γυμναστικὸν ἀποδημεῖν καὶ ἀπέσεσθαι τῶν θεραπευομένων συχνόν, ὡς οἴοιτο, χρόνον, μὴ μνημονεύσειν οἰηθέντα τὰ προσταχθέντα τοὺς γυμναζομένους ἢ τοὺς κάμνοντας, ὑπομνήματα γράφειν ἂν ἐθέλειν αὐτοῖς, ἢ πῶς;*

ΝΕ. ΣΩ. Οὕτως.

ΞΕ. Τί δ' εἰ παρὰ δόξαν ἐλάττω χρόνον ἀποδημήσας ἔλθοι πάλιν; Ἆρ' οὐκ ἂν παρ' ἐκεῖνα τὰ γράμματα τολμήσειεν ἄλλ' ὑποθέσθαι, συμβαινόντων ἄλλων βελτιόνων τοῖς κά-
d *μνουσι διὰ πνεύματα ἤ τι καὶ ἄλλο παρὰ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐκ Διὸς ἑτέρως πως τῶν εἰωθότων γενόμενα, καρτερῶν δ' ἂν ἡγοῖτο δεῖν μὴ ἐκβαίνειν τἀρχαῖά ποτε νομοθετηθέντα μήτε αὐτὸν προστάττοντα ἄλλα μήτε τὸν κάμνοντα ἕτερα τολμῶντα παρὰ τὰ γραφέντα δρᾶν, ὡς ταῦτα ὄντα ἰατρικὰ καὶ ὑγιεινά, τὰ δὲ ἑτέρως γιγνόμενα νοσώδη τε καὶ οὐκ ἔντεχνα· ἢ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἔν γε ἐπιστήμῃ συμβαῖνον καὶ*
e *ἀληθεῖ τέχνῃ περὶ ἅπαντα παντάπασι γέλως ἂν ὁ μέγιστος γίγνοιτο τῶν τοιούτων νομοθετημάτων;*

ΝΕ. ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Τῷ δὲ τὰ δίκαια δὴ καὶ ἄδικα καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ γράψαντι καὶ ἄγραφα νομοθετήσαντι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἀγέλαις, ὁπόσαι κατὰ πόλιν ἐν ἑκάσταις νομεύονται κατὰ τοὺς τῶν γραψάντων νόμους, ἂν ὁ μετὰ τέχνης γράψας ἤ τις ἕτερος ὅμοιος ἀφίκηται, μὴ ἐξέστω δὴ
296a *παρὰ ταῦτα ἕτερα προστάττειν; ἢ καὶ τοῦτο τὸ ἀπόρρημα οὐδὲν ἧττον ἂν ἐκείνου τῇ ἀληθείᾳ γελοῖον φαίνοιτο;*

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια, ξένε μου, σύμφωνα τουλάχιστο μὲ ἐκεῖνα ποὺ ἔχομε πεῖ.

ΞΕ. Καλύτερα, ἀγαπητέ μου, σύμφωνα μ' ἐκεῖνα ποὺ πρόκειται νὰ ποῦμε.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιὰ ἀκριβῶς;

ΞΕ. Τοῦτα ἐδῶ. Ἂς θέσουμε σὲ μᾶς τοὺς ἴδιους τὸ ζήτημα, ὅτι ἕνας γιατρὸς ἢ καὶ ἕνας κάποιος διδάσκαλος c
τῆς γυμναστικῆς, ποὺ μέλλει νὰ ταξιδέψῃ στὰ ξένα καὶ νὰ εἶναι μακριὰ ἀρκετὸν καιρό, ὅπως νομίζει, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θεραπεύει, ἐπειδὴ φοβᾶται ὅτι οἱ γυμναζόμενοι ἢ οἱ ἄρρωστοι δὲ θὰ θυμοῦνται τὶς παραγγελίες του, θά 'θελε νὰ τοὺς ἀφήσῃ γραπτὲς παραγγελίες· ἢ ὄχι;

ΝΕ. ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Ἔ τί; Ἂν παρ' ἐλπίδα, ἀφοῦ ἔμεινε λιγώτερο χρόνο στὰ ξένα, ἐπανέλθη, ἄραγε δὲ θὰ τολμοῦσε νὰ παραγγείλῃ ἄλλες συμβουλὲς ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς γραμμένες, ὅταν θὰ συνέβαιναν ἄλλες εὐνοϊκώτερες περιστάσεις στοὺς ἀσθενεῖς, γιὰ
τοὺς ἀνέμους ἢ γιὰ κάτι ἄλλο ἀπ' ὅσα ἔγιναν ἔξω ἀπὸ d
ἐκεῖνα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ Δία, δηλαδὴ κατὰ κάποιο διάφορο τρόπο ἀπὸ τὰ συνήθως γινόμενα, ἀλλά, ὄντας ἰσχυρογνώμων, θὰ νόμιζε ὅτι πρέπει νὰ μὴ παραβαίνουν τὶς παλιὲς παραγγελίες ποὺ κάποτε νομοθετήθηκαν, μήτε ὁ ἴδιος ὀφείλει νὰ διατάξῃ ἄλλα μήτε ὁ ἀσθενής του νὰ τολμᾶ νὰ κάνῃ διάφορα ἀπὸ τὶς γραπτὲς συνταγές, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι αὐτὲς μόνο εἶναι γιατρικὲς καὶ ὑγιεινὲς καὶ ὅλες οἱ ἄλλες συνταγὲς εἶναι βλαβερὲς καὶ φτιαγμένες ὄχι μὲ τέχνη καὶ μέθοδο· ἢ μήπως ὅλη αὐτὴ ἡ ὅμοια διαγωγή, ἂν συνέβαινε στὴν
ἐπιστήμη καὶ στὴν ἀληθινὴ τέχνη, θὰ γίνονταν αἰτία γιὰ γέ- e
λια πάρα πολὺ δυνατὰ στὴν περίπτωση τέτοιων νομοθετημάτων;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἀλλὰ σ' ἐκεῖνον, ποὺ γιὰ τὰ δίκαια, ἄδικα, ὡραῖα, ἄσχημα, ἀγαθὰ καὶ κακὰ ἔγραψε καὶ ἄγραφα ἐνομοθέτησε γιὰ τὶς ἀγέλες τῶν ἀνθρώπων, ὅσες σὲ κάθε πόλη ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῶν νομοθετῶν τους, ἂν αὐτὸς ποὺ νομοθέτησε μὲ τέχνη ἢ κάποιος ὅμοιος ἄλλος ἔρθη, λὲς νὰ μὴ
ἐπιτρέπεται νὰ παραγγέλλῃ ἄλλες ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς πρῶτες 296a
συνταγές; Ἢ καὶ αὐτὴ ἡ ἀπαγόρευση θὰ φαίνονταν ἀληθινὰ ὄχι λιγώτερο γελοία ἀπὸ κείνη τὴν πρώτη;

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Οἶσθ' οὖν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ λόγον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν λεγόμενον;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκ ἐννοῶ νῦν γ' οὕτως.

ΞΕ. Καὶ μὴν εὐπρεπής. Φασὶ γὰρ δὴ δεῖν, εἴ τις γιγνώσκει παρὰ τοὺς τῶν ἔμπροσθεν βελτίους νόμους, νομοθετεῖν τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστον πείσαντα, ἄλλως δὲ μή.

ΝΕ. ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ὀρθῶς;

b *ΞΕ. Ἴσως. Ἂν δ' οὖν μὴ πείθων τις βιάζηται τὸ βέλτιον, ἀπόκριναι, τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται; Μὴ μέντοι πω, περὶ δὲ τῶν ἔμπροσθεν πρότερον.*

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον δὴ λέγεις;

ΞΕ. Ἄν τις ἄρα μὴ πείθων τὸν ἰατρευόμενον, ἔχων δὲ ὀρθῶς τὴν τέχνην, παρὰ τὰ γεγραμμένα τὸ βέλτιον ἀναγκάζῃ δρᾶν παῖδα ἤ τινα ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα, τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται ταύτης; ἆρ' οὐ πᾶν μᾶλλον ἢ τὸ παρὰ τὴν τέχνην λεγόμενον ἁμάρτημα τὸ νοσῶδες; καὶ πάντα ὀρθῶς εἰπεῖν
c *ἔστι πρότερον τῷ βιασθέντι περὶ τὸ τοιοῦτον πλὴν ὅτι νοσώδη καὶ ἄτεχνα πέπονθεν ὑπὸ τῶν βιασαμένων ἰατρῶν;*

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΞΕ. Τί δὲ ἡμῖν δὴ τὸ παρὰ τὴν πολιτικὴν τέχνην ἁμάρτημα λεγόμενόν ἐστιν; ἆρ' οὐ τὸ αἰσχρὸν καὶ [τὸ] κακὸν καὶ ἄδικον;

ΝΕ. ΣΩ. Παντάπασί γε.

ΞΕ. Τῶν δὴ βιασθέντων παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια δρᾶν ἕτερα δικαιότερα καὶ ἀμείνω καὶ καλλίω τῶν
d *ἔμπροσθεν, φέρε, τὸν τῶν τοιούτων αὖ ψόγον περὶ τῆς τοιαύτης βίας, ἆρ', εἰ μέλλει μὴ καταγελαστότατος εἶναι πάντων, πάντ' αὐτῷ μᾶλλον λεκτέον ἑκάστοτε πλὴν ὡς αἰσχρὰ καὶ ἄδικα καὶ κακὰ πεπόνθασιν οἱ βιασθέντες ὑπὸ τῶν βιασαμένων;*

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΞΕ. Ἀλλ' ἄρα ἐὰν μὲν πλούσιος ὁ βιασάμενος ᾖ, δίκαια, ἂν δ' ἄρα πένης, ἄδικα τὰ βιασθέντα ἐστίν; ἢ κἂν

---

1. Ὁ Πλάτων ὁ ἴδιος λέγει στὸν «Κρίτωνα» 51 b—c: «ἢ πείθειν αὐτήν... βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον». Στοὺς «Νόμους» 772 c, 832 c: Ἐὰν τὰ συνήθη πολιτεύματα δὲν εἶναι παρὰ φατρίες, ἡ συγκατάθεση τοῦ λαοῦ τοὺς λείπει (ἀκόντων γὰρ ἑκοῦσα οὐδεμία, ἀλλ' ἀκόντων ἑκοῦσα ἄρχει σὺν ἀεί τινι βίᾳ). Ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τοὺς νομοθέτες νὰ κάνουν νόμους ποὺ ἀρέσουν, οὔτε ἀπὸ τοὺς γιατροὺς νὰ θεραπεύουν χωρὶς πόνο (684 c).

ΞΕ. Ξέρεις λοιπὸν τί λένε σ' αὐτὴ τὴν περίσταση οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι; (1)

ΝΕ. ΣΩ. Δὲν καταλαβαίνω αὐτὴ τὴ στιγμή.

ΞΕ. Καὶ ὅμως ἡ συνταγή τους εἶναι ἡ ἁρμόζουσα. Λένε, πραγματικά, ὅτι πρέπει, ἂν κανεὶς γνωρίζη νόμους καλύτερους ἀπὸ ἐκείνους τῶν προγόνων, νὰ νομοθετῆ, ἀφοῦ ὅμως ἐπιτύχη τὴ συγκατάθεση κάθε πολίτη, ἀλλιώτικα ὄχι.

ΝΕ. ΣΩ. Ἒ καλά· δὲν ἔχουν δίκαιο;

ΞΕ. Ἴσως. Ἂν ὅμως κάποιος, χωρὶς αὐτὴ τὴ συγκα- b
τάθεση, ἐπιβάλη μὲ τὴ βία τὸ καλύτερο, ἀπάντησε ποιό ὄνομα θὰ πάρη, αὐτὴ ἡ βία; Ὅμως περίμενε ἀκόμη, ἂς ἐπανέλθουμε πρωτύτερα στὰ προηγούμενα παραδείγματα.

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΞΕ. Ἂν λοιπὸν ἕνας γιατρὸς ποὺ χωρὶς νὰ πείση τὸν ἀσθενῆ του, κατέχοντας ὅμως καλὰ τὴν τέχνη του, ἐπιβάλλη σ' ἕνα παιδὶ ἢ ἕναν ἄνδρα ἢ καὶ γυναίκα, παρὰ τὶς γραπτὲς παραγγελίες του, τὴν καλὴ θεραπεία, ποιό ὄνομα τότε θὰ πάρη αὐτὴ ἡ βία; Ἄραγε δὲν εἶναι κάθε ἄλλο ὄνομα καλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ λέγεται σφάλμα ὀλέθριο ἐναντίον τῆς τέχνης;
Καὶ τὸ θῦμα αὐτῆς τῆς βίας δὲν θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ c
λέη σωστὰ ὅλα σχετικὰ μ' αὐτήν, ἐκτὸς ὅτι ἔπαθε ἐπιβλαβῆ καὶ ἄτεχνα πράγματα ἀπὸ τοὺς γιατροὺς ποὺ τὴν ἐπέβαλαν;

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα λές.

ΞΕ. Καὶ τώρα πῶς θὰ καλέσουμε τὸ σφάλμα ἐναντίον τῆς πολιτικῆς τέχνης; Ἄραγε δὲν τὸ χαρακτηρίζομε ἄσχημο, κακὸ καὶ ἄδικο;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἐκείνων λοιπόν, ποὺ ἀναγκάσθηκαν νὰ παραβοῦν τοὺς γραπτοὺς νόμους καὶ τὰ πάτρια ἔθιμα γιὰ νὰ κάνουν ἄλλα δικαιότερα, ὠφελιμώτερα καὶ καλύτερα ἀπὸ τὰ πρωτύτε-
ρα, ἔλα νὰ ἰδοῦμε τὴν κατηγορία τους πάλι γι' αὐτὴ τὴν βία· d
ἄραγε, ἂν μέλλη νὰ μὴν εἶναι ἡ πιὸ γελοία ἀπ' ὅλες στὸν κόσμο, δὲν πρέπει νὰ ποῦμε, κατὰ τὴν περίσταση, ὅλες τὶς κατηγορίες καλύτερα, ἐκτὸς ὅτι ἔχουν πάθει ἄσχημα, ἄδικα καὶ κακὰ ἐκεῖνοι ποὺ ἐξαναγκάσθηκαν ἀπὸ τοὺς αἴτιους τῆς βίας;

ΝΕ. ΣΩ. Λὲς τὴν καθαρὴ ἀλήθεια.

ΞΕ. Ἀλλ' ἄραγε, ἂν ὁ δημιουργὸς τῆς βίας εἶναι πλούσιος, εἶναι ἡ βία δίκαιη, ἂν ὅμως φτωχός, ἄδικη; Ἤ, ἂν

πείσας κἂν μὴ πείσας τις, πλούσιος ἢ πένης, ἢ κατὰ γράμματα
e *ἢ παρὰ γράμματα, δρᾷ [μὴ σύμφορα ἢ] σύμφορα, τοῦτον δεῖ καὶ περὶ ταῦτα τὸν ὅρον εἶναι τόν γε ἀληθινώτατον ὀρθῆς πόλεως διοικήσεως, ὃν ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ διοικήσει τὸ τῶν ἀρχομένων; Ὥσπερ ὁ κυβερνήτης τὸ τῆς νεὼς καὶ*
297a *ναυτῶν ἀεὶ συμφέρον παραφυλάττων, οὐ γράμματα τιθεὶς ἀλλὰ τὴν τέχνην νόμον παρεχόμενος, σῴζει τοὺς συνναύτας, οὕτω καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον παρὰ τῶν οὕτως ἄρχειν δυναμένων ὀρθὴ γίγνοιτ' ἂν πολιτεία, τὴν τῆς τέχνης ῥώμην τῶν νόμων παρεχομένων κρείττω; Καὶ πάντα ποιοῦσι τοῖς ἔμφροσιν ἄρχουσιν οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, μέχριπερ ἂν*
b *ἓν μέγα φυλάττωσι, τὸ μετὰ νοῦ καὶ τέχνης δικαιότατον ἀεὶ διανέμοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει σῴζειν τε αὐτοὺς οἷοί τε ὦσιν καὶ ἀμείνους ἐκ χειρόνων ἀποτελεῖν κατὰ τὸ δυνατόν;*

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκ ἔστ' ἀντειπεῖν παρά γε ἃ νῦν εἴρηται.

ΞΕ. Καὶ μὴν πρὸς ἐκεῖνα οὐδὲ ἀντιρρητέον.

ΝΕ. ΣΩ. Τὰ ποῖα εἶπες;

ΞΕ. Ὡς οὐκ ἄν ποτε πλῆθος οὐδ' ὡντινωνοῦν τὴν τοιαύτην λαβὸν ἐπιστήμην οἷόν τ' ἂν γένοιτο μετὰ νοῦ διοικεῖν
c *πόλιν, ἀλλὰ περὶ σμικρόν τι καὶ ὀλίγον καὶ τὸ ἕν ἐστι ζητητέον τὴν μίαν ἐκείνην πολιτείαν τὴν ὀρθήν, τὰς δ' ἄλλας μιμήματα θετέον, ὥσπερ καὶ ὀλίγον πρότερον ἐρρήθη, τὰς μὲν ἐπὶ τὰ καλλίονα, τὰς δ' ἐπὶ τὰ αἰσχίω μιμουμένας ταύτην.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς τί τοῦτ' εἴρηκας; Οὐδὲ γὰρ ἄρτι δῆθεν κατέμαθον τὸ περὶ τῶν μιμημάτων.

ΞΕ. Καὶ μὴν οὐ φαῦλόν γε, ἂν κινήσας τις τοῦτον τὸν λόγον αὐτοῦ καταβάλῃ καὶ μὴ διελθὼν ἐνδείξηται τὸ νῦν

μεταχειριζόμενος βία ἢ ὄχι κανείς, πλούσιος ἢ φτωχός, ἢ σύμφωνα μὲ τοὺς γραπτοὺς ἢ ἄγραφους νόμους, ἐνεργῇ [ὄχι ὠφέλιμα ἢ] ὠφέλιμα, ἕνας εἶναι πάντα ὁ ἀληθινὸς τύπος τῆς e
δίκαιης διοικήσεως μιᾶς πόλεως: ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖο ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἄνδρας θὰ διαχειρισθῇ τὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων του; Ὅπως ἀκριβῶς ὁ κυβερνήτης, ἔχοντας πάντοτε τὴν προσοχή του προσηλωμένη στὸ συμφέρον τοῦ πλοίου καὶ τῶν ναυτῶν, χωρὶς νὰ θέτῃ γραπτοὺς νόμους, ἀλλὰ θέ- 297a
τοντας τουναντίον τὴν τέχνη του γιὰ νόμο, σώζει ἐκείνους ποὺ θαλασσοποροῦν μαζί του, ἔτσι καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο οἱ ἄρχοντες, οἱ ἱκανοὶ νὰ βάλουν σὲ ἐνέργεια αὐτὴ τὴ μέθοδο, θὰ πραγματοποιήσουν τὸ σωστὸ πολίτευμα, προσφέροντας τὴ δύναμη τῆς τέχνης τους ἰσχυρότερη ἀπὸ τοὺς νόμους. Οἱ συνετοὶ ἄρχοντες μποροῦν νὰ κάνουν ὅλα χωρὶς νὰ κινδυνεύουν νὰ πέσουν σὲ πλάνη, ἐφ' ὅσον μποροῦν νὰ φυλάγουν b
ἕνα μεγάλο κανόνα: νὰ ἀπονέμουν σὲ κάθε εὐκαιρία στοὺς πολῖτες τελειότατη δικαιοσύνη μὲ νοῦ καὶ τέχνη καὶ νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ τοὺς σώζουν καὶ νὰ τοὺς καθιστοῦν, ὅσο τὸ δυνατόν, ἀπὸ χειρότερους καλύτερους.

ΝΕ. ΣΩ. Σ' αὐτά, ποὺ τώρα εἰπώθηκαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχω ἀντίρρηση.

ΞΕ. Δὲ μπορεῖς ὅμως νὰ ἔχῃς ἀντιρρήσεις καὶ σ' ἐκεῖνα.

XXXVI—XXXVIII. Ἡ ἀναγκαία νομιμότητα: οἱ δυὸ κίνδυνοι

ΝΕ. ΣΩ. Ποιά;

ΞΕ. Ὅτι ποτὲ πλῆθος ἀνθρώπων, ὁποιοι κι ἂν εἶναι, δὲ θὰ μποροῦσε ποτέ, ἀφοῦ λάβῃ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἐπιστήμη, νὰ εἶναι ἱκανὸ νὰ διοικήσῃ μιὰ πόλη μὲ νοημοσύνη, ἀλλὰ τουναντίον σὲ ἕνα μικρὸ καὶ λίγο ἀριθμὸ καὶ σὲ ἕνα μόνο πρέπει c
νὰ ζητηθῇ ἐκεῖνο τὸ ἕνα σωστὸ πολίτευμα καὶ τὰ ἄλλα νὰ θεωρηθοῦν σὰν ἀπομιμήσεις, ὅπως καὶ λίγο πρωτύτερα εἰπώθηκε, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἄλλες μιμοῦνται τὰ πιὸ καλὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀληθινοῦ πολιτεύματος καὶ ἄλλες τὰ ἀλλοιώνουν ἐπονείδιστα.

ΝΕ. ΣΩ. Τί ἐννοεῖς μ' αὐτὰ ποὺ λές; Γιατὶ οὔτε αὐτὴ τὴ στιγμή, ἀλήθεια, κατάλαβα τίποτε ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀπομιμήσεις.

ΞΕ. Κι ὅμως δὲν θὰ ἦταν πρᾶγμα ἀνάξιο λόγου, ἄν, ἀφοῦ κανεὶς ἀρχίσῃ αὐτὴ τὴν ὁμιλία, τὴν ἐγκαταλείψῃ ἔ-

d *γιγνόμενον ἁμάρτημα περὶ αὐτό.*

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον δή;

ΞΕ. Τοιόνδε τι δεῖ γε ζητεῖν, οὐ πάνυ σύνηθες οὐδὲ ῥάδιον ἰδεῖν· ὅμως μὴν πειρώμεθα λαβεῖν αὐτό. Φέρε γάρ· ὀρθῆς ἡμῖν μόνης οὔσης ταύτης τῆς πολιτείας ἣν εἰρήκαμεν, οἶσθ' ὅτι τὰς ἄλλας δεῖ τοῖς ταύτης συγγράμμασι χρωμένας οὕτω σῴζεσθαι, δρώσας τὸ νῦν ἐπαινούμενον, καίπερ οὐκ ὀρθότατον ὄν;

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

e *ΞΕ. Τὸ παρὰ τοὺς νόμους μηδὲν μηδένα τολμᾶν ποιεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὸν τολμῶντα δὲ θανάτῳ ζημιοῦσθαι καὶ πᾶσι τοῖς ἐσχάτοις. Καὶ τοῦτ' ἔστιν ὀρθότατα καὶ κάλλιστ' ἔχον ὡς δεύτερον, ἐπειδὰν τὸ πρῶτόν τις μεταθῇ τὸ νυνδὴ ῥηθέν· ᾧ δὲ τρόπῳ γεγονός ἐστι τοῦτο ὃ δὴ δεύτερον ἐφήσαμεν, διαπερανώμεθα. Ἦ γάρ;*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Εἰς δὴ τὰς εἰκόνας ἐπανίωμεν πάλιν, αἷς ἀναγκαῖον ἀπεικάζειν ἀεὶ τοὺς βασιλικοὺς ἄρχοντας.

ΝΕ. ΣΩ. Ποίας;

ΞΕ. Τὸν γενναῖον κυβερνήτην καὶ τὸν ἑτέρων πολλῶν ἀντάξιον ἰατρόν. Κατίδωμεν γὰρ δή τι σχῆμα ἐν τούτοις αὐτοῖς πλασάμενοι

ΝΕ ΣΩ. Ποῖόν τι;

298a *ΞΕ. Τοιόνδε· οἷον εἰ πάντες περὶ αὐτῶν διανοηθεῖμεν ὅτι δεινότατα ὑπ' αὐτῶν πάσχομεν. Ὃν μὲν γὰρ ἂν ἐθελήσωσιν ἡμῶν τούτων ἑκάτεροι σῴζειν, ὁμοίως δὴ σῴζουσιν, ὃν δ' ἂν λωβᾶσθαι βουληθῶσιν, λωβῶνται τέμνοντες καὶ κάοντες καὶ προστάττοντες ἀναλώματα φέρειν παρ' ἑαυτοὺς οἷον φόρους, ὧν σμικρὰ μὲν εἰς τὸν κάμνοντα καὶ οὐδὲν ἀναλίσκουσιν, τοῖς δ' ἄλλοις αὐτοί τε καὶ οἱ οἰκέται χρῶνται· καὶ*
b *δὴ καὶ τελευτῶντες ἢ παρὰ συγγενῶν ἢ παρά τινων ἐχθρῶν*

---

1. Ὁμ. Ἰλιὰς Λ, 514 : «ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων» (γιατὶ ἕνας γιατρὸς ἀξίζει πλῆθος ἄλλους ἀνθρώπους).

πειτα, καί, ἀφοῦ δὲν τὴν ἀναπτύξῃ λεπτομερῶς, δείξῃ ποιὸ
σφάλμα διέπραξε τώρα δὰ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. d

ΝΕ. ΣΩ. Ποιο σφάλμα λοιπόν;

ΞΕ. Αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ ζητοῦμε, ποὺ δὲν εἶναι μάλιστα πολὺ συνηθισμένο οὔτε πολὺ εὔκολο νὰ τὸ ἀνακαλύψουμε· ὅμως ἂς προσπαθήσουμε νὰ τὸ συλλάβουμε. Ἐμπρὸς λοιπόν· ἀφοῦ ὑπάρχει γιὰ μᾶς ἕνα μόνο σωστὸ πολίτευμα, αὐτὸ ποὺ ἔχομε πεῖ, ξέρεις ὅτι τὰ ἄλλα μόνο ἐφαρμόζοντας τοὺς νόμους ἐκείνου σώζονται κάνοντας ἐκεῖνο ποὺ τώρα ἐπαινοῦμε, ἂν καὶ δὲν εἶναι τὸ πιὸ σωστό;

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό λοιπόν;

ΞΕ. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ τολμάῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς πο- e
λῖτες νὰ ἐνεργῇ παρὰ τοὺς νόμους, καὶ ἐκεῖνος ποὺ τολμάει, νὰ τιμωρῆται μὲ θάνατο καὶ μὲ ὅλες τὶς βαρύτατες ποινές. Τοῦτο τὸ πολίτευμα εἶναι τὸ σωστότερο καὶ τὸ καλύτερο ὡς δεύτερο, ὅταν κανεὶς ἀπομακρύνῃ τὸ πρῶτο ποὺ μόλις ἐκθέσαμε. Μὲ ποιὸ τρόπο φθάσαμε σ' αὐτό, ποὺ ὠνομάσαμε δεύτερο, ἂς τὸ ἀναπτύξουμε. Δὲν ἔχεις αὐτὴ τὴ γνώμη;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἂς ἐπανέλθουμε λοιπὸν πάλι στὶς εἰκόνες, μὲ τὶς ὁποῖες εἶναι ἀναγκαῖο νὰ παρομοιάζουμε πάντοτε τοὺς βασιλικοὺς ἄρχοντες.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιές εἰκόνες;

ΞΕ. Τοῦ ἀληθινοῦ κυβερνήτη καὶ τοῦ γιατροῦ ποὺ ἀξίζει πλῆθος ἄλλους (1). Ἂς παρατηρήσουμε καλά, ἀφοῦ πλάσουμε κάποια μορφὴ γι' αὐτούς.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιά μορφή;

ΞΕ. Αὐτὴ δῶ· λόγου χάρη, ἂν ὅλοι σκεφθοῦμε τί φο- 298a
βερὰ πράγματα ὑποφέραμε ἀπ' αὐτούς. Ὅποιον δηλαδὴ ἀπὸ μᾶς θελήσουν ὁ ἕνας ἢ ὁ ἄλλος νὰ σώσουν, τὸν σώζουν καὶ ὅποιον θελήσουν νὰ κακοποιήσουν, τὸν κακοποιοῦν, κόβοντάς τον καὶ καίοντας καὶ προστάζοντας δαπάνες ποὺ εἶναι ἀληθινοὶ φόροι, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ξοδεύουν γιὰ τὸν ἀσθενῆ ἕνα μικρὸ μέρος ἢ καὶ τίποτε, καὶ τὶς ἄλλες χρησιμοποιοῦν γιὰ δική τους χρήση οἱ ἴδιοι καὶ οἱ ὑπηρέτες τοῦ σπιτιοῦ· καὶ μάλιστα στὸ τέλος,
παίρνοντας ἢ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς ἢ ἀπὸ μερικοὺς ἐχθροὺς τοῦ b

*τοῦ κάμνοντος χρήματα μισθὸν λαμβάνοντες ἀποκτεινύασιν.
Οἵ τ' αὖ κυβερνῆται μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἐργάζονται, κατα-
λείποντές τε ἔκ τινος ἐπιβουλῆς ἐν ταῖς ἀναγωγαῖς ἐρήμους,
καὶ σφάλματα ποιοῦντες ἐν τοῖς πελάγεσιν ἐκβάλλουσιν εἰς
τὴν θάλατταν, καὶ ἕτερα κακουργοῦσιν. Εἰ δὴ ταῦτα
διανοηθέντες βουλευσαίμεθα περὶ αὐτῶν βουλήν τινα, τού-
c των τῶν τεχνῶν μηκέτι ἐπιτρέπειν ἄρχειν αὐτοκράτορι
μηδετέρᾳ μήτ' οὖν δούλων μήτ' ἐλευθέρων, συλλέξαι δ' ἐκ-
κλησίαν ἡμῶν αὐτῶν, ἢ σύμπαντα τὸν δῆμον ἢ τοὺς πλουσίους
μόνον, ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν
περί τε πλοῦ καὶ περὶ νόσων γνώμην ξυμβαλέσθαι καθ' ὅτι
χρὴ τοῖς φαρμάκοις ἡμᾶς καὶ τοῖς ἰατρικοῖς ὀργάνοις πρὸς
τοὺς κάμνοντας χρῆσθαι, καὶ δὴ καὶ τοῖς πλοίοις τε αὐτοῖς καὶ
d τοῖς ναυτικοῖς ὀργάνοις εἰς τὴν τῶν πλοίων χρείαν καὶ περὶ
τοὺς κινδύνους τούς τε πρὸς αὐτὸν τὸν πλοῦν ἀνέμων καὶ
θαλάττης πέρι καὶ πρὸς τὰς τοῖς λῃσταῖς ἐντεύξεις, καὶ ἐὰν
ναυμαχεῖν ἄρα δέῃ που μακροῖς πλοίοις πρὸς ἕτερα τοιαῦτα·
τὰ δὲ τῷ πλήθει δόξαντα περὶ τούτων, εἴτε τινῶν ἰατρῶν καὶ
κυβερνητῶν εἴτ' ἄλλων ἰδιωτῶν συμβουλευόντων, γράψαντας
e ἐν κύρβεσί τισι καὶ στήλαις, τὰ δὲ καὶ ἄγραφα πάτρια θεμένους
ἔθη, κατὰ ταῦτα ἤδη πάντα τὸν ἔπειτα χρόνον ναυτίλλεσθαι
καὶ τὰς τῶν καμνόντων θεραπείας ποιεῖσθαι.*

ΝΕ. ΣΩ. Κομιδῇ γε εἴρηκας ἄτοπα.

*ΞΕ Κατ' ἐνιαυτὸν δέ γε ἄρχοντας καθίστασθαι τοῦ
πλήθους, εἴτε ἐκ τῶν πλουσίων εἴτε ἐκ τοῦ δήμου παντός,
ὃς ἂν κληρούμενος λαγχάνῃ· τοὺς δὲ καταστάντας ἄρχοντας
ἄρχειν κατὰ τὰ γράμματα κυβερνῶντας τὰς ναῦς καὶ τοὺς
κάμνοντας ἰωμένους*

ΝΕ. ΣΩ. Ταῦτ' ἔτι χαλεπώτερα.

*ΞΕ. Θεῶ δὴ καὶ τὸ μετὰ ταῦτα ἑπόμενον. Ἐπειδὰν
γὰρ δὴ τῶν ἀρχόντων ἑκάστοις ὁ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, δεήσει δι-
καστήρια καθίσαντας ἀνδρῶν, ἢ τῶν πλουσίων ἐκ προκρίσεως
299a ἢ σύμπαντος αὖ τοῦ δήμου τοὺς λαχόντας, εἰς τούτους εἰσά-*

---

1. Συνηθισμένο φιλολογικὸ θέμα, ὅπως ὁ ἀοιδὸς τοῦ Ἀγαμέμνονα (Ὁμ. Ὀδύσ. Γ, 270), ὁ Ἀρίων (Ἡρόδ. I, 23-24). κ. ἄ.

2. Κύρβεις ἦταν τριγωνικὲς πυραμίδες στρεφόμενες γύρω ἀπὸ ἄξονα, μὲ τρεῖς ἕδρες ξύλινες ἢ λίθινες, ἀπάνω στὶς ὁποῖες ἔγραφαν τοὺς νόμους. Στῆλαι ἦταν πλάκες μαρμάρινες ἢ μπρούτζινες, στημένες σὲ δημόσιο τόπο, στὶς ὁποῖες γράφονταν μάχες, συνθῆκες, ψηφίσματα κλπ.

ἀσθενῆ χρήματα γιὰ μισθό, τὸν φονεύουν. Καὶ οἱ κυβερνῆτες
πάλι τῶν πλοίων κάνουν χιλιάδες ἄλλα αὐτοῦ τοῦ εἴδους κα-
τορθώματα καὶ μηχανεύονται κάθε δόλο γιὰ ν' ἀφήσουν τοὺς
ἐπιβάτες σὲ καμιὰ ἐρημιά, ἢ κάνουν ψεύτικα τεχνάσματα
στὰ πέλαγα καὶ τοὺς ρίχνουν στὴ θάλασσα, καὶ ἄλλα κα-
κουργήματα μηχανορραφοῦν(1). Ἔχοντας αὐτὰ στὸ νοῦ
μας, θὰ ἔπρεπε νὰ παίρνουμε σὲ συμβούλιο τὴν ἀπόφαση
νὰ μὴν ἐπιτρέψουμε πιὰ οὔτε στὴ μιὰ οὔτε στὴν ἄλλη ἀπ' αὐ- c
τὲς τὶς δυὸ τέχνες νὰ ἄρχῃ ἀπολυταρχικὰ οὔτε σὲ δούλους οὔ-
τε σὲ ἐλεύθερους, νὰ συναθροίσουμε σὲ συνέλευση δική μας ἢ
ὅλο τὸ λαὸ ἢ τοὺς πλούσιους μόνο καὶ νὰ ἐπιτρέψουμε καὶ
στοὺς ἰδιῶτες καὶ σὲ ἄλλους ἐπαγγελματίες νὰ ἐκφέρουν γνώ-
μη γιὰ τὸ θαλάσσιο ταξίδι καὶ τὶς ἀσθένειες, νὰ ποῦν πῶς
πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε τὰ φάρμακα καὶ τὰ ἰατρικὰ ὄρ-
γανα γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τὰ ἴδια τὰ πλοῖα καὶ τὰ ναυ- d
τικὰ ὄργανα γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν πλοίων, ἐπίσης νὰ ποῦν γιὰ
τοὺς κινδύνους τῶν ἀνέμων τοὺς σχετικοὺς μὲ αὐτὸ τὸ θα-
λάσσιο ταξίδι, καὶ γιὰ τὴ θάλασσα καὶ τὶς συναντήσεις μὲ
πειρατὲς καὶ τέλος γιὰ τὴν περίπτωση ποὺ θὰ ναυμα-
χήσουν μὲ μακρὰ πλοῖα πρὸς ἄλλα τέτοια. Καὶ στὶς ἀποφά-
σεις ποὺ θὰ πάρῃ τὸ πλῆθος γι' αὐτά, εἴτε γιατροὶ εἴτε κυ-
βερνῆτες εἴτε ἄλλοι ἰδιῶτες συμβουλεύσουν, ἀφοῦ τὶς γρά-
ψουμε σὲ πίνακες (2) καὶ στῆλες, ἢ χωρὶς νὰ τὶς γρά- e
ψουμε, θὰ ἔπρεπε νὰ δώσουμε δύναμη πατρογονικῶν ἐθί-
μων, σύμφωνα μὲ τὰ ὁποῖα ὅλο τὸν ἔπειτα χρόνο νὰ ταξι-
δεύουμε στὴ θάλασσα καὶ νὰ κάνουμε τὶς θεραπεῖες τῶν
ἀσθενῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀσφαλῶς λὲς πράγματα παράξενα.

ΞΕ. Κάθε χρόνο θὰ ἔπρεπε νὰ διορίζωνται ἄρχοντες τοῦ
πλήθους εἴτε ἀπὸ τοὺς πλούσιους εἴτε ἀπὸ ὅλο τὸ λαό, ὅποιος
θὰ τύχαινε νὰ κληρωθῇ· καὶ οἱ ἔτσι ὡρισμένοι ἄρχοντες νὰ
ἄρχουν σύμφωνα μὲ τοὺς γραπτοὺς νόμους, κυβερνώντας τὰ
πλοῖα καὶ θεραπεύοντας τοὺς ἀσθενεῖς.

ΝΕ. ΣΩ. Αὐτὰ εἶναι ἀκόμα πιὸ σκληρά.

ΞΕ. Παρατήρησε τώρα καὶ τὰ ἑπόμενα. Ὅταν
κάθε ἄρχοντας τελειώσῃ τὸ χρόνο του, θὰ χρειαστῇ, ἀφοῦ ὁ-
ρίσουμε δικαστήρια μὲ κλῆρο ἀπὸ ἄνδρες ἢ ἀπὸ πλούσιους
παρμένους ἀπὸ κατάλογο καταρτισμένο ἀπὸ πρωτύτερα ἢ 299a

*γειν τοὺς ἄρξαντας καὶ εὐθύνειν, κατηγορεῖν δὲ τὸν βουλόμενο
ὡς οὐ κατὰ τὰ γράμματα τὸν ἐνιαυτὸν ἐκυβέρνησε τὰς ναῦς
οὐδὲ κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν προγόνων ἔθη· ταὐτὰ δὲ ταῦτα
καὶ περὶ τῶν τοὺς κάμνοντας ἰωμένων· ὧν δ' ἂν καταψηφισθῇ
τιμᾶν ὅτι χρὴ παθεῖν αὐτῶν τινας ἢ ἀποτίνειν.*

*ΝΕ. ΣΩ. Οὐκοῦν ὅ γ' ἐθέλων καὶ ἑκὼν ἐν τοῖς τοιού-
b τοις ἄρχειν δικαιότατ' ἂν ὁτιοῦν πάσχοι καὶ ἀποτίνοι.*

*ΞΕ. Καὶ τοίνυν ἔτι δεήσει θέσθαι νόμον ἐπὶ πᾶσι τού-
τοις, ἄν τις κυβερνητικὴν καὶ τὸ ναυτικὸν ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ
ἰατρικῆς ἀλήθειαν περὶ πνεύματά τε καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ
ζητῶν φαίνηται παρὰ τὰ γράμματα καὶ σοφιζόμενος ὁτιοῦν
περὶ τὰ τοιαῦτα , πρῶτον μὲν μήτε ἰατρικὸν αὐτὸν μήτε
κυβερνητικὸν ὀνομάζειν ἀλλὰ μετεωρολόγον, ἀδολέσχην τινὰ
σοφιστήν, εἶθ' ὡς διαφθείροντα ἄλλους νεωτέρους καὶ ἀνα-
c πείθοντα ἐπιτίθεσθαι κυβερνητικῇ καὶ ἰατρικῇ μὴ κατὰ νό-
μους, ἀλλ' αὐτοκράτορας ἄρχειν τῶν πλοίων καὶ τῶν νοσούν-
των, γραψάμενον εἰσάγειν τὸν βουλόμενον οἷς ἔξεστιν εἰς δή
τι δικαστήριον· ἂν δὲ παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ γεγραμμένα
δόξῃ πείθειν εἴτε νέους εἴτε πρεσβύτας, κολάζειν τοῖς ἐσχά-
τοις. Οὐδὲν γὰρ δεῖν τῶν νόμων εἶναι σοφώτερον· οὐδένα
γὰρ ἀγνοεῖν τό τε ἰατρικὸν καὶ τὸ ὑγιεινὸν οὐδὲ τὸ κυβερνη-
τικὸν καὶ ναυτικόν· ἐξεῖναι γὰρ τῷ βουλομένῳ μανθάνειν
d γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη κείμενα. Ταῦτα δὴ περί τε ταύ-
τας τὰς ἐπιστήμας εἰ γίγνοιτο οὕτως ὡς λέγομεν, ὦ Σώκρατες,
καὶ στρατηγικῆς καὶ συμπάσης ἡστινοσοῦν θηρευτικῆς καὶ
γραφικῆς ἢ συμπάσης μέρος ὁτιοῦν μιμητικῆς καὶ τεκτονικῆς
καὶ συνόλης ὁποιασοῦν σκευουργίας ἢ καὶ γεωργίας καὶ τῆς
περὶ τὰ φυτὰ συνόλης τέχνης, ἢ καί τινα ἱπποφορβίαν αὖ
κατὰ συγγράμματα θεασαίμεθα γιγνομένην ἢ σύμπασαν*

1. Ὅταν τελείωνε ἡ ὑπεύθυνη διαχείριση ἑνὸς ἄρχοντα, γίνονταν ἔλεγχος καὶ ζητοῦσαν εὐθύνες γιὰ τὶς πράξεις τοῦ ἐξερχόμενου ἄρχοντα.

2. Ἡ πραγματεία γιὰ τοὺς ἀνέμους, τὰ νερὰ καὶ τοὺς τόπους μελετᾶ τὴν ἐπιρροὴ τοῦ κλίματος στοὺς ἀσθενεῖς. Ὁ νομοθέτης ὀφείλει νὰ λαβαίνη ὑπ' ὄψη τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ νερὰ ποὺ ἐπηρεάζουν τὶς ἰδιοσυγκρασίες καὶ τοὺς χαρακτῆρες.

3. Ἡ ἀνάμνηση τῆς δίκης τοῦ Σωκράτη ἐμπνέει ἀκόμη αὐτὴ τὴ σάτιρα. Κατηγόρησαν τὸ Σωκράτη «ὅτι ἐμβάλλει στοὺς νέους τὴν περιφρόνηση τῶν κειμένων νόμων δείχνοντας πόσο εἶναι παράλογη ἡ ἐκλογὴ μὲ κύαμο (κουκκί), καὶ ποιὲς ἀταξίες δημιουργεῖ ὅταν ἐφαρμόζεται» Ξεν. «Ἀπομν.» I, 2, 9-10.

πάλι ἀπὸ ὅλο τὸ λαὸ μὲ κλῆρο, νὰ ὁδηγοῦμε στοὺς δικαστὲς
τοὺς ἄρχοντες, ποὺ τελείωσαν τὴ θητεία τους, γιὰ νὰ λογοδο-
τήσουν καὶ ὁποιοσδήποτε θέλει, νὰ τοὺς κατηγορῇ ὅτι δὲν
κυβέρνησαν κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἀρχῆς τους σύμφωνα μὲ τοὺς
γραπτοὺς νόμους τὰ πλοῖα οὔτε σύμφωνα μὲ τὰ παλαιὰ ἔθιμα
τῶν προγόνων[1]· ἡ ἴδια ἄδεια θὰ δοθῇ καὶ γιὰ κατηγορίες
ἐναντίον ἐκείνων ποὺ θεράπευσαν τοὺς ἀσθενεῖς· γιὰ ὅσους
καταδικασθοῦν, οἱ ἴδιοι δικαστὲς θὰ ὁρίσουν τὴν ποινὴ ποὺ
πρέπει νὰ ὑποστοῦν ἢ τὸ πρόστιμο ποὺ πρέπει νὰ πληρώσουν.

ΝΕ. ΣΩ. Καλά· ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ μὲ τὴ θέλησή του
καὶ πρόθυμα θὰ δέχονταν νὰ ἄρχη ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἀν-
θρώπους, δικαιότατα θὰ ἄξιζε νὰ ὑποστῇ ὁποιαδήποτε ποι- b
νὴ καὶ νὰ πληρώση πρόστιμο.

ΞΕ. Ἔπειτα, θὰ χρειαστῇ νὰ θέσουμε ἀκόμη νόμο ἀ-
πάνω ἀπὸ ὅλα αὐτά : ἂν κανεὶς ἀναφανῇ νὰ ζητάη τὴν τέχνη
τοῦ κυβερνήτη πλοίου ἢ τὴ ναυτικὴ τέχνη ἢ τοὺς κανόνες τῆς
ὑγείας καὶ τὴν ἰατρικὴ ἀλήθεια γιὰ τοὺς ἀνέμους [2] καὶ
τὸ θερμὸ καὶ τὸ ψυχρὸ ἀλλοῦ παρὰ στοὺς γραπτοὺς νόμους
καὶ κάνη τὸ σοφὸ σὲ τέτοια πράγματα, αὐτὸν πρῶτα νὰ
μὴ τὸν λέμε οὔτε γιατρό, οὔτε κυβερνήτη, ἀλλὰ ἀερολόγο,
φλύαρο σοφιστή· ἔπειτα ὡς διαφθορέα ἄλλων νεώτερων, τοὺς
ὁποίους παρασύρει νὰ ἐπιδίνωνται στὴ ναυτικὴ ἐπιστή- c
μη καὶ τὴν ἰατρικὴ ὄχι σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους, ἀλλὰ
αὐθαίρετα σὰν ἀπόλυτοι ἄρχοντες τῶν πλοίων καὶ τῶν
ἀσθενῶν, ὅποιος θέλει, ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν τὸ δι-
καίωμα, νὰ ἐπιτρέπεται νὰ τὸν καταγγείλη καὶ νὰ τὸν ἐναγάγη
σὲ κάποιο δικαστήριο· καὶ ἂν διαπιστωθῇ ὅτι διδάσκει εἴτε νέ-
ους εἴτε γέροντες νὰ περιφρονοῦν τοὺς νόμους καὶ τὶς γραπτὲς
διατάξεις, θὰ τὸν τιμωρήσουμε μὲ τὶς βαρύτερες ποινές [3].
Γιατὶ κανεὶς δὲν πρέπει νὰ εἶναι πιὸ σοφὸ ἀπὸ τοὺς νό-
μους· ἀφοῦ κανένας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοῇ τὴν ἰατρική, τὴν
ὑγιεινή, τὴν κυβερνητικὴ καὶ τὴ ναυτική, ἐφ' ὅσον ἔχει τὸ
δικαίωμα νὰ μαθαίνη τοὺς γραπτοὺς νόμους καὶ τὰ πα-
ραδεγμένα ἔθιμα τῶν προγόνων. Αὐτὰ λοιπόν, ἂν γίνονταν d
ἔτσι ὅπως λέμε, Σωκράτη, γι' αὐτὲς τὶς ἐπιστῆμες, γιὰ τὴ
στρατηγικὴ καὶ γιὰ κάθε ἄλλο κλάδο τοῦ κυνηγιοῦ, γιὰ τὴ
ζωγραφικὴ ἢ γιὰ κάθε ἄλλο μέρος τῆς μιμητικῆς, γιὰ τὴν ξυ-
λουργικὴ καὶ γιὰ κάθε ἄλλη τέχνη ἐπιπλώσεως, ἢ γιὰ τὴ γεωρ-
γία καὶ γιὰ κάθε εἶδος δενδροκομίας, ἢ ἂν παρατηρήσουμε ὅτι
κανονίζεται πάλι μὲ γραπτὲς διατάξεις ἡ περιποίηση τῶν ἀ-

ἀγελαιοκομικὴν ἢ μαντικὴν ἢ πᾶν ὅτι μέρος διακονικὴ
e *περιείληφεν, ἢ πεττείαν ἢ σύμπασαν ἀριθμητικὴν ψιλὴν εἴτε ἐπίπεδον εἴτ' ἐν βάθεσιν εἴτ' ἐν τάχεσιν οὖσάν που,— περὶ ἅπαντα ταῦτα οὕτω πραττόμενα τί ποτ' ἂν φανείη, κατὰ συγγράμματα γιγνόμενα καὶ μὴ κατὰ τέχνην;*

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον ὅτι πᾶσαί τε αἱ τέχναι παντελῶς ἂν ἀπόλοιντο ἡμῖν, καὶ οὐδ' εἰς αὖθις γένοιντ' ἄν ποτε διὰ τὸν ἀποκωλύοντα τοῦτον ζητεῖν νόμον· ὥστε ὁ βίος, ὢν καὶ νῦν χαλεπός, εἰς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀβίωτος γίγνοιτ' ἂν τὸ παράπαν.

300a *ΞΕ. Τί δὲ τόδε; εἰ κατὰ συγγράμματα μὲν ἀναγκάζοιμεν ἕκαστον γίγνεσθαι τῶν εἰρημένων καὶ τοῖς συγγράμμασιν ἡμῶν ἐπιστατεῖν τὸν χειροτονηθέντα ἢ λαχόντα ἐκ τύχης, οὗτος δὲ μηδὲν φροντίζων τῶν γραμμάτων ἢ κέρδους ἕνεκέν τινος ἢ χάριτος ἰδίας παρὰ ταῦτ' ἐπιχειροῖ δρᾶν ἕτερα, μηδὲν γιγνώσκων, ἆρα οὐ τοῦ κακοῦ τοῦ πρόσθεν μεῖζον ἂν ἔτι τοῦτο γίγνοιτο κακόν;*

ΝΕ. ΣΩ. 'Αληθέστατά [γε].

b *ΞΕ. Παρὰ γὰρ οἶμαι τοὺς νόμους τοὺς ἐκ πείρας πολλῆς κειμένους καί τινων συμβούλων ἕκαστα χαριέντως συμβουλευσάντων καὶ πεισάντων θέσθαι τὸ πλῆθος, ὁ παρὰ ταῦτα τολμῶν δρᾶν, ἁμαρτήματος ἁμάρτημα πολλαπλάσιον ἀπεργαζόμενος, ἀνατρέποι πᾶσαν ἂν πρᾶξιν ἔτι μειζόνως τῶν συγγραμμάτων.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὐ μέλλει;

c *ΞΕ. Διὰ ταῦτα δὴ τοῖς περὶ ὁτουοῦν νόμους καὶ συγγράμματα τιθεμένοις δεύτερος πλοῦς τὸ παρὰ ταῦτα μήτε ἕνα μήτε πλῆθος μηδὲν μηδέποτε ἐᾶν δρᾶν μηδ' ὁτιοῦν.*

ΝΕ. ΣΩ. 'Ορθῶς.

---

1. Παράβ. «'Απολογίαν» 38a : «ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ».

λόγων ἢ κάθε ἄλλη διατήρηση τῶν ἀγελῶν ἢ ἡ μαντικὴ ἢ κάθε ἄλλο μέρος ποὺ ἔχει περιλάβει ἡ ἐπιστήμη τῆς διακονίας, ἢ τὸ παιγνίδι τοῦ σκακιοῦ ἢ ὁλόκληρη ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀριθμῶν, εἴτε ἁπλὴ εἴτε ἐφαρμοσμένη στὸ ἐπίπεδο ἔδαφος, εἴτε στὰ βάθη εἴτε στὰ πάχη—τί τέλος πάντων θὰ συνέβαινε μὲ ὅλα αὐτά, ἔτσι πραττόμενα, ἂν γίνονταν σύμφωνα μὲ γραπτὲς διατάξεις καὶ ὄχι μὲ τέχνη; e

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι φανερὸ ὅτι ὅλες οἱ τέχνες θὰ χάνονταν ὁλότελα γιὰ μᾶς καὶ χωρὶς ἐλπίδα νὰ ξαναγίνουν ποτέ, ἐφ' ὅσον θὰ καταδιώκονταν ἀπ' αὐτὸ τὸ νόμο ποὺ ἀπαγορεύει κάθε ἔρευνα· ὥστε ὁ βίος, ποὺ καὶ τώρα εἶναι σκληρός, θὰ γίνονταν τότε ὁλότελα ἀνυπόφορος (1).

ΞΕ. Καὶ τί λὲς τώρα γι' αὐτὴ τὴν ἄλλη ὑπόθεση; Ἂν ἀναγκάσουμε σύμφωνα μὲ τὶς γραπτὲς διατάξεις νὰ γίνεται καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς τέχνες, ποὺ εἴπαμε, καὶ σύμφωνα μὲ τὶς γραπτὲς αὐτὲς διατάξεις νὰ διευθύνῃ ὁ ἀρχηγός, ποὺ ἡ ἐκλογὴ ἢ ὁ λαχνὸς τυχαίως τὸν ὥρισε, αὐτὸς ὅμως, χωρὶς διόλου νὰ λαβαίνῃ ὑπ' ὄψη τὶς γραπτὲς διατάξεις ἢ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸ κέρδος ἢ ἀπὸ προσωπικὴ ἰδιοτροπία, παρὰ τὸ περιεχόμενο ὅλων αὐτῶν, ἐπιχειρῇ νὰ κάνῃ ἄλλα, μὲ ὅλο ποὺ δὲν ξέρει τίποτα—ἄραγε δὲ θὰ γίνονταν τότε τοῦτο κακὸ ἀκόμη μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ προηγούμενο; 300a

ΝΕ. ΣΩ. 'Αληθέστατα.

ΞΕ. Γιατί, νομίζω, παρὰ τοὺς νόμους, ποὺ ἔχουν προκύψει ἀπὸ πολλὴ πεῖρα καὶ μὲ τὴ συμβουλὴ μερικῶν συμβούλων, ποὺ εἰσηγήθηκαν κάθε ἄρθρο τῶν νόμων μὲ δεξιότητα καὶ ἔπεισαν τὸ πλῆθος νὰ τοὺς θέσῃ, ἐκεῖνος ποὺ τολμάει νὰ ἐνεργῇ, παραβαίνοντας αὐτά, θὰ ἔκανε σφάλμα χίλιες φορὲς χειρότερο ἀπὸ τὸ πρῶτο σφάλμα καὶ θὰ ἀνέτρεπε κάθε ἐνέργεια ἀσφαλέστερα ἀκόμη ἀπ' ὅσο ἴσως θὰ ἔκαναν οἱ γραπτὲς διατάξεις. b

ΝΕ. ΣΩ. 'Ασφαλῶς.

ΞΕ. 'Επομένως γιὰ κείνους, ποὺ γιὰ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα καταρτίζουν νόμους καὶ γραπτὰ παραγγέλματα, τὸ δεύτερο, ἔπειτα ἀπ' αὐτά, ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν, εἶναι νὰ μὴν ἀφήνουν ποτὲ μήτε ἕνα ἄτομο μήτε ἕνα πλῆθος νὰ κάνῃ ὁτιδήποτε ἐνάντια σ' αὐτά. c

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Οὐκοῦν μιμήματα μὲν ἂν ἑκάστων ταῦτα εἴη τῆς ἀληθείας, τὰ παρὰ τῶν εἰδότων εἰς δύναμιν εἶναι γεγραμμένα;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Καὶ μὴν τόν γε εἰδότα ἔφαμεν, τὸν ὄντως πολιτικόν, εἰ μεμνήμεθα, ποιήσειν τῇ τέχνῃ πολλὰ εἰς τὴν αὐτοῦ πρᾶξιν τῶν γραμμάτων οὐδὲν φροντίζοντα, ὁπόταν ἄλλ' αὐτῷ
d *βελτίω δόξῃ παρὰ τὰ γεγραμμένα ὑφ' αὐτοῦ καὶ ἐπεσταλμένα ἀποῦσίν τισιν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἔφαμεν γάρ.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἀνὴρ ὁστισοῦν εἷς ἢ πλῆθος ὁτιοῦν, οἷς ἂν νόμοι κείμενοι τυγχάνωσι, παρὰ ταῦτα ὅτι ἂν ἐπιχειρήσωσι ποιεῖν ὡς βέλτιον ἕτερον ὄν, ταὐτὸν δρῶσι κατὰ δύναμιν ὅπερ ὁ ἀληθινὸς ἐκεῖνος;

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν εἰ μὲν ἀνεπιστήμονες ὄντες τὸ τοιοῦτον δρῷεν, μιμεῖσθαι μὲν ἂν ἐπιχειροῖεν τὸ ἀληθές, μιμοῖντ'
e *ἂν μέντοι παγκάκως· εἰ δ' ἔντεχνοι, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἔτι μίμημα ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθέστατον ἐκεῖνο;*

ΝΕ. ΣΩ. Πάντως που.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἔμπροσθέ γε ὡμολογημένον ἡμῖν κεῖται μηδὲν πλῆθος μηδ' ἡντινοῦν δυνατὸν εἶναι λαβεῖν τέχνην.

ΝΕ. ΣΩ. Κεῖται γὰρ οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ἔστι βασιλική τις τέχνη, τὸ τῶν πλουσίων πλῆθος καὶ ὁ σύμπας δῆμος οὐκ ἄν ποτε λάβοι τὴν πολιτικὴν ταύτην ἐπιστήμην.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΞΕ. Δεῖ δὴ τὰς τοιαύτας γε ὡς ἔοικε πολιτείας, εἰ μέλ-
301a *λουσι καλῶς τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην τὴν τοῦ ἑνὸς μετὰ τέχνης ἄρχοντος πολιτείαν εἰς δύναμιν μιμήσεσθαι, μηδέποτε κειμένων αὐτοῖς τῶν νόμων μηδὲν ποιεῖν παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη.*

---

1. Ὁ ἀληθινὸς πολιτικὸς εἶναι ἐδῶ ἕνα ἰδανικό· ἡ ἄπταιστη καὶ ἐλεύθερη πρακτική του, πρότυπο γιὰ τοὺς κυβερνῶντες, κατέχει τὴ θέση τοῦ δίκαιου, τοῦ καθαυτὸ ὡραίου κλπ.

XXXIX—XLI. **Τὰ ἀτελῆ πολιτεύματα**

ΞΕ. Αὐτοὶ οἱ γραπτοὶ κώδικες θὰ ἦταν λοιπὸν σὲ κάθε περιοχὴ ἀπομιμήσεις τῆς ἀλήθειας, γραμμένες ὅσο τὸ δυνατὸν τελειότερα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ γνωρίζουν;

ΝΕ. ΣΩ. Ἀναμφιβόλως.

ΞΕ. Καὶ ὅμως εἴπαμε, ἂν θυμόμαστε, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ξέρει, ὁ ἀληθινὸς πολιτικός, θὰ ἐμπνευσθῆ σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν τέχνη του γιὰ τὴ δική του πρακτική, χωρὶς νὰ φροντίζῃ διόλου γιὰ τὶς γραπτὲς ὑποθήκες, ὅταν βρῇ ἄλλες καλύτερες ἀπὸ τὶς γραμμένες ἀπὸ τὸν d
ἴδιον καὶ δημοσιευμένες γιὰ μερικοὺς ἀπόντες.

ΝΕ. ΣΩ. Πραγματικὰ τὸ εἴπαμε.

ΞΕ. Λοιπὸν ἂν ὁ πρῶτος τυχὼν ἄνθρωπος ἢ πολλοί, γιὰ τοὺς ὁποίους τυχαίνει νὰ ὑπάρχουν κείμενοι νόμοι, ἐπιχειρήσουν νὰ κάνουν κάτι ἄλλο, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι εἶναι καλύτερο, δὲν κάνουν κατὰ τὴ δύναμή τους τὸ ἴδιο πρᾶγμα ποὺ κάνει ἐκεῖνος ὁ ἀληθινὸς πολιτικός;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἄραγε λοιπόν, ἄν, ὄντας χωρὶς ἐπιστημονικὴ μόρφωση, κάνουν αὐτό, θὰ ἐπιχειροῦσαν βέβαια νὰ μιμηθοῦν τὸ ἀληθινό, θὰ τὸ μιμηθοῦν ὅμως πολὺ κακά· καὶ ἂν ἐνεργοῦσαν e
μὲ τέχνη, αὐτὸ δὲν θὰ εἶναι πιὰ μίμηση, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ πραγματικότητα σὲ ὅλη τὴν ἀλήθειά της;

ΝΕ. ΣΩ. Ἀπόλυτα, νομίζω.

ΞΕ. Καὶ ὅμως προηγουμένως συμφωνήσαμε ὅτι τὸ πλῆθος δὲν εἶναι ποτὲ ἱκανὸ ν' ἀφομοιώσῃ ὁποιαδήποτε τέχνη.

ΝΕ. ΣΩ. Μάλιστα συμφωνήσαμε.

ΞΕ. Ἂν λοιπὸν ὑπάρχῃ κάποια βασιλικὴ τέχνη, τὸ πλῆθος τῶν πλουσίων καὶ ὅλος μαζὶ ὁ λαὸς δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ ἀποκτήσουν ποτὲ αὐτὴ τὴν πολιτικὴ ἐπιστήμη.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς θὰ μποροῦσαν;

ΞΕ. Πρέπει λοιπόν, ὅπως φαίνεται, αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ πολιτεύματα, ἂν πρόκειται νὰ μιμηθοῦν κατὰ τὸ δυνατὸν 301a
τέλεια ἐκεῖνο τὸ ἀληθινὸ πολίτευμα, τὴν ἀρχὴ τοῦ ἑνὸς ἁρμόδιου ἄρχοντα, ἐφ' ὅσον μιὰ φορὰ ὑπάρχουν γι' αὐτὰ νόμοι, νὰ μὴ κάνουν ποτὲ τίποτε ἀντίθετα πρὸς τὶς γραπτὲς διατάξεις καὶ τὰ πάτρια ἔθιμα.

ΝΕ. ΣΩ. Κάλλιστ' εἴρηκας.

ΞΕ. Ὅταν ἄρα οἱ πλούσιοι ταύτην μιμῶνται, τότε ἀριστοκρατίαν καλοῦμεν τὴν τοιαύτην πολιτείαν· ὁπόταν δὲ τῶν νόμων μὴ φροντίζωσιν, ὀλιγαρχίαν

ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Καὶ μὴν ὁπόταν αὖθις εἷς ἄρχῃ κατὰ νόμους μι-
b *μούμενος τὸν ἐπιστήμονα, βασιλέα καλοῦμεν, οὐ διορίζοντες ὀνόματι τὸν μετ' ἐπιστήμης ἢ δόξης κατὰ νόμους μοναρχοῦντα.*

ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύομεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν κἂν τις ἄρα ἐπιστήμων ὄντως ὢν εἷς ἄρχῃ, πάντως τό γε ὄνομα ταὐτὸν βασιλεὺς καὶ οὐδὲν ἕτερον προσρηθήσεται· δι' ἃ δὴ τὰ πέντε ὀνόματα τῶν νῦν λεγομένων πολιτειῶν ἓν μόνον γέγονεν.

ΝΕ. Σ.Ω. Ἔοικε γοῦν.

ΞΕ. Τί δ' ὅταν μήτε κατὰ νόμους μήτε κατὰ ἔθη πράτ-
c *τῃ τις εἷς ἄρχων, προσποιῆται δὲ ὥσπερ ὁ ἐπιστήμων ὡς ἄρα παρὰ τὰ γεγραμμένα τό γε βέλτιστον ποιητέον, ᾖ δέ τις ἐπιθυμία καὶ ἄγνοια τούτου τοῦ μιμήματος ἡγουμένη, μῶν οὐ τότε τὸν τοιοῦτον ἕκαστον τύραννον κλητέον;*

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὕτω δὴ τύραννός τε γέγονε, φαμέν, καὶ βασιλεὺς καὶ ὀλιγαρχία καὶ ἀριστοκρατία καὶ δημοκρατία, δυσχερανάντων τῶν ἀνθρώπων τὸν ἕνα ἐκεῖνον μόναρχον, καὶ ἀπιστησάντων μηδένα τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄξιον ἂν γενέσθαι ποτέ,
d *ὥστε ἐθέλειν καὶ δυνατὸν εἶναι μετ' ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης ἄρχοντα τὰ δίκαια καὶ ὅσια διανέμειν ὀρθῶς πᾶσιν, λωβᾶσθαι δὲ καὶ ἀποκτεινύναι καὶ κακοῦν ὃν ἂν βουληθῇ ἑκάστοτε ἡμῶν· ἐπεὶ γενόμενόν γ' ἂν οἷον λέγομεν ἀγαπᾶσθαί τε ἂν καὶ οἰκεῖν διακυβερνῶντα εὐδαιμόνως ὀρθὴν ἀκριβῶς μόνον πολιτείαν.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ καλὰ τὸ εἶπες.

ΞΕ. Ὅταν λοιπὸν οἱ πλούσιοι πραγματοποιοῦν αὐτὴ τὴ μίμηση, τότε αὐτὸ τὸ πολίτευμα τὸ καλοῦμε ἀριστοκρατία· ὅταν ὅμως δὲν φροντίζουν καθόλου γιὰ τοὺς νόμους, τὸ καλοῦμε ὀλιγαρχία.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι φαίνεται.

ΞΕ. Καὶ ὅμως, ὅταν πάλι κυβερνᾶ ἕνας σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους, μιμούμενος τὸν πεπειραμένο ἀρχηγό, τὸν καλοῦμε b
βασιλιά, χωρὶς νὰ διακρίνουμε μὲ ὄνομα τὸν ἀπόλυτο ἄρχοντα ποὺ ἄρχει σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους μὲ ἀκριβῆ γνώση ἢ μὲ ἁπλὴ δοξασία.

ΝΕ.ΣΩ. Προφανῶς.

ΞΕ. Καὶ ἂν λοιπὸν κάποιος, ὄντας πραγματικὰ κάτοχος τῆς ἐπιστήμης, εἶναι μόνος ἀρχηγός, θὰ τὸν προσαγορεύαμε ὁπωσδήποτε μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα «βασιλιά» καὶ μὲ κανένα ἄλλο· ἔτσι λοιπὸν τὸ σύνολο τῶν ὀνομάτων τῶν πολιτευμάτων, ποὺ τώρα διακρίναμε, ἔχει γίνει πέντε μόνο.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι τουλάχιστο φαίνεται.

ΞΕ. Τί λοιπὸν τώρα, ὅταν ἕνας ἄρχοντας ενεργῆ ὄχι σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους οὔτε μὲ τὰ ἔθιμα καὶ προσποιῆται, c
ὅπως ὁ ἐπιστήμονας, ὅτι πρέπει νὰ κάνῃ τὸ πιὸ μεγάλο καλό, παραβαίνοντας τὶς γραπτὲς διατάξεις, ἀφοῦ τὸ πάθος καὶ ἡ ἄγνοια ἐμπνέουν τὴ μίμησή του, μήπως δὲν πρέπει τὸν καθένα τέτοιον νὰ τὸν ὀνομάζουμε τύραννο;

ΝΕ.ΣΩ. Φυσικά.

ΞΕ. Ἔτσι λοιπὸν ἔχει γεννηθῆ, εἴπαμε, ὁ τύραννος, ὁ βασιλιάς, ἡ ὀλιγαρχία, ἡ ἀριστοκρατία καὶ ἡ δημοκρατία, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται ἀντιπάθεια γιὰ τὸν ἕνα ἐκεῖνον ἀπόλυτο μονάρχη καὶ ἀρνοῦνται νὰ πιστέψουν ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι κάποτε ἄξιος τέτοιας ἀρχῆς, ὥστε νὰ θέλῃ d
καὶ νὰ μπορῆ νὰ κυβερνᾶ μὲ ἀρετὴ καὶ ἐπιστήμη καὶ νὰ απονέμῃ ἀμερόληπτα τὰ δίκαια καὶ τὰ καθωρισμένα ἀπὸ τὸν θεῖο νόμο, καὶ νὰ βλάπτῃ, νὰ σκοτώνῃ καὶ νὰ κακοποιῆ ὅποιον ἀπὸ μᾶς σὲ κάθε εὐκαιρία θελήση. Γιατὶ ἂν γίνονταν ἕνας μονάρχης πραγματικὰ τέτοιος ποὺ τὸν λέμε, θὰ ἀγαπιότανε καὶ θὰ παρέμενε κυβερνώντας μέσα στὴν εὐτυχία τὸ μόνο πολίτευμα ποὺ εἶναι ἀπόλυτα σωστό.

ΝΕ.ΣΩ. Πῶς ὄχι;

ΞΕ. Νῦν δέ γε ὁπότε οὐκ ἔστι γιγνόμενος, ὡς δή
e *φαμεν, ἐν ταῖς πόλεσι βασιλεὺς οἷος ἐν σμήνεσιν ἐμφύεται, τό τε σῶμα εὐθὺς καὶ τὴν ψυχὴν διαφέρων εἷς, δεῖ δὴ συνελθόντας συγγράμματα γράφειν, ὡς ἔοικεν, μεταθέοντας τὰ τῆς ἀληθεστάτης πολιτείας ἴχνη.*

ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Θαυμάζομεν δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς τοιαύταις πολιτείαις ὅσα συμβαίνει γίγνεσθαι κακὰ καὶ ὅσα συμβήσεται, τοιαύτης τῆς κρηπῖδος ὑποκειμένης αὐταῖς, τῆς κατὰ γράμματα καὶ ἔθη μὴ μετὰ ἐπιστήμης πραττούσης τὰς
302a *πράξεις, <ἣ> ἑτέρα προσχρωμένη παντὶ κατάδηλος ὡς πάντ' ἂν διολέσειε τὰ ταύτῃ γιγνόμενα; ἢ ἐκεῖνο ἡμῖν θαυμαστέον μᾶλλον, ὡς ἰσχυρόν τι πόλις ἐστὶ φύσει; Πάσχουσαι γὰρ δὴ τοιαῦτα αἱ πόλεις νῦν χρόνον ἀπέραντον, ὅμως ἔνιαί τινες αὐτῶν μόνιμοί τέ εἰσι καὶ οὐκ ἀνατρέπονται· πολλαὶ μὴν ἐνίοτε καὶ καθάπερ πλοῖα καταδυόμενα διόλλυνται καὶ διολώλασι καὶ ἔτι διολοῦνται διὰ τὴν τῶν κυβερνητῶν καὶ ναυτῶν μοχθηρίαν τῶν περὶ τὰ μέγιστα μεγίστην ἄγνοιαν*
b *εἰληφότων, οἳ περὶ τὰ πολιτικὰ κατ' οὐδὲν γιγνώσκοντες ἡγοῦνται κατὰ πάντα σαφέστατα πασῶν ἐπιστημῶν ταύτην εἰληφέναι.*

ΝΕ. ΣΩ. 'Αληθέστατα.

ΞΕ. Τίς οὖν δὴ τῶν οὐκ ὀρθῶν πολιτειῶν τούτων ἥκιστα χαλεπὴ συζῆν, πασῶν χαλεπῶν οὐσῶν, καὶ τίς βαρυτάτη; Δεῖ τι κατιδεῖν ἡμᾶς, καίπερ πρός γε τὸ νῦν προτεθὲν ἡμῖν πάρεργον λεγόμενον; Οὐ μὴν ἀλλ' εἴς γε τὸ ὅλον ἴσως ἅπανθ' ἕνεκα τοῦ τοιούτου πάντες δρῶμεν χάριν.

ΝΕ. ΣΩ. Δεῖ· πῶς δ' οὔ;

c *ΞΕ. Τὴν αὐτὴν τοίνυν φάθι τριῶν οὐσῶν χαλεπὴν διαφερόντως γίγνεσθαι καὶ ῥάστην.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς φῄς;

ΞΕ. Οὐκ ἄλλως, πλὴν μοναρχίαν φημὶ καὶ ὀλίγων ἀρχὴν καὶ πολλῶν, εἶναι τρεῖς ταύτας ἡμῖν λεγομένας τοῦ νῦν ἐπικεχυμένου λόγου κατ' ἀρχάς.

ΞΕ. Τώρα ὅμως πού δὲν γεννιέται, ὅπως λέμε, βασιλιὰς στὶς πόλεις, ὅπως γεννιέται στὰ σμήνη τῶν μελισσῶν, e
ἕνας, ἔτσι ὥστε νὰ ὑπερέχη κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχή, πρέπει, ὅπως φαίνεται, νὰ συνέρχωνται οἱ πολῖτες, γιὰ νὰ γράφουν κανονισμούς, ἀκολουθῶντας τ' ἀχνάρια τοῦ πιὸ ἀληθινοῦ πολιτεύματος.

ΝΕ.ΣΩ. Προφανῶς.

ΞΕ. Θαυμάζομε λοιπὸν, Σωκράτη, ὅσα κακὰ συμβαίνει νὰ γίνωνται στὰ τέτοια πολιτεύματα καὶ ὅσα θὰ συμβοῦν, ἐφ' ὅσον θεμελιώνονται σὲ τέτοια βάση, ὥστε νὰ κανονίζωνται οἱ πράξεις σύμφωνα μὲ τὶς γραπτὲς διατάξεις καὶ τὰ ἔθιμα
καὶ ὄχι μὲ τὴν ἐπιστήμη, ἀφοῦ μὲ μιὰ τέτοια βάση εἶναι 302a
φανερὸ στὸν καθένα ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ κατέστραφῆ μιὰ ἄλλη πολιτεία, ἢ ἐκεῖνο πρέπει νὰ θαυμάζωμε περισσότερο, ὅτι ἡ πόλη εἶναι φυσικὰ κάτι ἰσχυρό; Γιατί, ἂν καὶ παθαίνουν τέτοια οἱ πόλεις ἀπὸ ἀτελεύτητα τώρα χρόνια, ὅμως μερικὲς ἀπ' αὐτὲς καὶ σταθερὲς παραμένουν καὶ δὲν ἀνατρέπονται· πολλὲς ὅμως καμιὰ φορὰ ὅπως τὰ πλοῖα καταποντιζόμενες καταστρέφονται, ἔχουν καταστραφῆ καὶ ἀκόμη θὰ καταστρέφωνται ἀπὸ ἀνικανότητα τῶν κυβερνητῶν καὶ τῶν ναυτῶν πού ἔχουν μέγιστην ἄγνοια στὶς πιὸ σοβαρὲς ὑποθέ-
σεις, καὶ χωρὶς νὰ ξέρουν τίποτε ἀπὸ τὰ πολιτικά, b
φαντάζονται ὅτι κατέχουν αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειές της ἀκριβέστερα ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες.

ΝΕ.ΣΩ. 'Αληθέστατα.

ΞΕ. Ποιό λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ τὰ μὴ σωστὰ πολιτεύματα εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου ἡ ζωὴ εἶναι πολὺ λιγώτερο δύσκολη, γιατὶ σὲ ὅλα εἶναι δύσκολη, καὶ ποιό τὸ πιὸ ἀνυπόφορο; Πρέπει κάπως νὰ τὸ δοῦμε, ἂν καὶ εἶναι ἐπουσιῶδες σχετικὰ πρὸς τὸ τωρινό μας ζήτημα· ἴσως μάλιστα γενικὰ αὐτὸ νὰ μᾶς διέπη ὅλους σὲ ὅλες τὶς ἐνέργειές μας.

ΝΕ.ΣΩ. Πρέπει· πῶς ὄχι;

ΞΕ. Πὲς λοιπὸν ὅτι ἀπ' αὐτὰ τὰ τρία τὸ ἴδιο εἶναι συγ- c
χρόνως καὶ τὸ ὑπερβολικὰ δύσκολο καὶ τὸ πιὸ εὐκολώτερο.

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΞΕ. Τίποτε ἄλλο παρὰ λέω ὅτι ἡ μοναρχία καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ὀλίγων καὶ ἡ τῶν πολλῶν εἶναι αὐτὰ τὰ τρία πολιτεύματα, γιὰ τὰ ὁποῖα μιλήσαμε στὴν ἀρχὴ τούτου τοῦ λόγου πού τώρα πῆρε κάποιαν ἔκταση.

ΝΕ. ΣΩ. Ἦσαν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ταύτας τοίνυν δίχα τέμνοντες μίαν ἑκάστην ἓξ ποιῶμεν, τὴν ὀρθὴν χωρὶς ἀποκρίναντες τούτων ἑβδόμην.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

d *ΞΕ. Ἐκ μὲν τῆς μοναρχίας βασιλικὴν καὶ τυραννικήν, ἐκ δ' αὖ τῶν μὴ πολλῶν τήν τε εὐώνυμον ἔφαμεν [εἶναι] ἀριστοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν· ἐκ δ' αὖ τῶν πολλῶν τότε μὲν ἁπλῆν ἐπονομάζοντες ἐτίθεμεν δημοκρατίαν, νῦν δ' αὖ καὶ ταύτην ἡμῖν θετέον ἐστὶ διπλῆν.*

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δή; καὶ τίνι διαιροῦντες ταύτην;

ΞΕ. Οὐδὲν διαφέροντι τῶν ἄλλων, οὐδ' εἰ τοὔνομα ἤδη e *διπλοῦν ἐστι ταύτης· ἀλλὰ τό γε κατὰ νόμους ἄρχειν καὶ παρανόμως ἔστι καὶ ταύτῃ καὶ ταῖς ἄλλαις.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἔστι γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τότε μὲν τοίνυν τὴν ὀρθὴν ζητοῦσι τοῦτο τὸ τμῆμα οὐκ ἦν χρήσιμον, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπεδείξαμεν· ἐπειδὴ δὲ ἐξείλομεν ἐκείνην, τὰς δ' ἄλλας ἔθεμεν ἀναγκαίας, ἐν ταύταις δὴ τὸ παράνομον καὶ ἔννομον ἑκάστην διχοτομεῖ τούτων.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔοικεν τούτου νῦν ῥηθέντος τοῦ λόγου.

ΞΕ. Μοναρχία τοίνυν ζευχθεῖσα μὲν ἐν γράμμασιν ἀγαθοῖς, οὓς νόμους λέγομεν, ἀρίστη πασῶν τῶν ἕξ· ἄνομος δὲ χαλεπὴ καὶ βαρυτάτη συνοικῆσαι.

303a *ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύει.*

ΞΕ. Τὴν δέ γε τῶν μὴ πολλῶν, ὥσπερ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸ ὀλίγον μέσον, οὕτως ἡγησώμεθα μέσην ἐπ' ἀμφότερα· τὴν δ' αὖ τοῦ πλήθους κατὰ πάντα ἀσθενῆ καὶ μηδὲν μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μέγα δυναμένην ὡς πρὸς τὰς ἄλλας διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς ἐν ταύτῃ διανενεμῆσθαι κατὰ σμικρὰ εἰς πολλούς. Διὸ γέγονε πασῶν μὲν νομίμων τῶν πολιτειῶν οὐσῶν τούτων χειρίστη, παρανόμων δὲ οὐσῶν συμπασῶν βελτίστη· b *καὶ ἀκολάστων μὲν πασῶν οὐσῶν ἐν δημοκρατίᾳ νικᾷ ζῆν, κοσμίων δ' οὐσῶν ἥκιστα ἐν ταύτῃ βιωτέον, ἐν τῇ πρώτῃ*

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΞΕ. Ἂν αὐτὰ λοιπὸν τὰ διαιρέσουμε τὸ καθένα σὲ δυό, d κάνουμε ἕξι, βάζοντας χωριστὰ ἀπ' αὐτὰ τὸ σωστὸ πολίτευμα γιὰ ἕβδομο.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἴπαμε ὅτι ὑπάρχει ἡ βασιλεία καὶ ἡ τυραννία, καὶ ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τῶν μὴ πολλῶν ἡ ἀριστοκρατία ποὺ ἔχει καλὸ ὄνομα καὶ ἡ ὀλιγαρχία· καὶ πάλι ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τῶν πολλῶν βάλαμε ἐκεῖνο ποὺ ὠνομάσαμε τότε μὲ ἁπλὸ ὄνομα δημοκρατία, ἀλλὰ πρέπει τώρα μὲ τὴ σειρά της καὶ αὐτὴ νὰ τὴ θεωρήσουμε διπλή.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λοιπὸν διπλή; Καὶ μὲ τί θὰ τὴ διαιρέσουμε;

ΞΕ. Ὄχι διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα, οὔτε ἂν τὸ ὄνομά της εἶναι πιὰ διπλό· ἀλλὰ νὰ ἄρχῃ κανεὶς σύμφωνα μὲ τοὺς e νόμους καὶ παρὰ τοὺς νόμους εἶναι δυνατὸν καὶ σ' αὐτὴν ὅπως καὶ στ' ἄλλα.

ΝΕ. ΣΩ. Πραγματικά, ἔτσι εἶναι.

ΞΕ. Τότε λοιπὸν ποὺ ζητούσαμε τὸ σωστὸ πολίτευμα, αὐτὴ ἡ διαίρεση δὲν ἦταν χρήσιμη, ὅπως τὸ ἀποδείξαμε προηγουμένως· ὅταν ὅμως ἀπομακρύναμε ἐκεῖνο τὸ πολίτευμα καὶ παραδεχτήκαμε τὰ ἄλλα ὡς ἀναγκαῖα, τότε ἡ παρανομία καὶ ἡ νομιμότητα ἔγινε στὸ καθένα βάση γιὰ διχοτόμηση.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται, σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴν τωρινὴ ἐξήγηση.

ΞΕ. Ἡ μοναρχία λοιπὸν συνδεμένη μὲ καλοὺς γραπτοὺς κανόνες, ποὺ τοὺς καλοῦμε νόμους, εἶναι τὸ ἄριστο ἀπ' ὅλα τὰ ἕξι πολιτεύματα· ἀλλὰ χωρὶς νόμους κάνει τὴ ζωὴ δύσκολη καὶ ἀνυπόφορη.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι φαίνεται. 303a

ΞΕ. Τὸ πολίτευμα τῶν ὀλίγων, ἀφοῦ τὸ λίγο εἶναι τὸ μέσον ἀνάμεσα στὸ ἕνα καὶ στὸ πλῆθος, ἂς τὸ θεωρήσουμε σὰν διάμεσο ἀνάμεσα στὰ δυὸ ἄλλα. Τὸ πολίτευμα πάλι τῶν πολλῶν εἶναι ἀσθενὲς σὲ ὅλα καὶ χωρὶς μεγάλη δύναμη οὔτε γιὰ τὸ καλὸ οὔτε γιὰ τὸ κακό, συγκρινόμενο μὲ τ' ἄλλα, γιατὶ οἱ ἀρχὲς σ' αὐτὸ εἶναι μοιρασμένες σὲ μικρὰ κομμάτια ἀνάμεσα σὲ πολλὰ πρόσωπα. Γι' αὐτό, ὅταν ὅλα τὰ ἄλλα πολιτεύματα εἶναι νόμιμα, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ χειρότερο, καὶ ὅταν εἶναι παράνομα, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ καλύτερο· καὶ ὅταν τὰ ἄλλα εἶναι ἀχαλίνωτα, εἶναι καλύτερα νὰ ζῇ κανεὶς σὲ δημοκρατία, b ἀλλ' ἂν ὅλα εἶναι κανονικά, αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία, ὅπου

ΝΕ. ΣΩ. Ἦσαν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ταύτας τοίνυν δίχα τέμνοντες μίαν ἑκάστην ἓξ ποιῶμεν, τὴν ὀρθὴν χωρὶς ἀποκρίναντες τούτων ἑβδόμην.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

d ΞΕ. Ἐκ μὲν τῆς μοναρχίας βασιλικὴν καὶ τυραννικήν, ἐκ δ' αὖ τῶν μὴ πολλῶν τήν τε εὐώνυμον ἔφαμεν [εἶναι] ἀριστοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν· ἐκ δ' αὖ τῶν πολλῶν τότε μὲν ἁπλῆν ἐπονομάζοντες ἐτίθεμεν δημοκρατίαν, νῦν δ' αὖ καὶ ταύτην ἡμῖν θετέον ἐστὶ διπλῆν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δή; καὶ τίνι διαιροῦντες ταύτην;

ΞΕ. Οὐδὲν διαφέροντι τῶν ἄλλων, οὐδ' εἰ τοὔνομα ἤδη
e διπλοῦν ἐστι ταύτης· ἀλλὰ τό γε κατὰ νόμους ἄρχειν καὶ παρανόμως ἔστι καὶ ταύτῃ καὶ ταῖς ἄλλαις.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔστι γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τότε μὲν τοίνυν τὴν ὀρθὴν ζητοῦσι τοῦτο τὸ τμῆμα οὐκ ἦν χρήσιμον, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπεδείξαμεν·ἐπ ειδὴ δὲ ἐξείλομεν ἐκείνην, τὰς δ' ἄλλας ἔθεμεν ἀναγκαίας, ἐν ταύταις δὴ τὸ παράνομον καὶ ἔννομον ἑκάστην διχοτομεῖ τούτων.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔοικεν τούτου νῦν ῥηθέντος τοῦ λόγου.

ΞΕ. Μοναρχία τοίνυν ζευχθεῖσα μὲν ἐν γράμμασιν ἀγαθοῖς, οὓς νόμους λέγομεν, ἀρίστη πασῶν τῶν ἕξ· ἄνομος δὲ χαλεπὴ καὶ βαρυτάτη συνοικῆσαι.

393a ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Τὴν δέ γε τῶν μὴ πολλῶν, ὥσπερ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸ ὀλίγον μέσον, οὕτως ἡγησώμεθα μέσην ἐπ' ἀμφότερα· τὴν δ' αὖ τοῦ πλήθους κατὰ πάντα ἀσθενῆ καὶ μηδὲν μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μέγα δυναμένην ὡς πρὸς τὰς ἄλλας διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς ἐν ταύτῃ διανενεμῆσθαι κατὰ σμικρὰ εἰς πολλούς. Διὸ γέγονε πασῶν μὲν νομίμων τῶν πολιτειῶν οὐσῶν τούτων χειρίστη, παρανόμων δὲ οὐσῶν συμπασῶν βελτίστη·
b καὶ ἀκολάστων μὲν πασῶν οὐσῶν ἐν δημοκρατίᾳ νικᾷ ζῆν, κοσμίων δ' οὐσῶν ἥκιστα ἐν ταύτῃ βιωτέον, ἐν τῇ πρώτῃ

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΞΕ. Ἂν αὐτὰ λοιπὸν τὰ διαιρέσουμε τὸ καθένα σὲ δυό, d
κάνουμε ἕξι, βάζοντας χωριστὰ ἀπ' αὐτὰ τὸ σωστὸ πολίτευμα γιὰ ἕβδομο.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἴπαμε ὅτι ὑπάρχει ἡ βασιλεία καὶ ἡ τυραννία, καὶ ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τῶν μὴ πολλῶν ἡ ἀριστοκρατία ποὺ ἔχει καλὸ ὄνομα καὶ ἡ ὀλιγαρχία· καὶ πάλι ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τῶν πολλῶν βάλαμε ἐκεῖνο ποὺ ὠνομάσαμε τότε μὲ ἁπλὸ ὄνομα δημοκρατία, ἀλλὰ πρέπει τώρα μὲ τὴ σειρά της καὶ αὐτὴ νὰ τὴ θεωρήσουμε διπλή.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λοιπὸν διπλή; Καὶ μὲ τί θὰ τὴ διαιρέσουμε;

ΞΕ. Ὄχι διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα, οὔτε ἂν τὸ ὄνομά της εἶναι πιὰ διπλό· ἀλλὰ νὰ ἄρχῃ κανεὶς σύμφωνα μὲ τοὺς e
νόμους καὶ παρὰ τοὺς νόμους εἶναι δυνατὸν καὶ σ' αὐτὴν ὅπως καὶ στ' ἄλλα.

ΝΕ. ΣΩ. Πραγματικά, ἔτσι εἶναι.

ΞΕ. Τότε λοιπὸν ποὺ ζητούσαμε τὸ σωστὸ πολίτευμα, αὐτὴ ἡ διαίρεση δὲν ἦταν χρήσιμη, ὅπως τὸ ἀποδείξαμε προηγουμένως· ὅταν ὅμως ἀπομακρύναμε ἐκεῖνο τὸ πολίτευμα καὶ παραδεχτήκαμε τὰ ἄλλα ὡς ἀναγκαῖα, τότε ἡ παρανομία καὶ ἡ νομιμότητα ἔγινε στὸ καθένα βάση γιὰ διχοτόμηση.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται, σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴν τωρινὴ ἐξήγηση.

ΞΕ. Ἡ μοναρχία λοιπὸν συνδεμένη μὲ καλοὺς γραπτοὺς κανόνες, ποὺ τοὺς καλοῦμε νόμους, εἶναι τὸ ἄριστο ἀπ' ὅλα τὰ ἕξι πολιτεύματα· ἀλλὰ χωρὶς νόμους κάνει τὴ ζωὴ δύσκολη καὶ ἀνυπόφορη.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι φαίνεται. 303a

ΞΕ. Τὸ πολίτευμα τῶν ὀλίγων, ἀφοῦ τὸ λίγο εἶναι τὸ μέσον ἀνάμεσα στὸ ἕνα καὶ στὸ πλῆθος, ἂς τὸ θεωρήσουμε σὰν διάμεσο ἀνάμεσα στὰ δυὸ ἄλλα. Τὸ πολίτευμα πάλι τῶν πολλῶν εἶναι ἀσθενὲς σὲ ὅλα καὶ χωρὶς μεγάλη δύναμη οὔτε γιὰ τὸ καλὸ οὔτε γιὰ τὸ κακό, συγκρινόμενο μὲ τ' ἄλλα, γιατὶ οἱ ἀρχὲς σ' αὐτὸ εἶναι μοιρασμένες σὲ μικρὰ κομμάτια ἀνάμεσα σὲ πολλὰ πρόσωπα. Γι' αὐτό, ὅταν ὅλα τὰ ἄλλα πολιτεύματα εἶναι νόμιμα, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ χειρότερο, καὶ ὅταν εἶναι παράνομα, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ καλύτερο· καὶ ὅταν τὰ ἄλλα εἶναι ἀχαλίνωτα, εἶναι καλύτερα νὰ ζῇ κανεὶς σὲ δημοκρα- b
τία, ἀλλ' ἂν ὅλα εἶναι κανονικά, αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία, ὅπου

δὲ πολὺ πρῶτόν τε καὶ ἄριστον, πλὴν τῆς ἑβδόμης· πασῶν γὰρ ἐκείνην γε ἐκκριτέον, οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ἄλλων πολιτειῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται ταῦθ' οὕτω συμβαίνειν τε καὶ γίγνεσθαι, καὶ ποιητέον ᾗπερ λέγεις.

ΞΕ Οὐκοῦν δὴ καὶ τοὺς κοινωνοὺς τούτων τῶν πολιτει-
c *ῶν πασῶν πλὴν τῆς ἐπιστήμονος ἀφαιρετέον ὡς οὐκ ὄντας πολιτικοὺς ἀλλὰ στασιαστικούς, καὶ εἰδώλων μεγίστων προστάτας ὄντας καὶ αὐτοὺς εἶναι τοιούτους, μεγίστους δὲ ὄντας μιμητὰς καὶ γόητας μεγίστους γίγνεσθαι τῶν σοφιστῶν σοφιστάς.*

ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύει τοῦτο εἰς τοὺς πολιτικοὺς λεγομένους περιεστράφθαι τὸ ῥῆμα ὀρθότατα.

ΞΕ. Εἶεν· τοῦτο μὲν ἀτεχνῶς ἡμῖν ὥσπερ δρᾶμα, καθάπερ ἐρρήθη νυνδὴ Κενταυρικὸν ὁρᾶσθαι καὶ Σατυρικόν τινα
d *θίασον, ὃν δὴ χωριστέον ἀπὸ πολιτικῆς εἴη τέχνης· νῦν δ' οὕτω πάνυ μόγις ἐχωρίσθη.*

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Τούτου δέ γ' ἕτερον ἔτι χαλεπώτερον λείπεται τῷ συγγενές τε ὁμοῦ τ' εἶναι μᾶλλον τῷ βασιλικῷ γένει καὶ δυσκαταμαθητότερον· καί μοι φαινόμεθα τοῖς τὸν χρυσὸν καθαίρουσι πάθος ὅμοιον πεπονθέναι.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Γῆν που καὶ λίθους καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα ἀποκρίνουσι καὶ ἐκεῖνοι πρῶτον οἱ δημιουργοί· μετὰ δὲ ταῦτα
e *λείπεται συμμεμειγμένα τὰ συγγενῆ τοῦ χρυσοῦ τίμια καὶ πυρὶ μόνον ἀφαιρετά, χαλκὸς καὶ ἄργυρος, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀδάμας, <ἃ> μετὰ βασάνων ταῖς ἑψήσεσι μόγις ἀφαιρεθέντα τὸν λεγόμενον ἀκήρατον χρυσὸν εἴασεν ἡμᾶς ἰδεῖν αὐτὸν μόνον ἐφ' ἑαυτοῦ.*

ΝΕ. ΣΩ. Λέγεται γὰρ οὖν δὴ ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι.

---

1. Οἱ πολιτικοὶ περιφρονοῦσαν τοὺς σοφιστές (Γοργ. 520a, Μένων 9, e).

θὰ ἤθελε κανεὶς νὰ ζήση, καὶ ἐκεῖνο, ποὺ ὠνομάσαμε πρῶτο, εἶναι πολὺ πρῶτο καὶ τὸ ἄριστο ἀπὸ ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἕβδομο· γιατὶ ἐκεῖνο πρέπει νὰ τὸ ξεχωρίσουμε ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα πολιτεύματα, ὅπως τὸ θεὸ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

ΝΕ ΣΩ. Φαίνεται ὅτι αὐτὸ ἔτσι συμβαίνει καὶ πρέπει νὰ κάνουμε ὅπως λές.

ΞΕ. Ἑπομένως καὶ ὅσους μετέχουν σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ πολιτεύματα, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ ἐπιστήμονα, πρέ-
πει νὰ τοὺς ἀφαιρέσουμε, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολιτικοί, ἀλλὰ c
στασιαστές· αὐτοί, ἐπειδὴ εἶναι προστάτες πολὺ μεγάλων εἰδώλων, καὶ οἱ ἴδιοι εἶναι τέτοιοι, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἔξοχοι μῖμοι καὶ ἔξοχοι γόητες, γίνονται καὶ ἔξοχοι σοφιστὲς ἀνάμεσα σὲ ὅλους τοὺς σοφιστές.

ΝΕ. ΣΩ. Κοντεύει αὐτὴ ἡ λέξη νὰ στρέφεται γυρω ἀπὸ τοὺς λεγόμενους πολιτικούς [1] μὲ τέλεια ἀκρίβεια.

ΞΕ. Πολὺ καλά· εἴμαστε λοιπὸν ἐδῶ ὅπως στὸ δρᾶμα καί, ἀκριβῶς καθὼς εἰπώθηκε αὐτὴ τὴ στιγμή, βλέπουμε κάποιο θίασο Κενταυρικὸ ἢ Σατυρικό, τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ χωρί-
σουμε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τέχνη· ἀλλὰ τώρα μὲ μεγάλη δυσκο- d
λία ἔγινε ἔτσι ὁ χωρισμός.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.

XLII—XLIII. **Περιορισμὸς τῶν βοηθητικῶν τεχνῶν**

ΞΕ. Μένει ὅμως ἕνα ἄλλο ἀκόμα πιὸ δύσκολο νὰ τὸ χωρίσουμε, ἐπειδὴ εἶναι συγχρόνως πιὸ συγγενὲς μὲ τὸ βασιλικὸ γένος καὶ πιὸ δυσκολομάθητο· ἀλλὰ φαινόμαστε ὅτι ἔχομε πάθει ὅμοιο πάθημα μὲ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ λαγαρίζουν τὸ χρυσάφι.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς αὐτό ;

ΞΕ. Ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν αὐτὴ τὴν ἐργασία, πρῶτα ξεχωρίζουν, νομίζω, τὸ χῶμα, τὰ λιθάρια καὶ πολλὰ ἄλλα αὐτοῦ
τοῦ εἴδους· ἔπειτα μένουν ἀνακατωμένα τὰ πολύτιμα μέταλ- e
λα τῆς αὐτῆς οἰκογένειας μὲ τὸ χρυσάφι καὶ ποὺ μποροῦν νὰ χωριστοῦν μόνο μὲ φωτιά, ὁ χαλκὸς καὶ τὸ ἀσῆμι καὶ καμιὰ φορὰ καὶ τὸ διαμάντι, τὰ ὁποῖα, ἀφοῦ χωριστοῦν μεθοδικὰ μὲ τὴ φωτιά, μόλις καὶ μετὰ βίας μᾶς ἀφήνουν νὰ ἰδοῦμε μόνο καὶ ξεχωριστὸ ἐκεῖνο ποὺ λέμε καθαρὸ χρυσάφι.

ΝΕ. ΣΩ. Λένε βέβαια ὅτι ἔτσι πραγματικὰ γίνονται αὐτά.

ΞΕ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον ἔοικε καὶ νῦν ἡμῖν τὰ μὲν ἕτερα καὶ ὁπόσα ἀλλότρια καὶ τὰ μὴ φίλα πολιτικῆς ἐπιστήμης ἀποκεχωρίσθαι, λείπεσθαι δὲ τὰ τίμια καὶ συγγενῆ. Τούτων δ' ἐστί που στρατηγία καὶ δικαστικὴ καὶ ὅση
304a *βασιλικῇ κοινωνοῦσα ῥητορεία πείθουσα τὸ δίκαιον συνδιακυβερνᾷ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι πράξεις· ἃ δὴ τίνι τρόπῳ ῥᾷστά τις ἀπομερίζων δείξει γυμνὸν καὶ μόνον ἐκεῖνον καθ' αὑτὸν τὸν ζητούμενον ὑφ' ἡμῶν;*

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον ὅτι τοῦτό πῃ δρᾶν πειρατέον.

ΞΕ. Πείρας μὲν τοίνυν ἕνεκα φανερὸς ἔσται· διὰ δὲ μουσικῆς αὐτὸν ἐγχειρητέον δηλῶσαι. Καί μοι λέγε.

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ ποῖον;

b *ΞΕ. Μουσικῆς ἔστι πού τις ἡμῖν μάθησις, καὶ ὅλως τῶν περὶ χειροτεχνίας ἐπιστημῶν;*

ΝΕ. ΣΩ. Ἔστιν.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ δ' αὖ τούτων ἡντινοῦν εἴτε δεῖ μανθάνειν ἡμᾶς εἴτε μή, πότερα φήσομεν ἐπιστήμην αὖ καὶ ταύτην εἶναί τινα περὶ αὐτὰ ταῦτα, ἢ πῶς;

ΝΕ. ΣΩ. Οὕτως, εἶναι φήσομεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἑτέραν ὁμολογήσομεν ἐκείνων εἶναι ταύτην;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Πότερα δὲ αὐτῶν οὐδεμίαν ἄρχειν δεῖν ἄλλην ἄλλης,
c *ἢ ἐκείνας ταύτης, ἢ ταύτην δεῖν ἐπιτροπεύουσαν ἄρχειν συμπασῶν τῶν ἄλλων;*

ΝΕ. ΣΩ. Ταύτην ἐκείνων.

ΞΕ. <Τὴν> εἰ δεῖ μανθάνειν ἢ μὴ τῆς μανθανομένης καὶ διδασκούσης ἄρα σύ γε ἀποφαίνῃ δεῖν ἡμῖν ἄρχειν;

ΝΕ. ΣΩ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Καὶ τὴν εἰ δεῖ πείθειν ἄρα ἢ μὴ τῆς δυναμένης πείθειν;

ΞΕ. Ἀκολουθώντας λοιπὸν τὴν ἴδια μέθοδο, φαίνεται ὅτι μποροῦμε νὰ ξεχωρίσουμε κι ἐμεῖς τώρα ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἐπιστήμη ὅ,τι διαφέρει καὶ ὅ,τι εἶναι ξένο καὶ ἐχθρικὸ μὲ αὐτήν, καὶ νὰ μείνουν οἱ πολύτιμες ἐπιστῆμες καὶ συγγενεῖς της. Τέτοιες εἶναι, νομίζω, ἡ στρατηγική, ἡ δικαστικὴ ἐπι-
στήμη καὶ ἡ ρητορική, ὅση ἔχει σχέση μὲ τὴ βασιλικὴ ἐπι- **304a**
στήμη, ἀπὸ συμφώνου μ' αὐτὴν δανείζει στὴ δικαιοσύνη τὴν πειστική της δύναμη καὶ κυβερνᾶ μαζί της κάθε ἐνέργεια στὸ ἐσωτερικὸ τῶν πόλεων. Αὐτὰ τώρα μὲ κάποιο τρόπο εὐκολώτερα ξεχωρίζοντας κανείς, θὰ μᾶς παρουσιάση γυμνὸ καὶ καθαρὸ ἀπὸ κάθε ἀνάμειξη ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦμε.

ΝΕ.ΣΩ. Εἶναι φανερὸ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ τὸ κάνουμε μὲ κάποιο μέσον.

ΞΕ. Ἂν πρόκειται λοιπὸν νὰ δοκιμάσουμε, θὰ τὸ βροῦμε· ἀλλὰ αὐτὸ πρέπει νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ τὸ κάνουμε νὰ φανερωθῆ, προσφεύγοντας στὴ μουσική. Καὶ τώρα πές μου, παρακαλῶ.

ΝΕ.ΣΩ. Ποιό ;

ΞΕ. Ἡ μουσικὴ ἀπαιτεῖ κάποια μάθηση; αὐτὴ καὶ γε- **b**
νικὰ οἱ ἐπιστῆμες ποὺ ἀπαιτοῦν χέρια ἐξασκημένα ;

ΝΕ.ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Τί λοιπὸν τοῦτο δῶ πάλι ; Εἴτε πρέπει νὰ μάθουμε εἴτε ὄχι ὁποιανδήποτε ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐπιστῆμες, θὰ ποῦμε ὅτι ὑπάρχει μιὰ ἐπιστήμη γιὰ ὅλα αὐτὰ ἢ πῶς σκέπτεσαι ;

ΝΕ.ΣΩ. Μάλιστα, θὰ ποῦμε ὅτι εἶναι μιὰ ἐπιστήμη.

ΞΕ. Θὰ συμφωνήσουμε λοιπὸν ὅτι αὐτὴ εἶναι διαφορετικὴ ἀπ' ἐκεῖνες τὶς πρῶτες ;

ΝΕ.ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Θὰ ποῦμε ἐπίσης ὅτι καμιὰ ἀπ' αὐτὲς δὲν πρέπει
νὰ ἐξουσιάζη τὶς ἄλλες ἢ ἐκεῖνες αὐτήν, ἢ ὅτι πρέπει αὐτὴ νὰ **c**
ἐπιβλέπη καὶ νὰ ἐξουσιάζη ὅλες τὶς ἄλλες μαζί ;

ΝΕ.ΣΩ. Αὐτὴ βέβαια ὅλες ἐκεῖνες.

ΞΕ. Μεταξὺ τῆς ἐπιστήμης ποὺ κρίνει ἂν πρέπει νὰ μαθαίνουμε ἢ ὄχι, καὶ ἐκείνης ποὺ μαθαίνεται καὶ διδάσκει, σὺ λοιπὸν ἀποφαίνεσαι ὅτι πρέπει νὰ δώσουμε τὴν ἀρχὴ στὴν πρώτη ;

ΝΕ.ΣΩ. Πολὺ μάλιστα.

ΞΕ. Καὶ ἐπίσης μεταξὺ ἐκείνης ποὺ κρίνει ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ πείθωμε καὶ ἐκείνης ποὺ ξέρει νὰ πείθη ;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Εἶεν· τίνι τὸ πειστικὸν οὖν ἀποδώσομεν ἐπιστήμῃ
d *πλήθους τε καὶ ὄχλου διὰ μυθολογίας ἀλλὰ μὴ διὰ διδαχῆς;*

ΝΕ. ΣΩ. Φανερὸν οἶμαι καὶ τοῦτο ῥητορικῇ δοτέον ὄν.

ΞΕ. Τὸ δ' εἴτε διὰ πειθοῦς εἴτε καὶ διά τινος βίας δεῖ πράττειν πρός τινας ὁτιοῦν ἢ καὶ τὸ παράπαν <ἡσυχίαν> ἔχειν, τοῦτ' αὖ ποίᾳ προσθήσομεν ἐπιστήμῃ;

ΝΕ. ΣΩ. Τῇ τῆς πειστικῆς ἀρχούσῃ καὶ λεκτικῆς.

ΞΕ. Εἴη δ' ἂν οὐκ ἄλλη τις, ὡς οἶμαι, πλὴν ἡ τοῦ πολιτικοῦ δύναμις.

ΝΕ. ΣΩ. Κάλλιστ' εἴρηκας.

ΞΕ. Καὶ τοῦτο μὲν ἔοικε ταχὺ κεχωρίσθαι πολιτικῆς τὸ
e *ῥητορικόν, ὡς ἕτερον εἶδος ὄν, ὑπηρετοῦν μὴν ταύτῃ.*

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τί δὲ περὶ τῆς τοιᾶσδ' αὖ δυνάμεως διανοητέον;

ΝΕ. ΣΩ. Ποίας;

ΞΕ. Τῆς ὡς πολεμητέον ἑκάστοις οἷς ἂν προελώμεθα πολεμεῖν, εἴτε αὐτὴν ἄτεχνον εἴτε ἔντεχνον ἐροῦμεν;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πῶς ἂν ἄτεχνον διανοηθεῖμεν, ἥν γε ἡ στρατηγικὴ καὶ πᾶσα ἡ πολεμικὴ πρᾶξις πράττει;

ΞΕ. Τὴν δὲ εἴτε πολεμητέον εἴτε διὰ φιλίας ἀπαλλακτέον οἵαν τε καὶ ἐπιστήμονα διαβουλεύσασθαι, ταύτης ἑτέραν ὑπολάβωμεν ἢ τὴν αὐτὴν ταύτῃ;

ΝΕ. ΣΩ. Τοῖς πρόσθεν ἀναγκαῖον ἑπομένοισιν ἑτέραν.

305a *ΞΕ. Οὐκοῦν ἄρχουσαν ταύτης αὐτὴν ἀποφανούμεθα,*
εἴπερ τοῖς ἔμπροσθέν γε ὑπολημψόμεθα ὁμοίως;

ΝΕ. ΣΩ. Φημί.

ΞΕ. Τίν' οὖν ποτε καὶ ἐπιχειρήσομεν οὕτω δεινῆς καὶ

ΝΕ.ΣΩ. Πῶς ὄχι;

ΞΕ. Καλά, πολὺ καλά· σὲ ποιά λοιπὸν ἐπιστήμη θὰ δώσουμε τὴ δύναμη νὰ πείθη τὸ πλῆθος καὶ τὸν ὄχλο, διηγώντας μύθους καὶ ὄχι διδάσκοντας; d

ΝΕ.ΣΩ. Εἶναι φανερό, νομίζω, ὅτι κι αὐτὸ ἀκόμη πρέπει νὰ τὸ δώσουμε στὴ ρητορική.

ΞΕ. Ἀλλὰ στὸ ζήτημα ἂν πρέπει μὲ τὴν πειθὼ εἴτε μὲ κάποια βία νὰ ἐνεργοῦμε ὁ,τιδήποτε ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἢ ὁλότελα νὰ ἡσυχάζουμε, αὐτὸ σὲ ποιά πάλι ἐπιστήμη θὰ δώσουμε νὰ τὸ ἀποφασίζη;

ΝΕ.ΣΩ. Σ' ἐκείνη ποὺ διευθύνει τὴν τέχνη τῆς πειθοῦς καὶ τὴν τέχνη τοῦ λόγου.

ΞΕ. Αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κάποια ἄλλη, ὅπως νομίζω, παρὰ ἐκείνη μὲ τὴν ὁποία εἶναι προικισμένος ὁ πολιτικός.

ΝΕ.ΣΩ. Πάρα πολὺ καλὰ τὸ εἶπες.

ΞΕ. Νά λοιπόν, φαίνεται ὅτι αὐτὴ ἡ περίφημη ρητορικὴ
γρήγορα ἔχει χωριστῆ ἀπὸ τὴν πολιτική, ἐπειδὴ εἶναι ἄλλου e
εἴδους, ὑπηρετεῖ ὅμως σ' αὐτήν.

ΝΕ.ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τώρα τί πρέπει νὰ σκεφθοῦμε γι' αὐτὴ πάλι τὴν ἄλλη ἐξουσία;

ΝΕ.ΣΩ. Γιὰ ποιά;

ΞΕ. Ἐκείνην ποὺ γνωρίζει πῶς πρέπει νὰ κάνη τὸν πόλεμο σ' ἐκείνους ποὺ θ' ἀποφασίζαμε νὰ τὸν κάνουμε, θὰ τὴν ποῦμε ὅτι ἀγνοεῖ τὶς ἀρχὲς τῆς τέχνης ἢ κατέχει τὴν τέχνη;

ΝΕ.ΣΩ. Πῶς θὰ διανοούμαστε ὅτι εἶναι ξένη πρὸς τὴν τέχνη, αὐτὴ ποὺ εἶναι ἡ δύναμη τῆς στρατηγικῆς καὶ ὅλης τῆς πολεμικῆς ἐνέργειας;

ΞΕ. Ἀλλ' ἐκείνην ποὺ μπορεῖ καὶ ξέρει ν' ἀποφασίση ἂν πρέπει νὰ κάνουμε πόλεμο ἢ νὰ διαπραγματευθοῦμε φιλικά, θὰ τὴ θεωρήσουμε διαφορετικὴν ἢ ἴδιαν μ' αὐτήν;

ΝΕ.ΣΩ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴ θεωρήσουμε διαφορετικήν, γιὰ νὰ εἴμαστε συνεπεῖς μὲ τὸν ἑαυτό μας.

ΞΕ. Θὰ ἀποφανθοῦμε λοιπὸν ὅτι αὐτὴ ἐξουσιάζει τὴν 305a
ἄλλη, ἂν θέλουμε νὰ μείνουμε πιστοὶ στὶς προηγούμενες διαβεβαιώσεις μας;

ΝΕ.ΣΩ. Συμφωνῶ.

ΞΕ. Ποιά λοιπὸν ἐπὶ τέλους θὰ ἐπιχειρήσουμε ν' ανα-

μεγάλης τέχνης συμπάσης τῆς πολεμικῆς δεσπότιν ἀποφαίνεσθαι πλήν γε δὴ τὴν ὄντως οὖσαν βασιλικήν;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδεμίαν ἄλλην.

ΞΕ. Οὐκ ἄρα πολιτικὴν θήσομεν, ὑπηρετικήν γε οὖσαν, τὴν τῶν στρατηγῶν ἐπιστήμην.

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκ εἰκός.

b *ΞΕ. Ἴθι δή, καὶ τὴν τῶν δικαστῶν τῶν ὀρθῶς δικαζόντων θεατώμεθα δύναμιν.*

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν ἐπὶ πλέον τι δύναται τοῦ περὶ τὰ συμβόλαια πάνθ' ὁπόσα κεῖται νόμιμα παρὰ νομοθέτου βασιλέως παραλαβοῦσα, κρίνειν εἰς ἐκεῖνα σκοποῦσα τά τε δίκαια ταχθέντ' εἶναι καὶ ἄδικα, τὴν αὑτῆς ἰδίαν ἀρετὴν παρεχομένη τοῦ μήθ' ὑπό τινων δώρων μήθ' ὑπὸ φόβων μήτε οἴκτων μήθ'
c *ὑπό τινος ἄλλης ἔχθρας μηδὲ φιλίας ἡττηθεῖσα παρὰ τὴν τοῦ νομοθέτου τάξιν ἐθέλειν ἂν τἀλλήλων ἐγκλήματα διαιρεῖν;*

ΝΕ. ΣΩ. Οὔκ, ἀλλὰ σχεδὸν ὅσον εἴρηκας ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως ἔργον.

ΞΕ. Καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἄρα ῥώμην ἀνευρίσκομεν οὐ βασιλικὴν οὖσαν ἀλλὰ νόμων φύλακα καὶ ὑπηρέτιν ἐκείνης.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔοικέν γε.

ΞΕ. Τόδε δὴ κατανοητέον ἰδόντι συναπάσας τὰς ἐπιστήμας αἳ εἴρηνται, ὅτι πολιτική γε αὐτῶν οὐδεμία ἀνεφάνη.
d *Τὴν γὰρ ὄντως οὖσαν βασιλικὴν οὐκ αὐτὴν δεῖ πράττειν ἀλλ' ἄρχειν τῶν δυναμένων πράττειν, γιγνώσκουσαν τὴν ἀρχήν τε καὶ ὁρμὴν τῶν μεγίστων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγκαιρίας τε πέρι καὶ ἀκαιρίας, τὰς δ' ἄλλας τὰ προσταχθέντα δρᾶν.*

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Διὰ ταῦτα ἄρα ἃς μὲν ἄρτι διεληλύθαμεν, οὔτ' ἀλλήλων οὔθ' αὑτῶν ἄρχουσαι, περὶ δέ τινα ἰδίαν αὐτῆς οὖσα ἑκάστη πρᾶξιν, κατὰ τὴν ἰδιότητα τῶν πράξεων τοὔνομα δικαίως εἴληφεν ἴδιον.

γνωρίσουμε κυρίαρχο τόσο δυνατῆς καὶ μεγάλης τέχνης, τῆς πολεμικῆς γενικά, ἂν δὲν εἶναι ἡ πραγματικὰ βασιλικὴ ἐπιστήμη;

ΝΕ. ΣΩ. Καμιὰ ἄλλη.

ΞΕ. Δὲ θὰ βάλουμε λοιπὸν στὴ θέση τῆς πολιτικῆς μιὰ ἐπιστήμη ποὺ εἶναι ὑπηρέτριά της, τὴν ἐπιστήμη τῶν στρατηγῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Δὲν εἶναι εὔκολο.

ΞΕ. Πάει καλά· ἂς ἐξετάσουμε ἐπίσης τὴ δύναμη ποὺ b
ἔχουν οἱ δικαστές, ὅταν δικάζουν σωστά.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Ἄραγε λοιπὸν μπορεῖ τίποτα παραπάνω ἀπὸ τοῦτο: ὅταν πρόκειται γιὰ τὰ συμβόλαια, ἀφοῦ παραλάβη ἀπὸ τὸ νομοθέτη βασιλιὰ ὅλα ὅσα ἄρθρα νόμου ὑπάρχουν, ν' ἀποφασίζη, ἔχοντας ὑπ' ὄψη ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν νομοθετηθῆ ὡς δίκαια καὶ ἄδικα, προσθέτοντας σ' αὐτὰ τὴν ἴδια της δικαστικὴ ἀρετή, ὅτι οὔτε δῶρα οὔτε φόβοι οὔτε οἶκτος οὔτε μίση οὔτε
φιλίες κανενὸς εἴδους θὰ μποροῦσαν νὰ τὴν κάνουν νὰ c
βιάση θεληματικὰ τὴν ὡρισμένη ἀπὸ τὸ νομοθέτη διάταξη στὸ χωρισμὸ ποὺ πρέπει νὰ κάνη ἀνάμεσα στὰ ἀδικήματα τῶν κατηγόρων;

ΝΕ. ΣΩ. Ὄχι, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἔργο αὐτῆς τῆς ἀρχῆς, σχεδὸν ὅπως εἶπες.

ΞΕ. Βρίσκομε λοιπὸν ἔτσι ὅτι ἡ δύναμη τῶν δικαστῶν δὲν εἶναι βασιλική, ἀλλὰ φύλακας τῶν νόμων καὶ ὑπηρέτρια ἐκείνης.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Αὐτὸ λοιπὸν πρέπει τώρα νὰ κατανοήσουμε, ἀφοῦ ἔχουμε ἐξετάσει ὅλες αὐτὲς τὶς ἐπιστῆμες ποὺ ἀναφέραμε: ὅτι καμιὰ ἀπ' αὐτὲς δὲ μᾶς φάνηκε ὅτι εἶναι ἡ βασιλικὴ ἐπι-
στήμη. Γιατὶ ἡ ἀληθινὴ βασιλικὴ ἐπιστήμη δὲν πρέπει νὰ d
ἐνεργῆ ἡ ἴδια, ἀλλὰ νὰ διατάζη ἐκεῖνες ποὺ μποροῦν νὰ ἐνεργοῦν, γιατὶ γνωρίζει ποιὲς εὐκαιρίες θὰ εἶναι εὐνοϊκὲς ἢ δυσμενεῖς στὶς πόλεις γιὰ ἔναρξη καὶ προώθηση πολὺ μεγάλων ἐπιχειρήσεων, καὶ οἱ ἄλλες νὰ ἐκτελοῦν μόνο τὶς διαταγές της.

ΝΕ. ΣΩ. Σωστά.

ΞΕ. Γι' αὐτὸ λοιπὸν οἱ ἐπιστῆμες, ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμὴ πραγματευθήκαμε, μολονότι καμιὰ ἀπ' αὐτὲς δὲν εἶναι κυρία οὔτε τῶν ἄλλων οὔτε τοῦ ἑαυτοῦ της, γιατὶ καθεμιὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴ δική της δουλειά, δίκαια ἔχουν πάρει ἰδιαίτερο ὄνομα σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιότητα τῶν πράξεών τους.

e ΝΕ. ΣΩ. Εἴξασι γοῦν.

ΞΕ. Τὴν δὲ πασῶν τε τούτων ἄρχουσαν καὶ τῶν νόμων καὶ συμπάντων τῶν κατὰ πόλιν ἐπιμελουμένην καὶ πάντα συνυφαίνουσαν ὀρθότατα, τοῦ κοινοῦ τῇ κλήσει περιλαβόντες τὴν δύναμιν αὐτῆς, προσαγορεύοιμεν δικαιότατ' ἄν, ὡς ἔοικε, πολιτικήν.

ΝΕ. ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν δὴ καὶ κατὰ τὸ τῆς ὑφαντικῆς παράδειγμα βουλοίμεθ' ἂν ἐπεξελθεῖν αὐτὴν νῦν, ὅτε καὶ πάντα τὰ γένη τὰ κατὰ πόλιν δῆλα ἡμῖν γέγονε;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ σφόδρα γε.

306a ΞΕ. Τὴν δὴ βασιλικὴν συμπλοκήν, ὡς ἔοικε, λεκτέον ποία τέ ἐστι καὶ τίνι τρόπῳ συμπλέκουσα ποῖον ἡμῖν ὕφασμα ἀποδίδωσιν.

ΝΕ. ΣΩ. Δῆλον.

ΞΕ. Ἦ χαλεπὸν ἐνδείξασθαι πρᾶγμα ἀναγκαῖον ἄρα γέγονεν, ὡς φαίνεται.

ΝΕ. ΣΩ. Πάντως γε μὴν ῥητέον.

ΞΕ. Τὸ γὰρ ἀρετῆς μέρος ἀρετῆς εἴδει διάφορον εἶναί τινα τρόπον τοῖς περὶ λόγους ἀμφισβητητικοῖς καὶ μάλ' εὐεπίθετον πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας.

ΝΕ. ΣΩ. Οὐκ ἔμαθον.

ΞΕ. Ἀλλ' ὧδε πάλιν. Ἀνδρείαν γὰρ οἶμαί σε ἡγεῖσθαι

b μέρος ἓν ἀρετῆς ἡμῖν εἶναι.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Καὶ μὴν σωφροσύνην γε ἀνδρείας μὲν ἕτερον, ἓν δ' οὖν καὶ τοῦτο μόριον ἧς κἀκεῖνο.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τούτων δὴ πέρι θαυμαστόν τινα λόγον ἀποφαίνεσθαι τολμητέον.

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον;

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι φαίνεται τουλάχιστο. e

ΞΕ. Ἀλλ' ἐκείνην ποὺ ἐξουσιάζει ὅλες αὐτὲς τὶς τέχνες καὶ φροντίζει γιὰ τοὺς νόμους καὶ γιὰ ὅλες γενικὰ τὶς ὑποθέσεις τῆς πόλεως καὶ συνυφαίνει σ' ἕνα ὕφασμα ὀρθότατα ὅλα στὴν πόλη, ἀφοῦ κρατεῖ στὰ χέρια της ὅλα τὰ νήματα τῆς πολιτικῆς ζωῆς, περιλαβαίνοντας τὴ δύναμή της μὲ τὸ κοινὸ ὄνομα, μποροῦμε νὰ τὴν ἀποκαλέσουμε, ὅπως φαίνεται, δικαιότατα, πολιτική.

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

XLIV—XLV. **Τὸ ἑνωτικὸ ἔργο τοῦ βασιλικοῦ ὑφαντῆ**

ΞΕ. Θὰ θέλαμε λοιπὸν τώρα, χρησιμοποιώντας τὸ παράδειγμά μας τῆς ὑφαντικῆς, νὰ ἐξηγήσουμε μὲ τὴ σειρά της τὴν πολιτική, τώρα ποὺ μᾶς ἔχουν γίνει φανερὰ ὅλα τὰ εἴδη ποὺ περιέχονται στὴν πόλη ;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πολὺ μάλιστα.

ΞΕ. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, τὴ βασιλικὴ λειτουργία 306a τοῦ συνδυασμοῦ πρέπει, καθὼς φαίνεται, νὰ ἐκθέσουμε : ποιά εἶναι ἡ φύση της καὶ μὲ ποιό τρόπο συμπλέκει καὶ τί λογῆς ὕφασμα μᾶς παραδίνει.

ΝΕ. ΣΩ. Προφανῶς.

ΞΕ. Πόσο δύσκολο πρᾶγμα ὑποχρεωθήκαμε ν' ἀποδείξουμε, εἶναι φανερό.

ΝΕ. ΣΩ. Πρέπει ὅμως νὰ τὸ κάνουμε μὲ κάθε τρόπο.

ΞΕ. Γιατὶ ἕνα μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι κατὰ κάποιο τρόπο διαφορετικὸ ἀπὸ ἕνα ἄλλο εἶδος ἀρετῆς στοὺς στρεψόδικους κατὰ τὶς συζητήσεις καὶ πολὺ εὐπρόσβλητο σχετικὰ μὲ τὶς δοξασίες τῶν πολλῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Δὲν κατάλαβα.

ΞΕ. Θὰ ἐξηγηθῶ ἀλλιῶς λοιπόν. Νομίζω πὼς θεωρεῖς ὅτι ἡ ἀνδρεία ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς μέρος τῆς ἀρετῆς. b

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Κι ἀκόμα θεωρεῖς ὅτι ἡ σωφροσύνη εἶναι ἄλλο πρᾶγμα ἀπὸ τὴν ἀνδρεία· εἶναι λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἄλλο μέρος τῆς ἀρετῆς.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Πρέπει λοιπὸν νὰ τολμήσουμε νὰ ποῦμε γι' αὐτὲς κάποιο λόγο ποὺ θὰ καταπλήξῃ.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιόν ;

ΞΕ. Ὡς ἐστὸν κατά δή τινα τρόπον εὖ μάλα πρὸς ἀλλήλας ἔχθραν καὶ στάσιν ἐναντία· ἔχοντε ἐν πολλοῖς τῶν ὄντων.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Οὐκ εἰωθότα λόγον οὐδαμῶς· πάντα γὰρ οὖν δὴ
c ἀλλήλοις τά γε τῆς ἀρετῆς μόρια λέγεταί που φίλια.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Σκοπῶμεν δὴ προσσχόντες τὸν νοῦν εὖ μάλα πότερον οὕτως ἁπλοῦν ἐστι τοῦτο, ἢ παντὸς μᾶλλον αὐτῶν ἔχει διαφορὰν τοῖς συγγενέσιν ἔς τι;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί, λέγοις ἂν πῇ σκεπτέον.

ΞΕ. Ἐν τοῖς σύμπασι χρὴ ζητεῖν ὅσα καλὰ μὲν λέγομεν, εἰς δύο δὲ αὐτὰ τίθεμεν ἐναντία ἀλλήλων εἴδη.

ΝΕ. ΣΩ. Λέγ' ἔτι σαφέστερον.

ΞΕ. Ὀξύτητα καὶ τάχος, εἴτε κατὰ σώματα εἴτ' ἐν
d ψυχαῖς εἴτε κατὰ φωνῆς φοράν, εἴτε αὐτῶν τούτων εἴτε ἐν εἰδώλοις ὄντων, ὁπόσα μουσικὴ μιμουμένη καὶ ἔτι γραφικὴ μιμήματα παρέχεται, τούτων τινὸς ἐπαινέτης εἴτε αὐτὸς πώποτε γέγονας εἴτε ἄλλου παρὼν ἐπαινοῦντος ᾔσθησαι;

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Ἦ καὶ μνήμην ἔχεις ὅντινα τρόπον αὐτὸ δρῶσιν ἐν ἑκάστοις τούτων;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν δυνατὸς αὐτὸ ἂν γενοίμην, ὥσπερ καὶ διανοοῦμαι, διὰ λόγων ἐνδείξασθαί σοι;

e ΝΕ. ΣΩ. Τί δ' οὔ;

ΞΕ. Ῥᾴδιον ἔοικας ἡγεῖσθαι τὸ τοιοῦτον· σκοπώμεθα δ' οὖν αὐτὸ ἐν τοῖς ὑπεναντίοις γένεσι. Τῶν γὰρ δὴ πράξεων ἐν πολλαῖς καὶ πολλάκις ἑκάστοτε τάχος καὶ σφοδρότητα καὶ ὀξύτητα διανοήσεώς τε καὶ σώματος, ἔτι δὲ καὶ φωνῆς, ὅταν ἀγασθῶμεν, λέγομεν αὐτὸ ἐπαινοῦντες μιᾷ χρώμενοι προσρήσει τῇ τῆς ἀνδρείας.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὀξὺ καὶ ἀνδρεῖον πρῶτόν πού φαμεν, καὶ ταχὺ καὶ ἀνδρικόν, καὶ σφοδρὸν ὡσαύτως· καὶ πάντως ἐπιφέροντες

ΞΕ. Ὅτι εἶναι κατὰ κάποιο τρόπο πολὺ ἐχθρικὲς μεταξύ τους καὶ ἔχουν ἀντίθετη στάση σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ὄντα.

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΞΕ. Ὄχι συνηθισμένο λόγο, διόλου· γιατὶ λένε, νομίζω, ὅτι τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι μεταξύ τους φιλικά. c

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ἂς ἐξετάσουμε λοιπὸν μὲ πολλὴ προσοχή, ἂν ἡ φιλία τους εἶναι ἔτσι ἀπόλυτη ἢ ὄχι; καὶ πῶς;

ΝΕ. ΣΩ. Ναί. Παρακαλῶ νὰ ἐξηγήσης πῶς πρέπει νὰ κάνουμε αὐτὴ τὴν ἐξέταση.

ΞΕ. Πρέπει νὰ ζητοῦμε σὲ ὅλα γενικῶς τὰ πράγματα ὅσα λέμε καλά, καὶ νὰ τὰ βάλουμε αὐτὰ σὲ δύο εἴδη ἀντίθετα τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο.

ΝΕ. ΣΩ. Ἐξηγήσου ἀκόμη πιὸ ξεκάθαρα.

ΞΕ. Τῆς ὁρμητικότητας καὶ τῆς ταχύτητας ποὺ φαίνονται
εἴτε στὰ σώματα εἴτε στὶς ψυχὲς εἴτε στὶς κινήσεις τῆς φωνῆς, d
εἴτε ἀνήκουν στὰ πράγματα τὰ ἴδια ἢ στὶς εἰκόνες τους, ὅσα ἀπομιμήματα παρέχει κατὰ μίμηση ἡ μουσικὴ καὶ ἀκόμη ἡ ζωγραφική—αὐτῶν ἔχεις κάνει ποτὲ ὡς τώρα τὸν ἔπαινο σὺ ὁ ἴδιος ἢ ἔχεις ἀκούσει ἄλλον νὰ τὶς ἐπαινῆ μπροστά σου;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ βέβαια.

ΞΕ. Θυμᾶσαι ἐπίσης μὲ ποιό τρόπο κάνουν τὸν ἔπαινο σὲ κάθε μιὰν ἀπ' αὐτές;

ΝΕ. ΣΩ. Καθόλου.

ΞΕ. Ἄραγε θὰ ἤμουν ἱκανός, ὅπως καὶ σκέπτομαι, νὰ σοῦ ἀποδείξω τὴ σκέψη μου μὲ λόγια;

ΝΕ. ΣΩ. Γιατί ὄχι; e

ΞΕ. Φαίνεται νὰ πιστεύης εὔκολα τὸ τέτοιο· ἂς τὸ ἐξετάσουμε λοιπὸν στὰ ἀντίθετα γένη. Γιὰ πολλὲς πράξεις πραγματικὰ καὶ σὲ πολλὲς περιστάσεις κάθε φορά, ὅταν εἴμαστε μαγεμένοι ἀπὸ τὴν ταχύτητα καὶ τὴν ὁρμητικότητα καὶ τὴ ζωηρότητα τῆς σκέψεως καὶ τοῦ σώματος, ἀκόμα καὶ τῆς φωνῆς, ὁ θαυμασμός μας βρίσκει μιὰ μόνο λέξη νὰ ἐκφρασθῆ: τὴ λέξη ἀνδρεία.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Λέμε πρῶτα ὀξὺ καὶ ἀνδρεῖο, καὶ γρήγορο καὶ ἀρρενωπὸ ἐπίσης· καὶ ὁπωσδήποτε ἀποδίδοντας τὸ ὄνομα

τοὔνομα ὃ λέγω κοινὸν πάσαις ταῖς φύσεσι ταύταις ἐπαινοῦμεν αὐτάς.

ΝΕ. ΣΩ. Ναί.

307a ΞΕ. Τί δέ; τὸ τῆς ἠρεμαίας αὖ γενέσεως εἶδος ἆρ' οὐ πολλάκις ἐπῃνέκαμεν ἐν πολλαῖς τῶν πράξεων;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ σφόδρα γε.

ΞΕ. Μῶν οὖν οὐ τἀναντία λέγοντες ἢ περὶ ἐκείνων τοῦτο φθεγγόμεθα;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὡς ἡσυχαῖά πού φαμεν ἑκάστοτε καὶ σωφρονικά, περί τε διάνοιαν πραττόμενα ἀγασθέντες καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὖ βραδέα καὶ μαλακά, καὶ ἔτι περὶ φωνὰς γιγνόμενα λεῖα καὶ βαρέα, καὶ πᾶσαν ῥυθμικὴν κίνησιν καὶ ὅλην
b μοῦσαν ἐν καιρῷ βραδυτῆτι προσχρωμένην, οὐ τὸ τῆς ἀνδρείας ἀλλὰ τὸ τῆς κοσμιότητος ὄνομα ἐπιφέρομεν αὐτοῖς σύμπασιν.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Καὶ μὴν ὁπόταν αὖ γε ἀμφότερα γίγνηται ταῦθ' ἡμῖν ἄκαιρα, μεταβάλλοντες ἑκάτερα αὐτῶν ψέγομεν ἐπὶ τἀναντία πάλιν ἀπονέμοντες τοῖς ὀνόμασιν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὀξύτερα μὲν αὐτὰ γιγνόμενα τοῦ καιροῦ καὶ θάττω καὶ σκληρότερα φαινόμενα [καὶ] ὑβριστικὰ καὶ μανικὰ λέ-
c γοντες, τὰ δὲ βαρύτερα καὶ βραδύτερα καὶ μαλακώτερα δειλὰ καὶ βλακικά· καὶ σχεδὸν ὡς τὸ πολὺ ταῦτά τε καὶ τὴν σώφρονα φύσιν καὶ τὴν ἀνδρείαν τὴν τῶν ἐναντίων, οἷον πολεμίαν διαλαχούσας στάσιν ἰδέας, οὔτ' ἀλλήλαις μειγνυμένας ἐφευρίσκομεν ἐν ταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα πράξεσιν, ἔτι τε τοὺς ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτὰς ἴσχοντας διαφερομένους ἀλλήλοις ὀψόμεθα ἐὰν μεταδιώκωμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Ποῦ δὴ λέγεις;

ΞΕ. Ἐν πᾶσί τε δὴ τούτοις οἷς νῦν εἴπομεν, ὡς εἰκός
d τε ἐν ἑτέροις πολλοῖς. Κατὰ γὰρ οἶμαι τὴν αὐτῶν ἑκατέροις συγγένειαν τὰ μὲν ἐπαινοῦντες ὡς οἰκεῖα σφέτερα, τὰ δὲ

1. «Χαρμίδης» 159b : «κοσμίως πράττειν» καὶ «ἡσυχῇ». «Πολιτεία» 503 c: «κοσμίως μετὰ ἡσυχίας ζῆν». Γιὰ τοὺς ἤχους βλ. «Τίμαιο» 676b—c· γιὰ τοὺς ρυθμοὺς «Πολιτεία» 400a.

ποὺ λέω κοινὸ σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ἰδιότητες, ἐκφράζομε τὸν ἔπαινό μας γι' αὐτές.

ΝΕ. ΣΩ. Μάλιστα.

ΞΕ. Τὸν τρόπο πάλι τῆς ἥσυχης γενέσεως ἑνὸς 307a
πράγματος ἄραγε δὲν τὸν ἐπαινέσαμε πολλὲς φορὲς σὲ πολλὲς πράξεις;

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ πολὺ μάλιστα.

ΞΕ. Μήπως λοιπὸν μεταχειριζόμενοι ἀντίθετες ἐκφράσεις ἀπὸ τὶς προηγούμενες δὲ λέμε αὐτό;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὅτι καλοῦμε κάθε φορὰ ἥσυχες καὶ σοφὲς καὶ σκέψεις καὶ πράξεις, τῶν ὁποίων θαυμάζομε πάλι τὴ βραδύτητα καὶ μαλακότητα, κι ἀκόμη ἤχους ἁπαλοὺς καὶ βαρεῖς, καὶ κάθε ρυθμικὴ κίνηση καὶ κάθε καλλιτεχνικὴ παραγωγὴ ποὺ μεταχειρίζεται ἐπίκαιρη βραδύτητα· σὲ ὅλα γε- b
νικῶς αὐτὰ ἀποδίδομε ὄχι τὸ ὄνομα τῆς ἀνδρείας, ἀλλὰ τῆς φρόνιμης διαγωγῆς (1).

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθινώτατα.

ΞΕ. Κι ἀκόμη, ὅταν πάλι ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀντίθετες ἰδιότητες φανερώνεται παράκαιρα, μεταβάλλομε ἔκφραση καὶ τὶς ἐπικρίνομε ἀνατρέχοντας πάλι σὲ ἐπίθετα ὅλως ἀντίθετα.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς αὐτό;

ΞΕ. Ἂν αὐτὰ τὰ πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα μιλοῦμε, μᾶς φαίνωνται ζωηρότερα, ταχύτερα καὶ σκληρότερα ἀπ' ὅ,τι πρέπει, τὰ καλοῦμε βίαια καὶ παράλογα, καὶ τὰ βαρύτερα καὶ βραδύτερα καὶ μαλακώτερα ἀπ' ὅ,τι πρέπει, τὰ c
λέμε δειλὰ καὶ ἀνόητα. Καὶ σχεδὸν πάντοτε αὐτὲς τὶς ἰδιότητες καὶ τὴ συνετὴ φύση καὶ τὴν ἀνδρεία τῶν ἀντίθετων, σὰν ἐχθρικὲς ἰδέες ποὺ διαιρέθηκαν μὲ κλῆρο, δὲν τὶς βρίσκομε ἀνακατωμένες μεταξύ τους στὶς πράξεις, ὅπου πραγματοποιοῦνται, κι ἀκόμη ἐκείνους ποὺ τὶς κατέχουν στὶς ψυχές τους, θὰ τοὺς ἰδοῦμε νὰ φιλονικοῦν μεταξύ τους, ἂν θελήσουμε νὰ τὶς ἀναζητήσουμε.

ΝΕ. ΣΩ. Ποῦ ἀκριβῶς λές;

ΞΕ. Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιστάσεις, ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμὴ εἴπαμε, καὶ ὅπως εἶναι φυσικὸ σὲ πολλὲς ἄλλες. Γιατί, νο- d
μίζω, οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὴ συγγένεια ποὺ ἔχουν μὲ τὴ μιὰ ἢ μὲ τὴν ἄλλη τάση, ἐπαινοῦν ἐκείνη ποὺ βρίσκουν λίγο τῆς δικῆς τους φύσεως καὶ κατηγοροῦν τὴν ἄλλη ποὺ

τῶν διαφόρων ψέγοντες ὡς ἀλλότρια, πολλὴν εἰς ἔχθραν ἀλλήλοις καὶ πολλῶν πέρι καθίστανται.

ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύουσιν.

ΞΕ. Παιδιὰ τοίνυν αὕτη γέ τις ἡ διαφορὰ τούτων ἐστὶ τῶν εἰδῶν· περὶ δὲ τὰ μέγιστα νόσος συμβαίνει πασῶν ἐχθίστη γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν.

ΝΕ. ΣΩ. Περὶ δὴ ποῖα φῄς;

e *ΞΕ. Περὶ ὅλην, ὥς γε εἰκός, τὴν τοῦ ζῆν παρασκευήν. Οἱ μὲν γὰρ δὴ διαφερόντως ὄντες κόσμιοι τὸν ἥσυχον ἀεὶ βίον ἕτοιμοι ζῆν, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μόνοι τὰ σφέτερα αὐτῶν πράττοντες, οἴκοι τε αὖ πρὸς ἅπαντας οὕτως ὁμιλοῦντες, καὶ πρὸς τὰς ἔξωθεν πόλεις ὡσαύτως ἕτοιμοι πάντα ὄντες τρόπον τινὰ ἄγειν εἰρήνην· καὶ διὰ τὸν ἔρωτα δὴ τοῦτον ἀκαιρότερον ὄντα ἢ χρή, ὅταν ἃ βούλονται πράττωσιν, ἔλαθον αὐτοί τε ἀπολέμως ἴσχοντες καὶ τοὺς νέους ὡσαύτως διατιθέντες, ὄντες τε ἀεὶ τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐξ ὧν οὐκ ἐν πολλοῖς ἔτεσιν αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ σύμπασα*
308a *ἡ πόλις ἀντ' ἐλευθέρων πολλάκις ἔλαθον αὐτοὺς γενόμενοι δοῦλοι.*

ΝΕ. ΣΩ. Χαλεπὸν εἶπες καὶ δεινὸν πάθος.

ΞΕ. Τί δ' οἱ πρὸς τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον ῥέποντες; Ἆρ' οὐκ ἐπὶ πόλεμον ἀεί τινα τὰς αὑτῶν συντείνοντες πόλεις διὰ τὴν τοῦ τοιούτου βίου σφοδροτέραν τοῦ δέοντος ἐπιθυμίαν εἰς ἔχθραν πολλοῖς καὶ δυνατοῖς καταστάντες ἢ πάμπαν διώλεσαν ἢ δούλας αὖ καὶ ὑποχειρίους τοῖς ἐχθροῖς ὑπέθεσαν τὰς αὑτῶν πατρίδας;

b *ΝΕ. ΣΩ. Ἔστι καὶ ταῦτα.*

ΞΕ. Πῶς οὖν μὴ φῶμεν ἐν τούτοις ἀμφότερα ταῦτα τὰ γένη πολλὴν πρὸς ἄλληλα ἀεὶ καὶ τὴν μεγίστην ἴσχειν ἔχθραν καὶ στάσιν;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδαμῶς ὡς οὐ φήσομεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ὅπερ ἐπεσκοποῦμεν κατ' ἀρχὰς ἀνηυρήκαμεν, ὅτι μόρια ἀρετῆς οὐ σμικρὰ ἀλλήλοις διαφέρεσθον φύσει καὶ δὴ καὶ τοὺς ἴσχοντας δρᾶτον τὸ αὐτὸ τοῦτο;

ΝΕ. ΣΩ. Κινδυνεύετον.

αἰσθάνονται νὰ τοὺς εἶναι ξένη, καὶ ἔτσι καταντοῦν σὲ ἔχθρα μεγάλη μεταξύ τους γιὰ πολλὰ πράγματα.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι φαίνεται.

ΞΕ. Ἕνα παιχνίδι λοιπὸν εἶναι ὁ καυγὰς αὐτῶν τῶν χαρακτήρων· ἀλλὰ στὰ πιὸ σοβαρὰ πράγματα συμβαίνει νὰ γίνεται ἡ πιὸ φοβερὴ ἀσθένεια ποὺ ὑπάρχει στὶς πόλεις.

ΝΕ. ΣΩ. Γιὰ ποιά σοβαρὰ πράγματα λές;

ΞΕ. Γιὰ ὅλα, ὅπως εἶναι φυσικό, ποὺ ἀφοροῦν στὴν e
ὀργάνωση τῆς ζωῆς. Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἶναι ὑπερβολικὰ κανονικοί, εἶναι ἕτοιμοι νὰ ζοῦν πάντα μιὰ ζωὴ ἀδιάκοπης ἡσυχίας, ἀπομακρύνονται καὶ ἀπομονώνονται γιὰ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὶς ὑποθέσεις τους, καὶ στὸ σπιτικό τους πάλι μὲ τὴν ἴδια διάθεση συναναστρέφονται μὲ ὅλους, καὶ μὲ τὶς ξένες πόλεις εἶναι ἐπίσης πάντα ἕτοιμοι νὰ ζοῦν εἰρηνικὰ μὲ κάθε τρόπο. Καὶ γι' αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἀγάπη, ποὺ εἶναι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι πρέπει ἄκαιρη, ὅταν ζοῦν ὅπως θέλουν, ἀσυνείδητα χάνουν οἱ ἴδιοι κάθε ἱκανότητα γιὰ τὸν πόλεμο, μορφώνουν τοὺς νέους τους ἔτσι σ' αὐτὴ τὴν ἀδυναμία καὶ βρίσκονται στὴ διάθεση τῶν πρώτων ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτεθοῦν· γιὰ ὅλα αὐτὰ ὄχι σὲ πολλὰ χρόνια αὐτοί, τὰ παιδιά τους καὶ ὁλόκληρη ἡ πόλη, χωρὶς καὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὸ καταλάβουν, πολλὲς φορὲς ἔγιναν ἀπὸ ἐλεύθεροι δοῦλοι. 308a

ΝΕ. ΣΩ. Εἶπες σκληρὸ καὶ φοβερὸ πάθημα.

ΞΕ. Τί νὰ ποῦμε τώρα γιὰ κείνους ποὺ ἔχουν ροπὴ περισσότερο πρὸς τὴν ἀνδρεία; Ἄραγε δὲν ὠθοῦν τὶς πόλεις τους πάντα σὲ κάποιο πόλεμο γιὰ τὸ πολὺ μεγάλο πάθος ποὺ ἔχουν γι' αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς καὶ ἔτσι ἐκθέτουν τὶς πατρίδες τους σὲ ἔχθρα μὲ πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ τὶς ὁδηγοῦν στὴν πλήρη καταστροφὴ ἢ τὶς κάνουν δοῦλες καὶ ὑποχείριες στοὺς ἐχθρούς;

ΝΕ. ΣΩ. Κι αὐτὸ εἶναι ἀληθινά. b

ΞΕ. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν ὁμολογήσουμε ὅτι ὑπάρχει ἀνάμεσα στὰ δυὸ αὐτὰ εἴδη πνευμάτων μιὰ πηγὴ συνεχὴς καὶ πολὺ βαθειὰ ἔχθρας καὶ διχόνοιας;

ΝΕ. ΣΩ. Ἀδύνατο νὰ μὴ τὸ ὁμολογήσουμε.

ΞΕ. Ἔχομε βρεῖ λοιπὸν ἐκεῖνο ποὺ ἐξ ἀρχῆς ἐρευνούσαμε, ὅτι μερικὰ μέρη τῆς ἀρετῆς, καὶ ὄχι μικρά, εἶναι ἀντίθετα μεταξύ τους ἀπὸ φυσικοῦ τους καὶ μάλιστα γεννοῦν στὰ πνεύματα, ὅπου βρίσκονται, τὶς ἴδιες ἀντιθέσεις.

ΝΕ. ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Τόδε τοίνυν αὖ λάβωμεν.

ΝΕ.ΣΩ. Τὸ ποῖον;

c *ΞΕ. Εἴ τίς που τῶν συνθετικῶν ἐπιστημῶν πρᾶγμα*
ὁτιοῦν τῶν αὑτῆς ἔργων, κἂν εἰ τὸ φαυλότατον, ἑκοῦσα ἐκ
μοχθηρῶν καὶ χρηστῶν τινων συνίστησιν, ἢ πᾶσα ἐπιστήμη
πανταχοῦ τὰ μὲν μοχθηρὰ εἰς δύναμιν ἀποβάλλει, τὰ δὲ
ἐπιτήδεια καὶ [τὰ] χρηστὰ ἔλαβεν, ἐκ τούτων δὲ καὶ ὁμοίων
καὶ ἀνομοίων ὄντων, πάντα εἰς ἓν αὐτὰ συνάγουσα, μίαν
τινὰ δύναμιν καὶ ἰδέαν δημιουργεῖ.

ΝΕ. ΣΩ. Τί μήν;

d *ΞΕ. Οὐδ' ἄρα ἡ κατὰ φύσιν ἀληθῶς οὖσα ἡμῖν πο-*
λιτικὴ μή ποτε ἐκ χρηστῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων ἑκοῦσα
εἶναι συστήσηται πόλιν τινὰ ἀλλ' εὔδηλον ὅτι παιδιᾷ πρῶ-
τον βασανιεῖ, μετὰ δὲ τὴν βάσανον αὖ τοῖς δυναμένοις παι-
δεύειν καὶ ὑπηρετεῖν πρὸς τοῦτ' αὐτὸ παραδώσει, προσ-
τάττουσα καὶ ἐπιστατοῦσα αὐτή, καθάπερ ὑφαντικὴ τοῖς
τε ξαίνουσι καὶ τοῖς τἆλλα προπαρασκευάζουσιν ὅσα πρὸς
τὴν πλέξιν αὐτῆς συμπαρακολουθοῦσα προστάττει καὶ ἐπι-
e *στατεῖ, τοιαῦτα ἑκάστοις ἐνδεικνῦσα τὰ ἔργα ἀποτελεῖν οἷα*
ἂν ἐπιτήδεια ἡγῆται πρὸς τὴν αὑτῆς εἶναι συμπλοκήν.

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ταὐτὸν δή μοι τοῦθ' ἡ βασιλικὴ φαίνεται πᾶσι
τοῖς κατὰ νόμον παιδευταῖς καὶ τροφεῦσιν, τὴν τῆς ἐπιστα-
τικῆς αὐτὴ δύναμιν ἔχουσα, οὐκ ἐπιτρέψειν ἀσκεῖν ὅτι μή τις
πρὸς την αὐτῆς σύγκρασιν ἀπεργαζόμενος ἦθός τι πρέπον
ἀποτελεῖ, ταῦτα δὲ μόνα παρακελεύεσθαι παιδεύειν· καὶ
τοὺς μὲν μὴ δυναμένους κοινωνεῖν ἤθους ἀνδρείου καὶ σώ-
φρονος ὅσα τε ἄλλα ἐστὶ τείνοντα πρὸς ἀρετήν, ἀλλ' εἰς ἀ-
309a *θεότητα καὶ ὕβριν καὶ ἀδικίαν ὑπὸ κακῆς βίᾳ φύσεως*
ἀπωθουμένους, θανάτοις τε ἐκβάλλει καὶ φυγαῖς καὶ ταῖς
μεγίσταις κολάζουσα ἀτιμίαις.

ΝΕ. ΣΩ. Λέγεται γοῦν πως οὕτως.

XLVI. Ὁ βασιλικὸς ὑφαντὴς καὶ ἡ συγχώνευση τῶν ἀντιθέτων

ΞΕ. Ἂς πάρουμε τώρα τοῦτο δῶ πάλι.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιό ;

ΞΕ. Ἂς ἐξετάσουμε ἂν κάποια ἀπὸ τὶς συνθετικὲς c
ἐπιστῆμες συνδυάζη ὁποιοδήποτε πρᾶγμα ἀπὸ τὰ ἔργα
της, ἔστω κι ἂν εἶναι τὸ πιὸ ταπεινό, μὲ τὴ θέλησή της ἀπὸ
κακὰ καὶ καλὰ στοιχεῖα, ἢ ἂν κάθε ἐπιστήμη σὲ κάθε τομέα
ἀπομακρύνη κατὰ δύναμη τὰ κακὰ στοιχεῖα καὶ διατηρῆ
τὰ ὠφέλιμα καὶ καλά, κι ἀπ' αὐτὰ ποὺ εἶναι ὅμοια καὶ ἀνό-
μοια, ἀφοῦ τὰ ἑνώνει ὅλα αὐτὰ μαζὶ σ' ἕνα ἔργο, δημιουργῆ
μιὰ κάποια δύναμη καὶ μορφή.

ΝΕ. ΣΩ. Βέβαια.

ΞΕ. Ἑπομένως ἡ πολιτική μας, ἡ ἀληθινὴ πολιτική, d
ἡ σύμφωνη μὲ τὴ φύση, δὲ θὰ ἱδρύση ποτὲ μὲ τὴ θέλησή της
κάποια πόλη ἀπὸ καλοὺς καὶ κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἶναι
ὁλοφάνερο ὅτι πρῶτα θὰ ὑποβάλη τοὺς ὑπηκόους της στὴ
δοκιμὴ τοῦ παιχνιδιοῦ καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴ δοκιμασία πάλι
θὰ τοὺς παραδώση σὲ παιδαγωγοὺς ποὺ μποροῦν νὰ ἐκπαι-
δεύουν καὶ εἶναι κατάλληλοι γι'αὐτὴ τὴν ὑπηρεσία, προσ-
τάζοντας καὶ διευθύνοντας ἡ ἴδια, ὅπως ἀκριβῶς κάνει ἡ
ὑφαντικὴ στοὺς ξάντες καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους βοηθοὺς
ποὺ προπαρασκευάζουν τὰ ἄλλα ὑλικὰ γιὰ τὸ πλέξιμο:
μένοντας κοντά τους, ἐπιβλέπει καὶ διευθύνει ὅλες τὶς
κινήσεις τους προσδιορίζοντας σὲ καθένα νὰ ἐκτελῆ τέτοια
ἔργα, ὅποια νομίζει ὅτι εἶναι ὠφέλιμα γιὰ τὴ δική της ἐρ- e
γασία τῆς ὑφάνσεως.

ΞΕ. Τὸ ἴδιο λοιπόν, μοῦ φαίνεται, θὰ κάνη καὶ ἡ βασι-
λικὴ ἐπιστήμη ὡς πρὸς ὅλους ἐκείνους πού, σύμφωνα μὲ τοὺς
νόμους, διδάσκουν καὶ ἀνατρέφουν, δηλαδὴ θὰ διατηρήση
τὴ διευθυντικὴ ἐξουσία, δὲ θὰ ἐπιτρέψη καμιὰ ἄσκηση παρὰ
ἐκείνη ποὺ ἔχει τὴν τάση νὰ διευκολύνη τὸ δικό της μεῖγμα,
σχηματίζοντας χαρακτῆρες ποὺ πρέπει, καὶ θὰ τοὺς ὑπο-
χρεώνη μόνο αὐτὰ νὰ διδάσκουν. Καὶ ἐκείνους ποὺ δὲν μπο-
ροῦν νὰ μετέχουν σὲ χαρακτῆρα ἀνδρεῖο καὶ φρόνιμο καὶ σὲ
ὅλες τὶς ἄλλες ἐνάρετες κλίσεις, καὶ ποὺ σπρώχνονται βίαια
πρὸς τὴν ἀσέβεια, τὴν ὑπερβολὴ καὶ τὴν ἀδικία ἀπὸ τὴν κακή 309a
τους φύση, τοὺς διώχνει καὶ τοὺς τιμωρεῖ μὲ θάνατο, ἐξο-
ρία καὶ μὲ τὶς πιὸ βαρύτερες ποινές.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔτσι λένε τουλάχιστο.

ΞΕ. Τοὺς δὲ ἐν ἀμαθίᾳ τε αὖ καὶ ταπεινότητι πολλῇ κυλινδουμένους εἰς τὸ δουλικὸν ὑποζεύγνυσι γένος.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Τοὺς λοιποὺς τοίνυν, ὅσων αἱ φύσεις ἐπὶ τὸ γεν-
b ναῖον ἱκαναὶ παιδείας τυγχάνουσαι καθίστασθαι καὶ δέξασθαι μετὰ τέχνης σύμμειξιν πρὸς ἀλλήλας, τούτων τὰς μὲν ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον συντεινούσας, οἷον στημονοφυὲς νομίσασ' αὐτῶν εἶναι τὸ στερεὸν ἦθος, τὰς δὲ ἐπὶ τὸ κόσμιον πίονί τε καὶ μαλακῷ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα κροκώδει διανήματι προσχρωμένας, ἐναντία δὲ τεινούσας ἀλλήλαις, πειρᾶται τοιόνδε τινὰ τρόπον συνδεῖν καὶ συμπλέκειν.

ΝΕ. ΣΩ. Ποῖον δή;

c ΞΕ. Πρῶτον μὲν κατὰ τὸ συγγενὲς τὸ ἀειγενὲς ὂν τῆς ψυχῆς αὐτῶν μέρος θείῳ συναρμοσαμένη δεσμῷ, μετὰ δὲ τὸ θεῖον τὸ ζῳογενὲς αὐτῶν αὖθις ἀνθρωπίνοις.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς τοῦτ' εἶπες αὖ;

ΞΕ. Τὴν τῶν καλῶν καὶ δικαίων πέρι καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν τούτοις ἐναντίων ὄντως οὖσαν ἀληθῆ δόξαν μετὰ βεβαιώσεως, ὁπόταν ἐν [ταῖς] ψυχαῖς ἐγγίγνηται, θείαν φημὶ ἐν δαιμονίῳ γίγνεσθαι γένει.

ΝΕ. ΣΩ. Πρέπει γοῦν οὕτω.

d ΞΕ. Τὸν δὴ πολιτικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην ἆρ' ἴσμεν ὅτι προσήκει μόνον δυνατὸν εἶναι τῇ τῆς βασιλικῆς μούσῃ τοῦτο αὐτὸ ἐμποιεῖν τοῖς ὀρθῶς μεταλαβοῦσι παιδείας, οὓς ἐλέγομεν νυνδή;

ΝΕ. ΣΩ. Τὸ γοῦν εἰκός.

ΞΕ. Ὃς δ' ἂν δρᾶν γε, ὦ Σώκρατες, ἀδυνατῇ τὸ τοιοῦτον, μηδέποτε τοῖς νῦν ζητουμένοις ὀνόμασιν αὐτὸν προσαγορεύωμεν.

ΝΕ. ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Τί οὖν; Ἀνδρεία ψυχὴ λαμβανομένη τῆς τοιαύτης
e ἀληθείας ἆρ' οὐχ ἡμεροῦται καὶ τῶν δικαίων μάλιστα οὕτω κοινωνεῖν ἂν ἐθελήσειε, μὴ μεταλαβοῦσα δὲ ἀποκλινεῖ μᾶλλο πρὸς θηριώδη τινὰ φύσιν;

ΞΕ. Ἐκείνους, πού κυλιοῦνται στὴν ἀμάθεια καὶ στὴν πολλὴ κατάπτωση, τοὺς βάζει στὸ ζυγὸ τῆς σκλαβιᾶς.

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ σωστά.

ΞΕ. Ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους ὅμως, ὅσων οἱ φύσεις τυχαίνει νὰ εἶναι γεννημένες ἱκανὲς γιὰ μιὰ καλὴ ἀνατροφὴ πρὸς b
τὶς εὐγενικὲς ἀρετὲς καὶ γιὰ νὰ δέχωνται μὲ τέχνη κάποιαν ἀνάμειξη μεταξύ τους, ἀπ' αὐτούς, ὅσοι φέρονται περισσότερο πρὸς τὴν ἀνδρεία, νομίζοντας ὅτι ὁ στερεός τους χαρακτήρας εἶναι σὰν ὅμοιος μὲ τὶς κλωστὲς τοῦ στημονιοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους πού τείνουν πρὸς τὴν κοσμιότητα μὲ ἦθος πυκνὸ καὶ μαλακὸ πού μοιάζει κατὰ τὴν εἰκόνα μας μὲ νῆμα ὅμοιο πρὸς τὸ ὑφάδι—ἀντίθετους, καθὼς εἶναι, μεταξύ τους—προσπαθεῖ νὰ τοὺς συνδέση καὶ νὰ τοὺς συνενώση κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο.

ΝΕ. ΣΩ. Ποιόν λοιπόν;

ΞΕ. Συνενώνει πρῶτα κατὰ τὶς συγγενειές τους τὸ c
αἰώνιο μέρος τῆς ψυχῆς τους μ' ἕνα θεϊκὸ νῆμα, ἔπειτα, ὕστερα ἀπὸ τὸ θεϊκὸ μέρος, ἑνώνει πάλι τὸ ζωϊκὸ μέρος τους μὲ ἀνθρώπινα νήματα.

ΝΕ. ΣΩ. Τί θέλεις πάλι νὰ πῆς μ' αὐτό;

ΞΕ. Ἂν ὑπάρχη πραγματικὰ μιὰ ἀληθινὴ καὶ σταθερὴ γνώμη γιὰ τὰ καλά, δίκαια καὶ ἀγαθὰ καὶ γιὰ τὰ ἀντίθετά τους, ὅταν ριζώνη στὶς ψυχές, λέω ὅτι κάποιο θεϊκὸ πρᾶγμα γεννιέται σὲ δαιμονικὸ γένος.

ΝΕ. ΣΩ. Ταιριάζει νὰ τὸ λέμε ἔτσι.

ΞΕ. Ἄραγε ξέρομε ὅτι ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ σοφὸς νο- d
μοθέτης ἔχει αὐτὸς μόνος τὸ προνόμιο τῆς δυνάμεως, μὲ τὴ βοήθεια τῆς μούσας τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης, νὰ ἐντυπώση μιὰ τέτοια γνώμη σ' ἐκείνους πού ἔχουν πάρει τὴν καλὴ ἀγωγὴ καὶ γιὰ τοὺς ὁποίους αὐτὴ τὴ στιγμὴ μιλήσαμε;

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι πιθανὸ τουλάχιστο.

ΞΕ. Ἐκεῖνον πού δὲν ἔχει αὐτὴ τὴ δύναμη νὰ ἐνεργῇ ἔτσι, Σωκράτη μου, ποτὲ δὲν θὰ τὸν προσφωνήσουμε μὲ τοὺς τίτλους πού ἀναφέραμε.

ΝΕ. ΣΩ. Πολὺ σωστά.

ΞΕ. Τί λοιπόν; μιὰ ἀνδρεία ψυχή, ὅταν διαπνέεται ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀλήθεια, ἄραγε δὲν ἐξημερώνεται καὶ δὲ θά- e
θελε πιὸ εὐχάριστα νὰ μετέχη στὰ δίκαια, ἐνῶ ἀλλιῶς, ἂν δὲν μετέχη, θὰ κλίνη πρὸς μιὰν ἀγριότητα σχεδὸν κτηνώδη;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τί δὲ τὸ τῆς κοσμίας φύσεως; Ἆρ' οὐ τούτων μὲν μεταλαβὸν τῶν δοξῶν ὄντως σῶφρον καὶ φρόνιμον, ὥς γε ἐν πολιτείᾳ, γίγνεται, μὴ κοινωνῆσαν δὲ ὧν λέγομεν ἐπονείδιστόν τινα εὐηθείας δικαιότατα λαμβάνει φήμην;

ΝΕ. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν συμπλοκὴν καὶ δεσμὸν τοῦτον τοῖς μὲν κακοῖς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς πρὸς τοὺς κακοὺς μηδέποτε μόνιμον φῶμεν γίγνεσθαι, μηδέ τινα ἐπιστήμην αὐτῷ σπουδῇ πρὸς τοὺς τοιούτους ἂν χρῆσθαί ποτε;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γάρ;

310a *ΞΕ. Τοῖς δ' εὐγενέσι γενομένοις τε ἐξ ἀρχῆς ἤθεσι θρεφθεῖσί τε κατὰ φύσιν μόνοις διὰ νόμων ἐμφύεσθαι, καὶ ἐπὶ τούτοις δὴ τοῦτ' εἶναι τέχνη φάρμακον, καὶ καθάπερ εἴπομεν τοῦτον θειότερον εἶναι τὸν σύνδεσμον ἀρετῆς μερῶν φύσεως ἀνομοίων καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία φερομένων.*

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τοὺς μὴν λοιπούς, ὄντας ἀνθρωπίνους δεσμούς, ὑπάρχοντος τούτου τοῦ θείου σχεδὸν οὐδὲν χαλεπὸν οὔτε ἐννοεῖν οὔτε ἐννοήσαντα ἀποτελεῖν.

b *ΝΕ. ΣΩ. Πῶς δή, καὶ τίνας;*

ΞΕ. Τοὺς τῶν ἐπιγαμιῶν καὶ παίδων κοινωνήσεων καὶ τῶν περὶ τὰς ἰδίας ἐκδόσεις καὶ γάμους. Οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ περὶ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς συνδοῦνται πρὸς τὴν τῶν παίδων γέννησιν.

ΝΕ. ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Τὰ μὲν πλούτου καὶ δυνάμεων ἐν τοῖς τοιούτοις διώγματα τί καί τις ἂν ὡς ἄξια λόγου σπουδάζοι μεμφόμενος;

ΝΕ. ΣΩ. Οὐδέν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι;

ΞΕ. Καὶ τώρα τοῦτο: ἄραγε, ἂν ἡ μετρημένη φύση μεταλάβη ἀπ' αὐτὲς τὶς γνῶμες, γίνεται πραγματικὰ συνετὴ καὶ φρόνιμη, ὅσο τουλάχιστον τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ζωὴ μέσα σὲ μιὰ πόλη, ἂν ὅμως στερηθῆ ἀπὸ τὰ φῶτα ποὺ λέμε, ἀποκτᾶ πολὺ δίκαια μιὰν ἀξιοκατάκριτη φήμη ἠλιθιότητας;

ΝΕ. ΣΩ. Βεβαιότατα.

ΞΕ. Νὰ βεβαιώσουμε λοιπὸν ὅτι ἡ συνένωση καὶ ὁ σύνδεσμος αὐτὸς δὲν γίνεται ποτὲ σταθερὸς οὔτε στοὺς κακοὺς μεταξύ τους οὔτε στοὺς ἀγαθοὺς μὲ τοὺς κακούς, καὶ καμιὰ ἐπιστήμη δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ σοβαρὰ νὰ τὸν χρησιμοποιήση γιὰ ἀνθρώπους τέτοιου εἴδους;

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς θὰ μποροῦσε;

ΞΕ. Μόνο στοὺς χαρακτῆρες, στοὺς ὁποίους ἡ εὐγέ- 310a
νεια εἶναι ἔμφυτη καὶ συμπληρώνεται μὲ τὴν ἀγωγή, μπορεῖ νὰ ἐγχαραχθῆ μὲ τοὺς νόμους αὐτὸς ὁ δεσμὸς καὶ γι' αὐτοὺς ἔχει ἀπὸ τὴν τέχνη ἐπινοηθῆ τοῦτο τὸ φάρμακο. Ὅπως εἴπαμε, αὐτὸς ὁ σύνδεσμος ποὺ ἑνώνει μεταξύ τους τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς, ὅσο ἀνόμοια καὶ ἂν εἶναι ἀπὸ τὴ φύση καὶ ὅσο ἀντίθετες τάσεις κι ἂν ἔχουν, εἶναι ἀληθινὰ θειότερος.

ΝΕ. ΣΩ. Ἀληθέστατα.

XLVII—XLVIII. **Οἱ ἀνθρώπινοι δεσμοί: γάμοι καὶ συνοικέσια**

ΞΕ. Τοὺς ὑπόλοιπους δεσμούς, τοὺς ἀνθρώπινους, μιὰ ποὺ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ θεῖος, σχεδὸν δὲν εἶναι διόλου δύσκολο οὔτε νὰ τοὺς ἐννοήσουμε οὔτε, ἂν τοὺς ἐννοήσουμε, νὰ τοὺς πραγματοποιήσουμε.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς αὐτὸ καὶ γιὰ ποιοὺς δεσμοὺς πρόκειται; b

ΞΕ. Γιὰ τοὺς δεσμοὺς τῶν ἐπιγαμιῶν καὶ τὴν κοινότητα παιδιῶν καὶ ὅσα ἀφοροῦν στὴν ἀποκατάσταση τῶν κοριτσιῶν καὶ στοὺς γάμους. Γιατὶ οἱ πολλοὶ κάνουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὶς ἐπιγαμίες ὑπὸ ὅρους δυσμενεῖς γιὰ τὴ γέννηση τῶν παιδιῶν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς αὐτό;

ΞΕ. Οἱ πρόθυμες ἐπιδιώξεις πλούτου καὶ δυνάμεων σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ἀξίζουν τὸν κόπο μιᾶς σοβαρῆς κριτικῆς;

ΝΕ. ΣΩ. Ὄχι βέβαια.

ΞΕ. Μᾶλλον δέ γε δίκαιον τῶν περὶ τὰ γένη ποιουμένων
c ἐπιμέλειαν τούτων πέρι λέγειν, εἴ τι μὴ κατὰ τρόπον πράττουσιν.

ΝΕ. ΣΩ. Εἰκὸς γὰρ οὖν.

ΞΕ. Πράττουσι μὲν δὴ οὐδ' ἐξ ἑνὸς ὀρθοῦ λόγου, τὴν ἐν τῷ παραχρῆμα διώκοντες ῥᾳστώνην καὶ τῷ τοὺς μὲν προσομοίους αὑτοῖς ἀσπάζεσθαι, τοὺς δ' ἀνομοίους μὴ στέργειν, πλεῖστον τῇ δυσχερείᾳ μέρος ἀπονέμοντες.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Οἱ μέν που κόσμιοι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἦθος ζητοῦσι, καὶ κατὰ δύναμιν γαμοῦσί τε παρὰ τούτων καὶ τὰς
d ἐκδιδομένας παρ' αὐτῶν εἰς τούτους ἐκπέμπουσι πάλιν· ὡς δ' αὔτως τὸ περὶ τὴν ἀνδρείαν γένος δρᾷ, τὴν αὑτοῦ μεταδιῶκον φύσιν, δέον ποιεῖν ἀμφότερα τὰ γένη τούτων τοὐναντίον ἅπαν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς, καὶ διὰ τί;

ΞΕ. Διότι πέφυκεν ἀνδρεία τε ἐν πολλαῖς γενέσεσιν ἄμεικτος γεννωμένη σώφρονι φύσει κατὰ μὲν ἀρχὰς ἀκμάζειν ῥώμῃ, τελευτῶσα δὲ ἐξανθεῖν παντάπασι μανίαις.

ΝΕ. ΣΩ. Εἰκός.

ΞΕ. Ἡ δὲ αἰδοῦς γε αὖ λίαν πλήρης ψυχὴ καὶ ἀκέ-
e ραστος τόλμης ἀνδρείας, ἐπὶ δὲ γενεὰς πολλὰς οὕτω γεννηθεῖσα, νωθεστέρα φύεσθαι τοῦ καιροῦ καὶ ἀποτελευτῶσα δὴ παντάπασιν ἀναπηροῦσθαι.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ τοῦτ' εἰκὸς οὕτω συμβαίνειν.

ΞΕ. Τούτους δὴ τοὺς δεσμοὺς ἔλεγον ὅτι χαλεπὸν οὐδὲν συνδεῖν ὑπάρξαντος τοῦ περὶ τὰ καλὰ κἀγαθὰ μίαν ἔχειν ἀμφότερα τὰ γένη δόξαν. Τοῦτο γὰρ ἓν καὶ ὅλον ἐστὶ βασιλικῆς συνυφάνσεως ἔργον, μηδέποτε ἐᾶν ἀφίστασθαι σώφρονα ἀπὸ τῶν ἀνδρείων ἤθη, συγκερκίζοντα δὲ ὁμοδοξίαις καὶ τιμαῖς καὶ ἀτιμίαις καὶ δόξαις καὶ ὁμηρειῶν ἐκδόσεσιν εἰς ἀλλήλους, λεῖον καὶ τὸ λεγόμενον εὐήτριον
311a ὕφασμα συνάγοντα ἐξ αὐτῶν, τὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχὰς ἀεὶ κοινῇ τούτοις ἐπιτρέπειν.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Οὗ μὲν ἂν ἑνὸς ἄρχοντος χρεία συμβαίνῃ, τὸν

ΞΕ. Καλύτερα εἶναι νὰ μιλοῦμε γιὰ κείνους ποὺ φροντίζουν γιὰ τὸ γένος τους καὶ νὰ δείξουμε σὲ τί ὁ τρόπος τους c
νὰ ἐνεργοῦν εἶναι ἐσφαλμένος.

ΝΕ. ΣΩ. Εἶναι σωστό.

ΞΕ. Ἐνεργοῦν λοιπὸν ἔξω ἀπὸ κάθε ὀρθὸ λόγο, ἐπιδιώκουν τὴν ἄμεση ἀνάπαυση, προσκολλῶνται μὲ ἀγάπη πρὸς τοὺς ὁμοίους τους, δὲν ἀγαποῦν τοὺς ἄλλους καὶ ἀφήνονται νὰ ὁδηγοῦνται πρὸ πάντων ἀπὸ τὶς ἀντιπάθειές τους.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Οἱ φρόνιμοι, νομίζω, ζητοῦν ἀνθρώπους τοῦ δικοῦ τους χαρακτήρα καὶ παίρνουν τὶς γυναῖκες τους, ὅσο εἶναι δυνατόν, ἀπ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον, καὶ τὶς κόρες τους πάλι μὲ d
αὐτοὺς τὶς παντρεύουν· ἔτσι πάλι κάνουν κι ἐκεῖνοι τοῦ ἀνδρείου γένους, ἐπιζητώντας νὰ ξαναβροῦν τὴ δική τους φύση, ἐνῶ καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη φύση θὰ ἔπρεπε νὰ κάνη ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς καὶ γιατί;

ΞΕ. Γιατὶ ἀπὸ φυσικοῦ της ἡ ἀνδρεία, ὅταν σὲ πολλὲς διαδοχικὲς γενεὲς μεταδίνεται χωρὶς ἀνάμειξη μὲ σώφρονα χαρακτῆρα, στὴν ἀρχὴ ἀκμάζει σὲ εὐρωστία, τέλος ὅμως ἐκφυλίζεται ἐντελῶς σὲ ἄγριες τρέλλες.

ΝΕ. ΣΩ. Φυσικά.

ΞΕ. Ἐξ ἄλλου ἡ πολὺ γεμάτη ἀπὸ ντροπὴ ψυχή, ἡ μὴ ἀνάμεικτη μὲ ἀνδρεία τολμη, ποὺ ἐπὶ πολλὲς γενεὲς ἀναπα- e
ράγεται, γίνεται μὲ τὸν καιρὸ πιὸ νωθρὴ καὶ στὸ τέλος καταντᾶ ὁλότελα ἀνάπηρη.

ΝΕ. ΣΩ. Αὐτὸ εἶναι εὔλογο νὰ συμβαίνη ἔτσι.

ΞΕ. Αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς δεσμοὺς ἔλεγα ὅτι δὲν θὰ ἦταν καθόλου δύσκολο νὰ συνδέσουμε, φτάνει μόνο αὐτὰ τὰ δυὸ γένη νὰ ἔχουν τὴν ἴδια γνώμη γιὰ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθά. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἕνα καὶ μοναδικὸ ἔργο τῆς βασιλικῆς τέχνης τῆς συνυφάνσεως: νὰ μὴν ἀφήνη ποτὲ νὰ χωρίζουν οἱ σώφρονες χαρακτῆρες ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους, ἀλλὰ νὰ τοὺς ὑφαίνη μαζὶ μὲ συμφωνία γνωμῶν, μὲ τιμὲς καὶ δόξες, μὲ ἀμοιβαῖες ἀνταλλαγὲς ὁμήρων, γιὰ νὰ κάνη ἀπ' αὐτοὺς ἕνα ὕφασμα ὁμαλὸ στὴν ἀφὴ καὶ καλοϋφασμένο καὶ νὰ ἐμπιστεύεται σ' αὐτοὺς 311a
πάντοτε ἀπὸ κοινοῦ τὶς ἀρχὲς στὶς πόλεις.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ἐκεῖ ὅπου χρειάζεται ἕνας μόνο ἄρχοντας, νὰ ἐκ-

ταῦτα ἀμφότερα ἔχοντα αἱρούμενον ἐπιστάτην· οὗ δ' ἂν πλειόνων, τούτων μέρος ἑκατέρων συμμειγνύντα. Τὰ μὲν γὰρ σωφρόνων ἀρχόντων ἤθη σφόδρα μὲν εὐλαβῆ καὶ δίκαια καὶ σωτήρια, δριμύτητος δὲ καί τινος ἰταμότητος ὀξείας καὶ πρακτικῆς ἐνδεῖται.

ΝΕ. ΣΩ. Δοκεῖ γοῦν δὴ καὶ τάδε.

b ΞΕ. Τὰ δ' ἀνδρεῖά γε αὖ πρὸς μὲν τὸ δίκαιον καὶ εὐλαβὲς ἐκείνων ἐπιδεέστερα, τὸ δὲ ἐν ταῖς πράξεσι ἰταμὸν διαφερόντως ἴσχει. Πάντα δὲ καλῶς γίγνεσθαι τὰ περὶ τὰς πόλεις ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τούτοιν μὴ παραγενομένοιν ἀμφοῖν ἀδύνατον.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τοῦτο δὴ τέλος ὑφάσματος εὐθυπλοκίᾳ συμπλακὲν γίγνεσθαι φῶμεν πολιτικῆς πράξεως τὸ τῶν ἀνδρείων καὶ σωφρόνων ἀνθρώπων ἦθος, ὁπόταν ὁμονοίᾳ καὶ φιλίᾳ κοινὸν
c συναγαγοῦσα αὐτῶν τὸν βίον ἡ βασιλικὴ τέχνη, πάντων μεγαλοπρεπέστατον ὑφασμάτων καὶ ἄριστον ἀποτελέσασα [ὥστ' εἶναι κοινόν] τούς τ' ἄλλους ἐν ταῖς πόλεσι πάντας δούλους καὶ ἐλευθέρους ἀμπίσχουσα, συνέχῃ τούτῳ τῷ πλέγματι, καὶ καθ' ὅσον εὐδαίμονι προσήκει γίγνεσθαι πόλει τούτου μηδαμῇ μηδὲν ἐλλείπουσα ἄρχῃ τε καὶ ἐπιστατῇ.

ΝΕ. ΣΩ. Κάλλιστα αὖ τὸν βασιλικὸν ἀπετέλεσας ἄνδρα ἡμῖν, ὦ ξένε, καὶ τὸν πολιτικόν.

λέγουν τέτοιον ποὺ ἔχει καὶ τοὺς δυὸ αὐτοὺς χαρακτῆρες· ἐκεῖ ὅπου χρειάζονται περισσότεροι, νὰ βάλουν ἴσο μέρος καὶ ἀπὸ τοὺς δύο. Γιατὶ οἱ χαρακτῆρες τῶν σωφρόνων ἀρχόντων εἶναι πολὺ προσεκτικοὶ καὶ δίκαιοι καὶ φέρουν σωτηρία, ἀλλὰ τοὺς λείπει ἡ ὁρμητικότητα καὶ κάποια ἀσυλλόγιστη τόλμη ὀξεῖα καὶ δραστική.

ΝΕ. ΣΩ. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ἐπίσης ἀληθινό.

ΞΕ. Οἱ ἀνδρεῖοι πάλι, κατώτεροι ἀπὸ ἐκείνους b
ὡς πρὸς τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴ σωφροσύνη, ὅταν πρόκειται νὰ δράσουν, ἔχουν τὴν ἀσυλλόγιστη τόλμη παραπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλον. Εἶναι ἐπίσης ἀδύνατο νὰ γίνωνται ὅλα αὐτὰ καλὰ στὶς πόλεις γιὰ τοὺς ἰδιῶτες καὶ γιὰ τὸ κράτος, ἂν αὐτοὶ οἱ δυὸ χαρακτῆρες δὲν συνδυάζωνται.

ΝΕ. ΣΩ. Πῶς ὄχι;

ΞΕ. Ἂς ποῦμε λοιπὸν ὅτι εἶναι πιὰ τελειωμένο αὐτὸ τὸ ὕφασμα ποὺ ὕφανε μὲ ὁμαλὴν ὕφανση ἡ πολιτικὴ ἐνέργεια, παίρνοντας τοὺς χαρακτῆρες τῶν ἀνδρείων καὶ σωφρόνων ἀνθρώπων, ὅταν ἡ βασιλικὴ τέχνη μὲ ὁμόνοια καὶ φιλία ἑνώ- c
νοντας τὸ βίο τους καὶ πραγματοποιώντας ἔτσι τὸ πιὸ μεγαλόπρεπο καὶ τὸ ἐξαιρετικώτερο ἀπ' ὅλα τὰ ὑφάσματα, καὶ τοὺς ἄλλους στὶς πόλεις ὅλους, δούλους καὶ ἐλεύθερους, τοὺς περισφίγγη καὶ τοὺς συγκρατῆ σ' αὐτὸ τὸ πλεγμένο πρᾶγμα, καὶ ἐξασφαλίζοντας στὴν πόλη, χωρὶς νὰ ὑστερῇ σὲ καμιὰ περίπτωση, κάθε εὐτυχία ποὺ ταιριάζει ν' ἀπολαύση, κυβερνᾶ καὶ ἐποπτεύη.

ΝΕ. ΣΩ. Ἔξοχα πάλι μᾶς ἀποτελείωσες, ξένε μου, τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλικοῦ ἄνδρα.